

Bjelovarsko-bilogorska županija

**Plan razvoja
Bjelovarsko-bilogorske županije 2022. - 2027.**

Tekstualni dio

Plan razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije rezultat je rada stručnog tima Javne ustanove Razvojne agencije Bjelovarsko-bilogorske županije u suradnji sa svim ostalim institucijama s područja županije, koje su osigurale potrebne podatke i sudjelovale u kreiranju strateškog okvira uz podršku stručnog tima Instituta za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba.

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE	9
3. OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	10
3.1. SWOT ANALIZA	10
3.2. RAZVOJNE POTREBE	18
3.3. ANALIZA RAZVOJNIH POTENCIJALA	22
4. OPIS PRIORITETA JAVNIH POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	26
5. POPIS POSEBNIH CILJEVA S OPISOM, PRIPADAJUĆIM POKAZATELJIMA ISHODA I POPISOM MJERA ZA PROVEDBU	30
6. TERMINSKI PLAN PROVEDBE PROJEKATA OD STRATEŠKOG ZNAČAJA	39
7. INDIKATIVNI FINACIJSKI OKVIR S PRIKAZOM FINACIJSKIH PRETPOSTAVKI ZA PROVEDBU POSEBNIH CILJEVA PLANA RAZVOJA	44
8. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE PLANA RAZVOJA BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE	46

Prilog 1: Tablica - Plan razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije

Prilog 2: Analiza stanja

Prilog 3: Opis mjera

Prilog 4: Mjere zaštite okoliša

Popis slika

Slika 1. Prostorni obuhvat Bjelovarsko-bilogorske županije	5
--	---

Popis tablica

Tablica 1. Usklađenost prioriteta i posebnih ciljeva Plana razvoja BBŽ-a do 2027. godine sa strateškim ciljevima (SC) Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine	8
Tablica 2. Strateški okvir razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije	30
Tablica 3. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja Bjelovarsko-bilogorske županije i povezanih tijela	39
Tablica 4. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja važnih za razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije čija provedba nije u nadležnosti Županije	42
Tablica 5. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja važnih za razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije	43
Tablica 6. Prikaz financijskog okvira za plan razvoja BBŽ-a	44

Popis kratica

BBŽ	Bjelovarsko-bilogorska županija
BDV	Bruto dodana vrijednost
DZS	Državni zavod za statistiku
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
JU	javna ustanova
NN	Narodne novine
NPOO	Nacionalni plan oporavka i otpornosti
RH	Republika Hrvatska
SC	Strateški cilj
SWOT	engl. <i>Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats</i>
PC	Posebni cilj
VFO	Višegodišnji financijski okvir

1. UVOD

Bjelovarsko-bilogorska županija (BBŽ) smještena je na istočnom dijelu središnje Hrvatske te graniči: na sjeveru s Koprivničko-križevačkom županijom, na sjeveroistoku s Virovitičko-podravskom, na jugu sa Sisačko-moslavačkom, na istoku s Požeško-slavonskom i na zapadu sa Zagrebačkom županijom.

Prostire se na površini od 2.638,86 km² te obuhvaća prostor Bilogore (sjeverno i sjeveroistočno), rubnih masiva Papuka i Ravne gore (istočno), Moslavačke gore (jugozapadno) te pleistocenskih ravnjaka i dolina rijeka Česme i Ilove (zapadno, centralno i južno). BBŽ nema državnu granicu, no nalazi se na vrlo maloj udaljenosti od susjednih zemalja. S obzirom na njezin smještaj, nalazi se na istočnom dijelu najrazvijenijeg dijela Hrvatske i ključnog čvorišta europskih i regionalnih prometnih pravaca. Županija obuhvaća 5 gradova i 18 općina u kojima živi ukupno 119.764 stanovnika što je 2,8 % ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske. Središte Županije je grad Bjelovar koji je političko, kulturno i gospodarsko središte i u kojem živi 33,62 % ukupnog stanovništva Županije.

Slika 1. Prostorni obuhvat Bjelovarsko-bilogorske županije

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS) za 2019./2020. godinu, po broju djece u predškolskim ustanovama Županija je, u hrvatskim okvirima, na posljednjem mjestu, po broju osnovnoškolskih učenika na 16. mjestu, po broju srednjoškolskih učenika na 10. mjestu, a po broju diplomiranih studenata na 18. mjestu.

BBŽ ostvaruje svega 1,8 % udjela u ukupnom bruto domaćem proizvodu (BDP) u RH. Samo Ličko-senjska (0,85 %), Požeško-slavonska (0,98 %) i Virovitičko-podravska županija (1%) imaju manji udjel. Prema podacima DZS-a za 2018. godinu, BDP po stanovniku iznosio je 7.986 eura što je 65,1 % prosjeka RH te Županiju svrstava na 15. mjesto u RH. Promatrano prema djelatnostima, skupina djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Županiji ostvaruje 20,7 % ukupne bruto dodane vrijednosti (BDV) u Županiji, odnosno 10,2 % BDV-a sektora na razini Hrvatske. Isti udjel u ukupnom BDV-u ostvaruje i prerađivačka industrija, koja čini 1,9 % BDV-a industrije na razini Hrvatske.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, na području Županije je krajem siječnja 2021. bilo 31.384 zaposlenih osoba. Prosječna godišnja stopa nezaposlenosti u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2019. godine iznosila je 11,8 %, dok je na razini Hrvatske iznosila 7,7 %.

U Županiji je 2019. godine bilo registrirano ukupno 5.290 pravnih osoba, od kojih su 3.327 trgovačka društva, 207 zadruga, 1.756 registriranih ustanova, tijela, udruge i organizacije te 1.281 subjekt u obrtu i slobodnim zanimanjima. Njihov udio u broju poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj iznosi 1,9 %. Na području Bjelovarsko-bilogorske županije evidentirano je 30 poduzetničkih institucija, koje čini 20 poduzetničkih zona, te 10 poduzetničkih potpornih institucija. Deset poduzetničkih potpornih institucija koje djeluju na području BBŽ-a su županijska razvojna agencija, četiri lokalne razvojne agencije, tri poduzetnička centra i dva inkubatora. Prema podacima Obrtničke komore BBŽ-a na području Županije u 2021. godini registriran je 1.231 obrt. Obrti djeluju u okviru četiri udruženja obrtnika: Bjelovar (675), Daruvar (289), Čazma (115) i Garešnica (152). Najmanji broj obrta, njih svega 1.040 registriran je 2017. godine, od kada se bilježi trend povećanja broja obrta, pa su tako 2019. registrirana 1.173, a 2020 godine 1.194 obrta.

Prema podacima DZS-a za 2019. godinu, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo je najvažnija pojedinačna djelatnost s udjelom od 20,4 % u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti. Također je vrlo važna i prerađivačka industrija te sektor turizma. Ukupno, prema podacima Financijske agencije (FINA) i Hrvatske gospodarske komore (HGK), Županijska komora (ŽK) Bjelovar, u 2020. godini u sektoru poljoprivrede, šumarstva i poljoprivrede djelovala su 173 poduzetnika s 1.012 zaposlenih. Govedarstvo je najvažnija grana stočarstva i jedna od najvažnijih grana poljoprivrede, čemu govori u prilog podatak kako je 2019. godine 14,3 % svih grla goveda u Hrvatskoj bilo u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te je bila druga po brojnosti iza Osječko-baranjske županije. Također je i druga po brojnosti grla krava u Hrvatskoj (iza Koprivničko-križevačke županije), kojih ima 13,9 %. Mljekarstvo je također važna grana poljoprivrede za Županiju te se po broju proizvođača mlijeka nalazi na drugom mjestu u Hrvatskoj (iza Koprivničko-križevačke županije), a najvažniji proizvodi su kravlje, ovčje i kozje mlijeko. Bjelovarsko-bilogorska županija u 2021. godini ima 383 pčelara s više od 27 tisuća pčelinjih zajednica čija proizvodnja iznosi oko 2 % sveukupne proizvodnje meda u Hrvatskoj. U Županiji su aktivna 63 lovišta, od čega je 15 državnih lovišta, 5 uzgajališta divljači i 43 zajednička lovišta, a koja pokrivaju ukupnu površinu od 274.348 hektara. Šumarstvo je također važna gospodarska grana Županije, koja je posebno je bogata hrastom i bukvom. Šumske površine pokrivaju otprilike 96 tisuća hektara, odnosno malo više od trećine ukupne površine Županije. Jedna od važnijih grana poljoprivrede je i ribnjačarstvo tj. uzgoj slatkovodne ribe. Na području Županije šest pravnih osoba posjeduje dozvolu za bavljenje akvakulturom.

Drvena industrija identificirana je kao najvažnija prerađivačka industrija u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, u Županiji djeluje 37 pravnih subjekata koji se bave preradom drva i proizvodnjom namještaja. Tvrtke drvne industrije Bjelovarsko-bilogorske županije veliki dio svog proizvodnog programa plasiraju na inozemna tržišta, a najviše na području Europske unije (EU). U strukturi izvoza, drvena industrija sudjeluje sa čak 34,7 % ukupnog izvoza. Od ostalih vrsta prerađivačke industrije, značajnu važnost imaju metaloprerađivačka, tekstilna i prehrambena industrija.

U usporedbi s ostalim kontinentalnim županijama (ne računajući, pritom, Grad Zagreb) prema broju noćenja turista u 2019. Županija zauzima 9. mjesto među 13 županija, što pokazuje kako i u okvirima kontinentalne Hrvatske postoji još mnogo prostora za snažniji turistički iskorak Županije. Važna turistička grana je eno-gastro turizam, lječilišni (zdravstveni), SPA i wellness turizam, ponajprije poznat zbog Daruvarskih toplica, koje imaju i važan povijesni značaj. Turističku ponudu čine i sportsko-rekreacijski centar Veliki Grđevac, termalni daruvarski vodeni park Aquae Balissae,

Bjelovarski bazen i bazen Gradina u Šandrovcu. Osim navedenog, u Županiji postoje potencijali za daljnji razvoj lovno i ribolovnog turizma. U cilju diversifikacije turističke ponude i praćenja suvremenih trendova, na području Županije razvija se ponuda za potrebe digitalnih nomada, koji ujedno mogu biti i značajni promotori turizma u Županiji.

Svrha izrade Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije

Svrha izrade Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije za razdoblje 2022. - 2027. godine jest utvrđivanje strateškog okvira razvoja Županije koji je definiran na temelju prethodno provedene analize ključnih područja razvoja te utvrđenih potencijala i potreba. Planom su obuhvaćene ključne strateške odrednice poput vizije razvoja, razvojnih prioriteta, posebnih ciljeva, mjera i prepoznatih projekata od strateškog značaja. Plan, kao srednjoročni akt strateškog planiranja, predstavlja okvir za međusobno usklađivanje razvojnih pravca u Županiji, ali isto tako i okvir za postizanje usklađenosti s europskim, nacionalnim i lokalnim razvojnim planovima. Analogno tome ostvaruje se usklađenost djelovanja svih formalnih i neformalnih aktera koji su usmjereni na ostvarivanje održivog i uspješnog razvoja Županije. Hijerarhijska struktura Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije temelji se na prioritetima, posebnim ciljevima i mjerama te osigurava funkcionalnu poveznicu s Nacionalnom razvojnom strategijom (NRS) Republike Hrvatske do 2030. godine.

Prateći razvojne trendove i potrebe, ovaj Plan razvoja ostvario je iskorak u apostrofiranju ključnih globalnih razvojnih tema kao što su zelena tranzicija i digitalizacija te doprinos ostvarivanju ciljeva svih razvojnih aspekata održivog razvoja. Posljednja krizna događanja na globalnoj razini poput COVID-19 pandemije ili pak na lokalnoj razini, poput potresa, ukazala su na nužnost osnaživanja i jačanja sposobnosti djelovanja institucija što je rezultiralo usmjerenošću ovog Plana na razvoj otpornosti Županije.

Načelo partnerstva

Prilikom izrade Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije, načelo partnerstva bilo je polazišna točka planiranja svih aktivnosti poput sastanaka, radionica, rasprava u okviru Partnerskih vijeća i provedbe postupka javnog savjetovanja sa zainteresiranom javnošću.

Sudjelovanje stotinjak relevantnih formalnih i neformalnih aktera na lokalnoj i regionalnoj razini rezultiralo je detektiranjem ključnih problema i potreba te identificiranjem zajedničkih razvojnih prioriteta. Primjenom načela partnerstva i participativnog pristupa postavljen je nužan preduvjet za uspostavu integriranog razvoja pri čemu su poštovana i druga načela poput točnosti i cjelovitosti, učinkovitosti i djelotvornosti, odgovornosti i usmjerenosti na rezultate te transparentnosti i održivosti.

Intervencijska logika

Prilikom izrade Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije poštovana je intervencijska logika koja podrazumijeva usklađenost sa zakonodavnim i strateškim okvirom na razini Republike Hrvatske. Planovi razvoja zamjenjuju županijske razvojne strategije koje su se donosile u prethodnom razdoblju temeljem Zakona o regionalnom razvoju RH (NN [147/14](#), [123/17](#), [118/18](#)), na snazi od 1. 1. 2019. i pripadajućih pod-zakonskih akata te Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine .

Također, osigurana je usklađenost s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine (NN broj 13/21), koja je krovni dokument i hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja, a kojim se dugoročno usmjerava razvoj društva i gospodarstva u svim važnim pitanjima za Republiku Hrvatsku.

Plan razvoja BBŽ-a usklađen je s Nacionalnom razvojnom strategijom kroz sva četiri razvojna smjera koja čine: (1) Održivo gospodarstvo i društvo; (2) Jačanje otpornosti na krize; (3) Zelena i digitalna tranzicija i (4) Ravnomjeren regionalni razvoj.

Planirani projekti od strateškog značaja predviđeni Planom razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije usklađeni su s dokumentima prostornog uređenja, s Nacionalnim planom oporavka i otpornosti, ostalim programskim dokumentima za financijsko razdoblje Europske unije 2021. - 2027. te s Teritorijalnom strategijom Panonske Hrvatske i Planom za industrijsku tranziciju Panonske Hrvatske.

Tablica 1. Usklađenost prioriteta i posebnih ciljeva Plana razvoja BBŽ-a do 2027. godine sa strateškim ciljevima (SC) Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine

Prioriteti	Posebni ciljevi	Usklađenost sa strateškim ciljevima NRS-a do 2030.
1. Razvoj inovativnog i održivog gospodarstva	1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja	Konkurentno i inovativno gospodarstvo (SC 1 NRS 2030)
	2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	Konkurentno i inovativno gospodarstvo (SC 1 NRS 2030)
	3. Održiva proizvodnja i prerada hrane	Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva (SC 9, NRS 2030)
	4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji	Obrazovani i zaposleni ljudi (SC 2, NRS 2030)
2. Podizanje kvalitete života na području cijele Županije	5. Demografski razvoj Županije	Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji (SC 6, NRS 2030)
	6. Unapređenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi	Zdrav, aktivan i kvalitetan život (SC 5, NRS 2030)
	7. Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva (OCD)	Zdrav, aktivan i kvalitetan život (SC 5, NRS 2030)
3. Zelena i digitalna tranzicija	8. Jačanje energetske tranzicije	Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost (SC 8, NRS 2030)
	9. Razvoj okolišne infrastrukture	Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost (SC 8, NRS 2030)

	10. Jačanje integriranog prometa	Održiva mobilnost (SC 10, NRS 2030)
	11. Očuvanje prirodne baštine	Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost (SC 8, NRS 2030)
4. Kvalitetno upravljanje Županijom	12. Osnajivanje ljudskih potencijala i suradnje	Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom (SC 3, NRS 2030)
	13. Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije	Sigurnost za stabilan razvoj (SC 7, NRS 2030)

Iskustvo stečeno u ranije provedenim strategijama

Županijska razvojna strategija BBŽ-a 2011. - 2013. imala je 3 strateška cilja, 10 prioriteta i 36 mjera. Prvi strateški cilj bio je Povećanje konkurentnosti i gospodarstva Županije, drugi strateški cilj bio je Unapređenje društvene infrastrukture i povećanje kvalitete života i treći strateški cilj bio je Razvoj komunalne infrastrukture. U navedenom razdoblju prepoznata je potreba za ulaganjima u projekte od visoke razvojne važnosti za Županiju poput županijskog vodoopskrbnog sustava, Centra za gospodarenje otpadom „Doline“, nove zgrade Opće bolnice Bjelovar, Daruvarskih toplica kao nositelja razvoja kontinentalnog turizma Županije, izgradnje infrastrukture u poslovnim zonama, dogradnje i izgradnje školskih objekata. Županijska skupština je na 4. sjednici održanoj dana 14. prosinca donijela Odluku o produljenju trajanja Županijske razvojne strategije Bjelovarsko-bilogorske županije 2011. – 2021. do donošenja Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije za razdoblje 2022.-2027. godine.

2. SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

Strateški okvir razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije sadrži viziju, prioritete javnih politika i posebne ciljeve koje Županija planira ostvariti do 2027. godine te mjere za njihovo ostvarenje.

Vizija razvoja okvir je za definiranje posebnih ciljeva i ključnih područja intervencija u nadležnosti lokalne i područne (regionalne) samouprave u BBŽ-u u srednjoročnom razdoblju do 2027. godine.

Vizija razvoja BBŽ-a usklađena je s vizijom iz Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, usmjerena je prema ključnim razvojnim prioritetima te potiče na njihovo ostvarenje.

VIZIJA

Županija očuvanog okoliša, tradicije i kulturne baštine, usmjerena zelenom razvoju, razvoju ljudskih resursa, participativnom i djelotvornom upravljanju radi postizanja gospodarske konkurentnosti i visoke kvalitete življenja.

Vizija razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije objektivno je oblikovana u skladu s potrebama lokalnog stanovništva te je usklađena s nacionalnim vrijednostima i načelima. Vizija obuhvaća ključna područja intervencije na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini, jasno opisuje željeno postignuće te je vrlo inspirativna i motivirajuća za sve uključene aktere. U ostvarivanje vizije do 2027. godine sudjelovat će svi relevantni akteri koji svojim djelovanjem doprinose provedbi aktivnosti i projekata od strateškog značaja.

3. OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

Opis razvojnih potreba i potencijala u srednjoročnom razdoblju za Bjelovarsko-bilogorsku županiju izrađen je temeljem prethodno izrađenih analiza – Analize stanja (u Prilogu Plana) te SWOT analize. U Analizi stanja za svaki segment razvoja izrađene su „zbirne tablice“ sa sažetim prikazom ključnih pozitivnih i negativnih obilježja u svakom razvojnom segmentu, a koje su bile osnova za izradu snaga i slabosti u SWOT analizi koja je priložena u Poglavlju 3.1.

Razvojne potrebe, predložene temeljem istaknutih negativnih obilježja u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji u Analizi stanja, sastavni su dio „slabosti“ u SWOT analizi, ali i „prijetnji“ iste analize, te se posebno razmatraju i prikazane su u Poglavlju 3.2. U poglavlju 3.3. prikazani su razvojni potencijali, koji su odraz pozitivnih obilježja unutar Županije, njezinih „snaga“ i „prilika“ istaknutih u SWOT analizi.

Spomenute tri analize (Analiza stanja, SWOT analiza te Analiza razvojnih potreba i potencijala) daju sažet prikaz ključnih pozitivnih i negativnih obilježja, potreba i razvojnog potencijala u Županiji te su poslužile kao argumentirana osnova za izradu strateškog okvira i prijedlog projekata od strateškog značaja za Bjelovarsko-bilogorsku županiju.

3.1. SWOT ANALIZA

SWOT - DEMOGRAFIJA, ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST	
SNAGE	SLABOSTI
DEMOGRAFIJA – primjeri dobre prakse pronatalitetne politike na lokalnoj razini	DEMOGRAFIJA – dugotrajno smanjivanje broja stanovnika u Županiji – negativno prirodno kretanje u pojedinim dijelovima županije – negativan migracijski saldo – starenje stanovništva – niska razina obrazovanosti stanovništva
ZDRAVSTVO – potpore za liječnike i medicinsko osoblje	ZDRAVSTVO – nedovoljan broj zdravstvenih djelatnika,

<ul style="list-style-type: none"> - kvaliteta zdravstvenih usluga Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Daruvarske toplice - Županija s visoko razvijenom svijesti o važnosti zdravog življenja i usvajanja zdravih životnih navika kod svih generacija 	<ul style="list-style-type: none"> pogotovo u primarnoj zdravstvenoj zaštiti - nedovoljan broj medicinskih sestara - nedostatan broj timova obiteljske medicine - zastarjela medicinska oprema u zdravstvenim ustanovama - manjak kapaciteta za palijativnu skrb - smanjen broj specijalista pedijatrije u primarnoj zdravstvenoj zaštiti
<p>SOCIJALNA UKLJUČENOST</p> <ul style="list-style-type: none"> - poboljšanje kvalitete života za stariju populaciju i osobe s invaliditetom - primjer dobre prakse - uspješan rad Centra za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“ - suradnja domova za starije i nemoćne s ciljem poboljšanja kvalitete života korisnika - uspješan rad udruga za osobe s invaliditetom - korištenje fondova EU-a za programe razvoja županijske socijalne politike 	<p>SOCIJALNA UKLJUČENOST</p> <ul style="list-style-type: none"> - stopa siromaštva u Županiji znatno viša od nacionalnog prosjeka - nizak standard života stanovništva ruralnih područja Županije - manjak smještajnih kapaciteta u ustanovama za starije i nemoćne osobe - nedovoljan broj zdravstveno-njegovateljskog kadra u socijalnim ustanovama - manjak smještajnih kapaciteta, stručnih djelatnika, tehničke opreme i nedostatna financijska sredstva za rad u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja - nerazmjer između broja korisnika socijalnih usluga i raspoloživih financijskih sredstava
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - provedba nacionalne populacijske politike - izrada i provedba imigracijske politike - provedba javnih politika za porast i poboljšanje kvalitete življenja u ruralnim i drugim područjima - provedba reforme zdravstvenog sustava - uvođenje i primjena novih znanja, tehnologija i metoda u medicini, u upravljanju i organizaciji zdravstva - korištenje nacionalnih programa za poboljšanje socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva - mogućnosti fondova EU-a za ublažavanje negativnih demografskih trendova, za poboljšanje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga, za bolje upravljanje zdravstvenim sustavom, za poboljšanje socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva - korištenje iskustava i znanja drugih članica EU-a u području demografske revitalizacije, razvoja zdravstva i unapređenja socijalne uključenosti kroz međunarodnu suradnju 	<ul style="list-style-type: none"> - zaostajanje i nedovoljno brz gospodarski i društveni razvoj Hrvatske u odnosu na druge članice EU-a - znatno bolji uvjeti rada i života, posebno za mlade i obrazovane, u zemljama članicama EU-a u odnosu na Hrvatsku - spora, necjelovita i neučinkovita provedba javnih politika u području demografske revitalizacije, zdravstva, socijalne uključenosti i smanjenja siromaštva - manjak ili nedovoljno jačanje kapaciteta za korištenje sredstava iz fondova EU-a u skladu s nacionalnim razvojnim prioritetima - nove pojave zdravstvenih i drugih ugroza na globalnoj razini poput pandemije bolesti COVID-19

SWOT - ODGOJ, OBRAZOVANJE, ZNANOST, KULTURA, SPORT I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA	
SNAGE	SLABOSTI
<p>ODGOJ</p> <ul style="list-style-type: none"> – kontinuirana ulaganja u poboljšanje i povećanje prostora predškolskih ustanova 	<p>ODGOJ</p> <ul style="list-style-type: none"> – manjak područnih vrtića – manjak smještajnih kapaciteta u vrtićima u pojedinim područjima – manjak stručnih timova i odgajatelja za predškolski odgoj – manjak informatičke i tehničke opreme za predškolski odgoj – nedovoljna međunarodna suradnja predškolskih ustanova i sudjelovanje u međunarodnim projektima
<p>OBRAZOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> – kontinuirana ulaganja u poboljšanje i povećanje prostora školskih objekata i sportskih dvorana – neke škole dobro opremljene nastavničkom opremom kroz provedbu reforme <i>Škole za život</i> – brojne škole realizirale su energetske obnovu školskih objekata (barem 80 % školskih objekata je energetski obnovljeno) – informacijsko-komunikacijska opremljenost u većini osnovnih škola je dobra i omogućuje kvalitetnu nastavu – osigurana visoka zapošljivost diplomiranih studenata u STEM područjima – suradnja Veleučilišta u Bjelovaru i gospodarskog sektora – suvremena izvedba nastave na Veleučilištu – suradnja Veleučilišta i znanstvenih institucija – sudjelovanje Veleučilišta u programima i projektima internacionalizacije 	<p>OBRAZOVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> – pad broja učenika osnovnih i srednjih škola u odnosu na 2015. godinu – neadekvatna informatička oprema učionica i kabineta u nekim područnim osnovnim školama – osobama s invaliditetom nije omogućen adekvatan pristup u svim školama – manjak rekonstrukcija srednjih škola i manjak prostornih kapaciteta (gimnazije, strukovne škole) – manjak višenamjenskih dvorana u nekim školama – nedostaje politika planiranja u srednjoškolskim ustanovama usklađene s potrebama razvoja županijskog gospodarstva – nedovoljna modernizacija programa strukovnih škola – nedovoljna ulaganja u stručna usavršavanja nastavnika i u modernu opremu u strukovnim školama – manjak centara kompetencija – manjak sustava nagrađivanja mentorstva u radu s učenicima – nedovoljno poticanje razvoja i promidžbe strukovnih škola – nedovoljna internacionalizacija obrazovanja kroz projekte EU-a i druge projekte – manjak smještajnih kapaciteta u učeničkim domovima – nedovoljni prostorni kapaciteti za daljnji razvoj Veleučilišta – nedostatak studentskog doma
KULTURA	KULTURA

<ul style="list-style-type: none"> - očuvanje i njegovanje kulturne baštine kroz razne manifestacije i rad udruga - njegovanje kulture i tradicije pripadnika nacionalnih manjina na području Županije - brendiranje manifestacija 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostaje percepcija kulture kao razvojnog potencijala - kulturno-turistička ponuda uglavnom je fokusirana na kraći dio godine - kulturna baština nedovoljno turistički valorizirana - nedostaje razvoj atraktivnih kulturnih programa/projekata temeljenih na ekonomiji doživljaja - mala izdvajanja za kulturu koja uglavnom nisu razvojna - slabi kapaciteti za korištenje sredstava EU-a za pripremu i provedbu projekata u kulturi - nedovoljna promocija kulture i suradnja jedinica lokalne samouprave (JLS)
<p>SPORT</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontinuirana izdvajanja za promicanje sporta u Županiji - unapređenje stručnog rada i osposobljavanje stručnih djelatnika - poticanje te promicanje sporta za djecu i mladež - poticanje organiziranja sportskih aktivnosti u manjim sredinama - razvoj aktivnog turizma i turističke infrastrukture (biciklistički, konjički, ribolovni i dr.) 	<p>SPORT</p> <ul style="list-style-type: none"> - manjak kvalitetne sportske infrastrukture na području Županije (obnova dvorana i terena) - manjak poticanja i organizacije sportskih aktivnosti za osobe s invaliditetom i otežanim kretanjem
<p>ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA</p> <ul style="list-style-type: none"> - primjeri dobre prakse koji svojim djelovanjem mogu potaknuti daljnji razvoj OCD-ova u Županiji i jačanje njihove uloge u projektima za lokalnu zajednicu - primjeri dobre prakse u provedbi i promoviranju projekata socijalnog poduzetništva (Bjelovarski centar za razvoj civilnog društva) - doprinos OCD-ova očuvanju kulture, identiteta Županije - angažiranost OCD-ova u pripremi i provedbi projekata EU-a - otvorenost i spremnost Županije za projektna partnerstva s OCD-ovima na načelima participativnosti 	<p>ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA</p> <ul style="list-style-type: none"> - manjak prostora i opreme za rad OCD-ova - nedovoljna uključenost OCD-ova u pripremu i provedbu projekata EU-a - nedovoljno osvještavanje građana o značaju OCD-ova i volonterstva - nedovoljna međusobna suradnja i povezivanje OCD-ova u drugim organizacijama u Republici Hrvatskoj i izvan nje
<p>PRILIKE</p>	<p>PRIJETNJE</p>
<ul style="list-style-type: none"> - provedba nacionalne obrazovne reforme - ulaganja u infrastrukturu na nacionalnoj 	<ul style="list-style-type: none"> - institucionalne prepreke i spora provedba obrazovane reforme

<p>razini posebno za primjenu novih tehnologija u obrazovnom i istraživačkom sustavu</p> <ul style="list-style-type: none"> - ulaganja u daljnji razvoj centara kompetencija s ciljem povećanja kvalitete strukovnog obrazovanja - povećanje nacionalnih ulaganja u znanost i visoko obrazovanje - mogućnosti razvoja i primjene novih metoda i tehnologija u odgoju i obrazovanju - mogućnosti korištenja fondova EU-a za razvoj obrazovanja, znanosti i istraživanja - brzi rast kreativnih i kulturnih industrija u svijetu i povećanje nacionalnih poticaja za povećanje i razvoj domaće produkcije - povećanje interesa i brige za održivo korištenje kulturne baštine na međunarodnoj razini 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna ulaganja u obrazovnu i istraživačku infrastrukturu, osobito u razvoj i primjenu novih znanja i tehnologija - manjak institucionalnih kapaciteta za korištenje fondova EU-a za realizaciju nacionalnih razvojnih prioriteta u znanosti i obrazovanju - nekorištenje kreativnih i kulturnih industrija kao čimbenika razvoja - neučinkovite javne politike za provedbu održivog korištenja kulturne baštine - sektorski pristup razvoju kulture, sporta i turizma koji onemogućuje sinergiju u stvaranju koristi, ograničava korištenje fondova EU-a i ne slijedi suvremene trendove
SWOT - GOSPODARSTVO I TRŽIŠTE RADA	
SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - razvijen sustav poduzetničke potporne infrastrukture (poduzetničke zone i potporne institucije) - sektor poljoprivrede kao najvažnije gospodarske grane Županije bilježi dobre rezultate - Županija je i dalje među vodećim županijama u području uzgoja stoke, proizvodnje mlijeka i ribnjačarstvu - porast broja ekoloških proizvođača i prerađivača - sve bolji rezultati u prerađivačkoj industriji posljednjih godina, posebno u pogledu izvoza, ukazuju na sve veću konkurentnost poduzetnika u ovom sektoru - županijsko gospodarstvo i dalje ima vrlo snažnu poziciju u drvoprerađivačkom sektoru - korištenja geotermalnih izvora - potencijali za razvoj selektivnih oblika turizma kao što je lovni, ribolovni, aktivni i zdravstveni turizam 	<ul style="list-style-type: none"> - sporiji gospodarski rast kako bi se smanjila razina zaostajanja u odnosu na prosjek RH - mali broj velikih gospodarskih subjekata, a posebno izvozno orijentiranih - mala razina ulaganja, posebno izravnih stranih ulaganja i ulaganja u sektore s većom dodanom vrijednosti - niska razina bruto dodane vrijednosti prerađivačke industrije - nedovoljna razvijenost visoko-tehnoloških sektora poput IT-a - niska razina ulaganja u istraživanje i razvoj te općenito niska razina suradnje gospodarstva i znanosti - niska razina izvoza županijskog gospodarstva - još uvijek prisutna dominacija proizvodnje nisko dohodovnih poljoprivrednih kultura (žitarice) - usitnjenost poljoprivrednih površina otežava primjenu modernih tehnologija i učinkovitu proizvodnju - nezaposlenost je iznad nacionalnog prosjeka - slaba dinamika otvaranja novih radnih mjesta za visokoobrazovane osobe

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> – uspješna provedba Nacionalne strategije razvoja RH do 2030. i Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja – provedba javnih politika za poticanje zelene i digitalne tranzicije u hrvatskom gospodarstvu – provedba porezne reforme (smanjenje poreznih opterećenja i parafiskalnih nameta) – provedba javnih politika za poboljšanje poduzetničke klime i stimuliranje rasta i razvoja malih i srednjih poduzeća, posebno <i>start up-ova</i> – ulaganja središnje razine u razvoj poduzetničke i tehnološke infrastrukture za potporu u stvaranju i primjeni inovacija i novih tehnologija u gospodarstvu – globalno uspješni primjeri pojedinih poduzeća u IT sektoru, prerađivačkoj industriji, poljoprivredi i proizvodnji hrane, kao razvojni model za javne politike za razvoj drugih uspješnih poduzeća – mogućnosti korištenja znatnih sredstava iz fondova EU-a za gospodarski rast i povećanje konkurentnosti gospodarstva te za ruralni razvoj – provedba nacionalne politike zapošljavanja – mogućnosti korištenja sredstava iz fondova EU-a za ulaganje u ljudske resurse i povećanje zaposlenosti 	<ul style="list-style-type: none"> – kriza i spor oporavak gospodarstva EU-a te svjetskog gospodarstva – smanjenje kreditnog rejtinga Hrvatske – pravna nesigurnost i poteškoće u vladavini prava – nedovoljna spremnost i brzina za promjene pravnog okvira u svrhu povećanja konkurentnosti gospodarstva – nedovoljna koordiniranost i sporo provođenje javnih politika za razvoj gospodarstva – prevelik utjecaj i loše posljedice intervencija države u gospodarstvu – prevelika i suviše komplicirana regulativa za učinkovito i konkurentno poslovanje – nedovoljno jačanje sposobnosti za korištenje mogućnosti i prednosti tržišta EU-a – smanjenje konkurentnosti gospodarstva zbog zaostajanja u korištenju i razvoju novih znanja i tehnologija – nedovoljna usmjerenost u korištenju fondova EU-a na ključne nacionalne razvojne prioritete koji osiguravaju brz rast i održiv razvoj gospodarstva – nedovoljna i nepravodobna zaštita domaćih proizvoda od nelojalne konkurencije iz uvoza, posebno u poljoprivredi i proizvodnji hrane – manjak radne snage u nekim gospodarskim sektorima – poremećaji na tržištu rada i neadekvatne, nepravodobne i neučinkovite mjere politike zapošljavanja
SWOT - OKOLIŠ, INFRASTRUKTURA I PROSTORNI RAZVOJ	
SNAGE	SLABOSTI
<p>OKOLIŠ</p> <ul style="list-style-type: none"> – očuvana i bogata prirodna baština i zaštićeni dijelovi prirode – čisti zrak, I. kategorija, nema velikih onečišćivača zraka na području Županije – organizirano sakupljanje otpada obuhvaća 99,7 % stanovništva – povećanje količine odloženog otpada svih vrsta – akcije „Zelena čistka“ provode se na 	<p>OKOLIŠ</p> <ul style="list-style-type: none"> – u Županiji se ne provodi monitoring tla – loše ekološko stanje u 70 % županijskih površinskih voda – postoji rizik od poplava – Županija nema Centar za gospodarenje otpadom – nesanirana divlja odlagališta otpada – nedovoljno poticanje razvoja kružnog gospodarstva

području cijele Županije	
<p>INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> – porast broja kućanstva priključenih na sustav javne vodoopskrbe – proširenje sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda u nekim dijelovima Županije te pročišćavanja otpadnih voda u gradovima – na području Županije koriste se naftna polja – dobri resursi za proizvodnju bioenergije – korištenje obnovljivih izvora energije; elektrana na bioplin i biomasu – primjer dobre prakse, prva geotermalna elektrana u RH – provedba i poticanje projekata energetske učinkovitosti u javnim zgradama – poboljšanje prometne povezanosti željeznicom između Županije i Zagreba (nova željeznička pruga Sveti Ivan Žabno – Gradec) – <i>Master plan</i> prometnog sustava BBŽ-a – porast broja punionica za električna vozila na području Županije – uvođenje električnih vozila za komunalne poslove u Bjelovaru – provedba projekata razvoja infrastrukture za širokopojasni internet 	<p>INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> – niska razina korištenja javne vodoopskrbe – nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda – nedovoljan broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i nezadovoljavajući stupanj pročišćavanja – nedostaje proširenje plinifikacijske mreže na području Županije – izoliranost Županije u odnosu na glavne cestovne prometne pravce u RH – nedovršena brza cesta D12 Vrbovec – Bjelovar – Virovitica – loše stanje i nedovoljna ulaganja za poboljšanja cestovne infrastrukture u Županiji – nezadovoljavajuća pokrivenost Županije linijama i voznim redom autobusnog prometa – nezadovoljavajuće tehničke karakteristike prometnica, nedostatak nogostupa i opterećenost prometnica kroz naselja – nedostatak organiziranog javnog gradskog prijevoza – dotrajali vozni park autobusnih prijevoznika – nedovoljno razvijena i neodržavana željeznička infrastruktura – nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura – ispodprosječna gustoća priključaka širokopojasnom internetu – manjak ulaganja u zračna pristaništa i prateće sadržaje
<p>PROSTORNI RAZVOJ</p> <ul style="list-style-type: none"> – raspoloživost zemljišnog i šumskog resursa – tradicija akvakulture i uređeni ribnjaci – uravnotežena, bipolarno organizirana mreža gradova (Bjelovar-Čazma i Daruvar-Garešnica-Grubišno Polje) – prostorno-planskom dokumentacijom planirani su prostorni kapaciteti dostatni za razvoj naselja i gospodarstva 	<p>PROSTORNI RAZVOJ</p> <ul style="list-style-type: none"> – periferni položaj u odnosu na glavne prometne pravce RH – male gustoće naseljenosti na području Županije – nedostatna društvena infrastruktura, osobito u ruralnim područjima – pritisak nezakonite gradnje – nedovoljna usmjerenost na razvoj gradova i općinskih središta, policentričnog sustava naselja te na razvoj ruralnih naselja kao prostora za kvalitetan život i održivo

	<p>gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> – nedostatna izrada planova urbane sanacije i revitalizacije <i>brownfield</i> prostora – nedovoljno proaktivan stav prema klimatskim promjenama i potrebi prilagodbe prostornih planova – manjak izgradnje sustava melioracije – nedostatna izrada dijela stručnih podloga za prostorno planiranje – nedovoljna edukacija djelatnika nadležnih tijela za prostorno uređenje o mjerama prilagodbe klimatskim promjenama – nedovoljna edukacija građana za sudjelovanje u procesima prostornog planiranja
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> – dovršetak brze ceste D12 Vrbovec – Bjelovar – Virovitica – provedba programa modernizacije željeznice – legislativa EU-a za bolje i učinkovitije upravljanje sustavom zaštite okoliša – mogućnosti novih, zelenih tehnologija i metoda upravljanja za učinkovito smanjenje zagađenja i zaštitu okoliša – korištenje programa za prilagođavanje klimatskim promjenama – korištenje programa energetske učinkovitosti – korištenje fondova EU-a za provedbu zelene i digitalne tranzicije i za izgradnju prometne i okolišne infrastrukture – mogućnosti korištenja programa razvoja pametnih gradova i pametnih sela – korištenje fondova EU-a za unapređenje prostornog razvoja – korištenje znanja i iskustva u zaštiti okoliša i prostornom razvoju drugih europskih regija kroz međunarodnu suradnju 	<ul style="list-style-type: none"> – sporo i neučinkovito stvaranje institucionalnih uvjeta i poticaja za provedbu zelene i digitalne tranzicije na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini – neusklađenost regulative i nedovoljno učinkovito djelovanje državnih, regionalnih i lokalnih institucija za unapređenje očuvanja okoliša, promicanje i provedbu održivog razvoja – manjak sustavnog upravljanja prostorom na državnoj razini – neučinkovita nacionalna regulativa za revitalizaciju urbanog i ruralnog prostora – pojava nepogoda izazvanih klimatskim promjenama (suše, mraz, bolesti)
SWOT - INSTITUCIONALNI KONTEKST I KLJUČNI RIZICI BUDUĆEG RAZVOJA ŽUPANIJE	
SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> – zadovoljavajuća suradnja županijske uprave i Javne ustanove Razvojna agencija – podizanje kapaciteta za pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU-a i drugih izvora – razvijena međunarodna suradnja u 	<ul style="list-style-type: none"> – nedostatak sustava za praćenje i vrednovanje rezultata i učinaka provedbe županijskih razvojnih politika i provedbe razvojnih programa – nedovoljna međusobna suradnja JLS-ova u pripremi i provedbi zajedničkih projekata

<p>pripremi i provedbi razvojnih projekata financiranih iz EU-a i drugih međunarodnih izvora</p> <ul style="list-style-type: none"> - dobra praksa uvođenja transparentnosti i digitalizacije u rad gradske uprave Bjelovara i Županije - suradnja između upravnih tijela na lokalnoj i županijskoj razini s tijelima središnje državne razine 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljno brza provedba digitalizacije u Županiji - neriješeni imovinsko-pravni odnosi sputavaju provedbu razvojnih projekata - nedovoljna suradnja s drugim županijama u pripremi i provedbi zajedničkih programa i projekata
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - provedba reforme javne uprave - provedba funkcionalne i fiskalne decentralizacije - uključivanje županijskih razvojnih prioriteta u operativne programe EU-a za VFO i u NPOO - korištenje fondova EU-a za poboljšavanje rada i organizacije javne uprave, za bolje razvojno i operativno upravljanje programima i projektima na regionalnoj i lokalnoj razini - provedba digitalizacije i transparentnosti rada javne uprave - učinkovita i uspješna provedba i razvoj sustava za strateško planiranje na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini - međužupanijska suradnja na realizaciji velikih i kompleksnih razvojnih projekata - mogućnosti razmjene znanja i iskustva u upravljanju razvojem kroz međunarodnu suradnju i povezivanje s drugim regijama u EU-u 	<ul style="list-style-type: none"> - nepovoljne međunarodne okolnosti – gospodarska kriza i teškoće u funkcioniranju EU-a - neuspješna provedba NRS-a zbog neučinkovite provedbe javnih politika, donošenja neodgovarajućih i nepravovremenih mjera - manjak učinkovitog sustava praćenja, vrednovanja i izvještavanja o provedbi javnih politika - spora i neučinkovita provedba reforme javne uprave - spora i neadekvatna primjena novih znanja i tehnologija (digitalna transformacija, umjetna inteligencija) - preveliki fokus javnih politika na unapređenje javne uprave kroz racionalizaciju i teritorijalni preustroj, umjesto na razvoj uprave, na upravljanje i organizaciju - prevelika usmjerenost u planiranju i programiranju razvoja uglavnom na korištenje fondova EU-a - neodgovarajuća spremnost na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini za uvođenje novih modela, koncepata i metoda upravljanja razvojem - nedovoljna zastupljenost razvojnih prioriteta županija u strateškim dokumentima (operativni programi za VFO i NPOO) zbog zanemarivanja pristupa <i>bottom up</i> u strateškom planiranju

3.2. RAZVOJNE POTREBE

Razvojne potrebe Bjelovarsko-bilogorske županije proizlaze iz prethodno utvrđenih razvojnih ograničenja i ključnih slabosti u svim segmentima razvoja Županije. Istaknute su u zbirnim tablicama na kraju svakog razvojnog segmenta u Analizi stanja (Prilog 1) te u SWOT analizi.

Demografija, socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi, zdravstvo i civilno društvo

Dugotrajna negativna demografska kretanja u Županiji zahtijevaju da se uz sustavnu i učinkovitu provedbu nacionalnih mjera utvrdi i provodi sveobuhvatna županijska demografska politika koja integrira mjere drugih javnih politika poput gospodarskih, obrazovnih, odgojnih, socijalnih, prostornih i dr., kako bi se ublažilo i zaustavilo smanjivanje broja stanovnika. Potrebne su konkretne mjere koje potiču ekonomsku aktivnost i vidljivo poboljšavaju životni standard, osobito u ruralnim područjima, kako bi se smanjilo i zaustavilo iseljavanje mladog, produktivnog i ekonomski aktivnog stanovništva te stvorili uvjeti za privlačenje i doseljavanje, posebno mladih obitelji.

Za daljnje unapređenje socijalne skrbi u Županiji potrebno je osigurati dodatne prostorne kapacitete za pružanje socijalnih usluga za starije osobe, zatim povećati broj zdravstveno-njegovateljskog kadra u socijalnim ustanovama, ali i poboljšati uvjete rada. Treba intenzivnije razvijati sustav usluga pomoći i njege u kući za starije osobe i to na području čitave Županije. Nužno je povećati izdvajanje financijskih sredstava potrebnih za aktivniju i kvalitetniju socijalnu politiku. Valja se posebno usredotočiti na razvoj i primjenu socijalnih inovacija u Županiji jer za to postoji sve više iskustva i mogućnosti kroz programe EU-a i RH. Potrebno je nastaviti s podrškom realizaciji planova razvoja Centra za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“. Nadalje, u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja nužno je povećati smještajne i stručne kapacitete te osigurati značajniju financijsku podršku. Radi daljnjeg unapređenja socijalne politike u Županiji valja u većoj mjeri koristiti prilike i mogućnosti programa EU-a i to kroz daljnje ulaganje u kapacitete za pripremu i naročito provedbu projekata. Također, potrebno je povećati financijsku i društvenu podršku udrugama koje su angažirane u rješavanju problematike socijalne skrbi.

Među glavnim potrebama za poboljšanjem kvalitete i proširenjem usluga u zdravstvu je povećanje bolničkih i smještajnih kapaciteta, zapošljavanje liječnika i drugog zdravstvenog kadra koji nedostaje te nabavka suvremene medicinske opreme u zdravstvenim ustanovama. S obzirom na porast udjela starijih stanovnika u Županiji, za poboljšanje palijativne skrbi potrebno je povećati smještajne kapacitete, osigurati mobilne timove i potreban broj profesionalnih djelatnika i volontera te unaprijediti organizaciju rada. Važno je, također, nastaviti podržavati i razvijati zdrave životne navike kod stanovnika svih uzrasta u Županiji. Uz to, potrebno je i dalje jačati kapacitete za uspješnu pripremu i provedbu županijskih projekata u zdravstvu koji se financiraju sredstvima iz fondova EU-a.

Da bi organizacije civilnog društva (OCD) mogle uspješno i intenzivnije djelovati i doprinosti gospodarskom i društvenom razvoju u Županiji, potrebno je da udruge imaju zadovoljavajući radni prostor i odgovarajuću opremu, da kontinuirano jačaju ljudske potencijale te da trajno provode usavršavanje suradnika i svojih članova u projektnom menadžmentu i upravljanju lokalnim razvojem. Osobito je važno da se OCD-ovi usredotoče na pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih sredstvima EU-a, zatim na programe socijalnih inovacija i programe socijalnog poduzetništva. Također, potrebno je jačati međusobnu suradnju županijskih udruga te suradnju s udrugama u RH i u EU-u. Za poticanje uspješnosti OCD-ova potrebno je uspostaviti županijski sustav vrednovanja rada i rezultata udruga. U razvoju Županije značajnu ulogu ima i volonterstvo te ga stoga treba promovirati i poticati.

Odgoj, obrazovanje, znanost, kultura i sport

Ključna potreba u području predškolskog obrazovanja je nastavak rekonstrukcije postojećih i izgradnje novih objekata te nabavka informatičke i tehničke opreme za predškolski odgoj. Potrebno je i povećanje broja odgajatelja ranog i predškolskog odgoja, ali i daljnji razvoj digitalnih kompetencija odgajatelja. Potrebno je također povećati broj jasličkih skupina i područnih vrtića.

Radi unapređenja obrazovanja u funkciji gospodarskog i društvenog razvoja Županije, potrebno je utvrditi obrazovnu politiku temeljem stvarnih županijskih potreba te izraditi dugoročne planove za udovoljavanje potrebama u srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju.

U školama je u svrhu poboljšanja uvjeta rada i održavanja kvalitetne nastave potrebna daljnja rekonstrukcija i proširenje prostornih kapaciteta, nabavka suvremene opreme te izgradnja višenamjenskih dvorana.

U strukovnom obrazovanju potrebno je modernizirati programe strukovnih škola, kontinuirano ulagati u osuvremenjivanje specijaliziranih učionica te ulagati u strukovne praktikume, koristeći pri tome modernu opremu i tehnološku podršku. Važno je uspostaviti dodatne centre kompetencija u Županiji te provoditi specijalizaciju i profiliranje strukovnih škola. Za razvoj strukovnog obrazovanja treba promicati i poticati strukovna zanimanja u društvu te dalje unapređivati stipendiranje učenika deficitarnih zanimanja. Ključni čimbenik razvoja obrazovanog sustava je stalno educiranje i stručno usavršavanje nastavnika u korištenju novih znanja, metoda i tehnologija. Potrebno je povećati smještajne kapacitete učeničkih domova.

Za povećanje doprinosa obrazovanja razvoju Županije potrebno je poticati i podržavati internacionalizaciju djelovanja obrazovnih ustanova putem europskih programa i projekata mobilnosti, kroz organiziranje stručne prakse u inozemstvu, te suradnje škola s europskim školama i institucijama EU-a. Veleučilište u Bjelovaru, slijedom njegova značaja i ostvarenih rezultata, treba dalje osnaživati te povezivati sa srodnim institucijama u RH i inozemstvu. Takav razvoj visokog obrazovanja zahtjeva i povećanje prostornih kapaciteta Veleučilišta. Unapređenje studentskog standarda izgradnjom novog ili rekonstrukcijom i adaptacijom starog učeničkog doma preduvjet je privlačenja studenata i nastavnika iz zemlje i inozemstva i daljnjeg osnaživanja uvjeta za internacionalizaciju znanstvenih i stručnih projekata i programa.

Kulturu treba tretirati kao razvojni čimbenik, imajući pri tome u vidu njezin doprinos kvaliteti življenja u Županiji, društvenoj koheziji, ali i doprinos razvoju gospodarstva kroz turizam, kulturne i kreativne industrije, kulturno poduzetništvo te gospodarsko korištenje kulturne baštine. U vezi s time nužna je sustavna promocija kulture kako u Županiji tako i u užem i širem okružju. Uz to treba posvetiti pažnju daljnjoj zaštiti i održivom korištenju kulturne baštine te očuvanju kulturne raznolikosti. Nadalje, potrebno je njegovati kulturu kao stil života, ulagati u njegovanje tradicije i očuvanje identiteta, te nastaviti održavati i razvijati različite kulturno-umjetničke programe na županijskoj i lokalnoj razini. Također, potrebno je poticati i podržavati povezivanje kulture s gospodarstvom, osobito s turizmom, kroz kreiranje i inoviranje cjelogodišnjih programa i kulturno-turističke ponude, kao i kroz razvoj atraktivnih kulturnih projekata temeljenih na ekonomiji doživljaja. Uz to važno je poticati spomenuto kulturno poduzetništvo te kulturne i kreativne industrije u Županiji. Korištenje programa fondova EU-a dobra je prilika i mogućnost za financiranje razvoja kulture i zaštite kulturne baštine. Stoga je nužno jačati znanja i vještine za pripremu i provedbu projekata u kulturi koji se financiraju sredstvima EU-a.

Daljnji razvoj sporta zahtjeva poboljšanja postojeće i izgradnju nove kvalitetne sportske infrastrukture na području Županije. Potrebno je osnažiti promociju i poticanje većeg uključivanja djece, mladih i starijih osoba u sportske aktivnosti, s naglaskom na uključivanje osoba s invaliditetom i otežanim kretanjem. Potrebno je nastaviti ulagati i razvijati sportski turizam, kao što su to sportsko-ribolovni, biciklistički i jahački turizam. U sklopu toga treba jačati suradnju između JLS-ova u organiziranju sportskih i kulturnih događanja i manifestacija. Uz spomenuto, među potrebe u ovom segmentu valja istaknuti i poticanje organizacije sportskih aktivnosti u manjim sredinama. To je ujedno oblik poticanja zdravih životnih navika, društvene kohezije i višeg životnog standarda u ovim područjima.

Gospodarstvo

Za gospodarstvo Županije ključna potreba je smanjiti zaostajanje u odnosu na prosjek Republike Hrvatske. Potrebno je poticati modernizaciju prerađivačke industrije u kojoj dominiraju djelatnosti niske dodane vrijednosti. Treba poticati ulaganja, posebno u sektore s većom dodanom vrijednosti, dodatno stimulirati otvaranje novih i razvoj postojećih poslovnih subjekata u srednje i visokotehnološkim sektorima. U sklopu toga potrebno je kontinuirano unapređivati poslovno okružje te osnažiti aktivnosti za privlačenje izravnih ulaganja koja su do sada bila prisutna u vrlo maloj mjeri. U tom kontekstu potrebno je kontinuirano, aktivno i učinkovito komunicirati s domaćim i inozemnim poduzećima te promicati mogućnosti za njihova ulaganja na području Županije. Posebnu potporu treba pružati poduzećima izvoznicima pri čemu naglasak treba biti na prepoznavanju poduzeća sa značajnim izvoznim potencijalom.

U poljoprivredi, radi povećanja proizvodnje i konkurentnosti, potrebno je dovršiti postupke vezane za raspolaganje državnim zemljištem, poticati okrupnjavanje zemljišnih posjeda, uvođenje i primjenu suvremenih tehnologija u proizvodnju i preradu, osobito IT tehnologija, kontinuirano jačati suradnju poljoprivrednika sa znanstvenim institucijama, poticati prelazak poljoprivrednika na proizvodnju visoko dohodovnih kultura te povećati ulaganja u sustave navodnjavanja.

U turizmu treba ojačati strateški pristup razvoju ovog sektora, povećati ciljana ulaganja za razvoj selektivnih oblika turizma uz kontinuirano ulaganje u ljudske potencijale.

Potrebna je bolja usklađenost obrazovnih programa s potrebama gospodarstva, posebno kada je u pitanju strukovno obrazovanje. Potrebno je poticati prekvalifikaciju nezaposlenih, te projekte kojima se potiče usavršavanje zaposlenika u IT tehnologijama.

Okoliš, infrastruktura, promet i prostorni razvoj

Za očuvanje okoliša u Županiji potrebno je osigurati veći stupanj zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja, zatim nastaviti poboljšavati zaštitu i održivo korištenje prirodne baštine te očuvati krajobraz. Nadalje, treba smanjiti loše ekološko stanje u 70 % površinskih voda te izgraditi sustav zaštite od poplava. Provesti saniranje aktivnih divljih odlagališta u Županiji.

Potrebno je razvijati županijsku vodnu infrastrukturu proširenjem vodovodne mreže, nadogradnjom postojećeg i novih sustava odvodnje, povećanjem postotka priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje te izgradnjom sustava s visokim stupnjem pročišćavanja otpadnih voda.

U energetici je potrebno povećati plinifikacijsku mrežu na području Županije, te nastaviti poticati korištenje bioenergije i ulaganja u energetske učinkovitost zgrada.

Glavne potrebe u prometu tiču se izgradnje i obnove cestovne i željezničke infrastrukture. Ključno je bolje povezivanje Županije s glavnim prometnim pravcima u Hrvatskoj. To se prvenstveno odnosi na potrebu dovršetka brze ceste D12 Vrbovec – Bjelovar – Virovitica kao i na nastavak izgradnje željezničke infrastrukture. Nužna su poboljšanja županijske cestovne infrastrukture, porast ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta te izgradnja obilaznica oko gradova. Potrebno je uspostaviti integrirani sustav javnog prijevoza putnika. Nužna su i poboljšanja kvalitete u javnom prijevozu, u kvaliteti autobusa te u opremljenosti autobusnih i željezničkih stajališta. Također, treba uložiti više sredstava u gradnju infrastrukture za biciklistički promet, ulagati u uređivanje zračnih pristaništa i prateće sadržaje te nastaviti razvoj mreže Elektro punjača na području čitave Županije

Jedna od važnijih potreba je povećanje ulaganja u razvoj internetske širokopojasne infrastrukture i poticanje povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina.

Za potrebe prostornog razvoja važno je praćenje stanja u prostoru, kvalitetna izrada stručnih podloga za prostorno planiranje, usredotočenost u procesu planiranja na održivo korištenje prostora, edukaciju djelatnika u županijskim i lokalnim stručnim tijelima nadležnim za prostorno uređenje o mjerama za prilagodbu klimatskim promjenama te aktivno sudjelovanje građana u procesima prostornog planiranja.

Institucionalni razvoj

Glavne potrebe u području institucionalnog razvoja obuhvaćaju: jačanje transparentnosti rada i provedbu digitalizacije županijske i lokalne uprave, daljnje intenziviranje suradnje županijske uprave s JU-om Razvojna agencija BBŽ-a, unapređenje koordinacije, komunikacije i umreženosti županijskih i lokalnih tijela uprave. Treba unaprijediti sustav praćenja i vrednovanja rezultata provedbe razvojne politike, razvojnih programa i projekata. Potrebne su kontinuirane edukacije u projektnom menadžmentu zaposlenika županijske uprave i JLS-ova. Nužno je riješiti imovinsko-pravne odnose, koji su značajno ograničenje u provedbi razvojnih projekata u Županiji. Potrebno je poticati suradnju županijske i lokalnih uprava s OCD-ovima, u procesu pripreme i provedbe razvojnih projekata, osobito onih financiranih sredstvima EU-a. Također, potrebno je jačati suradnju u području upravljanja razvojem s drugim županijama te regionalnim i lokalnim upravama zemalja članica EU-a. S obzirom na pandemiju bolesti COVID-19, potrebno je analizirati njezine posljedice za sve sektore gospodarskog i društvenog razvoja u Županiji te izraditi plan za njihovo prevladavanje kao i plan djelovanja u slučaju pojava sličnih ugroza.

3.3. ANALIZA RAZVOJNIH POTENCIJALA

Razvojni potencijali Bjelovarsko-bilogorske županije proizlaze iz prethodno utvrđenih razvojnih snaga i ključnih prednosti i prilika u svim segmentima razvoja Županije. One su istaknute u zbirnim tablicama na kraju svakog razvojnog segmenta u Analizi stanja (Prilog 1) te u SWOT analizi.

Demografija, socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi, zdravstvo i civilno društvo

Potencijal za zaustavljanje i poboljšanje negativnih demografskih trendova u Županiji je izrada i provedba cjelovite županijske demografske politike. Tome mogu poslužiti i primjeri dosadašnje

dobre prakse, kao što su neke županijske i lokalne mjere pronatalitetne politike (primjerice, nadoknade za novorođenčad, pomoć mladim obiteljima s troje i više djece i dr.). Također, potencijal je vidljiv i u učinkovitoj i djelotvornoj provedbi mjera nacionalne demografske politike, ali i svih drugih mjera razvojne politike kojima se povećava kvaliteta življenja, osobito u manje razvijenim ruralnim područjima. Uz to, značajan potencijal za razvoj su i mogućnosti korištenja sredstava iz različitih programa EU-a, koji mogu postupno pridonijeti poboljšanju demografske slike u Županiji.

Potencijal za povećanje kvalitete i proširenje usluga socijalne skrbi u Županiji je kontinuirano ulaganje u poboljšanje kvalitete življenja za stariju populaciju te osobe s posebnim potrebama. Prepoznat i izuzetno vrijedan potencijal je Centar Rudolf Steiner, Daruvar, kao nositelj dviju aktivnosti za čitavu Županiju – pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija) te udomiteljstvo. Centar je usmjeren prema transformaciji i deinstitucionalizaciji usluga, a intenzivno ulaže u stručne i profesionalne sposobnosti djelatnika te uvodi nove socijalne usluge koje su izuzetno značajne za budući razvoj Županije. Na području županije djeluje i Dom za odrasle osobe Bjelovar koji pruža socijalne usluge odraslim osobama s mentalnim oštećenjem te osobama koje imaju višestruka oštećenja zdravlja kojima nije potrebno bolničko liječenje, a skrb im se ne može pružiti u vlastitoj obitelji ili osigurati na drugi način.

Suvremeno opremanje nove zgrade Opće bolnice (OB) Bjelovar potencijal je za povećanje kvalitete i poboljšanje dostupnosti zdravstvenih usluga u Županiji. Također, mogućnosti za daljnji razvoj zdravstva, ali i zdravstvenog turizma u Županiji, po kojoj bi Županija mogla biti u znatno većoj mjeri prepoznata u RH i šire, ima Specijalna bolnica za rehabilitaciju Daruvarske toplice. Važno je i to što u Županiji postoji visoka razina svijesti o značaju zdravog življenja i usvajanja zdravih životnih navika kod svih generacija. Ova činjenica se nadovezuje na postojeći, jedinstveni razvojni potencijal samog prostora u Županiji, a koji će, uz opću kvalitetu življenja omogućenu sve kvalitetnijim uslugama koje se pružaju stanovnicima, dugoročno razmatrano, svakako utjecati na zadržavanje mladih obrazovanih ljudi, kao i na, dugoročnije gledano, poželjno i moguće privlačenje mladih ljudi iz drugih područja RH da se presele u Županiju.

Kada je riječ o organizacijama civilnog društva i njihovom mogućem budućem doprinosu sveukupnom razvoju Županije i lokalnih zajednica, vidljivo je da se njihov razvojni potencijal zasniva na dosadašnjem iskustvu, stečenom znanju, vještinama i umreženosti za pripremu i provedbu razvojnih projekata. Ovdje valja istaknuti primjere dobre prakse kao i uspješne rezultate udruga u korištenju sredstava iz programa EU-a. Spomenuto podrazumijeva potencijal OCD-ova za nastavak i širenje aktivnosti u području socijalnog, kulturnog i gospodarskog razvoja Županije, kao i za uvođenje novih programa poput socijalnog poduzetništva, socijalnih inovacija, te potencijal za jačanje participativnosti u upravljanju lokalnim razvojem. Navedeni potencijali ujedno pružaju mogućnost za svestranije sudjelovanje OCD-ova u realizaciji Plana razvoja Županije kao i drugih planova i programa na području Županije.

Odgoj, obrazovanje, znanost, kultura i sport

U području predškolskog odgoja potencijal za budući razvoj predstavlja dosadašnja realizacija i spremnost za nastavak poboljšanja prostornih kapaciteta putem ulaganja u sanacije i rekonstrukcije te opremanje predškolskih objekata.

Isto vrijedi i za osnovnoškolske, srednjoškolske objekte i sportske dvorane, kod kojih su do sada također izvedena ulaganja u sanacije i rekonstrukcije u cilju osiguranja visokog obrazovnog standarda i dobrih uvjeta za rad u svim školama. Osnova za daljnje unapređivanje obrazovnog

sustava je i dosadašnji razvoj i dobro stanje informacijsko-komunikacijske opreme u većini osnovnih škola što omogućava kvalitetnu provedbu nastave. To je ujedno i potencijal za osnaživanje obrazovnog sustava u Županiji pomoću intenzivnih ulaganja u nove tehnologije.. Tome valja dodati da su kroz reformu *Škole za život* neke škole pribavile značajnu opremu za daljnje kvalitetno i suvremeno izvođenje nastave.

Važan potencijal je i uspostava Mreže škola te specijalizacije i profiliranja strukovnih škola kao i mogućnost da se povećanjem stipendiranja učenika deficitarnih zanimanja doprinese poboljšanju ljudskih potencijala u Županiji. Tu su i mogućnosti da se boljim i učinkovitijim povezivanjem obrazovnog sustava i poduzetnika osigura brži razvoj i povećanje konkurentnosti županijskog gospodarstva. U Županiji je osigurana visoka zapošljivost diplomiranih studenata u STEM područjima. Temeljem postignutih rezultata, Veleučilište u Bjelovaru predstavlja istaknut razvojni potencijal.

U kulturi, bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština, mnogobrojna kulturna dobra i manifestacije koje čuvaju običaje, tradiciju, način života, njeguju i promiču identitet lokalnih zajednica i Županije, predstavljaju potencijal za daljnji društveni razvoj, kvalitetu življenja, ali i za gospodarstvo i to poglavito kroz gospodarsko korištenje kulturne baštine te razvoj turizma. O kakvim se sve mogućnostima radi svjedoči i uspjeh nekih kulturnih manifestacija koje su postale nacionalno i svjetski prepoznatljive kao npr. Božićna priča u Čazmi. To je ujedno i primjer uspješno brendiranog lokalnog kulturnog proizvoda koji se zasniva na ekonomiji doživljaja. U sklopu potencijala važno mjesto ima i kulturno djelovanje pripadnika nacionalnih manjina. Kulturno-umjetničke udruge, koje su glavni nositelji očuvanja i njegovanja kulturne baštine Županije, također su dio potencijala razvoja. Sve to predstavlja dobru osnovu za razvoj kulturnog turizma, za razvoj kulturnih i kreativnih industrija, za razvoj poduzetništva u kulturi te za spomenuto gospodarsko korištenje kulturne baštine. Isto tako potencijal za budući razvoj kulture u Županiji i održivo korištenje kulturne baštine su programi i projekti koji se financiraju iz fondova EU-a te drugih domaćih i inozemnih izvora. Ovakvi programi i projekti omogućavaju djelotvorniju suradnju među udrugama na području Županije, kao i suradnju s drugim udrugama iz Hrvatske i inozemstva, prijenos najbolje prakse, iskustva i znanja, te njihovo povezivanje na kompleksnijim budućim projektima od značaja za lokalne zajednice.

Daljnji razvoj sporta u Županiji zasniva se na mogućnostima koje pruža integrirani pristup povezivanju sportskih aktivnosti s obrazovanjem, turizmom i kulturom te promocija i poticanje zdravog načina življenja. Pri tome je osobito važno da se omogući veće uključivanje djece, mladih ali svakako i starijih osoba u sportske aktivnosti. Kontinuiran porast izdvajanja za promicanje sporta u Županiji kao i kontinuirano izdvajanje za unaprjeđenje stručnog rada i osposobljavanje stručnih djelatnika, poticanje te promicanje sporta djece i mladeži su u cjelini odlična osnova za daljnji razvoj ovog izuzetno važnog segmenta društvenog razvoja Županije.

Gospodarstvo

Gospodarstvo Županije ima za svoj daljnji razvoj značajan potencijal u nastavku rasta u dvije najvažnije gospodarske grane, poljoprivredi i prerađivačkoj industriji. U poljoprivredi, znatne su mogućnosti povećanja proizvodnje u ekološkoj poljoprivredi, što uključuje povećanje broja ekoloških proizvođača i prerađivača te poljoprivrednih površina pod ekološkom proizvodnjom. Uz pomoć financiranja iz fondova EU-a te nadležnih savjetodavnih službi i drugih potpornih organizacija poljoprivredni proizvođači imaju priliku ostvariti visoke standarde u području zdravlja, okoliša i dobrobiti životinja pri proizvodnji ekoloških proizvoda, a time i visokoj kvaliteti tih proizvoda i

zadovoljavanje brzo rastuće potražnje. U prerađivačkoj industriji najveći potencijali rasta su prije svega vezani za određene segmente drvne i metaloprerađivačke industrije u kojima se ostvaruje viša razina dodane vrijednosti poput proizvodnje poljoprivrednih vozila te namještaja. Brojni geotermalni izvori kao i činjenica da je županija prva u Hrvatskoj u kojoj je puštena u rad komercijalna geotermalna elektrana predstavlja priliku da se županija dugoročno pozicionira kao ključna regija za geotermalnu energiju u Hrvatskoj. Znatne mogućnosti razvoja županijskog gospodarstva pruža i turistički sektor i to prije svega u području selektivnih oblika turizma u kojima županija ima kvalitetne prirodne preduvjete kao što su ruralni, gastro, sportski, lovno-ribolovni, zdravstveni, kulturni i dr.

Županija ima razvijen sustav poduzetničke potporne infrastrukture, poduzetničkih zona i potpornih institucija što je ključan uvjet za jačanje kulture poduzetništva, zatim za osnaživanje položaja Županije kao poželjne ulagačke destinacije te za poboljšanje povezanosti poduzetnika s javnim, obrazovno-znanstvenim i civilnim sektorom. Jačanje strukovnog obrazovanja, između ostaloga i kroz ulaganja u regionalni centar kompetentnosti u području medicine, dobar su pokazatelj postojanja motiviranosti i kapaciteta u obrazovnom sektoru za snažniju prilagodbu potrebama gospodarstva, što u konačnici jača potencijale razvoja samog gospodarstva.

Okoliš, infrastruktura, promet i prostorni razvoj

Očuvana bogata prirodna baština i zaštićeni dijelovi prirode predstavljaju važan potencijal za razvoj županije. Uz povećanje kvalitete života, značajan je i potencijal za razvoj ekološke poljoprivrede i održivog turizma. Tome u prilog ide činjenica da na području Županije nema velikih onečišćivača zraka. Također, potencijal predstavlja izgradnja Centra za gospodarenje otpadom, kroz poticanje razvoja kružnog gospodarstva. Za očuvanje okoliša važne su aktivnosti županijskih i lokalnih OCD-ova. Daljnji razvoj vodne infrastrukture u Županiji temelji se na daljnjem porastu broja priključenih stanovnika na sustav javne vodoopskrbe, na poboljšanju sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda te pročišćavanja voda u gradovima.

Potencijali u energetske sektoru su u daljnjem poticanju provedbe energetske učinkovitosti u javnim zgradama i kućanstvima, korištenju obnovljivih izvora energije te u resursima za daljnju izgradnju solarnih, bioplinskih, geotermalnih elektrana te elektrana na šumsku biomasu. U tijeku su istraživanja izvora nafte i plina, što bi također moglo doprinijeti razvoju Županije.

Master plan prometnog sustava Županije je u izradi. Kao važan potencijal ocjenjuje se izgradnja nove željezničke pruge Sveti Ivan Žabno - Gradec kojom se poboljšava povezanost Županije sa Zagrebom i nacionalnom željezničkom mrežom, te osigurava brži i kvalitetniji prijevoz robe i putnika. Za unapređivanje prometa važan je i nastavak uređivanja cestovne infrastrukture, uključivo i one za biciklistički promet te održavanje i daljnje poboljšavanje pokrivenosti Županije autobusnim linijama. Posebno je važan potencijal za razvoj Županije i provedbu programa digitalne transformacije te izgradnja internetske širokopojasne infrastrukture.

Potencijali prostornog razvoja Županije zasnivaju se na očuvanom okolišu, dosadašnjem održivom korištenju prirodnih vrijednosti i kulturne baštine, raspoloživosti zemljišnih, šumskih i vodnih resursa. Također, tu je i sadašnja uravnotežena, bipolarno organizirana mreža gradova (Bjelovar - Čazma i Daruvar – Garešnica - Grubišno Polje). Potencijale predstavlja i razvoj policentričnog sustava naselja, izrada planova urbane sanacije i revitalizacija *brownfield* prostora te uvažavanje utjecaja klimatskih promjena na prostor kod pripreme prostornih planova.

Institucionalni razvoj

Mogućnosti za daljnji institucionalni razvoj zasnivaju se na dosadašnjem planiranju, izradi i provođenju ključnih razvojnih strateških dokumenata, stečenim iskustvima, znanjima i vještinama što je osnova za vođenje i organizaciju svih aktivnosti u razvoju Županije. Posebno je važno da donositelji odluka i glavni dionici u Županiji prepoznaju i prihvate činjenicu da su županijski prirodni i ljudski resursi razvojni potencijal za zeleni razvoj i rast, razvoj zelenog gospodarstva i za digitalnu transformaciju. Potencijal razvoja je primjer dobre prakse, uspješno uvođenje transparentnosti u radu gradske uprave Bjelovara i županijske uprave i mogućnosti da se to primjeni i u drugima JLS-ovima. Potencijali razvoja su u nastavku ulaganja u jačanje županijskih kapaciteta za programiranje, pripremu i provedbu razvojnih projekata i za poboljšanje učinkovitosti rada uprave i drugih nositelja razvoja u Županiji.

4. OPIS PRIORITETA JAVNIH POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

Temeljem izrađenih prethodnih analiza – Analize stanja, SWOT analize i Analize razvojnih potreba i razvojnih potencijala Bjelovarsko-bilogorske županije, utvrđena su sljedeća četiri prioritetna područja u okviru kojih će dionici razvoja Županije težiti unapređenju postojećeg stanja u sljedećem srednjoročnom razdoblju:

Prioritet 1. Razvoj inovativnog i održivog gospodarstva

Prioritet 2. Podizanje kvalitete života na području cijele županije

Prioritet 3. Zelena i digitalna tranzicija

Prioritet 4. Kvalitetno upravljanje Županijom

Prioritet 1 - Razvoj inovativnog i održivog gospodarstva ostvarivat će se kroz ulaganja u razvoj povoljnog poslovnog okruženja te poboljšanje konkurentnosti gospodarstva, kroz jačanje održive proizvodnje i prerade hrane te kroz usmjerenost prema podizanju razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji.

Osnaživanje gospodarstva i iskoraci u pravcu inovativnog i održivog gospodarstva bit će moguće ostvariti pod uvjetom rješavanja ključnih ograničenja u ovom razvojnom segmentu. Među ostalim, radi se o malom broju velikih gospodarskih subjekata, a poglavito onih izvozno orijentiranih, o niskoj razini ulaganja u sektore s većom dodanom vrijednošću, niskoj razini bruto dodane vrijednosti prerađivačke industrije, malim ulaganjima u istraživanje i razvoj te niskoj razini izvoza. Dominacija nisko dohodovnih poljoprivrednih kultura i usitnjenosti poljoprivrednih površina traže rješenja, a pored svega, Županija je opterećena problemom nezaposlenosti koja je iznad nacionalnog prosjeka te slabom dinamikom otvaranja novih radnih mjesta za visokoobrazovane osobe. Sve prethodno

naglašava već prisutan problem odlaska visokoobrazovanih mladih ljudi iz Županije što dodatno ističe važnost jednog od posebnih ciljeva unutar ovog prioriteta koji je usmjeren podizanju razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja Županije.

Unatoč dugogodišnjim problemima u ovom segmentu razvoja, brojne su pozitivne okolnosti koje bi trebale omogućiti iskorištavanje postojećeg potencijala i razvojnih prilika iz okruženja, te ublažiti i pridonijeti rješavanju negativnih obilježja. Županija ostvaruje sve bolje rezultate u prerađivačkoj industriji što se odražava u ostvarenim rezultatima izvoza te ima razvijenu poduzetničku infrastrukturu. Postoji potencijal u drvnom i metaloprerađivačkom sektoru te je vidljiv kontinuirani rast obrtništva u zadnjih nekoliko godina. Ujedno, izražene su mogućnosti za razvoj selektivnih oblika turizma koje su do sada bile iskorištene u manjoj mjeri. Valja istaknuti da Županija raspolaže izuzetno značajnim prirodnim resursom - geotermalnim izvorima energije. Također, postoji potencijal za još snažniji razvoj stočarstva, mljekarstva i ribnjačarstva, a ohrabruje vidljiv porast ekoloških proizvođača i prerađivača. Sektor poljoprivrede ostvaruje dobre rezultate, uključujući i izvoz, uzimajući u obzir stanje u poljoprivredi na razini RH.

Već samo temeljem istaknutih potencijala vidljivo je do koje mjere je moguće doprinijeti ostvarivanju razvojne vizije Županije slijedom ulaganja u realizaciju posebnih ciljeva u okviru ovog, za Županiju izuzetno relevantnog prioriteta. Valja istaknuti raspoložive mogućnosti korištenja značajnih sredstava iz fondova EU-a za gospodarski rast i povećanje konkurentnosti gospodarstva te za ruralni razvoj kao i fondova EU-a za ulaganje u ljudske resurse i povećanje zaposlenosti.

Županija je svoju opredijeljenost prema realizaciji ovog prioriteta demonstrirala kroz četiri izdvojena strateška projekta u okviru pojedinih posebnih ciljeva, a radi se o sljedećima: Revitalizacija prostora Bjelovarskog sajma, Daruvarske toplice - razvoj posebnog oblika zdravstvenog turizma kroz dogradnju i uvođenje novih sadržaja, Ekoturizam 360 te projekt Regionalni distributivni centar.

Prioritet 2 – Podizanje kvalitete života na području cijele županije ostvarit će se kroz ulaganja u demografski razvoj Županije, unapređenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi te snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva.

S obzirom na dugotrajno smanjivanje broja stanovnika i negativno prirodno kretanje u Županiji fokus ovog prioriteta je na ostvarivanju više kvalitete života kroz demografski oporavak temeljen na pronatalitetnim politikama, programima stanogradnje i programima za mlade s ciljem poticanja doseljavanja i zadržavanja obrazovanog, mladog i ekonomski aktivnog stanovništva.

Prioritet će također biti usmjeren ka razvoju potencijala u području zdravstvene i socijalne skrbi poput jačanja dostupnosti i kvalitete usluga, povećanja bolničkih smještajnih kapaciteta kao i smještajnih kapaciteta u socijalnim ustanovama, razvoj socijalnih inovacija, ulaganja u kapacitete za pripremu i provedbu razvojnih projekata i opremljenost ustanova, te jačanja vertikalne i

horizontalne suradnje. Realizacija prioriteta pridonijet će rješavanju problema poput zapošljavanja liječnika te zdravstvenog i njegovateljskog kadra koji nedostaje, povećanja broja mobilnih timova i timova obiteljske medicine, smanjenja liste čekanja, poboljšanja usluga izvaninstitucionalne skrbi i povećanja smještajnih kapaciteta palijativne skrbi te obnove zastarjele medicinske opreme u zdravstvenim ustanovama odnosno tehničke opreme u socijalnim ustanovama. Ovaj prioritet je usmjeren na rješavanje problema socijalne isključenosti marginaliziranih skupina građana poput siromašnih, zlostavljanih, starijih i osoba s invaliditetom kroz osiguravanje smještajnih kapaciteta i stručne podrške.

Prioritet će biti usmjeren i na iskorištavanje postojećih potencijala materijalne i nematerijalne kulturne baštine te na snažnija ulaganja u razvoj kulture i njeno povezivanje s gospodarstvom, na jačanje vidljivosti i promocije kulturnog razvojnog potencijala, zatim na jačanje uključenosti u pripremu i provedbu projekata EU-a te na promociju kulture i razvoj atraktivnih kulturnih programa. Prioritetom se, također, naglašava potencijal daljnjeg razvoja gospodarstva kroz turizam, kulturne i kreativne industrije, kulturno poduzetništvo i gospodarsko korištenja kulturne baštine.

U okviru ovog prioriteta rješavat će se prepoznate potrebe za jačanjem kapaciteta, znanja, opreme i radnog prostora organizacija civilnog društva te suradnje s drugim organizacijama civilnog društva u Županiji i izvan Hrvatske. Prioritet je usredotočen na jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva u pripremi i provedbi razvojnih projekata financiranih sredstvima EU-a te na podizanje svijesti o važnosti društvenog poduzetništva, društvenih inovacija i volonterstva.

Realizacija ovog prioriteta doprinosi razvoju i poboljšanju sportske infrastrukture i stručnog rada, promociji sporta, društvene kohezije, zdravog življenja i zdravih životnih navika, posebice kod djece, mladih, osoba s invaliditetom i otežanim kretanjem na cijelom području Županije, uključujući i manje sredine. Prioritet pridonosi sinergiji povezanih razvojnih politika, odnosno razvoju sportskog turizma, ali i jačanju suradnje jedinica lokalne samouprave u organiziranju sportskih i kulturnih događanja te sportskih aktivnosti na području cijele Županije.

Prioritet 3 – Zelena i digitalna tranzicija – realizirat će se kroz ulaganja u realizaciju posebnih ciljeva usmjerenih na jačanje energetske tranzicije; razvoj okolišne infrastrukture; jačanje integriranog prometa te ulaganja u očuvanje prirodne baštine.

Ostvarenje ovog prioriteta od izuzetnog je značaja za Županiju s obzirom da se ona suočava s nizom negativnih obilježja i razvojnih ograničenja, primjerice lošim ekološkim stanjem većine županijskih voda, nepostojanjem Centra za gospodarenje otpadom te prisutnosti nesaniranih divljih odlagališta otpada. Istovremeno, infrastruktura Županije opterećena je ozbiljnim problemima kao što su nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda, niskom razinom korištenja javne vodoopskrbe, ali i razvojnim ograničenjima kao što su izoliranost Županije u odnosu na glavne cestovne prometne pravce RH, nedovoljnim ulaganjima u poboljšanje cestovne infrastrukture, nezadovoljavajućom pokrivenošću Županije linijama autobusnog prometa te nezadovoljavajućim

tehničkim karakteristikama prometnica. Osim navedenoga, nedovoljno je razvijena i željeznička infrastruktura te ne postoji organizirani javni gradski prijevoz.

Problemi vezani za prostorni razvoj posljedica su male gustoće naseljenosti i nedostatno razvijene infrastrukture. Izrada stručnih podloga za prostorno planiranje, te sudjelovanje građana kad je riječ o održivom razvoju i prostornom planiranju osnova su za daljnji razvoj Županije u svim razvojnim segmentima.

Razvojni potencijal kao osnova za dugoročni razvoj Županije temelji se na očuvanoj i bogatoj prirodnoj baštini i zaštićenim dijelovima prirode, ali i na postojećim resursima za proizvodnju bioenergije i korištenje obnovljivih izvora energije. Master plan prometnog sustava BBŽ-a pridonijet će rješavanju niza postojećih problema u ovom razvojnom segmentu. Predložen projekt od strateškog značaja: „Izgradnja brze ceste Bjelovar - Virovitica“ zasigurno će uvelike pridonijeti jačanju integriranog prometa, a što će se pozitivno odraziti na sve razvojne segmente Županije.

Među prilike koje će trebati iskoristiti u svrhu realizacije ovog razvojnog prioriteta svakako se ubrajaju: provedba programa modernizacije željeznice te mogućnost korištenja novih, zelenih tehnologija i metoda upravljanja za učinkovito smanjenje zagađenja i zaštitu okoliša. Konačno, značajne mogućnosti za uspješnu realizaciju ovog prioriteta vidljive su temeljem djelotvornog i učinkovitog korištenja fondova EU-a usmjerenih na provedbu zelene i digitalne tranzicije kao i na izgradnju prometne i okolišne infrastrukture, ali i na unapređenje prostornog razvoja u cjelini.

Prioritet 4 - Kvalitetno upravljanje Županimom bit će usmjeren prvenstveno na osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje te na jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije.

Realizacija ovog prioriteta pridonosi jačanju ljudskih resursa, transparentnosti rada, digitalizaciji županijske i lokalne uprave, participativnom upravljanju, uspješnoj pripremi i provedbi razvojnih projekata i programa te vrednovanju realizacije razvojnih programa. Prioritet će se provoditi s ciljem osnaživanja vertikalne i horizontalne suradnje, odnosno unapređenja koordinacije, komunikacije i umreženosti tijela na lokalnoj i županijskoj razini kao i međužupanijske suradnje na projektima od strateškog značaja. Ostvarenje prioriteta važno je zbog prepoznate nužnosti ravnomjernog razvoja svih dijelova Županije, posebice ruralnih područja. Prioritet će se provoditi ulaganjima u osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja čime će se pridonijeti pravovremenom praćenju stanja u prostoru, kvalitetnijoj izradi stručnih podloga za prostorno planiranje, rješavanju imovinsko-pravnih odnosa, zaštiti, održivom korištenju, održavanju i osiguranju javne imovine.

Realizacijom prioriteta ujedno će se kontinuirano ulagati u ljudske potencijale za potrebe kvalitetnog prostornog planiranja i aktivnog uključivanja građana u procese prostornog planiranja. Razvojne potrebe u srednjoročnom razdoblju bit će usmjerene ka jačanju otpornosti i oporavka,

odnosno ka prevenciji i osiguranju pravovremenih reakcija u svrhu djelovanja u kriznim situacijama poput pandemije, elementarnih prirodnih i drugih nepogoda i ugroza.

5. POPIS POSEBNIH CILJEVA S OPISOM, PRIPADAJUĆIM POKAZATELJIMA ISHODA I POPISOM MJERA ZA PROVEDBU

Iz navedenih općih prioritetnih područja, a kao nastavak operacionalizacije strateških ciljeva iz NRS-a 2030 proizlaze posebni ciljevi Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije. Utvrđeni posebni ciljevi povezani su s razvojnim potrebama i potencijalima odgovarajućih područja javnih politika kojima se ostvaruje provedba odgovarajućeg strateškog cilja iz hijerarhijski nadređenog akta strateškog planiranja – NRS 2030. Za svaki posebni cilj odabrani su pokazatelji ishoda iz Biblioteke pokazatelja koji omogućuju praćenje, izvješćivanje i vrednovanje uspješnosti u postizanju utvrđenog posebnog cilja. Odabrani pokazatelji ishoda doprinose ostvarenju ciljne vrijednosti pokazatelja učinka iz NRS-a 2030.

Tablica 2. Strateški okvir razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije

Posebni cilj	Mjere
Prioritet 1. Razvoj inovativnog i održivog gospodarstva	
Poseban cilj 1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja	Mjera 1.1. Razvoj poslovne infrastrukture
	Mjera 1.2. Jačanje kapaciteta poslovnih potpornih institucija
	Mjera 1.3. Promocija i brendiranje županijskog gospodarstva te privlačenje ulaganja
Posebni cilj 2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	Mjera 2.1. Razvoj inovativnog i izvozno orijentiranog gospodarstva
	Mjera 2.2. Poticanje održivog i energetski učinkovitog gospodarstva
	Mjera 2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma
Posebni cilj 3. Održiva proizvodnja i prerada hrane	Mjera 3.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje
	Mjera 3.2. Poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane
	Mjera 3.3. Povezivanje poljoprivrednih proizvođača i jačanje vještina za primjenu novih tehnologija
Posebni cilj 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji	Mjera 4.1. Unapređenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovanja uz razvoj novih obrazovnih programa (uključujući strukovne škole i centre kompetencija) te ulaganja u usavršavanje nastavnika

	Mjera 4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija
Prioritet 2. Podizanje kvalitete života na području cijele Županije	
Posebni cilj 5. Demografski razvoj Županije	Mjera 5.1. Smanjivanje negativnih demografskih trendova putem različitih potpora (pronatalitetna politika)
	Mjera 5.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji
Posebni cilj 6. Unapređenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi	Mjera 6.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim potrebama
	Mjera 6.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju)
Posebni cilj 7. Snažnija ulaganja razvoj kulture, sporta i organizacijski razvoj civilnog društva (OCD)	Mjera 7.1. Razvoj segmenta kulture i održivo korištenje kulture baštine u svrhu promicanja kvalitete življenja i daljnjeg razvoja
	Mjera 7.2. Jačanje ulaganja te podizanje razine svijesti o značaju OCD-ova i društvenog poduzetništva za razvoj Županije
	Mjera 7.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija
Prioritet 3. Zelena i digitalna tranzicija	
Posebni cilj 8. Jačanje energetske tranzicije	Mjera 8.1. Jačanje strateškog energetskeg planiranja
	Mjera 8.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora
	Mjera 8.3. Smanjenje potrošnje energije u zgradarstvu, prometu i javnoj rasvjeti
Posebni cilj 9. Razvoj okolišne infrastrukture	Mjera 9.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom
	Mjera 9.2. Unapređenje sustava vodovoda i odvodnje
	Mjera 9.3. Jačanje sustava zaštite od poplava
Posebni cilj 10. Jačanje integriranog prometa	Mjera 10.1. Poboljšanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz)
	Mjera 10.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta
Posebni cilj 11. Očuvanje prirodne baštine	Mjera 11.1. Porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa
	Mjera 11.2. Osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima
Prioritet 4. Kvalitetno upravljanje Županimom	
Posebni cilj 12. Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje	Mjera 12.1. Ulaganja u razvoj kapaciteta za kvalitetno i participativno upravljanje, uspješnu pripremu i provedbu razvojnih projekata/programa te vrednovanje realizacije razvojnih programa
	Mjera 12.2. Osnaživanje suradnje tijela na lokalnoj i županijskoj razini kao i međužupanijske suradnje na projektima od strateškog značaja
Posebni cilj 13. Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije	Mjera 13.1. Osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s naglaskom na razvoju najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom

	Mjera 13.2. Jačanje ljudskih potencijala za potrebe kvalitetnog prostornog planiranja
	Mjera 13.3. Ulaganja u razvoj sustava za djelovanja u kriznim situacijama (pandemije, elementarne prirodne i druge nepogode i ugroze)

Za svaki posebni cilj popisane su mjere kojima se on ostvaruje. Detaljni opisi mjera s indikativnim popisom aktivnosti, trajanjem, nositeljima provedbe, planiranim financijskim okvirom i pokazateljima rezultata prikazani su u Prilogu 2: Opis mjera.

Posebni cilj 1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja

Ovaj posebni cilj doprinosi stvaranju poslovnog okruženja kroz razvoj i poboljšanje poslovne infrastrukture poput ulaganja u razvoj poduzetničkih zona, razvoja sustava potpore, poticanje razvoja postojećih i otvaranje novih poslovnih subjekata u srednje i visoko-tehnološkim sektorima. Također, Posebni cilj 1. usmjeren je na jačanje kapaciteta, dostupnosti, vidljivosti i kvalitete poslovnih potpornih institucija te na nacionalnu i inozemnu promociju i brendiranje županijskog gospodarstva kao i privlačenje ulaganja u sektore s većom dodanom vrijednosti.

Ovaj poseban cilj je od izuzetne važnosti za Županiju s obzirom na to da unatoč razvijenom sustavu poduzetničke potporne infrastrukture i institucija i dalje zaostaje u odnosu na nacionalni prosjek u području unapređivanja poslovnog okruženja.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 33.362.184,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI .02.4.04 Srednja i mala poduzeća, % ukupnog broja poduzeća

Polazna vrijednost: 99,10%

Ciljna vrijednost: 99,50 %

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja	Mjera 1.1. Razvoj poslovne infrastrukture Mjera 1.2. Jačanje kapaciteta poslovnih potpornih institucija Mjera 1.3. Promocija i brendiranje županijskog gospodarstva te privlačenje ulaganja
---	---

Posebni cilj 2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva

Ovaj posebni cilj doprinosi unapređenju konkurentnosti gospodarstva s ciljem poticanja inovativnosti kroz osnivanje *start-up* tvrtki i pružanja potpore izvoznima. Također, ovim se posebnim ciljem potiče održivo i energetski učinkovito gospodarstvo kako u privatnom tako i u javnom sektoru te razvoj javne turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma poput zdravstvenog, lovnog, kongresnog, biciklističkog i jahačkog turizma.

Važnost ovog posebnog cilja je umanjiti dominaciju djelatnosti niske dodane vrijednosti i fokus usmjeriti na razvoj inovativnog, održivog, energetski učinkovitog i konkurentnog gospodarstva.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 60.492.814,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI.02.1.05 Bruto investicije (u % BDP-a)

Polazna vrijednost: 8,08 %

Ciljna vrijednost: 15,00 %

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	Mjera 2.1. Razvoj inovativnog i izvozno orijentiranog gospodarstva Mjera 2.2. Poticanje održivog i energetski učinkovitog gospodarstva Mjera 2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma
--	---

Posebni cilj 3. Održiva proizvodnja i prerada hrane

S obzirom na to da je sektor poljoprivrede najvažnija gospodarska grana u Županiji koja bilježi vrlo dobre rezultate, ovaj posebni cilj apostrofira nužnost visoke iskoristivosti prirodnih potencijala u proizvodnji i preradi hrane čime se omogućuje konkurentnost i održivo poslovanje u tom području kao i umrežavanje poljoprivrednih proizvođača te jačanje njihovih vještina u primjeni novih tehnologija.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 59.459.889,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u Županije

Početna vrijednost: 11,33 %

Ciljna vrijednost: 14,50 %

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 3. Održiva proizvodnja i prerada hrane	Mjera 3.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje Mjera 3.2. Poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane Mjera 3.3. Povezivanje poljoprivrednih proizvođača i jačanje vještina za primjenu novih tehnologija
--	---

Posebni cilj 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji

Ovaj posebni cilj doprinosi promicanju važnosti obrazovanja, unapređenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovanja i znanosti uz razvoj novih modernih obrazovnih programa, ulaganje u obrazovnu infrastrukturu i usavršavanje nastavnika i odgajatelja te osiguravanju jednakih mogućnosti za obrazovanje.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 467.759.418,00 kn./

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

Ol.02.2.61 Broj korisnika učeničkih domova

Početna vrijednost: 365

Ciljna vrijednost: 465

Ol.02.2.63 Broj zaposlenih u području "Obrazovanje" (prema NKD-u 2007.)

Početna vrijednost: 2751

Ciljna vrijednost: 2780

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji	Mjera 4.1. Unapređenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovanja uz razvoj novih obrazovnih programa (uključujući strukovne škole i centre kompetencija) te ulaganja u usavršavanje nastavnika Mjera 4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija
--	---

Posebni cilj 5. Demografski razvoj Županije

Ovaj posebni cilj doprinosi smanjenju negativnog demografskog trenda, kao jednom od značajnih problema Županije, kroz učinkovitu provedbu različitih potpora i pronatalitetnih politika kao i drugih politika usmjerenih na suzbijanje iseljavanja mladih poput politika stanogradnje i politika za mlade.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 21.175.902,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

Ol.02.3.65 Broj živorođenih, po županiji

Početna vrijednost: 959

Ciljna vrijednost: 1000

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 5. . Demografski razvoj Županije	Mjera 5.1. Smanjivanje negativnih demografskih trendova putem različitih potpora (pronatalitetna politika) Mjera 5.2. Osnajivanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji
--	--

Posebni cilj 6. Unapređenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi

Ovaj posebni cilj doprinosi poboljšanju dostupnosti i kvaliteti zdravstvenih i socijalnih usluga kroz zdravstvenu zaštitu svih građana, a posebno djece i djece s teškoćama u razvoju te kroz ulaganje u kapacitete, infrastrukturu, kadrove i opremu zdravstvenih ustanova i ustanova za starije i nemoćne.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 198.626.238,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI.02.05.56 Broj zaposlenih u području "Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi" (prema NKD-u 2007)

Početna vrijednost: 2.316

Ciljna vrijednost: 2.326

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 6. Unapređenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi	Mjera 6.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim potrebama Mjera 6.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju)
---	---

Posebni cilj 7. Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva (OCD)

Ovaj posebni cilj doprinosi povećanju kvalitete života građana kroz razvoj brojnih potencijala Županije poput kulturne baštine i njezinog održivog korištenja te pridonosi jačanju organizacija civilnog društva i važnosti društvenog poduzetništva za razvoj Županije. Također, ovim posebnim ciljem se pridonosi prepoznavanju i promociji sporta za razvoj i zdravlje djece i kvalitetniji život starijih.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 26.891.164,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI.02.13.29 Broj aktivnih udruga na području Županije

Početna vrijednost: 1.144

Ciljna vrijednost: 1.150

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 7. Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta	Mjera 7.1. Razvoj segmenta kulture i održivo korištenje kulture baštine u svrhu promicanja kvalitete življenja i daljnjeg razvoja Mjera 7.2. Jačanje ulaganja te podizanje razine svijesti o značaju OCD-
---	--

i organizacija civilnog društva (OCD)	ova i društvenog poduzetništva za razvoj Županije Mjera 7.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih naraštaja
--	--

Posebni cilj 8. Jačanje energetske tranzicije

Ovaj posebni cilj doprinosi jačanju strateškog energetskeg planiranja, uvođenju održivog i zelenog poslovanja prelaskom na čistu energiju s ciljem smanjenja potrošnje energije u zgradarstvu, prometu i javnoj rasvjeti. Također, ovaj posebni cilj pridonosi očuvanju i obnovi ekosustava i raznolikosti što je od velike važnosti za Županiju koja ima veliki potencijal u provedbi energetske tranzicije.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 13.257.002,00 kn

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon

Početna vrijednost: 7

Ciljna vrijednost: 10

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 8. Jačanje energetske tranzicije	Mjera 8.1. Jačanje strateškog energetskeg planiranja Mjera 8.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora Mjera 8.3. Smanjenje potrošnje energije u zgradarstvu, prometu i javnoj rasvjeti
--	--

Posebni cilj 9. Razvoj okolišne infrastrukture

Ovaj posebni cilj doprinosi uspostavi kvalitetnije javne infrastrukture, u prvom redu sustava gospodarenja otpadom, sustava vodovoda i odvodnje te sustava zaštite od poplava što posljedično vodi poboljšanju kvalitete života.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 25.208.856,00 kn

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

OI.02.6.63 Investicije u zaštitu okoliša

Početna vrijednost: 959.690 kn

Ciljna vrijednost: 2.500.000,00 kn

OI.02.6.65 Ostvareni gubici u vodovodnoj mreži

Početna vrijednost: 35 %

Ciljna vrijednost: 25 %

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 9. Razvoj okolišne infrastrukture	Mjera 9.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom Mjera 9.2. Unapređenje sustava vodovoda i odvodnje Mjera 9.3. Jačanje sustava zaštite od poplava
---	---

Posebni cilj 10. Jačanje integriranog prometa

Ovaj posebni cilj doprinosi poboljšanju prometne, cestovne, željezničke, zračne, biciklističke infrastrukture te javnog prijevoza što je od velike važnosti za Županiju s obzirom na njezinu relativnu prometnu izoliranost i nedovoljnu mrežnu povezanost. Nadalje, ovim posebnim ciljem će se poboljšati infrastruktura i dostupnost širokopojasnog interneta koji je nedovoljno razvijen što će rezultirati poboljšanjem kvalitete života građana.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 73.281.836,00 kn

Pokazatelji ishoda za posebni cilj :

OI.02.11.14 Duljina ostalih cesta prema kategorijama cesta

Početna vrijednost : Ukupno: 1066 km - Autoceste : 0 km, Državne ceste: 271 km, Županijske ceste: 498 km, Lokalne ceste: 297 km

Ciljna vrijednost: Ukupno: 1.076: - km Autoceste : 0 km, Državne ceste: 283 km, Županijske ceste: 498 km, Lokalne ceste: 295 km

OI.02.11.10 Zaposlenost u poduzećima u cestovnom prijevozu / volumen prijevoza

Početna vrijednost: 389

Ciljna vrijednost: 403

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 10. Jačanje integriranog prometa	Mjera 10.1. Poboljšanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz) Mjera 10.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta
--	---

Posebni cilj 11. Očuvanje prirodne baštine

Ovaj posebni cilj doprinosi porastu daljnjih ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa koji su značajna odlika Županije s obzirom na njihovu izrazitu očuvanost što je kvalitetna predispozicija za razvoj ekološke poljoprivrede i turizma. Također, ovim posebnim ciljem doprinijet će se osnaživanju integriranog pristupa i participativnom upravljanju prirodnim resursima što će rezultirati povećanjem svijesti lokalne zajednice o važnosti očuvanja bioraznolikosti.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 15.018.257,00 kn.

Pokazatelj ishoda za posebni cilj:

Ol.02.6.61 Površina održanih biološki vrijednih staništa

Početna vrijednost: 86.699,85 ha

Ciljna vrijednost: 86.699,85 ha

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 11. Očuvanje prirodne baštine	Mjera 11.1. Porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa Mjera 11.2. Osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima
---	--

Posebni cilj 12. Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje

Ovaj posebni cilj doprinosi dodatnom razvoju ljudskih resursa za kvalitetno i participativno upravljanje kroz jačanje transparentnosti rada, digitalizaciju, sustav nagrađivanja te stjecanje specifičnih znanja i jačanje kapaciteta za pripremu i provedbu razvojnih projekata kao i za vrednovanje rezultata provedbe razvojnih programa. Ovim posebnim ciljem potiče se i osnažuje vertikalna i horizontalna suradnja, odnosno suradnja između lokalne i županijske razine, međuzupanijska suradnja na projektima od strateškog značaja te suradnja s privatnim sektorom, OCD-ovima, građanima, akademskom zajednicom i stručnjacima.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 15.570.624,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

Ol.02.14.55 Ugovorena sredstva fondova EU-a u BDP-u Županije

Početna vrijednost: 14,19 %

Ciljna vrijednost: povećanje 20 %

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 12. Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje	Mjera 12.1. Ulaganja u razvoj kapaciteta za kvalitetno i participativno upravljanje, uspješnu pripremu i provedbu razvojnih projekata/programa te vrednovanje realizacije razvojnih programa Mjera 12.2. Osnaživanje suradnje tijela na lokalnoj i županijskoj razini kao i međuzupanijske suradnje na projektima od strateškog značaja
---	--

Posebni cilj 13. Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije

Posljednji posebni cilj doprinosi osnaživanju djelotvornog i učinkovitog upravljanja te ravnomjernom razvoju svih dijelova Županije s naglaskom na najmanje razvijena ruralna područja. Nadalje, ovaj

posebni cilj pridonosi jačanju kvalitete upravljanja imovinom i jačanju ljudskih potencijala te ulaganju u prevenciju i osiguravanje pravovremene reakcije za djelovanje u kriznim situacijama.

Ukupni financijski okvir za provedbu ovog posebnog cilja je 34.850.753,00 kn.

Pokazatelji ishoda za posebni cilj:

Ol.02.13.09 Stanovništvo koje živi u područjima s integriranim strategijama urbanog razvoja

Početna vrijednost: 52.853

Ciljna vrijednost: 47.700

Ol.02.10.30 Brzina odgovora na sigurnosne prijetnje

Početna vrijednost: novi pokazatelj spremnosti

Ciljna vrijednost: visoka razina

Mjere pomoću kojih će se realizirati posebni cilj su sljedeće:

Posebni cilj 13. Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije	Mjera 13.1. Osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s naglaskom na razvoju najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom Mjera 13.2. Jačanje ljudskih potencijala za potrebe kvalitetnog prostornog planiranja Mjera 13.3. Ulaganja u razvoj sustava za djelovanja u kriznim situacijama (pandemije, elementarne prirodne i druge nepogode i ugroze)
--	---

6. TERMINSKI PLAN PROVEDBE PROJEKTA OD STRATEŠKOG ZNAČAJA

U terminskom planu provedbe projekta od strateškog značaja navedeno je 11 projekata od strateškog značaja koji će se provoditi u razdoblju od 2022. do konca 2027. godine. Ovi projekti važni su za razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije te izravno doprinose ostvarenju posebnih ciljeva utvrđenih u Planu razvoja.

Projekti od strateškog značaja podijeljeni su na one koji su u nadležnosti BBŽ-a i povezanih tijela – 9 projekata, te na projekte koji su važni za VPŽ, ali čija provedba nije u direktnoj nadležnosti Županije – 2 projekta.

U tablicama koje slijede za svaki projekt od strateškog značaja naznačeni su nazivi, kratak opis, informacija o nositelju i lokaciji provedbe, podatci o planiranim rokovima početka i završetka provedbe, ukupna procijenjena vrijednost projekta i planirani izvor financiranja.

Tablica 3. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja Bjelovarsko-bilogorske županije i povezanih tijela

PC 1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja	
Projekt od strateškog značaja: Revitalizacija prostora Bjelovarskog sajma	
Projektom je predviđeno uređenje sajamskog prostora, uređenje vanjskog i unutarnjeg izložbenog prostora i okoliša (konferencijske i prezentacijske dvorane, uredi, CO WORK prostori). Planirana je rekonstrukcija smještajnih kapaciteta za izlagače - hotel (dovršetak i proširenje), te adaptacija hidrantske mreže, uređenje parkirališnog prostora i prilaznih cesta.	
Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija	Lokacija: Gudovac, Bjelovar
Datum početka provedbe: 2022.	Datum završetka provedbe: 2027.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 250.000.000,00 kn	
Planirani izvori financiranja: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S) uz sufinanciranje iz fonda Europske unije, Razvojni sporazum Sjever	

PC 2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	
Projekt od strateškog značaja: Daruvarske toplice - razvoj posebnog oblika zdravstvenog turizma kroz dogradnju i uvođenje novih sadržaja	
Ovim je projektom od strateškog značaja predviđeno proširenje smještajnih kapaciteta zdravstveno-lječilišnog kompleksa Daruvarske toplice (DT), uz kompletnu obnovu postojeće infrastrukture lječilišnog hotela Termal, prilagodbu osobama smanjene pokretljivosti, povećanje energetske učinkovitosti, informatizaciju poslovanja, obnovu i izgradnju potrebne infrastrukture za daljnji razvoj posebnih oblika turizma te obnovu zaštićenog pejzažnog perivoja.	
Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija	Lokacija: Daruvar
Datum početka provedbe: 2022.	Datum završetka provedbe: 2027.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 380.000.000,00 kn	
Planirani izvori financiranja: JLP(R)S uz sufinanciranje iz fonda Europske unije, Razvojni sporazum Sjever	

PC 2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	
Projekt od strateškog značaja: Ekoturizam 360	
Projekt obuhvaća rekonstrukciju i dogradnju smještajnih kapaciteta, rekonstrukciju i izgradnju sportskih terena, izgradnju 4 interaktivno-kreativna posjetiteljska centra te razvoj cikloturizma. Svrha projekta je razvoj eko turizma, širenje turističke ponude i smještajnih kapaciteta te očuvanje prirodne i kulturne baštine.	
Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija	Lokacija: Bjelovarsko-bilogorska županija
Datum početka provedbe: 2022.	Datum završetka provedbe: 2027.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 400.000.000,00 kn	
Planirani izvori financiranja: JLP(R)S uz sufinanciranje iz fonda Europske unije, Razvojni sporazum Sjever	

PC 3. Održiva proizvodnja i prerada hrane**Projekt od strateškog značaja: Regionalni distributivni centar**

Projektom je planirana izgradnja skladišnih kapaciteta za prihvat i skladištenje pokvarljivih proizvoda (predviđeno je 5.000 tona) te objekata za sortiranje, pakiranje i distribuciju čime će se uspostaviti zaokružen sustav koji proizvođačima omogućuje da budu konkurentni tijekom cijele godine te tako osiguraju opstanak domaće proizvodnje i povećanje dohotka.

Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija

Lokacija: Bjelovar

Datum početka provedbe: 2024.

Datum završetka provedbe: 2027.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 170.000.000,00 kn

Planirani izvori financiranja: NPOO i financiranje u okviru Razvojnog sporazuma Sjever

PC 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji**Projekt od strateškog značaja: OŠ Rovišće, PŠ Predavac - Izgradnja nove područne škole i jednodijelne dvorane**

Cilj projekta je izgradnja nove područne škole i jednodijelne dvorane u svrhu uvođenja jednosmjenske nastave.

Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija

Lokacija: Rovišće- Predavac

Datum početka provedbe: 2022.

Datum završetka provedbe: 2026.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 19.500.000, 00 kn

Planirani izvori financiranja: JLPR i NPOO u dijelu koji se odnosi na obrazovanje

PC 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji**Projekt od strateškog značaja: OŠ Čazma - Izgradnja škole**

Cilj projekta je izgradnja nove područne škole u svrhu uvođenja jednosmjenske nastave.

Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija

Lokacija: Čazma

Datum početka provedbe: 2022.

Datum završetka provedbe: 2026.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 9.600.000,00 kn

Planirani izvori financiranja: JLP(R)S i NPOO u dijelu koji se odnosi na obrazovanje

PC 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji**Projekt od strateškog značaja: Dogradnja učeničkog doma Bjelovar**

Cilj projekta je povećanje smještajnih kapaciteta učeničkog doma Bjelovar kroz dogradnju i rekonstrukciju postojećeg prostora učeničkog doma Bjelovar.

Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija

Lokacija: Bjelovar

Datum početka provedbe: 2022.

Datum završetka provedbe: 2026.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 5.800.000,00 kn

	Planirani izvori financiranja: JLP(R)S uz sufinanciranje iz fonda Europske unije
--	--

PC 4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji	
Projekt od strateškog značaja: Izgradnja učeničkog doma u Daruvaru	
Dom kapaciteta 100 učenika prostirao bi se na 6670 četvornih metara čime se otvara prostor za gradnju brojnih sadržaja. Osim prostora za stanovanje učenika, dom bi sadržavao prostore za boravak, prostore za učenje kao i prostore za provođenje slobodnog vremena učenika te prostore za upravu doma, gospodarske prostore i ostale potrebne prateće sadržaje.	
Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija/ Grad Daruvar	Lokacija: Daruvar
Datum početka provedbe: 2022.	Datum završetka provedbe: 2026.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 30.000.000,00 kn	
Planirani izvori financiranja: JLP(R)S uz sufinanciranje iz fonda Europske unije	

PC 6. Unaprjeđenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi	
Projekt od strateškog značaja: Opremanje i prenamjena prostora Opće bolnice Bjelovar	
Projektom od strateškog značaja „Opremanje i prenamjena prostora Opće bolnice Bjelovar“ predviđeno je opremanje zgrade nove bolnice u Županiji i stavljanje u funkciju starog dijela bolnice s ciljem unaprjeđenja kvalitete i učinkovitosti pružanja bolničkih usluga, povećanja dostupnosti zdravstvenih usluga te povećanja djelotvornosti i racionalizacije troškova poslovanja.	
Nositelj: Bjelovarsko-bilogorska županija	Lokacija: Bjelovar
Datum početka provedbe: 2022.	Datum završetka provedbe: 2027.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 800.000.000,00 kn	
Planirani izvori financiranja: JLP(R)S uz sufinanciranje iz fonda Europske unije, Razvojni sporazum Sjever	

Tablica 4. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja važnih za razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije čija provedba nije u nadležnosti Županije

PC 2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	
Projekt od strateškog značaja: „Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - TERME BJELOVAR“	
Projekt „Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - TERME BJELOVAR“ predstavlja javnu turističku infrastrukturu za koju je izdana građevinska dozvola i čiji se završetak izgradnje planira tijekom 2025. godine. TERME BJELOVAR planirane su kao prva zelena građevina na području Bjelovarsko-bilogorske županije, objekt vrhunskog dizajna i tehnologije, visoke energetske učinkovitosti i održivosti (nZEB), uz korištenje energije iz obnovljivih izvora (geotermalna i sunčeva energija). U okviru vanjskog i unutarnjeg kompleksa planirana je izgradnja bazena ukupne vodene površine od cca 3.600,00 m ² uključujući unutarnji licencirani veliki olimpijski bazen s bazenom za rasplivavanje, koji zadovoljavaju sve propisane standarde za regionalna, nacionalna i međunarodna natjecanja u vodenim sportovima. Bazenski kompleks osim za rekreaciju predviđen je za vodene sportove namijenjene svim dobnim skupinama natjecatelja.	
Nositelj: Grad Bjelovar	Lokacija: Veliko Korenovo, Grad Bjelovar
Datum početka provedbe: 2023.	Datum završetka provedbe: 2025.

	Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 250.000.000,00 kn
	Planirani izvori financiranja: Grad Bjelovar, NPOO

PC 10. Jačanje integriranog prometa	
Projekt od strateškog značaja: Brza cesta Bjelovar - Virovitica	
Ova će dionica omogućiti gospodarski i demografski razvoj područja koja su od strateškog značaja za sveukupni razvitak Republike Hrvatske. Izgradnja brze ceste podigla bi razinu prometne usluge i sigurnosti prometa, omogućila bolje prometne uvjete povezivanja i prohodnosti između Bjelovarsko–bilogorske i Virovitičko–podravske županije, te rasterećivanje postojećih državnih cesta (Bjelovar – Đurđevac), (Đurđevac – Virovitica), (Bjelovar – V. Zdenci) kao i bržu vezu prema Zagrebu.	
Nositelj: Hrvatske ceste	Lokacija: Bjelovarsko-bilogorska županija
Datum početka provedbe: 2023.	Datum završetka provedbe: 2027.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta: 1.000.000.000,00 kn	
Planirani izvori financiranja: JLP(R)S uz sufinanciranje iz fonda Europske unije, državni proračun	

Tablica 5. Terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja važnih za razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije

Naziv projekta / Godina trajanja	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Projekt od strateškog značaja: Revitalizacija prostora Bjelovarskog sajma						
2. Projekt od strateškog značaja: Daruvarske toplice - razvoj posebnog oblika zdravstvenog turizma kroz dogradnju i uvođenje novih sadržaja						
3. Projekt od strateškog značaja: Ekoturizam 360						
4. Projekt od strateškog značaja: Regionalni distributivni centar						
5. Projekt od strateškog značaja: OŠ Rovišće, PŠ Predavac -Izgradnja nove područne škole i jednodjelne dvorane						
6. Projekt od strateškog značaja: OŠ Čazma - Izgradnja škole						
7. Projekt od strateškog značaja: Dogradnja učeničkog doma Bjelovar						
8. Projekt od strateškog značaja: Izgradnja učeničkog doma u Daruvaru						
9. Projekt od strateškog značaja:						

Opremanje i prenamjena prostora Opće bolnice Bjelovar						
10. Projekt od strateškog značaja: „Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - TERME BJELOVAR“						
11. Projekt od strateškog značaja: Brza cesta Bjelovar-Virovitica						

7. INDIKATIVNI FINACIJSKI OKVIR S PRIKAZOM FINACIJSKIH PRETPOSTAVKI ZA PROVEDBU POSEBNIH CILJEVA PLANA RAZVOJA

Za ostvarenje vizije razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije u razdoblju do 2027. godine županija planira izdvojiti iz svog proračuna ukupno 984.462.123,00 kn.

Dodatno, sredstva za financiranje provedbe Plana razvoja BBŽ pribaviti će se i iz drugih izvora poput državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne samouprave te kroz fondove Europske unije.

Za ostvarivanje posebnih ciljeva u okviru prioriteta **1. Razvoj inovativnog i održivog gospodarstva** - planirana su sredstva u iznosu od 560.581.491,00 kn.

Za ostvarivanje posebnih ciljeva u okviru prioriteta **2. Podizanje kvalitete života na području cijele županije** - planirana su sredstva u iznosu od 246.693.304,00 kn.

Za ostvarivanje posebnih ciljeva u okviru prioriteta **3. Zelena i digitalna tranzicija** - planirana su sredstva u iznosu od 126.765.951,00 kn.

Za ostvarivanje posebnih ciljeva u okviru prioriteta **4. Kvalitetno upravljanje Županijom** - planirana su sredstva u iznosu od 50.421.377,00 kn.

Tablica 6. Prikaz financijskog okvira za plan razvoja BBŽ-a

PC	NAZIV POSEBNOG CILJA	Ukupan procijenjeni trošak provedbe PC	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	Program u proračunu BBŽ-a
1.	Razvoj povoljnog poslovnog okruženja	33.362.184	7.883.248	4.931.249	4.951.249	5.198.812	5.198.812	5.198.812	1028 1000
2.	Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	60.492.814	10.137.450	9.737.449	9.787.450	10.276.822	10.276.822	10.276.822	1008 1012
3.	Održiva proizvodnja i prerada hrane	59.459.889	9.668.275	9.668.275	9.668.275	10.151.688	10.151.688	10.151.688	1000 1001 1003 1004 1006
4.	Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji	467.759.418	95.271.762	87.024.977	67.926.871	71.323.216	71.323.216	74.889.376	1000 1014 1015 1016
5.	Demografski razvoj Županije	21.175.902	3.471.317	3.471.317	3.471.317	3.587.317	3.587.317	3.587.317	1000 1018
6.	Unaprjeđenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi	198.626.238	38.324.448	30.738.878	30.748.728	32.286.164	32.947.107	33.580.913	1000 1019 1020 1021 1022
7.	Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva (OCD)	26.891.164	4.314.417	4.464.417	4.364.417	4.582.638	4.582.638	4.582.638	1000 1024 1025
8.	Jačanje energetske tranzicije	13.257.002	9.775.417	696.317	696.317	696.317	696.317	696.317	1000
9.	Razvoj okolišne infrastrukture	25.208.856	4.643.310	3.993.310	3.993.310	4.192.975	4.192.975	4.192.975	1000 1010
10.	Jačanje integriranog prometa	73.281.836	15.842.254	11.153.317	11.153.317	11.710.983	11.710.983	11.710.983	1000 1027 1005
11.	Očuvanje prirodne baštine	15.018.257	2.441.993	2.441.993	2.441.993	2.564.093	2.564.093	2.564.093	1000 1005 1027
12.	Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje	15.570.624	2.464.817	2.544.817	2.544.817	2.672.058	2.672.058	2.672.058	1000
13.	Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području	34.850.753	5.699.699	5.660.399	5.660.399	5.943.419	5.943.419	5.943.419	1007 1000 1026

	Županije								
--	----------	--	--	--	--	--	--	--	--

8. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE PLANA RAZVOJA BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave propisani su postupci i rokovi praćenja i izvještavanja o provedbi gore navedenih akata¹. Praćenje je prvi korak, neophodan za vrednovanje provedbe plana i ostvarenih rezultata. Obuhvaća proces sustavnog prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja kojima se prati uspješnost provedbe posebnih ciljeva i mjera Plana razvoja. Temeljem toga dobivaju se relevantne informacije kako za donositelje odluka vezane za prioritete javnih politika, tako i za širu javnost, čime se poštuje načelo transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava.

Za praćenje provedbe Plana razvoja zadužen je Regionalni koordinador te se ono provodi na godišnjoj razini, a izvješće o praćenju provedbe podnosi se Koordinacijskom tijelu 1. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Za proces vrednovanja ključan je **Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja**² (dalje u tekstu Pravilnik).

¹ Narodne novine, broj 6/19.

Spomenutim je Pravilnikom, među ostalim, naglašena važnost neovisne usporedbe i ocjene očekivanih i ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka provedbe akata strateškog planiranja. Vrednovanje uvijek provode stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o tijelima nadležnim za izradu i provedbu akata strateškog planiranja. Rezultati vrednovanja koriste se za daljnje usklađivanje i optimizaciju procesa strateškog planiranja i definiranja javnih politika. Stoga je ključna svrha svih vrsta vrednovanja, gledajući u cjelini, unaprijediti kvalitetu izrađenog Plana te osigurati njegovu učinkovitu i djelotvornu provedbu te održive relevantne rezultate.

Župan, kao čelnik tijela nadležnog za izradu županijskog plana razvoja imenuje **Odbor za vrednovanje**, a regionalni koordinator zadužen je za angažiranje neovisnog **tima za vrednovanje**. Odbor za vrednovanje je ključno tijelo koje odobrava metodologiju vrednovanja te završno izvješće o provedenom vrednovanju.

Odbor za vrednovanje osigurava djelovanje sukladno važećim propisima, sudjeluje u unapređenju kvalitete vrednovanja Plana razvoja te omogućuje nesmetan pristup svim informacijama potrebnima za kvalitetno provođenje vrednovanja, a sve sukladno zakonskom okviru te pod-zakonskim aktima. Odbor za vrednovanje u konačnici odobrava sva izvješća o vrednovanju no ni na koji način ne nameće niti mijenja zaključke ili preporuke odabranog neovisnog tima za vrednovanje. U svom radu vodi se načelima točnosti i cjelovitosti, učinkovitosti, djelotvornosti, odgovornosti, usmjerenosti na rezultate, održivosti, partnerstva i transparentnosti.

Plan vrednovanja sastavni je dio postupka vrednovanja. Sadržava indikativni popis vrednovanja koja će se provesti, njihov sadržaj i svrhovitost, vremenski raspored vrednovanja, metode koje će se koristiti za pojedina vrednovanja i podatke koji će se tražiti, dostupnost odnosno način prikupljanja podataka potrebnih za određena vrednovanja te okvirni proračun za provedbu plana vrednovanja.

Sukladno gore navedenom, u travnju 2021. g. donesena je odluka o početku postupka svih vrednovanja, te je putem javne nabave izabran vanjski stručnjak koji će provesti nezavisno prethodno vrednovanje Plana razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije od 2021. do 2017. godine te pratiti proces izrade Plana do samog njegovog usvajanja na županijskoj skupštini. Za navedeno je imenovan tim vanjskih stručnjaka tvrtke **Ecorys Hrvatska d.o.o.**

Sve navedene vrste vrednovanja moraju poštivati sljedeća načela:

Neovisnost – vrednovanje provode stručnjaci koji su funkcionalno neovisni o upravljačkom tijelu, potreba za objektivnim, jasnim i provjerljivim argumentiranjem nalaza i rezultata vrednovanja, čvrstim dokazima i detaljnom analizom.

Prilagođen pristup – vrednovanje koristi različite načine prikupljanja podataka odnosno odgovora na pitanja za vrednovanje, a nalaze, zaključke i preporuke temelji na triangulaciji odnosno sintezi svih nalaza.

Pravovremenost – planiranje provedbe vrednovanja i dostupnost rezultata vrednovanja koji osiguravaju da donositelji odluka imaju pravovremene informacije na temelju kojih mogu unaprijediti program.

Komunikacija i transparentnost - kontinuirani dijalog između naručitelja i izvršitelja – potrebno je osigurati da rezultati vrednovanja imaju najveću moguću korist za naručitelja; konzultacijski proces s različitim relevantnim dionicima.

² Narodne novine, broj 66/19.

Vrednovanje tijekom izrade (prethodno vrednovanje) provodi se na participativan i interaktivan način usporedo s izradom Plana razvoja. Glavni cilj ovog vrednovanja je poboljšanje kvalitete procesa strateškog planiranja i konačnog nacrtu Plana razvoja; pronalaženje optimalnog načina korištenja resursa za dostizanje razvojnih ciljeva i omogućavanje kvalitetne osnove za buduće praćenje i vrednovanje Plana razvoja.

Vrednovanje tijekom izrade prvenstveno je usmjereno na sljedeće:

- ✓ **Važnost/relevantnost** – koliko su ciljevi i mjere u Planu razvoja opravdani i relevantni u odnosu na stvarne razvojne probleme i potencijale Županije te nudi li Plan razvoja optimalan način rješavanja razvojnih problema;
- ✓ **Djelotvornost/efektivnost** – kolika je vjerojatnost da će se postavljeni posebni ciljevi te pripadajući pokazatelji ishoda ostvariti putem planiranih mjera s pripadajućim pokazateljima rezultata i raspoloživih resursa te provedbenih kapaciteta (uključujući i analizu rizika);
- ✓ **Unutarnja usklađenost/konzistentnost** – provjera intervencijske logike odnosno provjera jasnoće, logičkog slijeda, usklađenosti i poželjne sinergije ciljeva, prioriteta i mjera (uključuje i provjeru **učinkovitosti i komplementarnosti**);
- ✓ **Vanjska usklađenost/koherentnost** – usklađenost Plana razvoja s Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine te ostalim relevantnim programima na regionalnoj i nacionalnoj razini te s programima EU-a; postoje li pozitivni učinci u širem kontekstu društveno-gospodarsko-okolišnih potreba i prioriteta šire regije i države.

Tim za vrednovanje dužan je predstaviti Odboru za vrednovanje detaljnu **metodologiju za provedbu vrednovanja** te sve **ključne nalaze i zaključke vrednovanja**, a što je preduvjet za konačno usvajanje **Izvešća o prethodnom vrednovanju** od strane Odbora za vrednovanje.

Vrednovanje tijekom provedbe predviđeno je u zadnjem kvartalu 2024. godine, na polovici provedbenog razdoblja Plana razvoja kako bi se utvrdio stupanj uspješnosti provedbe te otkrili razlozi možebitnih identificiranih poteškoća u provedbi. Nalazi i zaključci ovog vrednovanja služe donositeljima odluka kako bi mogli poduzeti određene korake i reviziju Plana razvoja s ciljem daljnje optimizacije njegove provedbe. Poseban fokus ovog vrednovanja je na učinkovitosti, dosljednosti, djelotvornosti, održivosti i jednakosti.

Vrednovanje nakon provedbe se provodi po završetku razdoblja provedbe Plana razvoja (nakon 2027. godine). Ovo vrednovanje ocjenjuje cjelokupni proces i postignute rezultate te artikulira ključne naučene lekcije i preporuke za buduće unapređenje procesa strateškog planiranja.

Prilog 1: Tablica - Plan razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije

Prilog 2: Analiza stanja

Prilog 3: Opis mjera

Prilog 4: Mjere zaštite okoliša

/

PRILOG 1: TABLICA - PLAN RAZVOJA BJELOVARSKO-BILOGORSKE ŽUPANIJE

Prilog 1. Predložak za izradu plana razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave/ JP(R)S														
NOSITELJ IZRADE AKTA:		Bjelovarsko-bilogorska županija		NAZIV AKTA:		Plan razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije za razdoblje 2022. do 2027. godine					ROK VAŽENJA AKTA:	5 godina		
Popis posebnih ciljeva														
Redni broj posebnog cilja	Strateški cilj NRS-a 2030.	Pokazatelj učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske / višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske / višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA	Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Popis mjera za provedbu posebnog cilja	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planiрани izvor financiranja u proračunu JP(R)S	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj transformaciji (DA/NE)	Doprinos cilju održivog razvoja - SDG
1	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a Indeks globalne konkurentnosti (GCI)			Razvoj povoljnog poslovnog okruženja	OI .02.4.04 Srednja i mala poduzeća, % ukupnog broja poduzeća	99,10%	99,50%	Mjera 1.1. Razvoj poslovne infrastrukture Mjera 1.2. Jačanje kapaciteta poslovnih potpornih institucija Mjera 1.3.	33.362.184 kn	P 1000 P 1028	DA	DA	8

		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u Europska ljestvica uspjeha u inoviranju Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a							Promocija i brendiranje županijskog gospodarstva te privlačenje ulaganja					
2	SC 1. Konkurentnost i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a Indeks globalne konkurentnosti (GCI) Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u Europska ljestvica uspjeha u inoviranju Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a			Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva	01.02.1.05 Bruto investicije (u % BDP-a)	8,08%	15,00%	Mjera 2.1. Razvoj inovativnog i izvozno orijentiranog gospodarstva Mjera 2.2. Poticanje održivog i energetski učinkovitog gospodarstva Mjera 2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma	60.492.814 kn	P 1012 P 1000 P 1008	DA	DA	9
3	SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospoda	Produktivnost rada u poljoprivredi			Održiva proizvodnja i prerada hrane	01.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP -u županije	11,33%	14,50%	Mjera 3.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivredn	59.459.889 kn	P 1000 P 1001 P	DA	DA	12

	rstva								e proizvodnje Mjera 3.2. Poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane Mjera 3.3. Povezivanje poljoprivredn ih proizvođača i jačanje vještina za primjenu novih tehnologija		1003 P 1004 P 1006				
4	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodn e procjene znanja i vještina učenika Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj) Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje) * Postotak visokoobrazo vanih u dobnoj skupini 30-34 Stopa zaposlenosti			Podizanje razine obrazovanj a u funkciji gospodars kog razvoja u Županiji	01.02.2.61 Broj korisnika učeničkih domova	365	465	Mjera 4.1. Unapređenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovanja uz razvoj novih obrazovnih programa (uključujući strukovne škole i centre kompetencija) te ulaganja u usavršavanje nastavnika Mjera 4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastruktur u i opremanje obrazovnih institucija	467.759.418 kn	P 1000 P 1014 P 1015 P 1016 P 1017	DA	DA	4	
						01.02.2.63 Broj zaposlenih u području "Obrazovanje" (prema NKD-u 2007.)	2751	2780							

		(dobna skupina 20 - 64 godine) Stopa sudjelovanja odraslih (dobna skupina 25 – 64) u cjeloživotnom obrazovanju Udio privremeno zaposlenih u ukupno zaposlenima (ugovori na određeno vrijeme)												
5	SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji	Stopa totalnog fertiliteta			Demografski razvoj županije	OI.02.3.65 Broj živorođenih, po županiji	959	1.000	Mjera 5.1. Smanjivanje negativnih demografskih trendova putem različitih potpora (pronatalitet na politika) Mjera 5.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji	21.175.902 kn	P 1000 P1018	DA	DA	3
6	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Očekivani broj godina zdravog života			Unapređenje usluga zdravstvene i socijalne	OI.02.05.56 Broj zaposlenih u području "Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi" (prema NKD-u 2007)	2.316	2.326	Mjera 6.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje	198.626.238 kn	P 1000 P 1019 P	DA	DA	3

		Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti			skrbi				ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim potrebama Mjera 6.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju)		1021 P 1020 P 1022			
7	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Očekivani broj godina zdravog života Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti			Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva	OI.02.13.29 Broj aktivnih udruga na području županije	1.144	1.150	Mjera 7.1. Razvoj segmenta kulture i održivo korištenje kulture baštine u svrhu promicanja kvalitete življenja i daljnjeg razvoja Mjera 7.2. Jačanje	26.891.164 kn	P 1000 P 1024 P 1025	DA	DA	3

									ulaganja te podizanje razine svijesti o značaju OCD i društvenog poduzetništva za razvoj Županije Mjera 7.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu u te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija					
8	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina – 1990.) Stopa recikliranja komunalnog otpada Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije			Jačanje energetske tranzicije	OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon	7	10	Mjera 8.1. Jačanje strateškog energetskog planiranja Mjera 8.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora Mjera 8.3. Smanjenje potrošnje energije u zgradarstvu, prometu i javnoj rasvjeti	13.257.002 kn	P 1000	DA	DA	7
9	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za	Emisije stakleničkih plinova (bazna			Razvoj okolišne infrastrukture	OI.02.6.63 Investicije u zaštitu okoliša	959.690	2.500.000,00	Mjera 9.1. Uređenje sustava gospodarenja	25.208.856 kn	P 1000 P 1010	DA	DA	12

	klimatsku neutralnost	godina – 1990.) Stopa recikliranja komunalnog otpada Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije				OI.02.6.65 Ostvareni gubici u vodovodnoj mreži	35%	25%	otpadom Mjera 9.2. Unapređenje sustava vodovoda i odvodnje Mjera 9.3. Jačanje sustava zaštite od poplava					
10	SC 10. Održiva mobilnost	Indeks globalne konkurentnosti (GCI), komponentna „Infrastruktura“			Jačanje integriranog prometa	OI.02.11.14 Duljina ostalih cesta prema kategorijama cesta	Ukupno:1066 km Autoceste : 0 km, Državne ceste: 271 km, Županijske ceste: 498 km, Lokalne ceste: 297 km	Ukupno: 1076 km Autoceste : 0 km, Državne ceste: 283 km, Županijske ceste: 498 km, Lokalne ceste: 295 km	Mjera 10.1. Poboljšanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz) Mjera 10.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta	73.281.836 kn	P 1000	DA	DA	11
						OI.02.11.10 Zaposlenost u poduzećima u cestovnom prijevozu / volumen prijevoza	389	403						

11	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a			Očuvanje prirodne baštine	01.02.6.61 Površina održanih biološki vrijednih staništa	86.699,85 ha	86.699,85 ha	Mjera 11.1. Porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa	15.018.257 kn	P 1000 P 1027 P 1005	DA	DA	15
									Mjera 11.2. Osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima					
12	SC 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom	Pokazatelj vremena rješavanja prvostupanih parničnih i trgovačkih predmeta Indeks globalne konkurentnosti (GCI) - Stup 1. „Institucije”			Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje	01.02.14.55 Ugovorena sredstva fondova EU u BDP-u županije	14,19%	Povećanje 20%	Mjera 12.1. Ulaganja u razvoj kapaciteta za kvalitetno i participativno upravljanje, uspješnu pripremu i provedbu razvojnih projekata/programa te vrednovanje realizacije razvojnih programa	15.570.624 kn	P 1000	DA	DA	10
									Mjera 12.2. Osnaživanje suradnje tijela na lokalnoj i županijskoj razini kao i međuzupanijske suradnje na projektima od strateškog značaja					

13	SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a Pojava kriminala, nasilja ili vandalizma po postotku prijava			Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području županije	OI.02.13.09 Stanovništvo koje živi u područjima s integriranim strategijama urbanog razvoja	52.853	47.700	Mjera 13.1. O snaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s naglaskom na razvoj najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom Mjera 13.2. Jačanje ljudskih potencijala za potrebe kvalitetnog prostornog planiranja Mjera 13.3. Ulaganja u razvoj sustava za djelovanje u kriznim situacijama (pandemije, elementarne prirodne i druge nepogode i ugrozi)	34.850.753 kn	P 1000 P 1026 P 1007	DA	DA	16
						OI.02.10.30 Brzina odgovora na sigurnosne prijetnje	Novi pokazatelj	Visoka razina spremnosti						

PRILOG 2. ANALIZA STANJA

Izrada analize stanja rezultat je rada stručnog tima Javne ustanove Razvojne agencije Bjelovarsko-bilogorske županije i Instituta za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba te svih ostalih institucija s područja županije koje su osigurale potrebne podatke za izradu analize i dale stručna mišljenja o pojedinim područjima analize.

Sadržaj

Analiza stanja.....	6
Položaj i administrativna podjela Bjelovarsko-bilogorske županije.....	6
1.1. Društvo	9
1.1.1. Demografija	9
1.1.2. Socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi.....	12
1.1.3. Zdravstvena infrastruktura i usluge	16
1.1.4. Obrazovanje i znanost	20
1.1.5. Kultura i sport	28
1.1.6. Organizacije civilnog društva	31
1.2. Gospodarstvo i tržište rada.....	33
1.2.1. Opća gospodarska kretanja	33
1.2.1.1. Bruto domaći proizvod i bruto domaći proizvod po stanovniku.....	33
1.2.2. Tržište rada	34
1.2.2.1. Potrebe za radnicima	34
1.2.2.2. Zaposlenost.....	36
1.2.2.3. Zapošljavanje s evidencije Zavoda za zapošljavanje	37
1.2.2.4. Nezaposlenost	38
1.2.3. Poslovno okruženje.....	39
1.2.3.1. Poslovni subjekti	39
1.2.3.2. Vanjsko-trgovinska razmjena.....	40
1.2.3.3. Strana ulaganja	41
1.2.3.4. Poduzetnička potporna infrastruktura	41
1.2.3.5. Obrtništvo i djelatnosti slobodnih profesija	42
1.2.4. Glavni gospodarski sektori.....	43
1.2.4.1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo.....	43
1.2.4.2. Prerađivačka industrija	48
1.2.4.3. Turizam	49
1.3. Okoliš, infrastruktura i promet	51
1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim i klimatskim rizicima	51
1.3.1.1. Onečišćenje tla i zemljišta.....	51
1.3.1.2. Onečišćenje zraka	51

1.3.1.3. Onečišćenje voda.....	52
1.3.1.4. Zaštita od poplava.....	52
1.3.1.5. Otpad	53
1.3.1.6. Prirodna baština.....	54
1.3.2. Vodna i energetska infrastruktura	56
1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja	56
1.3.2.2. Sustav energetske opskrbe	58
1.3.3. Prometna povezanost i mobilnost.....	61
1.3.3.1. Cestovni promet	61
1.3.3.2. Željeznički promet.....	63
1.3.3.3. Zračni promet	63
1.3.3.4. Biciklistički promet.....	63
1.3.3.5. Digitalna infrastruktura.....	64
1.4. Institucionalni kontekst	66
1.4.1. Ključni dionici i kvaliteta upravljanja razvojem.....	66
1.4.2. Međuregionalna i međunarodna suradnja	67
1.4.3. Fiskalni kapacitet Županije i JLS-a i EU fondovi.....	68
1.5. Prostorni razvoj.....	71
1.5.1. Najznačajnija obilježja prostornoga razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije.....	71
1.5.2. Planiranje prostornog razvoja županije	73
1.5.3. Procesi i pokazatelji stanja u prostoru.....	74
1.5.4. Razvoj naselja i ruralnog prostora županije	75
DODATAK uz analizu stanja za poglavlje 1.3. Okoliš, infrastruktura i promet	78
Literatura	80
PRILOG 4 Mjere zaštite okoliša	30
1 Mjere zaštite okoliša	30
1.1 Mjere poboljšanja stanja okoliša	30
1.2 Mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja utjecaja provedbe Plana na sastavnice i čimbenike u okolišu	32
Mjere ublažavanja negativnih utjecaja planiranih aktivnosti na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže	38
Program praćenja stanja okoliša i stanja ciljeva očuvanja i cjelovitosti područja ekološke mreže	42

Popis slika

Slika 1. Kretanje broja zaposlenih na području županije 2014.-2021 godina.....	36
Slika 2. Struktura radne snage Bjelovarsko-bilogorske županije 2021. godine	36
Slika 3. Zaposleni u pravnim osobama prema spolu i područjima djelatnosti na dan 31. prosinac 2021. godina.....	37
Slika 4. Obrazovna struktura nezaposlenih u 2020. godina i 2021. godini	39
Slika 5. Vanjsko-trgovinski deficit Hrvatske i Bjelovarsko-bilogorske županije 2010.-2019. godine	41
Slika 6. Osnovne kategorije korištenja zemljišta BBŽ	44
Slika 7. Zasijane poljoprivredne površine po kulturama, 2015. i 2019., u ha	46
Slika 8. Usporedba prihoda poslovanja po stanovniku županije i lokalnih jedinica u 2015. i 2019. s nacionalnim prosjekom	69
Slika 9. Ukupna kapitalna ulaganja županije i lokalnih jedinica po stanovniku 2015.-2019., kumulativno	70
Slika 10. Vrijednost ugovorenih projekata iz ESI fondova 2014.-2020. do kraja 2019. godine	71
Slika 11. Gustoća naseljenosti (stanovnika/ km ²) po JLS, 2011. godine	72
Slika 12. Razvojna osjetljivost.....	75

Popis tablica

Tablica 1. Teritorijalno-politički ustroj 2011. godine/popis 2021. godine	6
Tablica 2. Prirodno kretanje stanovništva u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2013.-2020. godine	9
Tablica 3. Struktura stanovništva prema dobi i spolu 2001. i 2011. godine	10
Tablica 4. Obrazovna struktura stanovništva 2011. godine.....	10
Tablica 5. Migracijski tok stanovništva 2013.-2017. godine	11
Tablica 6. Projekcija prirodnog kretanja stanovništva odabranih naselja prema općoj stopi fertiliteta 35, od 2011. do 2031. godine	12
Tablica 7. Broj korisnika pomoći za održavanje na području Županije (stanje 31.12.2020.)	13
Tablica 8. Podaci o zadrugama sa područja socijalne skrbi sa smještajem za starije osobe i osobe s invaliditetom u BBŽ, 2020./2021. godine	14
Tablica 9. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području socijalne uključenosti i usluga socijalne skrbi	15
Tablica 10. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u zdravstvu.....	19
Tablica 11. Podaci o broju djece u dječjim vrtićima Bjelovarsko-bilogorske županije u 2019./2020.godine	20
Tablica 12. Podaci o broju učenika i razrednih odjela u osnovnim školama Bjelovarsko-bilogorske županije u školskoj godini 2020./2021.	22
Tablica 13. Podaci o broju učenika i razrednih odjela u srednjim školama Bjelovarsko-bilogorske županije u školskoj godini 2020./2021.	24
Tablica 14. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području odgoja, obrazovanja i znanosti	26
Tablica 15. Stanje bjelovarskih kulturnih ustanova 2019. godina	28
Tablica 16. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području sporta.....	31
Tablica 17. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području civilnog društva.....	32
Tablica 18. BDP po stanovniku u RH i BBŽ za razdoblje od 2015. do 2018. godine (u EUR-ima)	34
Tablica 19. Prijavljene potrebe za radnicima prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti	35

Tablica 20. Prosječan broj nezaposlenih prema razini obrazovanja u 2020. i 2021. godini	38
Tablica 21. Broj poslovnih subjekata prema pravnom statusu na kraju 2020. godine	39
Tablica 22. Osnovni rezultati poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije 2015. i 2020. godine	40
Tablica 23. Aktivna trgovačka društva i obrti 2014. - 2020. godine.....	42
Tablica 24. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima od 2014.-2020. godine.....	43
Tablica 25. Broj poljoprivrednih gospodarstava u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prema tipu.....	43
Tablica 26. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prema površini	44
Tablica 27. Ukupne površine državnog poljoprivrednog zemljišta po oblicima raspolaganja u ha	45
Tablica 28. Isporučene količine kravljeg mlijeka Bjelovarsko-bilogorske županije 2020. i 2021. godine.	46
Tablica 29. Isporučene količine ovčjeg mlijeka Bjelovarsko-bilogorske županije 2020. i 2021. godine.	47
Tablica 30. Isporučene količine kozjeg mlijeka Bjelovarsko-bilogorske županije 2020. i 2021. godine.	47
Tablica 31. Ključna obilježja, razvojni potencijal i razvojne potrebe u području gospodarstva.....	50
Tablica 32. Količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak (kg/god) u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za 2018. godinu	52
Tablica 33. Pregled službenih odlagališta otpada na području Bjelovarsko-bilogorske županije, status operativnosti i sanacije.....	53
Tablica 34. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području okoliša	55
Tablica 35. Organizacija javne vodoopskrbe u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.....	56
Tablica 36. Podaci o priključenosti stanovništva Bjelovarsko-bilogorske županije na javnu vodoopskrbu.....	56
Tablica 37. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području vodne i energetske infrastrukture	61
Tablica 38. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prometa	65
Tablica 39. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području kvalitete upravljanja i suradnje	67
Tablica 40. Proračun Bjelovarsko-bilogorske županije u razdoblju 2019.-2021.godine	68
Tablica 41. Proračun Bjelovarsko-bilogorske županije za 2022. godinu i projekcije za 2023. i 2024. godinu.....	69
Tablica 42. Ključna obilježja, razvojnih potencijala i potreba u području fiskalnih kapaciteta i korištenja EU fondova	71
Tablica 43. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prostornog razvoja	76
Tablica 44. Broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te broj ispusta komunalnih otpadnih voda prema načinu pročišćavanja za 2017. i 2018. godinu.....	78
Tablica 45. Pregled prijavljenih stupnjeva pročišćavanja i količina ispuštenih otpadnih voda (m3/god) iz sustava javne odvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za 2018. godinu.....	78
Tablica 46. Aglomeracije na području BBŽ – rokovi izgradnje sustava javne odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda.....	79

Analiza stanja

Položaj i administrativna podjela Bjelovarsko-bilogorske županije

Bjelovarsko-bilogorska županija (BBŽ) je smještena na istočnom dijelu središnje Hrvatske te graniči: na sjeveru s Koprivničko-križevačkom županijom, na sjeveroistoku s Virovitičko-podravskom, na jugu sa Sisačko-moslavačkom, na istoku sa Požeško-slavonskom i na zapadu sa Zagrebačkom županijom.

Rasprostire se na površini od 2.638,86 km² te obuhvaća prostor Bilogore (sjeverno i sjeveroistočno), rubnih masiva Papuka i Ravne Gore (istočno), Moslavačke gore (jugozapadno) te pleistocenskih ravnjaka i dolina Česme i Ilove (zapadno, centralno i južno). Jednako kao i Požeško-slavonska županija, BBŽ nema državnu granicu, no nalazi se na vrlo maloj udaljenosti od susjednih zemalja. S obzirom na njezin smještaj, nalazi se na istočnom dijelu najrazvijenijeg dijela Hrvatske i ključnog čvorišta europskih i regionalnih prometnih pravaca.

Bjelovarsko-bilogorska županija je ustrojena 29. prosinca 1992. godine donošenjem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 90/92), a obuhvaćala je 2 grada i 15 općina. Županija danas, nakon dvije izmjene i dopune Zakona, obuhvaća 5 gradova i 18 općina. Ukupna površina gradova je 981 km² dok se 1.656 km² odnosi na općine.

Središte županije je grad Bjelovar koji je političko, kulturno i gospodarsko središte.

Tablica 1. Teritorijalno-politički ustroj 2011. godine/popis 2021. godine

R. br.	Grad Općina	Naselja		Stanovnici 2011.		Stanovnici 2021.		Površina	
		broj	%	broj	%	broj	%	km ²	%
1	Bjelovar	31	9,60%	40.276	33,63	36.433	35,62	188,06	6,97%
2	Čazma	36	11,15%	8.077	6,74	6.947	6,79	238,07	8,83%
3	Daruvar	9	2,79%	11.633	9,71	10.159	9,93	64,02	2,37%
4	Garešnica	23	7,12%	10.472	8,74	8.672	8,48	225,91	8,38%
5	Grubišno Polje	24	7,43%	6.478	5,41	5.389	5,27	265,05	9,83%
	Ukupno	123	38,08%	76.936	64,23	67.600	66,09	981,11	36,38%
1	Berek	13	4,02%	1.443	1,20	1.112	1,08	110,72	4,11%
2	Dežanovac	12	3,72%	2.715	2,27	1.976	1,93	102,49	3,80%
3	Đulovac	29	8,98%	3.245	2,71	2.804	2,74	188,22	6,98%
4	Hercegovac	5	1,55%	2.383	1,99	1.916	1,87	50,73	1,88%
5	Ivanska	13	4,02%	2.911	2,43	2.255	2,20	129,13	4,79%
6	Kapela	26	8,05%	2.984	2,49	2.374	2,32	104,55	3,88%
7	Končanica	9	2,79%	2.360	1,97	1.804	1,76	83,61	3,10%
8	Nova Rača	13	4,02%	3.433	2,87	2.788	2,73	92,73	3,44%
9	Rovišće	12	3,72%	4.822	4,03	4.179	4,09	78,70	2,92%

10	Severin	2	0,62%	877	0,73	713	0,70	25,91	0,96%
11	Sirač	9	2,79%	2.218	1,85	1.800	1,76	144,91	5,37%
12	Šandrovac	7	2,17%	1.776	1,48	1.415	1,38	62,78	2,33%
13	Štefanje	9	2,79%	2.030	1,70	1.697	1,66	72,18	2,68%
14	Velika Pisanica	8	2,48%	1.781	1,49	1.323	1,29	83,67	3,10%
15	Velika Trnovitica	8	2,48%	1.370	1,14	1.096	1,07	60,43	2,24%
16	Veliki Grđevac	11	3,41%	2.849	2,38	2.311	2,26	169,44	6,28%
17	Veliko Trojstvo	11	3,41%	2.741	2,29	2.378	2,32	65,09	2,41%
18	Zrinski Topolovac	3	0,93%	890	0,74	754	0,74	30,27	1,12%
	Ukupno	200	62,92%	42.828	35,77	34.695	33,91	1.655,56	61,39%
	Sveukupno	323	100,00 %	119.764	100,00	102.295	100,00 %	2.636,67	100,00 %

Izvor: Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije, 2012.; Popis stanovništva 2021., DZS

Osnovni podaci o prostoru

Reljef

U skladu s geomorfološkim, geološko-litološkim prilikama i u pedološkom pogledu moguće je na području Bjelovarsko-bilogorske županije izdvojiti nekoliko odvojenih reljefnih cjelina:

- Planinsko područje (dijelovi Papuka i Moslavačke gore),
- Bilogora s tercijarnim pribrežjem (podnožja i obronci Papuka i Moslavačke gore),
- Pleistocenski ravnjak (područje između Bilogore, Moslavačke gore i Papuka),
- Riječne i potočne doline i porječja (doline Česme, Ilove i ostalih manjih vodotoka).

Geološki sastav i reljef pogoduju društveno-ekonomskom valoriziranju Bjelovarsko-bilogorske županije i ne predstavljaju ograničavajući faktor razvoja (izuzev manjih brdsko-planinskih područja). Prevladavaju tereni relativno malih visina, umjerenih nagiba, povoljnog sastava i stabilnosti, što dozvoljava neometano gospodarsko iskorištavanje, uređenje infrastrukture i urbanizaciju. Za daljnji održivi razvoj Županije važno je provesti optimalizaciju prostora po iskoristivosti i namjeni, a pri tome vodeći računa o održavanju prirodne i ekološke ravnoteže.

Klima

Područje Bjelovarsko-bilogorske županije pripada, prema Köppenovoj klasifikaciji, klimi toplo umjerenog kišnog tipa (C) u kojem je srednja temperatura najhladnijeg mjeseca između –3°C i 18°C.

Srednja godišnja temperatura zraka je oko 10°C, a 127 dana u godini je preko 15°C (najpovoljnija za razvitak vegetacije). Srednja godišnja količina padalina je između 863 i 976 mm. Vjetrovi su, općenito, slabi. Prosječna godišnja vlaga zraka u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji je oko 74%, te se može reći da je relativno bogata vlagom tijekom cijele godine.

Kišnih dana je u prosjeku oko 121, sa grmljavinom 27, a tučom 1 dan u godini. Magla se javlja prosječno 46.6 dana u godini, a najčešće u nizinskim dijelovima rijeka i potoka. Prvi mraz na području Županije može se očekivati 12. listopada, a posljednji 18. travnja. Prvi snijeg na tlu može se očekivati 25. studenog, a posljednji 24. ožujka. Usprkos klimatskim promjenama i njenim posljedicama prema podacima Državnog hidrometeorološkog zavoda nije uočeno odstupanje srednje temperature zraka u kolovozu 2021. u odnosu na normalu 1981.-2010. kao ni odstupanje u količini oborina.

Tla

Poljoprivredna tla različitih karakteristika zauzimaju ukupno 139.991,68 ha ili 53,10% površine Županije. Najkvalitetnija tla županije razvrstana su u plansku grupu P2, vrijedna obradiva tla, a ima ih 11 988,42 ha ili 8,56% od ukupnih poljoprivrednih površina. Najveći dio poljoprivrednog tla županije, odnosno 92 359,99 ha ili 65,98% tala, razvrstano je u plansku skupinu P3, ostala obradiva tla. Planska skupina, ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište, zastupljena je na 35 643,37 ha ili 25,46% od ukupnih poljoprivrednih površina. Istom su obuhvaćene šumske površine manje od 10,0 ha.

Šume

Šume različitih vrsta sa neobraslim i neplodnim šumskim zemljištima zauzimaju 97 013,03 ha što je 36,79% površine Bjelovarsko-bilogorske županije, što je kvalificira kao srednje šumovitu. Prostorno gledano šume su najzastupljenije na okolnom gorju i pobrđu: Bilogori, Papuku i Moslavačkoj gori, gdje su najzastupljenije vrste hrast kitnjak, obična bukva i grab. Porječje i tokovi Česme i Ilove staništa su rasprostiranja nizinskih šuma hrasta lužnjaka, običnog graba, poljskog jasena i crne johe.

Na državne šume kojima upravljaju Hrvatske šume d.d. putem 10 šumarija (Bjelovar, Čazma, Daruvar, Đulovac, Garešnica, Grubišno Polje, Ivanska, Sirač, Veliki Grđevac, Velika Pisanica u okviru Uprave šuma Bjelovar) otpada 83.555,0 ha, a ostalo su privatne, velikim dijelom degradirane šume niskog uzgojnog oblika, koje služe gotovo isključivo za proizvodnju ogrjevnog drveta.

Šumama na području županije gospodari se na održivi, certificirani način (FSC certifikat) tako da su šumske sastojine stabilnog sastava (uglavnom hrast i bukva) te visokog stupnja uređenosti u smislu distribucije dobnih razreda, što stvara dobre preduvjete za daljnji razvoj šumarstva i neposredno vezane drvne industrije. Šume na području Županije nemaju samo privredni, već i općekorisni značaj koji se očituje u zaštiti vlastitog tla, ublažavanju klime područja odnosno nepoželjnih posljedica poplava i jakih vjetrova, reguliranju ukupnog vodnog režima područja, osiguravanju pitkosti podzemnih voda, stvaranju kisika i pročišćavanju zraka, te pružanju nenadoknadivog prostora za rekreaciju, sportske aktivnosti i turizma (osobito lovni).

Vode

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije rasprostiru se djelomično dva mala sliva, Mali sliv rijeka Česme i Glogovnice te mali sliv rijeka Ilove i Pakre. Oba mala sliva pripadaju vodnom području sliva rijeke Save. Tijekom gotovo pola stoljeća sustavnih aktivnosti na uređenju riječnih korita i odvodnji zemljišta oba sliva, izvršeni su brojni radovi te je postignut relativno zadovoljavajući stupanj zaštite zaobalja od poplava.

Doline donjih tokova rijeka Česme i Ilove su, zbog karakteristika reljefa i tala izuzetno pogodne za izgradnju/uređenje ribnjaka. Šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća izgrađeno je gotovo 4000,0 ha privrednih i cca 40,0 ha sportskih ribnjaka. Privredni ribnjaci na području županije sukladno EU propisima i smjernicama predstavljaju područja velike prirodne vrijednosti te su temeljem Uredbe o ekološkoj mreži proglašeni dijelom Ekološke mreže RH, područjima Natura 2000 (EU).

Bjelovarsko-bilogorska županija je relativno siromašna podzemnim vodama, te se za pitkom vodom opskrbljuje manjim dijelom iz vodotoka (područje Daruvara i Sirača) i lokalnih izvora (područje Čazme, Garešnice, Grubišno Polje, Veliki Grđevac, Hercegovac) a najvećim dijelom magistralnim vodovodom iz vodonosnika na području Koprivničko-križevačke županije.

Od posebnih vodnih resursa na području Županije za sada se iskorištavaju samo mineralno-termalna vrela u Daruvarskim toplicama, u rehabilitacijske i turističke svrhe.

Mineralne sirovine

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije nikada nisu provedena sveobuhvatna istraživanja, ali je poznato da postoje iskoristiva ležišta mineralnih (i nemineralnih sirovina):

- relativno bogata ležišta plina i nafte, te manje količine ugljena (upitne kvalitete) na Bilogori i pobrđu,
- kvalitetnog građevinskog kamena na obroncima Papuka,
- različitih vrsta kamena (relativno upitne kvalitete), kvarcnog pijeska i keramičke gline (dobre kvalitete) na obroncima Moslavačke gore,
- opekarske gline na širem prostoru Županije,
- geotermalne vode na području Daruvara i Bjelovara.

Temeljem Rudarsko geološke studije iz 2019. godine na području Bjelovarsko-bilogorske županije predviđeno je 15 prostora za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina.

1.1. Društvo

1.1.1. Demografija

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine zabilježeno je da na području Bjelovarsko-bilogorske županije živi 119.764 stanovnika ili 2,8% ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske. Ukoliko ovaj podatak usporedimo s onim iz 2001. godine, vidljivo je da je došlo do smanjenja broja stanovnika za 10%, dok je to na državnoj razini 0,2%. Prema broju stanovnika Županija se nalazi na 15. mjestu i čini 2,8% populacije RH. Promjene broja stanovnika uvjetovane su migracijama stanovništva te razlikama između nataliteta i mortaliteta odnosno prirodnog prirasta stanovništva.

Tablica 2. Prirodno kretanje stanovništva u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2013.-2020. godine

	Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Vitalni indeks
2013.	1.092	1.725	-633	63,3
2014.	1.040	1.648	-608	63,1
2015.	975	1.817	-842	53,7
2016.	962	1.657	-699	57,8
2017.	936	1.708	-778	54,4
2018.	994	1.647	-655	60,2
2019.	1008	1.604	-606	62,2
2020.	962	1.801	-842	53,2

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2021.

Stopa prirodnog prirasta u razdoblju 2013.-2020. kontinuirano je negativna što pokazuje da je broj umrlih bio veći od broja živorođenih. Prema podacima DZS-a u BBŽ-u umrlo je 4.815 više stanovnika nego što je u tom razdoblju rođeno. Negativno prirodno kretanje pokazuje i vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih) koji je u prosjeku 58,1 .

Prema Popisu stanovništva 2011. godine popisano je 119.764 stanovnika na području Bjelovarsko-bilogorske županije od čega je 18.182 pripadnika nacionalnih manjina i to: Srba 7.552 (41,5%), Čeha 6.287 (34,6%), Mađara 881 (4,8%), Albanaca 743 (4,1%) i ostalih 2.719 (15%). Samo se 0,84% stanovnika nije izjasnilo vezano za svoju narodnost.

Dobno-spolna struktura stanovništva Bjelovarsko-bilogorske županije pokazuje kako je svaka godina obilježena nepovoljnom dinamikom razvoja dobne slike naseljenosti. Usporedbom podataka Popisa stanovništva 2001. i 2011. godine vidljivo je kako je broj mladog stanovništva (0-19 godina) u opadanju. Indeks starenja i koeficijent starosti osnovni su pokazatelji razine starenja, a na području Županije vidimo kako su oba u porastu te kako je indeks starenja znatno viši od onog na razini Republike Hrvatske.

Tablica 3. Struktura stanovništva prema dobi i spolu 2001. i 2011. godine

		0-19	20-60	60 i više	Prosječna starost	Koeficijent starosti	Indeks starenja
2001.	RH	1.053.240	2.428.664	955.556	39,3	21,6	90,7
	BBŽ	31.833	70.132	31.119	40	23,5	97,8
2011.	RH	1.031.373	2.356.911	896.605	41,7	24,1	115
	BBŽ	25.810	64.308	29.646	42	24,8	114,9

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001., 2011.

Stanovništvo Bjelovarsko-bilogorske županije znatno je starije nego 2001. godine. Prema Popisu stanovništva 2011. godine, prosječna starost stanovništva Županije je 42 godine što je za dvije godine više nego prema prošlom Popisu iz 2001., a ujedno i nešto više od državnog prosjeka.

Tablica 4. Obrazovna struktura stanovništva 2011. godine

	Ukupno	Muški	Ženski
Nepismeni	1.388	314	1.074
Bez škole	2.442	554	1.888
1 - 3 razreda OŠ	1.361	347	1.014
4 - 7 razreda OŠ	7.416	2.684	4.732
OŠ	33.374	13.924	19.450
SSS	47.118	26.610	20.508
VŠS	4.035	1.895	2.140
VSS I/II	5.343	2.522	2.821
Dr	48	35	13
Nepoznato	186	69	117

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011. godine

Razina obrazovanosti stanovništva u Županiji bila je relativno niska 2011. godine, što pokazuje činjenica da je samo 45,9% stanovništva imalo završeno srednjoškolsko obrazovanje. Stanovništvo BBŽ-a najbrojnije je u skupini osoba sa završenom srednjom školom (47.118). Razlog tome je u činjenici da je 29.646 stanovnika Županije staro 60 i više godina, a u toj skupini se nalaze osobe koje zbog lošeg imovinskog stanja i nekadašnjeg seoskog načina života nisu pohađale srednju školu.

Tablica 5. Migracijski tok stanovništva 2013.-2017. godine

	Doseljeni	Odseljeni
2013.	2.276	2.991
2014.	2.434	3.181
2015.	2.064	3.179
2016.	2.200	3.508
2017.	2.238	3.472

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2019.

Broj odseljenog stanovništva u razdoblju 2013.-2017. se svake godine povećava, no taj je broj zbroj stanovnika koji migriraju unutar županije, stanovnika koji migriraju u druge županije i onih koji odlaze u inozemstvo. S obzirom na činjenicu da je gotovo 1/3 stanovnika migrirala unutar Županije ukupan broj onih koji doista napuštaju ovo područje je i dalje velik, no prihvatljiv.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, otvara se tržište rada većine razvijenih zemalja Europe što rezultira iseljavanjem radno sposobnog stanovništva.

Gustoća naseljenosti (prema Popisu stanovništva 2011.) u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji iznosi 45,4 stan./km², a na području Republike Hrvatske 75,7 stan./km². Zbog činjenice da su se investicije i otvaranje novih radnih mjesta u nepoljoprivrednim djelatnostima usmjeravale na područja u kojima je već postojala temeljna gospodarska infrastruktura, izostao je razvoj područja koja te preduvjete nisu imala.

Značajan dio Bjelovarsko-bilogorske županije zahvaćen je depopulacijom uslijed nedostatka uvjeta kojima bi poticali gospodarski razvoj koji bi u konačnici pridonio zadržavanju postojećeg, ali i privlačenju novog stanovništva. Topografske i reljefno-klimatske karakteristike podneblja kao i društveno-povijesne aktivnosti također su utjecale na nejednaku raspoređenost stanovništva.

U pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije živi 76.936 stanovnika što iznosi 64,24% ukupnog broja stanovnika županije, dok ostatak od 35,76% živi u 18 općina. Najviše stanovnika ima Grad Bjelovar (40.276) dok je od općina najnaseljenija Rovišće s 4.822, a najmanje naseljena općina Severin s 877 stanovnika. Raspodjela stanovništva je vidljivo neujednačena s najvećom koncentracijom stanovnika u gradovima, posebno u Gradu Bjelovaru.

Županija ima 323 naselja te se za 1/3 može reći kako je prosječan tip naselja u Županiji. Ta naselja broje do 1000 stanovnika u ruralnim prostorima koja se nalaze bliže (ili uz) glavnim prometnicama i većim gradovima. 48 naselja (15%) ima manje od 50 stanovnika a od kojih njih 14 ima manje od 15 stanovnika a 4 su bez stanovnika. Naselja su dobro opskrbljena komunalnom infrastrukturom, no bilježe proces depopulacije (ili vrlo slabe regeneracije). Uravnoteženi razvitak ima samo 14 gradskih i prigradskih naselja Bjelovara i Daruvara.

Prema stopi fertiliteta od 35 rođenih na 1000 žena u fertilnoj dobi u jednoj godini, vidljivo je kako gotovo sva naselja imaju negativno prirodno kretanje, osim Đulovca gdje je vidljiv mali porast broja stanovnika (0,42%). Najmanje smanjenje vidljivo je u Rovišću, dok je najveće smanjenje u Velikoj Pisanici i Velikom Trojstvu.

Tablica 6. Projekcija prirodnog kretanja stanovništva odabranih naselja prema općoj stopi fertiliteta 35, od 2011. do 2031. godine

Naselje	Stopa 35					Indeks promjene 31/11 2011 = 100
	2011.	2016.	2021.	2026.	2031.	
Bjelovar	27.024	26.528	25.810	24.936	23.937	88,58
Čazma	2.801	2.758	2.685	2.595	2.491	88,93
Daruvar	8.567	8.345	8.053	7.723	7.359	85,90
Garešnica	3.874	3.841	3.770	3.670	3.544	91,48
Grubišno Polje	2.917	2.880	2.823	2.747	2.653	90,95
Berek	447	442	435	426	415	92,84
Dežanovac	888	876	861	845	829	93,36
Đulovac	957	952	953	958	961	100,42
Hercegovac	1.058	1.029	989	941	887	83,84
Ivanska	722	703	676	646	616	85,32
Kapela	428	411	397	383	370	86,45
Končanica	874	847	812	772	730	83,52
Nova Rača	471	455	435	413	391	83,01
Rovišće	1.196	1.188	1.177	1.162	1.139	95,23
Severin	536	523	509	493	473	88,25
Sirač	1.416	1.374	1.326	1.278	1.225	86,51
Šandrovac	710	686	659	632	602	84,79
Štefanje	336	325	313	302	291	86,61
Velika Pisanica	1.065	1.014	962	914	870	81,69
Velika Trnovitica	631	616	598	579	559	88,59
Veliki Grđevac	1.200	1.168	1.131	1.091	1.045	87,08
Veliko Trojstvo	1.197	1.155	1.104	1.048	993	82,96
Zrinski Topolovac	608	594	580	567	554	91,12
UKUPNO	59.923	58.710	57.058	55.121	52.934	88,34

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, DZS, 2011.; Obrada: Zavod za prostorno uređenje, 2013.

1.1.2. Socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi

Socijalne usluge za starije osobe

Prema podacima istraživanja Svjetske banke o siromaštvu u RH iz 2016. godine, Bjelovarsko-bilogorska županija bilježi stopu siromaštva od 31,4%, što je znatno više od nacionalne razine gdje stopa iznosi 17,1%. (Svjetska banka, 2016), slijedeća tablica prikazuje ukupan broj korisnika pomoći za održavanje na području Županije.

Tablica 7. Broj korisnika pomoći za uzdržavanje na području Županije (stanje 31.12.2020.)

R.b.	Pravo u socijalnoj skrbi	Ukupno Županija
I	Zajamčena minimalna naknada (samci i kućanstva)	1.299
	Ukupno obuhvaćenih osoba	2.304
II	Naknada za osobne potrebe korisnika smještaja	495
III	Jednokratna naknada:	1.859
	1. Ukupno naknada u izvještajnoj godini	
	2. Različiti korisnici (samci i kućanstvo) kojima je jednom ili više puta odobrena naknada u izvještajnoj godini	826
IV	Naknade u vezi s obrazovanjem	16
V	Osobna invalidnina	1.057
VI	Doplatak za pomoć i njegu	3.446
VII	Status roditelja njegovatelja ili njegovatelj	171
VIII	Naknada do zaposlenja	90
IX	Socijalne usluge (ukupno korisnika)	158
	Pomoć u kući	
	Psihosocijalna podrška	35
	Rana intervencija	10
	Pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja (integracija)	8
	Boravak	21
	Organizirano stanovanje	64
	LOKALNA I REGIONALNA POMOĆ	25
	Naknade za troškove stanovanja	-
	Naknade za troškove ogrijeva	1.336

Izvor: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Godišnje statističko izvješće za 2020. godinu, stanje na dan 31.12.2020. godine

Udio starijih osoba od 65 i više godina u stanovništvu Bjelovarsko-bilogorske županije prema procjeni stanovništva sredinom 2015. godine (DZS) iznosi 19,42% što Županiju svrstava u skupinu sa Požeško-slavonskom županijom (18,71%), Dubrovačko-neretvanskom županijom (19,59%) i Istarskom županijom (20,2%) koje su najbliže ukupnom nacionalnom prosjeku koji iznosi 19,1%³.

Na području Županije djeluje 40-tak ustanova za starije i teško bolesne osobe koje obavljaju djelatnost pružanja usluga stanovanja, prehrane, zdravstvene skrbi, njege i rehabilitacije, stručno-socijalnog rada te radno kreativnih i sportsko rekreativnih aktivnosti starijim i nemoćnim osobama. Dom za starije osobe Bjelovar čiji je osnivač Bjelovarsko-bilogorska županija ima smještajni kapacitet za 250 korisnika, Dom za odrasle osobe Bjelovar čiji je osnivač Republika Hrvatska ima smještajni kapacitet za 176 korisnika, Dom za starije i nemoćne osobe "Ljudevite pl. Janković" čiji je osnivač Grad Daruvar ima smještajni kapacitet za 40 korisnika, Dom za starije i nemoćne osobe Šandrovac čiji je osnivač općina Šandrovac ima smještajni kapacitet za 60 korisnika, dok preostalih 36 privatnih ustanova na cijelom području Županije ima ukupni smještajni kapacitet za 805 korisnika.

U Domu za starije osobe Bjelovar i Domu za odrasle osobe Bjelovar postoje liste čekanja, riječ je o zahtjevima uglavnom korisnika socijalne skrbi, što ukazuje na potrebu za osiguravanjem dodatnog smještaja. U ostalim ustanovama je također uočena potreba za povećanjem smještajnih kapaciteta, a što potvrđuje njihova stopostotna popunjenost. Broj zdravstvenog i njegovateljskog osoblja u pojedinim ustanovama nije dostatan te se uočava problem pronalaska djelatnika za rad u domu za starije i nemoćne. Pojedini obiteljski domovi surađuju s Domom u Bjelovaru kako bi se korisnicima

³ Izvor: Strategija socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine.

omogućili međusobni posjeti i provođenje zajedničkih aktivnosti i time povećala kvaliteta života korisnika usluga.

U zadrugama na području Županije prikazanim u narednoj tablici vidljiva je potpuna popunjenost što naglašava potrebu za povećanjem smještajnih kapaciteta kao i potrebu za zdravstveno-njegovateljskim kadrom.

Tablica 7. Podaci o zadrugama sa područja socijalne skrbi sa smještajem za starije osobe i osobe s invaliditetom u BBŽ, 2020./2021. godine

Naziv ustanove	Mjesto	Kapaciteti
Proizvodno uslužna zadruga Stric i strina	Bjelovar	20
Proizvodno uslužna zadruga Tomaš	Bjelovar	20
Zadruga Naš dom	Ždralovi	20
Zadruga Dom Dado	Rovišće	9
Proizvodno uslužna zadruga Zlatna dob	Bjelovar	20
Zadruga Vianey	Daruvar	20

Izvor: Podaci dobiveni temeljem anketnog upitnika, Bjelovarsko-bilogorska županija, prosinac 2021.

Socijalne usluge za žrtve obiteljskog nasilja

Na području grada Bjelovara djeluje udruga za zaštitu žena i djece žrtava obiteljskog nasilja „Iris“. Udruga skrbi o zaštiti žena i djece žrtava obiteljskog nasilja pružajući im smještaj i psihosocijalnu pomoć. Udruga obavlja i poslove privremenog smještaja žena i djece žrtava obiteljskog nasilja u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja, te potiče odgovorno roditeljstvo. Smještajni kapaciteti Skloništa omogućuju mjesto za 16 korisnika. Smještaj je tijekom COVID-19 pandemije otežan zbog nužne primjene svih potrebnih epidemioloških mjera te su dotrajala računala otežavala provedbu online nastave za djecu smještenu u Skloništu. Postojeća financijska sredstva nisu dostatna za osiguravanje kvalitete pruženih usluga. Uočeno je nužno dodatno zapošljavanje djelatnika za obavljanje brojnih poslova i aktivnosti vezanih za pružanje pomoći i skrbi o korisnicima Skloništa. Prostor Skloništa nije prilagođen osobama s invaliditetom, veličina prostora je neadekvatna, a samom objektu potrebna je obnova i pojačana razina sigurnosti kao i neposrednom okruženju samog objekta koje nije osvijetljeno niti asfaltirano.

Centri za socijalnu skrb

Na području Županije djeluje pet Centara za socijalnu skrb: Centar u Bjelovaru, Centar u Čazmi, Centar u Daruvaru, Centar u Garešnici te Centar u Grubišnom Polju. Unutar Centra za socijalnu skrb Bjelovar djeluje i Odjel za odrasle osobe koji obavlja poslove zaštite starijih i nemoćnih osoba, odraslih osoba s invaliditetom, odraslih osoba pod skrbištvom i osoba nad kojima roditelji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti. Na području Centra za socijalnu skrb, podružnica Bjelovar, djeluje pučka kuhinja: Caritas Župe Sv. Antuna Padovanskog čiji prosječan broj dnevnih obroka za socijalno ugrožene osobe iznosi 60.

Centar za inkluziju i socijalne usluge u Bjelovaru djeluje s ciljem unapređenja kvalitete života osoba s intelektualnim teškoćama, a glavna djelatnost je pružanje usluge organiziranog stanovanja. Centar

omogućava smještaj za 81 osobu s intelektualnim teškoćama o kojima brine 40 zaposlenika u 24 stambene zajednice.

Socijalne usluge za djecu i odrasle s tjelesnim, mentalnim i intelektualnim teškoćama

Centar za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“, Daruvar, usmjeren je na pružanje usluga djeci s teškoćama u razvoju i razvojnom riziku, odraslim osobama s invaliditetom te njihovim roditeljima, skrbnicima i udomiteljima. Centar skrbi o 198 korisnika te ima 50 zaposlenih koji se kontinuirano stručno usavršavaju. Centar pruža sljedeće socijalne usluge: privremeni smještaj, boravak, rana intervencija, psihosocijalna podrška (u grupi i individualno), pomoći pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija), savjetovanje i pomaganje.

Usluga privremenog smještaja omogućena je za 30 korisnika, na listi čekanja je više od 50 djece u dobi do 10 godina života, a razdoblje čekanja je minimalno godinu dana. Usluge integracije provode se u vrtićima na području grada Daruvara te u nekoliko škola na širem daruvarskom području (Općini Končanica, Sirač, Dežanovac, Poljani, Đulovac) i dvije osnovne škole u Daruvaru te je tom uslugom obuhvaćeno više od 50 djece.

Centar surađuje sa organizacijama civilnog društva na području grada Daruvara, Udrugama osoba s invaliditetom Daruvar, Grubišno Polje i Latice iz Lipika. Također, u partnerstvu sa Udrugama Korak Dalje i Ždralicama te OŠ V.Nazora provode se razne projektne aktivnosti.

Tablica 9. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području socijalne uključenost i usluga socijalne skrbi

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – Istaknuto i široko prepoznato značajno djelovanje Centra za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“ sa djelatnicima koji se kontinuirano obrazuju – pojedini obiteljski domovi surađuju s Domom u Bjelovaru kako bi se korisnicima omogućili međusobni posjeti i provođenje zajedničkih aktivnosti i time povećala kvaliteta života korisnika usluga – na području Županije uspješno djeluje niz udruga za osobe sa posebnim potrebama <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – stopa siromaštva na području Županije je znatno viša u odnosu na nacionalni prosjek – nizak standard života stanovništva ruralnih područja Županije – smještajni kapaciteti potrebni za organizaciju socijalnih usluga za starije osobe su nedostadni što uzrokuje dugačku listu čekanja – nerazmjer između broja korisnika socijalnih usluga i raspoloživih financijskih sredstava – nedovoljan broj zdravstveno- 	<ul style="list-style-type: none"> – dodatno osnažen Centar za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“, prepoznat u inozemstvu po svojim rezultatima, primjer je dobre prakse u Hrvatskoj (primjer dobre prakse srodnim ustanovama u Hrvatskoj) – razina kvalitete života za stariju populaciju te osobe sa posebnim potrebama u Županiji podignuta na bitno višu razinu – korištenje EU fondova i programa za potrebe daljnje unapređenja socijalne politike u Županiji – dobra suradnja Centra za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“ sa organizacijama civilnog društva – uspješnu provedbu EU projekata iskoristiti za pokretanje sličnih nužnih projekata u Županiji u segmentu socijalne politike 	<ul style="list-style-type: none"> – omogućiti dodatne prostorne kapaciteta za pružanje socijalnih usluga za starije osobe – osnažiti financijske kapacitete potrebne za organizaciju socijalnih usluga – posebnim mjerama stvoriti uvjete za privlačenje zdravstveno-njegovateljskog kadra – povećati broj zdravstveno-njegovateljskog kadra u socijalnim ustanovama – podizati razinu kvalitete socijalnih usluga i daljnji razvoj novih kroz korištenje dostupnih EU sredstava i nacionalnih programa – razvijati sustav usluga pomoći i njege u kući za starije osobe na području Županije – jačati kapacitete u Županiji za pripremu i provedbu EU projekata iz područja socijalnih usluga i kvalitete života – razvijati i primjenjivati socijalne inovacije u Županiji temeljem sagledavanja uspješnih iskustava u Hrvatskoj i inozemstvu – podržavati aktivnosti Centra za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“ kako bi se on nastavio kontinuirano osnaživati (uključujući i daljnju edukaciju djelatnika) – povećati smještajne kapacitete i

<p>njegovateljskog kadra u socijalnim ustanovama</p> <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljno razvijene usluge pomoći i njege u kući za starije osobe - nedostatni smještajni kapaciteti i nedostatna financijska sredstva za rad u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja - nedovoljan broj djelatnika za pružanje pomoći u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja - dotrajala tehnička oprema nužna za funkcioniranje i kvalitetno pružanje usluga u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja - otežani uvjeti za neometan i kvalitetan rad udruge IRIS zbog neadekvatnog prostora - nerazvijene socijalne inovacije na području Županije - nedostatni smještajni kapaciteti Centra za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“ 		<p>financijsku podršku Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaposliti dodatnog djelatnika za pružanje pomoći i skrbi o korisnicima Skloništa za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja - omogućiti nadzor i edukaciju djelatnica Skloništa za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja kako bi se omogućila bolja kvaliteta pružanja usluga i rada s korisnicima - omogućiti adekvatniji prostor te obnoviti računalnu opremu u Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja - analizirati posljedice pandemije COVID-19 na funkcioniranje sustava pružanja socijalnih usluga u Županiji za vrijeme trajanja pandemije COVID-19 - razviti plan za situacije poput ponovljene pandemije COVID-19 ili sličnih ugroza za sustav socijalnih usluga u Županiji - u Centru za odgoj i obrazovanje „Rudolf Steiner“ oformiti dodatani tim stručnjaka (logoped, edukacijski rehabilitator, psiholog) kako bi se smanjila lista čekanja i u tretman uključio veći broj djece
--	--	--

1.1.3. Zdravstvena infrastruktura i usluge

Na području Županije djeluje šest zdravstvenih ustanova kojima je Županija osnivač. To su Opća bolnica Bjelovar, Dom zdravlja Bjelovarsko-bilogorske županije sa ispostavama u gradovima Županije: Bjelovaru, Daruvaru, Čazmi, Garešnici i Grubišnom Polju, Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju „Daruvarske toplice“ Daruvar, Zavod za hitnu medicinu Bjelovarsko-bilogorske županije, Zavod za javno zdravstvo Bjelovar s ispostavama u Čazmi, Garešnici, Daruvaru i Grubišnom Polju te Ljekarna Bjelovar u okviru koje se nalaze tri depoa lijekova i tri ljekarničke jedinice. U 2020. godini na području Županije je evidentirano 279 liječnika zaposlenih u javnom i privatnom zdravstvenom sektoru. Iako broj liječnika raste iz godine u godinu, uočava se relativan deficit liječnika u svim segmentima, a najugroženija je primarna zdravstvena zaštita⁴. Postojeći broj evidentiranih timova obiteljske medicine je 50, no iskazana je potreba za 66 timova. Uočen je problem pedijatrijske skrbi na području Županije s obzirom na negativan trend prisutnosti specijalista pedijatrije u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.

Opća bolnica Bjelovar

Rad Opće bolnice Bjelovar organiziran je u tri službe i deset djelatnosti. To su Služba internističkih djelatnosti, Služba kirurških djelatnosti, Služba nezdravstvenih djelatnosti, Odjel anesteziologije,

⁴ Kesić-Valpotić: Analiza statusa liječništva bjelovarsko-bilogorske županije

reanimatologije i intenzivne medicine, Odjel za ginekologiju i opstetriciju, Odjel za pedijatriju, Odjel za psihijatriju, Odjel za neurologiju, Odjel za radiologiju, Medicinsko-biokemijski laboratorij i transfuzijska medicina, Odjel za patologiju i citologiju. Tu su i Centar za hitnu medicinu OHBP, te bolnička ljekarna. Ukupno je tu 63 ambulante specijalističko-konzilijarne zaštite i 28 ordinacija specijalističke dijagnostike. Opća bolnica Bjelovar je nastavna baza Veleučilišta u Bjelovaru - Stručnog studija sestrinstva, Medicinskog fakulteta u Zagrebu, Splitu i Rijeci te Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu.

Broj zaposlenih zdravstvenih djelatnika na neodređeno vrijeme u 2020. godini je 766 i 51 na određeno radno vrijeme. Bolnica ima 271 bolničku postelju i 70 postelja/stolaca u okviru ambulantnog liječenja dnevne bolnice te 101 specijalističkih ordinacija i dijagnostičkih jedinica. Postojeći kapaciteti su dovoljni. U sustavu nedostaje minimalno 50 medicinskih sestara sa SSS/VŠS.

Nova zgrada Opće bolnice Bjelovar od cca 19.000 m² u potpunosti će zadovoljiti ukupne prostorne kapacitete, ali i omogućiti funkcionalniji i racionalniji bolnički sustav. U Novoj bolnici predviđen je hitni prijem prostorno primjereniji potrebama BBŽ, radi čega je potrebno zaposliti i specijalistički educirati 4 doktora medicine i 10 medicinskih sestara SSS/VŠS, s primjerenom edukacijom.

U OB Bjelovar je osigurano šest postelja i bolnički tim za bolesnike palijativne skrbi. Izražena je potreba za sustavnim rješavanjem skrbi za palijativne pacijente s obzirom da je glavna karakteristika populacije visoka životna dob, starenje te udomljivanje velikog broja kronično bolesnih, starih i nemoćnih u javnim i privatnim ustanovama za socijalnu skrb na području BBZ. Potrebno je ojačati suradnju u skrbi, u prvom redu sa primarnom zdravstvenom zaštitom te je potrebna odgovarajuća procjena potreba kapaciteta unutar javne zdravstvene mreže za BBŽ. Potrebno je uvesti superviziju svih uključenih profesionalaca i volontera koji moraju imati završenu dodatnu edukaciju s obzirom na specifičnost skrbi. Izgradnja nove bolničke zgrade trebala bi omogućiti formiranje samostalnog odjela za palijativnu medicinu sa 50-ak kreveta. Na području Bjelovarsko-bilogorske županije djeluje Savjet za zdravlje BBŽ koji je problematiku potrebe razvoja palijativne skrbi izdvojilo u zdravstvene prioritete. Imenovano je Povjerenstvo za palijativnu skrb BBŽ, koje tu problematiku promovira, no njezin razvoj je vrlo spor zbog nedostatka zdravstvenih djelatnika, prvenstveno liječnika. Potrebno je osnivanje mobilnog tima na području BBŽ, kao i imenovati koordinatora za palijativu koji je u ingerenciji primarne zdravstvene zaštite, Doma zdravlja.

Postojeća oprema je dostatna, ali ju je potrebno modernizirati te je nužno opremanje i nabavka opreme za djelatnosti objekta Nove bolnice.

Zbog pandemije COVID-19 kontinuirano se provode funkcionalne i građevinske preinake sukladno epidemiološkim zahtjevima i potrebama u zbrinjavanju i skrbi pacijenata. Osigurano je 120 stacionarnih kapaciteta za COVID pacijente.

Dom zdravlja Bjelovarsko-bilogorske županije

Dom zdravlja BBŽ ima registrirane djelatnosti primarne zdravstvene zaštite, specijalno-konzilijarne zdravstvene zaštite, specifične zdravstvene zaštite radnika, posebne programe, posebna dežurstva te jednu ljekarnu.

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti su obiteljska medicina, dentalna medicina, ginekologija, opstetricija, pedijatrija, sanitetski prijevoz, patronažna služba i laboratorijske usluge. Specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita obuhvaća internu medicinu u Daruvaru, Garešnici i Grubišnom Polju,

oftalmologiju u Daruvaru, ortodontiju u Daruvaru, radiologiju u Čazmi i Daruvaru te RTG zubi u Bjelovaru.

Broj zdravstvenih djelatnika na razini primarne zdravstvene zaštite je nedovoljan, najviše nedostaje doktora medicine stoga je potrebno zaposliti 15 doktora obiteljske medicine, dva radiologa, dva ginekologa, dva pedijatra te raspisati specijalizacije iz pedijatrije.

Prostorni kapaciteti su zadovoljavajući u svim ispostavama Doma zdravlja osim u Bjelovaru gdje je potrebno osigurati prostor za ordinacije obiteljske medicine, patronažu i Upravu. Stanje opreme je zadovoljavajuće no potrebna je nabavka novih vozila za sanitetski prijevoz i osobnih vozila za patronažu.

„Daruvarske toplice“ Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju

Zdravstvena ustanova za bolničko liječenje fizikalnom medicinom i rehabilitacijom, specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita koja osim uvjeta propisanih Zakonom o zdravstvenoj zaštiti ima posteljne, dijagnostičke, rekreacijske, ugostiteljske i druge mogućnosti prilagođene svojoj namjeni. Ukupno broji 302 postelje od čega je 140 ugovoreno sa HZZO-om. Ima 247 zaposlenih osoba (od toga je 6 fizioterapeuta pripravnika). Bolnički smještajni kapaciteti kao i prostorni kapaciteti nisu dostatni te je potrebna modernizacija. Brojne su nužne intervencije poput sanacije dijela krovšta, nadogradnja 4. kata Lječilišnog hotela Termal, rekonstrukcija vanjskih bazena te zamjena vodovodne i kanalizacijske infrastrukture kompletnih Daruvarskih toplica. Izrađena je projektna dokumentaciju za obnavljanje i nadogradnju postojećeg objekta čime bi se omogućili 13 novih smještajnih jedinica prilagođenih osobama s invaliditetom ili smanjene pokretljivosti, te proširenje smještajnih kapaciteta izgradnjom novog objekta u kojem bi se nalazile liječnice ordinacije te smještajni kapaciteti i energetske obnove Zgrade Terapija u kojoj bi se postojeće liječničke ordinacije prenamijenile u prostore za fizikalne terapije. Broj zdravstvenih radnika nije dostatan te je potrebno zaposliti 2 fizijatra.

Stanje postojeće opreme je zadovoljavajuće, no potrebna je zamjena pojedine opreme za osiguravanje kvalitete pruženih usluga.

Zavod za hitnu medicinu Bjelovarsko-bilogorske županije

Sjedište ustanove je u Bjelovaru, a ima ispostave u Čazmi, Daruvaru, Garešnici i Grubišnom Polju. Broji 95 zaposlenih raspodijeljenih na Tim T1 i Tim T2. Tim T1 ima 4 punkta i 20 timova raspodijeljenih na gradove Bjelovar, Garešnicu, Čazmu i Daruvar, dok Tim T2 ima 2 punkta i 10 timova u Bjelovaru i Grubišnom Polju. Broj zdravstvenih djelatnika je nedostatan, posebno u Ispostavi Grubišno Polje. Veliko financijsko opterećenje predstavljaju troškovi uslijed pravomoćnih presuda koja nisu doznačena od strane Ministarstva zdravstva.

Zavod za javno zdravstvo Bjelovarsko-bilogorske županije – obavlja djelatnosti ugovorene i registrirane na temelju potpisanih ugovora sa HZZO-om. Tu su aktivnosti primarne zdravstvene zaštite, specijalističko-dijagnostičke zdravstvene zaštite i službe za zdravstvenu ekologiju. Broj zdravstvenih djelatnika je dostatan te su svi timovi primarne i specijalističke dijagnostičke zdravstvene zaštite u potpunosti popunjeni. Postojeća oprema je dotrajala stoga je potrebno opremanje i nabavka nove opreme u cilju pružanja kvalitetnih zdravstvenih usluga. Prostorni kapaciteti su dostatni za trenutne potrebe, ali ne omogućuju neko buduće proširenje opsega posla.

Uočen je problem nedostatnih financijskih sredstava za razvoj sukladan potrebama tržišta i nove zakonske regulative. Ključne potrebe su nabava opreme za uzorkovanje te akreditacija uzorkovanja kako bi se dobilo ovlaštenje za uzimanje i ispitivanje otpadnih voda. Interdisciplinarna suradnja sa drugim strukama i sa svim službama unutar Zavoda je vrlo dobra kao i razina interpersonalnih odnosa.

Među značajnije projekte na području zdravstva u Županiji valja izdvojiti slijedeće:

- Projekt zbrinjavanja akutnog infarkta miokarda - smanjena smrtnost za 60% u posljednjih 15 godina;
- Za zdravlje Bjelovarsko-bilogorske županije – ulaganje u opremu i infrastrukturu Doma zdravlja BBŽ i koncesionara;
- Za najveću vrijednost zdravstvenog sustava - liječnike i medicinsko osoblje - uvođenje poticajnih mjera za zapošljavanje i ostanak liječnika i medicinskog osoblja u zdravstvenim ustanovama;
- Za žene Bjelovarsko-bilogorske županije - pristup zapošljavanju i tržištu rada ženama pripadnicama ranjivih skupina;
- Pletenica života – pomoć u kući starijim osobama; i niz drugih.

Tablica 10. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u zdravstvu

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - kvaliteta zdravstvenih usluga - Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Daruvarske toplice - Potpore za liječnike i medicinsko osoblje - Županija s visokom razvijenom svijesti o važnosti zdravog življenja i usvajanja zdravih životnih navika kod svih generacija <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - nedostatni bolnički smještajni kapaciteti i prostorni kapaciteti - nedovoljan broj zdravstvenih djelatnika u svim segmentima (najugroženija je primarna zdravstvena zaštita). - u sustavu nedostaje minimalno 50 medicinskih sestara sa SSS/VŠS - zastarjela medicinska oprema u zdravstvenim ustanovama - broj palijativnih bolesnika se povećava s obzirom na visoku životnu dob i starenje - postojeći broj evidentiranih timova obiteljske medicine je 50, no iskazana je potreba za 66 timova. - smanjen broj specijalista pedijatrije u primarnoj zdravstvenoj zaštiti 	<ul style="list-style-type: none"> - snažniji oslonac na zdravstveni turizam - bitna mogućnost integriranog pristupa sagledavanju razvoja i zdravstva i turizma u Županiji - jača promocija „Daruvarskih toplica“ u RH i inozemstvu - opremanjem i stavljanjem u funkciju nove zgrade OB Bjelovar stanovnici županije, ali i šire regije imati će kvalitetniju zdravstvenu uslugu 	<ul style="list-style-type: none"> - modernizirati medicinsku opremu, poglavito za potrebe djelatnosti objekta Nove bolnice - povećati broj zdravstvenih radnika u svim segmentima - zaposliti dodatne pedijatre te povećati broj specijalista pedijatrije u primarnoj zdravstvenoj zaštiti - povećati broj bolničkih smještajnih kapaciteta - izgradnja nove zgrade OB Bjelovar zahtjeva opremanje i nabavku opreme za djelatnosti objekta - zbog predviđenog hitnog prijema u novoj zgradi OB Bjelovar potrebno je zaposliti i specijalistički educirati 4 doktora medicine i 10 educiranih medicinskih sestara SSS/VŠS - osigurati veći broj postelja za palijativnu skrb - provesti odgovarajuću procjenu potreba kapaciteta za palijativnu skrb i uvesti superviziju svih profesionalaca i volontera uključenih u palijativnu skrb - osnovati mobilni tim za palijativnu skrb na području BBŽ i imenovati koordinatora za palijativu - obnoviti, opremiti (uključujući energetska obnovu) i nadograditi postojeći objekt „Daruvarske toplice“ Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju - posebnim mjerama (uključujući kroz obrazovni sustav) poticati zdrave

		<p>životne navike stanovnika svih dobni skupina u Županiji (poglavito vezano za prehranu i sport)</p> <ul style="list-style-type: none"> - jačati znanja i vještine za pripremu i provedbu EU projekata, financiranih ESIF fondovima i EU programima, usmjerenih na daljnji razvoj zdravstvenog sustava Županije - Razviti plan za djelovanje u kriznim situacijama (zdravstvene i druge ugroze)
--	--	--

1.1.4. Obrazovanje i znanost

Bjelovarsko-bilogorska županija, prema podacima DZS-a za 2019./2020. godinu, po broju djece u predškolskim ustanovama je na posljednjem mjestu u hrvatskim okvirima, po broju osnovnoškolskih učenika na 16. mjestu, po broju srednjoškolskih učenika na 10. mjestu, a po broju diplomiranih studenata na 18. mjestu⁵.

Predškolski odgoj

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji program predškolskog odgoja i program predškole u 2019./2020. godine polazi 2098 djece u 29 vrtića. U predškolski odgoj uključeno je 1383 djece, a u program predškole 715 djece. Sukladno statističkim podacima⁶ nema značajnih odstupanja u posljednjih deset godinu u broju vrtićke djece. Broj zaposlenih je 379 od čega je 225 odgajatelja i učitelja, a 14 zdravstvenog osoblja⁷. Za djecu s teškoćama provodi se poseban program predškolskog odgoja pri V. osnovnoj školi Bjelovar. Bjelovarsko-bilogorska županija je prva u Hrvatskoj postala „Prijatelj dojenja“ te vrtić Ciciban ima razrađen kurikulum o dojenju prihvaćen od Ministarstva obrazovanja.

Tablica 8. Podaci o broju djece u dječjim vrtićima Bjelovarsko-bilogorske županije u 2019./2020. godine

Naziv ustanove	Mjesto	Osnivač	Broj djece u vrtićkom programu 2019./2020.	Broj djece u predškolskom programu 2019./2020.
Dječji vrtić "Osmijeh"	Bjelovar	Marina Hehet Valentić	105	55
Dječji vrtić "Vladimir Nazor"	Daruvar	Grad Daruvar	68	78
Kraći program pri Udruzi Kud Palična	Severin	Kud Palična		15 (igraonica za djecu)
Program predškole pri OŠ Berek	Berek	Općina Berek		11
Dječji vrtić "Bjelovar"	Bjelovar	Grad Bjelovar	487 djece u redovitom 10h programu; 12 djece u poslijepodnevnom cjelodnevnom 10h programu; 7 djece kraći program kroz projekt Vrtići po želji roditelja	108 djece i 120 djece koja polaze program predškole a nisu polaznici vrtića
Program predškole pri OŠ	Velika	Općina Velika Trnovitica		7

⁵ Izvor: DZS- <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

⁶ Izvor: DZS - <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

⁷ Izvor: DZS - https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/08-01-08_01_2020.htm

Trnovitica	Trnovitica			
Dječji vrtić "Palčica"	Rovišće	Kristina Manjkas	76	38
Češki dječji vrtić Ferde Mravenca Daruvar	Daruvar	Grad Daruvar	29	118
Češki Dječji vrtić "Končanica"	Končanica	Općina Končanica	19	5
Dječji vrtić "Maslačak"	Garešnica	Grad Garešnica	16	57
Dječji vrtić "Pčelica"	Čazma	Grad Čazma	126	69
Dječji vrtić "Ivančica"	Ivanska	Općina Ivanska	47	14
Dječji vrtić "Tratinčica"	Grubišno Polje	Grad Grubišno Polje	155	17
Dječji vrtić "Slatki Potok"	Veliki Grđevac	Općina Veliki Grđevac	42	9
Dječji vrtić "Sunce"	Đulovac	Općina Đulovac		30
Program predškolskog odgoja pri OŠ Sirač	Sirač	Bjelovarsko-bilogorska županija osnivač, Općina Sirač financira	22	18
Dječji vrtić Ciciban	Bjelovar	Senka Marija Ivanušec	40	44
Dječji vrtić "Pinokio"	Bjelovar	Đurđević Silvana	18	29
Kraći program pri Udruzi žena Velike Pisanice	Velika Pisanica	Udruga Žena Velike Pisanice	16 (4 sata dnevno igraonica)	
Osnovna škola Ivana Viteza Trnskog	Nova Rača	Općina Nova Rača		25
Program predškole pri OŠ Veliko Trojstvo	Veliko Trojstvo	Bjelovarsko-bilogorska županija		20
Program predškole pri OŠ Štefanje	Štefanje	Bjelovarsko-bilogorska županija	1	19
Program predškole pri OŠ Velika Pisanica	Velika Pisanica	Bjelovarsko-bilogorska županija, Općina Velika Pisanica		17
Program predškole pri OŠ Mirka Pereša	Kapela	Bjelovarsko-bilogorska županija i Općina Kapela		25
Program predškole pri OŠ Trnovitički Popovac	Garešnica	Grad Garešnica		9
Program predškole pri OŠ Dežanovac	Dežanovac	Bjelovarsko-bilogorska županija		14
Dječji vrtić Bubamara	Bjelovar	Amanda Čuruvija	34	2
Poseban program predškolskog odgoja za djecu s teškoćama pri V. osnovnoj školi Bjelovar	Bjelovar	Grad Bjelovar	63	9 (od 3. godine pa do polaska u školu)
Dječji vrtić "Šandrovac"	Šandrovac	Općina Šandrovac	Rad započet u rujnu 2020.	
UKUPNO			1383	715

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Dječji vrtići⁸

U većini vrtića zadovoljeni su smještajni i prostorni kapaciteti no kod pojedinih vrtića uočava se potreba za nabavljanjem nove opreme, igraćaka, audiovizualne opreme, informatičke opreme i didaktičkih materijala. Također, u nekim objektima potrebno je obnoviti dječje igralište i dvoranu i renovirati kuhinju i sanitarni čvor. Pojedini objekti nemaju dostatne prostorne, a time smještajne

⁸ Podaci dostupni na: <http://mzos.hr/dbApp/pregled.aspx?search=2&appName=Vrtici>

kapacitete zbog čega se stvaraju liste čekanja za upis. Prisutan je nedostatak stručnog osoblja (pedagoga, logopeda, psihologa, zdravstvene voditeljice) i odgajatelja. Potrebno je jačati digitalne kompetencije odgajatelja i povećati ulaganja u informatičku opremu kako bi suvremenim pristupom u vrijeme trajanja pandemije COVIDA-19 ili budućih mogućih sličnih ugroza mogli ostvarivati i održavati suradnju i komunikaciju s roditeljima i djecom na daljinu. Također, iskustvo s potresom u prosinu 2020. godine ukazuje na potrebu jačanja otpornosti zajednice i institucija na prirodne katastrofe, klimatske promjene i iznenadne ugroze s ciljem osiguravanja funkcionalnosti sustava i sigurnosti građana.

Izražen je problem financiranja vrtića u Županiji s obzirom da oni ovise o financijskoj situaciji osnivača, gradovi i općina, koji sufinanciraju vrtiće s približno 70% ekonomske cijene. Ekonomska cijena programa predškolskog odgoja obuhvaća slijedeće: izdatke za radnike, prehranu djece, troškove energije i komunalnih usluga, održavanje objekata i opreme, nabavu namještaja i opreme te nabavu sitnog inventara. Preostali iznos do ekonomske cijene plaćaju roditelji, a najčešće ga utvrđuje Osnivač.

Opća ocjena stanja u vrtićima je zadovoljavajuća te su prisutna brojna kontinuirana ulaganja u obnovu i proširenje objekata kao i dostatnu opremljenost.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Na području Županije u školskoj godini 2020./2021. broj upisanih učenika u osnovne škole iznosio je 8.337 učenika u 556 razredna odjela kao što je to vidljivo iz naredne tablice. Broj matičnih škola u Županiji je 26 uz Glazbenu školu Bjelovar i Daruvar. Prisutan je negativan trend smanjenja broja djece. U školskoj godini 2009./2010. bilo je 10.684 učenika, u školskoj godini 2014./2015. taj broj je smanjen na 9.200 te slijedi kontinuiran pad do 2020./2021. kada je broj učenika iznosio 8.337 učenika⁹.

Tablica 12. Podaci o broju učenika i razrednih odjela u osnovnim školama Bjelovarsko-bilogorske županije u školskoj godini 2020./2021.

Naziv ustanove (matični objekt)	Broj učenika 2020./2021.	Broj razrednih odjela 2020./2021.	Upisano u 1. razred	Osnivač	Broj učenika 2014./2015.	Broj razrednih odjela 2014./2015.
I. osnovna škola Bjelovar	728	42	89	Grad Bjelovar	763	44
II. osnovna škola Bjelovar	708	35	79	Grad Bjelovar	691	32
III. osnovna škola Bjelovar	685	38	92	Grad Bjelovar	726	43
IV. osnovna škola Bjelovar	794	36	90	Grad Bjelovar	769	34
V. osnovna škola Bjelovar	25	4	7	Grad Bjelovar	61	14
Osnovna škola Čazma	580	36	71	BBŽ	621	36
Osnovna škola Vladimira Nazora Daruvar	683	41	81	BBŽ	726	43

⁹ Izvor: DZS <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

Češka osnovna škola Daruvar	232	15	24	BBŽ	215	16
Osnovna škola Garešnica	592	38	74	BBŽ	736	57
Osnovna škola Trnovitički Popovac	76	8	8	BBŽ	88	8
Osnovna škola I.N.Jemeršića Grubišno Polje	432	26	42	BBŽ	425	22
Osnovna škola Mirka Pereša Kapela	199	18	24	BBŽ	234	21
Osnovna škola Veliko Trojstvo	21 3	18	21	BBŽ	253	16
Osnovna škola I.V.Trnskog Nova Rača	243	22	32	BBŽ	291	22
Osnovna škola Velika Pisanica	205	19	23	BBŽ	218	20
Češka osnovna škola J.Ružičke Končanica	119	15	9	BBŽ	143	15
Osnovna škola Dežanovac	139	12	14	BBŽ	198	17
Osnovna škola Sirač	114	10	17	BBŽ	137	10
Osnovna škola Đulovac	263	18	28	BBŽ	317	21
Osnovna škola Ivanska	185	15	23	BBŽ	256	18
Osnovna škola Štefanje	93	9	20	BBŽ	114	9
Osnovna škola Mate Lovraka V. Grđevac	182	16	18	BBŽ	214	23
Osnovna škola Berek	78	8	10	BBŽ	80	8
Osnovna škola Hercegovac	112	10	14	BBŽ	180	18
Osnovna škola Rovišće	555	39	80	BBŽ	591	40
Osnovna škola Velika Trnovitica	102	9	6	BBŽ	110	10
UKUPNO	8337	556	996		9200	626

Izvor: Upravni odjel za obrazovanje, kulturu i šport BBŽ / Obrada: Javna ustanova Razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije

Nekim objektima je potrebna djelomična ili potpuna adaptacija. Riječ je o problemima poput nedostatnog broja sanitarnih čvorova za učenike i učitelje, dotrajalih kanalizacijskih cijevi, neadekvatnog sustava grijanja, pojedine škole nisu spojene na gradski vodovod već koriste vlastiti bunar, zastarjelih električnih vodova i rasvjete te loše internetske mreže. Također, u nekim školama je nedovoljan broj učionica, kabineti nastavnika se neadekvatno opremljeni te ih je nedovoljan broj kao i dvorana, blagovaonica i zbornica, učionice su opremljene zastarjelom informatičkom opremom te u pojedinim školama nije osiguran adekvatan pristup invalidima. Nedostaje različite opreme poput pametnih ploča, knjižnične građe, metodičko-didaktičke opreme te opreme za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture. Ipak, kroz realizaciju reforme *Škole za život* određene škole su pribavile značajnu opremu za izvođenje nastave. Brojne škole su realizirale ili su u postupku realizacije energetske obnove svojih objekata.

Stanje informacijsko-komunikacijske opreme je u većini osnovnih škola dobro no u pojedinim školama je nedovoljna brzina interneta ili je potrebno poboljšati mrežnu infrastrukturu.

Iako je ostvarena značajna međunarodna suradnja u pojedinim školama (prikazano niže), u cjelini gledajući, naglašen je nedostatak međunarodne suradnje kao i izostanak projekata na međunarodnoj i međuregionalnoj razini.

Primjer uspješne međunarodne suradnje - OŠ Velika Pisanica

2011.-2013. Vlada Japana – kupnja novog namještaja za matičnu školu i jačanje multikulturalnosti i višenacionalnosti u školi

2013.-2014. Republika Mađarska – uvođenje Mađarskog jezika i kulture – model c (nabava inf. opreme za učionicu mađarskog jezika, financiranje polaznja nastave mađarskog jezika kroz projekt Sandor Petofi, nabava knjiga i udžbenika u suradnji s Institutom iz Budimpešte)

2013.-2016. Republika Albanija i Republika Kosovo – uvođenje Albanskog jezika i kulture – model c (pomaganje rada učitelja albanskog jezika informatičkom opremom)

2019.-2021. Švicarska – Švicarsko-hrvatski program suradnje između škole, Udruge žena Velika Pisanica i općine u dvogodišnjem projektu Obrazovanje za održivi razvoj (uređenje Međugeneracijskog centra, nabava informatičke opreme, nabava namještaja, metodičko-didaktičke opreme, radionice, info dani i sl.)

- ČOŠ Jana Amosa Komenskog Daruvar

Erasmus+ "Poznejme spoločné kultúrne dedičtví nejen ve své zemi" – suradnja s Češkom Republikom i Slovačkom Republikom kroz trogodišnji projekt

- OŠ Slavka Kolara, Hercegovac

od 2005. godine provodi Projekt Međunarodnih Eko škola

- OŠ Ivana Nepomuka Jemeršića Grubišno Polje

20-ogodišnja suradnja sa školom u mađarskom gradu Sellye

- OŠ Mate Lovraka Veliki Grđevac

Suradnja kroz projekt Igre družbe Pere Kvržice s Mađarskom u okviru partnerstva s Općinom Buzsak i njihovom lokalnom školom

- Brojni ERASMUS+ projekti

Provedeni su brojni projekti kojima su osigurani bolji uvjeti i kvaliteta života učenika poput: Bez azbesta u zdraviju budućnost – rekonstrukcija krovništva OŠ Trnovitički Popovac; Energetska obnova obrazovnih institucija na području Bjelovarsko-bilogorske županije; Pomoćnici u nastavi Bjelovarsko-bilogorske županije; OŠ Mate Lovraka – uređenje potkrovlja u knjižnici i informatičkoj učionici; Osiguravanje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva; Centar izvrsnosti za matematiku i drugi.

Na području Županije nedostaju psiholozi, logopedi, pedagozi, profesori matematike, geografije, fizike, informatike, glazbenog, njemačkog, srpskog, engleskog, albanskog, mađarskog, češkog, knjižničari, defektolozi, administrativni djelatnici i tehničko osoblje.

Srednjoškolsko obrazovanje

Na području Županije u školskoj godini 2020./2021. broj upisanih učenika srednje škole iznosio je 4,236 učenika u 239 razredna odjela kako je prikazano niže u tablici. Broj učenika s teškoćama upisanih u srednje škole je 277. Prisutan je negativan trend smanjenja broja učenika, u školskoj

godini 2009./2010. bilo je 5.562 učenika, u školskoj godini 2014./2015. taj broj je smanjen na 5.216 te slijedi kontinuiran pad do 2020./2021. kada je broj učenika iznosio 4.236¹⁰.

Tablica 13. Podaci o broju učenika i razrednih odjela u srednjim školama Bjelovarsko-bilogorske županije u školskoj godini 2020./2021.

Naziv ustanove (matični objekt)	Broj učenika 2020./2021.	Broj razrednih odjela 2020./2021.	Upisano u 1. razred 2020./2021.	Osnivač	Broj učenika 2014./2015.	Broj razrednih odjela 2014./2015.
Gimnazija Bjelovar	442	20	117	BBŽ	562	20
Medicinska škola Bjelovar	406	16	99	BBŽ	425	15
Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar	273	12	70	BBŽ	367	15
Ekonomska i birotehnička škola Bjelovar	336	16	96	BBŽ	455	16
Tehnička škola Bjelovar	354	16	95	BBŽ	375	16
Obrtnička škola Bjelovar	272	18	108	BBŽ	311	17
Turističko-ugostiteljska i prehrambena škola Bjelovar	334	22	107	BBŽ	489	23
Glazbena škola Vatroslava Lisinskog Bjelovar	61	6	24	BBŽ	66	5
Srednja škola Čazma	202	14	58	BBŽ	257	14
Tehnička škola Daruvar	478	30	144	BBŽ	542	29
Gimnazija Daruvar	223	12	58	BBŽ	248	12
Ekonomska i turistička škola Daruvar	310	17	89	BBŽ	422	19
Srednja škola August Šenoa Garešnica	358	21	100	BBŽ	463	22
Srednja škola Bartola Kašića Grubišno Polje	146	13	41	BBŽ	300	14
Glazbena škola Brune Bjelinskog Daruvar	41	6	16	BBŽ	23	4
UKUPNO	4.236	239	1.222		5.216	232

Izvor: Obrada Javna ustanova Razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije

U strukovnim školama uočavaju se slijedeći problemi: nedovoljno se potiče razvoj i promidžba strukovnih škola i njihovih obrazovnih programa, nedostatna su ulaganja u stručna usavršavanja nastavnika, smanjen je interes za strukovna zanimanja, vidljiv je i nedostatak kvalitetne prakse, nedovoljno se potiče sudjelovanje na smotrama i natjecanjima i sl. Nadalje, vidljiva je neusklađenost upisnih politika i stvarnih potreba i promjena na tržištu rada što rezultira padom kvalitete strukovnog obrazovanja te nedovoljnim brojem kompetentnih kadrova za rad u gospodarstvu na području Županije. Nužna je i modernizacija programa strukovnih škola te specijalizacija i profiliranje strukovnih škola u određenim sektorima kao i potpuna primjena Mreže škola. Pojedine kurikulume potrebno je ponovno izraditi te stipendirati učenike deficitarnih zanimanja.

Potrebna je i energetska obnova zgrada te značajno opremanje strukovnih praktikuma. Daljnji uočeni problemi su organizacija prijevoza učenika, nedostatak učionica i višenamjenskih zajedničkih

¹⁰ Izvor: DZS <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

dvoranu kao i nedovoljan radni prostor za školsko osoblje i nastavnike te nastavnu opremu, premalo je vanjskih licenciranih radionica u okviru kojih učenici mogu obavljati praktičnu nastavu¹¹.

Potrebni su dodatni centri kompetencija koji nude edukacije ne samo za učenike već i za potrebe gospodarstva, potrebno je poticati internacionalizaciju obrazovanja kroz europske projekte mobilnosti, organizirati stručne prakse u inozemstvu, poticati suradnju škola i EU institucija u smjeru dosadašnje dobre prakse Ekonomske i Turističke škole Daruvar.

U brojnim srednjim školama tehnička opremljenost je zadovoljavajuća, a stanje informacijsko-komunikacijske opreme je vrlo dobro. U pojedinim školama nije riješena tehnička podrška niti osiguran administrator za održavanje računalne opreme te je oprema zastarjela. Potrebno je ulaganje u nove tehnologije kako bi učenici bili konkurentni na tržištu.

U županiji postoji Dom učenika srednjih škola Bjelovar i Učenički dom Srednje škole August Šenoa Garešnica. Dom učenika srednjih škola Bjelovar ima kapacitet od 220 ležaja standardnih soba te 20 ležaja soba za invalide. U školskoj godini 2020./2021. prenamjenom soba za odgajatelje i dijelom soba za invalide smješteno je 260 učenika. Učenički dom srednje škole „August Šenoa“ Garešnica smještajnog je kapaciteta od 150 mjesta. U školskoj godini 2020./2021. omogućen je smještaj za 126 učenika. Potrebna je adaptacija objekta te nabava računalne opreme. Potrebna je i izgradnja učeničkog doma u Daruvaru.

Veleučilište u Bjelovaru

Veleučilište u Bjelovaru djeluje od 2017. godine te se u okviru njega izvode tri studijska programa:

- preddiplomski stručni studij Mehatronika: osposobljava studente za samostalan rad za niz zanimanja kod kojih je neophodno poznavanje strojarskih, elektrotehničkih i informatičkih tehnologija,
- preddiplomski stručni studij Sestrinstvo: osposobljava studente za provođenje sestrinske skrbi za različite korisnike u različitim zdravstvenim i socijalnim ustanovama kao i u domovima korisnika,
- preddiplomski stručni studij Računarstvo: osposobljava studente za samostalan rad u području izrade računalnih aplikacija za osobna računala i web, projektiranje, programiranje i održavanje računalnih baza podataka te za ostale stručne poslove.

Veleučilište u Bjelovaru godišnje upisuje prosječno 110 studenata na stručni studij sestrinstva, 60 na stručni studij računarstva te 30 studenata na stručni studij mehatronike. Na veleučilištu ukupno studira oko 800 studenata kroz sva tri stručna studija. Uz suvremenu izvedbu nastave, u okviru Veleučilišta djeluje Studentski inkubator u kojem studenti u izvannastavnim aktivnostima stječu dodatna znanja iz novih tehnologija i poduzetništva. Zapošljivost diplomiranih studenata iz STEM područja je 92% u razdoblju od tri mjeseca od stjecanja diplome¹². Potrebno je provesti analizu potreba za visoko obrazovanim kadrovima temeljem koje će se profilirati potrebe za novim smjerovima/studijskim programima Veleučilišta.

Tablica 9. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području odgoja, obrazovanja i znanosti

¹¹ Između ostalog, nužna je izgradnja nove školske zgrade za Obrtničku školu Bjelovar slijedom nedostatnog prostora te se uočava manjak psihologa i defektologa s obzirom na velik broj učenika s teškoćama u učenju i ponašanju za koje je potrebno osigurati odgojno-obrazovni program za pomoćna zanimanja.

¹² Na Veleučilištu je zaposleno: 1 docent doktor znanosti, 5 doktora znanosti i dva magistra znanosti. Doktorski studij pohađa još četiri zaposlenika.

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> kontinuirana ulaganja u sanacije, adaptacije i rekonstrukcije predškolskih, osnovnoškolskih, srednjoškolskih objekata i sportskih dvorana kroz realizaciju reforme <i>Škole za život</i> određene škole su pribavile značajnu opremu za izvođenje nastave brojne škole su realizirale ili su u postupku realizacije energetske obnove svojih objekata stanje informacijsko-komunikacijske opreme je u većini osnovnih škola dobro što omogućava kvalitetnu provedbu on-line nastave <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> određen broj predškolskih ustanova zahtijeva rekonstrukciju postojećih i izgradnju novih objekata značajan broj osnovnih škola zahtijeva rekonstrukciju postojećih i izgradnju novih objekata neadekvatna informatička oprema učionica i kabineta u nekim područnim osnovnim školama u pojedinim školama nije osiguran adekvatan pristup osobama s invaliditetom u pojedinim OŠ nedostaje potrebna oprema nedovoljno zastupljena međunarodna suradnja i sudjelovanje u međunarodnim projektima pad broja učenika osnovnih i srednjih škola u odnosu na 2015. godinu nedovoljno poticanje razvoja i promidžbe strukovnih škola nedovoljna ulaganja u stručna usavršavanja nastavnika u strukovnim školama 	<ul style="list-style-type: none"> osigurana visoka zapošljivost diplomiranih studenata u STEM područjima uspostavljena specijalizacija i profiliranje strukovnih škola stipendiranjem deficitarnih zanimanja stvarati osnovu za daljnji razvoj Županije kroz intenzivnija ulaganja u nove tehnologije osnažiti obrazovni sustav u županiji snažnijim povezivanjem obrazovnog sustava i gospodarstva stvarati osnovu za jačanje konkurentnosti gospodarstva Županije 	<ul style="list-style-type: none"> povećati broj odgajatelja i stručnog osoblja ranog i predškolskog odgoja otvaranje novih jasličkih skupina obnoviti informatičku i tehničku opremu te pribaviti ostale neophodne materijale za predškolski odgoj povećanje broja područnih vrtića te proširenje postojećih objekata osigurati adekvatan pristup invalidima u svim školama jačati digitalne kompetencije odgajatelja u doba pandemije poticati i jačati međunarodnu suradnju i sudjelovanje u međunarodnim projektima promicati razvoj i promidžbu strukovnih zanimanja kreirati obrazovnu politiku temeljem mapiranja stvarnih potreba na području Županije poticati stručno usavršavanje nastavnika modernizirati program strukovnih škola uspostaviti sustav nagrađivanja mentorstva kod poslodavaca u radu sa učenicima poticati trgovačke lance na intenzivniju suradnju oko većeg broja učeničke prakse osigurati prijevoz učenika povećati broj licenciranih radionica za obavljanje praktične nastave te povećati broj radionica unutar škola omogućiti istraživačima prilikom obavljanja prakse kvalitetan i sadržajan prijenos znanja uspostaviti dodatne centre kompetencija poticati internacionalizaciju obrazovanja kroz europske projekte mobilnosti, organizirati stručne prakse u inozemstvu, poticanje suradnju škola i EU institucija omogućiti energetske obnovu objekata omogućiti opremanje strukovnih praktikuma oživjeti Mrežu škola te uspostaviti specijalizaciju i profiliranje strukovnih škola omogućiti stipendiranje učenika deficitarnih zanimanja izgradnja učeničkog doma u Daruvaru ulaganja u novu tehnologiju

		<ul style="list-style-type: none"> - povećanje broja kvalitetnog nastavnog osoblja i stručne službe - rekonstrukcija postojećih obrazovnih objekata s ciljem proširenja prostornih kapaciteta za učenike, nastavnike i školsko osoblje - izgradnja višenamjenske dvorane onim školskim objektima koji s njima ne raspolažu te adaptacija postojećih dvorana - ulaganja u specijalizirane učionice, strukovne praktikume, modernu opremu i tehničku podršku - educiranje nastavnika u korištenju IK tehnologije - povećanje smještajnih kapaciteta Doma učenika srednjih škola Bjelovar - kontinuirano ulaganje u predškolske i školske objekte - izrada dugoročne kadrovske planove i utvrditi potrebe za srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovanjem vezano za potrebe gospodarstva
--	--	--

1.1.5. Kultura i sport

Kultura

U proračunu Bjelovarsko-bilogorske županije za 2022. godinu za programe javnih potreba u kulturi, znanosti i religijskoj kulturi predviđen je 855.000 kuna i prvenstveno su usmjereni prema programima udruga, za zaštitu spomenika kulture i u manjem iznosu za izdavaštvo. Može se utvrditi, međutim, da proračun posredno izdvaja za kulturu i u nekim drugim stavkama, prvenstveno kroz poticanje kulturnih programa škola, manjinskih zajednica te kroz turističke manifestacije. Unatoč proračunskim izdvajanjima za kulturu, u Županiji nema kulturnih programa većeg nacionalnog i međunarodnog značaja.

Na području županije djeluje 12 javnih ustanova u kulturi: 5 knjižnica (Bjelovar, Daruvar, Garešnica, Čazma i Grubišno Polje), 3 centra za kulturu (Bjelovar, Čazma i Grubišno Polje), 1 državni arhiv (Bjelovar), 2 obrazovno-kulturna centra/učilišta (Bjelovar i Daruvar), muzej u Bjelovaru dok je muzej u Daruvaru u postupku registracije. U okviru Centar za kulturu Slavko Kolar Čazma djeluje i Gradski Muzej Čazma. Osnivači svih javnih ustanova su gradovi, osim u slučaju Državnog arhiva čiji je osnivač Ministarstvo kulture RH. Najveći broj javnih ustanova u kulturi je u Bjelovaru. Usporedno stanje u bjelovarskim kulturnim ustanovama predstavljeno je u narednoj Tablici. Tijekom 2019. godine ustanove na području cijele županije zapošljavale su 93 osobe. Korisnici kulturnih programa odnosno usluga javnih ustanova mahom su pripadnici lokalne zajednice, a tijekom 2019. godine ustanove su zabilježile više od 150.000 posjeta.

Tablica 15. Stanje bjelovarskih kulturnih ustanova 2019. godina

Ustanova	Fundus	Broj korisnika/ posjetitelja	Broj programa	Broj posjetitelja mrežnih stranica
Narodna knjižnica Petar	174.838	99.581	200	36.160

Preradović Bjelovar				
Gradski muzej Bjelovar	30.000	9.478	28	N/A
Kulturni i multimedijски centar Bjelovar	N/A	45.369	7	N/A
Državni arhiv Bjelovar	N/A	268	10	246.367

Privatni sektor u kulturi djeluje u području kreativnih industrija, ali je distribucija registriranih tvrtki neravnomjerna. Ukupno je 64 tvrtki, a većinski su registrirane u Bjelovaru (45). Slijedi Daruvar (4), Čazma (3), Garešnica (2), dok Grubišno polje, Samarica, Sirač, Ždralovi, Dereza, Starčevljani, Veliko Trojstvo, Vrbovac, Ivanska i Gornji Draganac imaju po 1 registriranu tvrtku. Takva je distribucija uobičajena budući da se kreativne industrije prvenstveno vežu uz urbane sredine, no to ne isključuje mogućnost snažnijeg prodora u ruralne sredine, osobito u smislu tradicijskih obrta. Oni postoje na području županije, a njeguju se prvenstveno u okviru Centra za tradicijsku kulturu Bjelovar. Centar uključuje tradicijsku baštinu u turističku ponudu županije čime ovakva vrsta poduzetništva potencijalno pronalazi publiku širu od lokalne istovremeno pružajući temelj za osiguravanje održivosti tradicijske baštine. Projekt Centra za tradicijske obrte financiran je iz Programa Europske Unije za Hrvatsku.

Najveći broj tvrtki registriran je u području promidžbenih (17) i fotografskih djelatnosti (17). Slijede arhitektonske (8) i dizajnerske djelatnosti (8), emitiranje programa (6), izdavačka djelatnost (5), proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa (2) te proizvodnja glazbenih instrumenata (1). Većina tvrtki registrirana je kao društvo s ograničenom odgovornošću (38), no velik je broj i onih koje su registrirane kao jednostavna društva s ograničenom odgovornošću (26) što ukazuje na smanjeni potencijal za snažnije poduzetničke iskorake u financijskom smislu. Postoje i umjetničke radionice koje izrađuju unikatni nakit i keramiku, a djeluju kao kućne radinosti.

Civilno društvo u području kulture i umjetnosti prema Registru udruga RH na broji 98 aktivnih udruga. To čini 8,6 % ukupno registriranih aktivnih udruga u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. To je relativno mali broj u usporedbi s hrvatskim prosjekom (18,4 %) odnosno s ostalim hrvatskim županijama¹³. Strukovnih udruga u području kulture i umjetnosti nema. Najveći broj registriranih kulturno-umjetničkih društava prvenstveno se bavi izvedbenim umjetnostima te očuvanjem kulturne baštine. Znan je broj udruga koje potiče djelovanje nacionalnih manjina. Među najaktivnijima je Savez čeha sa svojim folklornim i amaterskim skupinama, a vrlo su aktivni i KKU „Ivan Trnski“ Nova Rača, HORKUD „Golub“ Bjelovar koji ostvaruje uspješnu međunarodnu suradnju s Makedonijom, Crnom Gorom i Mađarskom, te KUD „Palična“ Severin s međunarodnom suradnjom s Bosnom i Hercegovinom.

Na području županije djeluje Zajednica kulturno-umjetničkih udruga Bjelovarsko-bilogorske županije koja promiče i unapređuje rad kulturno-umjetničkih udruga, koordinira rad udruženih članica, osigurava kvalitetu nastupa na državnoj razini organiziranjem županijskih manifestacija. Njena je zadaća sačuvati nacionalnu kulturu, jezik i narodne običaje te sačuvati materijalnu i nematerijalnu baštinu odnosno pjesmu, ples, običaje, stare zanate i vještine, odjeću obuću i rekvizite. Zajednica broji 40 članova udruga u kojima djeluje više od 2000 članova i član je Hrvatskog sabora kulture.

U području medija, u županiji su najbrojniji portali (10), slijede radio postaje (6) i tiskani mediji (2), pri čemu je jedan od njih specijalizirano glasilo češke manjine. U Bjelovari je i dopisništvo HRT-a.

¹³ Primjerice, u Karlovačkoj županiji udruge u području kulture i umjetnosti čine 16% svih registriranih udruga, u Virovitičko-podravskoj 14,5%, u Požeškoj 19%, u Vukovarsko-srijemskoj 23,4%, a u Dubrovačko-neretvanskoj županiji 21,2%.

Od kulturnih resursa koji najviše doprinose kulturnom turizmu su manifestacije. Najpoznatija i najposjećenija od njih je Božićna priča (Grabovnica, Čazma) sa 130.000 posjetitelja godišnje, a značajne su i Terezijana (cca. 50.000 posjetitelja u 2019. godini), BOK festival (2.475 posjetitelja u 2019. godini), Nedjelja uz caricu, Dani češke kulture. Manifestacije s dužom tradicijom su npr. „Zapovijed pod lipom“, Miklouš (tradicijski običaja moslavačkog kraja), češke žetvene svečanosti „Dožinky“ i FLIG, međunarodni festival limene glazbe. Najrašireniji oblik manifestacija udruga s područja kulture su županijske smotre koje se organiziraju svake godine uz potporu lokalne zajednice. Iako te manifestacije imaju značajnu lokalnu i baštinsku vrijednost, zasad nisu pokazale značajnije iskorake u razvojnom smislu (npr. kao prepoznatljive turističke atrakcije, u razvoju poduzetništva, poticanju zapošljavanja i sl.). Od ostalih turističkih atrakcija, županija nudi posjete dvorcu Janković, crkvama (6), muzejima i galerijama (5), povijesnim spomenicima (2), a ima i park skulptura u Siraču. U ponudi su i tradicijske etno kuće odnosno parkovi (4) te Kulturni centar Mato Lovrak osmišljen kao prostor koji se sastoji od kompozicijskog muzejskog vlaka i mlina, prepoznatljivih simbola najpoznatijih romana Mate Lovraka „Vlak u snijegu“ i „Družba Pere Kvržice“. U tom smislu prvenstveno privlači učenike iz cijele Hrvatske (godišnje oko 5.000), ali mu je potencijal i veći obzirom na postojanje sportskog centra u svojoj blizini. Značajna je uloga i Bjelovarskog kazališta koje je amaterskog tipa no značajno doprinosi scenskim prikazima u sklopu manifestacije Terezijana.

U smislu značajnijeg razvoja kulturnog turizma, navodi se potreba još veće uključenosti gradova, ustanova i udruga, kao i potreba za tehničkom pomoći u realizaciji manifestacija.

Poseban izazov razvoja kulture predstavlja kohezijski razvoj na teritoriju čitave županije budući da je većina kulturnih ustanova, tvrtki kao i udruga prisutna u gradovima (prvenstveno Bjelovar, a po broju udruga i Daruvar). Sama županija ne posjeduje velike kulturne atrakcije kojima bi se mogla natjecati u širem okruženju u smislu razvoja turizma, ali je moguće promišljati u okvirima privlačenja domaćih turista. U mogućnosti privlačenja stranih turista postoje kreativni iskoraci u smislu razvoja programa temeljenih na ekonomiji doživljaja (npr. craft pivovara u Daruvaru te sljubljivanje piva s lokalno proizvedenim sirom), a potrebna je i snažnija valorizacija eno-gastronomije obzirom na postojeće vinogradarske resurse. Tu su, međutim potrebni iskoraci u smislu diversifikacije proizvoda, jačanju kvalitete turističkog smještaja te jačanja programa kreativnog turizma temeljenog na lokalnoj kulturnoj baštini odnosno kulture života i rada zajednice. U tom smislu može doprinijeti i bogata kulturna raznolikost županije.

Sport

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije djeluju 153 sportska kluba iz šesnaest različitih sportova. Vrhunskih sportaša u I. kategoriji ima pet, u III. kategoriji ima sedamnaest sportaša. Broj perspektivnih sportaša je pedeset. BBŽ svake godine unutar proračuna predviđa financijska sredstva kao potporu za sport. Sportska zajednica BBŽ-a stipendira najbolje pojedince određene sportske udruge stipendijom do 1000 kn mjesečno. Potiče se školovanje trenerskog kadra kroz sufinanciranja te se pomaže klubovima novčanim sredstvima za normalno funkcioniranje i rad. Bjelovarsko-bilogorska županija kontinuirano ulaže i pomaže sufinanciranjem rada s mlađim dobnim kategorijama poput Olimpijac dječjih vrtića i Univerzalna sportska škola. Projekt Vježbaonica namijenjen je učenicima u četrnaest osnovnih i jedanaest srednjih škola. U školskoj godini 2019./2020. broj odjeljenja se povećao sa devet na dvadeset i šest što je najveći porast odjeljenja u svim županijama Republike Hrvatske.

Najvažnije sportske manifestacije na području Županije su: Fun Run Bjelovar, Karate Darfest Croatia, Bjelovarski kesizubac, Božićni nogometni turnir, Olimpijski festival dječjih vrtića Bjelovarsko-

bilogorske županije i Čazma-Zagreb Super maraton (od Kaptola do Kaptola). Potiče se organizacija sportskih aktivnosti u manjim sredinama poput: otvaranje podružnica sportskih klubova u općinama, manifestacija u Kukavici, Olimpijada dječjih vrtića, odlazak trenera iz grada nekoliko puta tjedno u manje sredine kako bi se održao trening i Univerzalna sportska škola i vježbaonica- Projekt HŠSS koje provodi Savez ŠŠD BBŽ.

Posljednjih godina se ulagalo u opremljenost sportskih dvorana i terena, no i dalje je potrebna obnova pojedinih dvorana i terena te izgradnja novih. Pokrivenost otvorenim bazenima na području Županije je dobra no nedostaju zatvoreni bazeni i tartan staza.

Na području Županije nalazi se nekoliko biciklističkih staza: Bilogorska ruta (Bjelovar- Veliko Trojstvo-Planinarski dom Kamenitovac-Bjelovar) dugačka je 27 km; Vinogradska ruta (Bjelovar-Gornje Plavnice-Bjelovar) dugačka je 16 km; Sajamska ruta (Bjelovar-Gudovac-Malo Korenovo-Bjelovar) dugačka je 16 km; Županijska kružna ruta (Čazma-Bjelovar-Grubišno Polje-Daruvar-Garešnica-Gornja Garešnica-Čazma) dugačka je 183km i povezuje pet gradova i sedam općina Županije; dio cikloturističke rute „Lonjsko P.-Balaton“ (Podgarić Berek-Ivanska-Bjelovar) dugačka je 83 km; biciklistička ruta „Okolo Čazmanskog kaptola“ (Čazma-Prnjarovac-Dapci-Čazma) dugačka je 36 km; „Spring ROUTE“- ruta je dugačka 32 km, značajna zbog spajanja izvora termalne vode u Daruvaru i izvora pitke vode u Siraču putem uređenja cikloturističke infrastrukture.

Tablica 10. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području sporta

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> njegovanje tradicije i povijesti kroz razne manifestacije i rad udruga snažna i njegovana tradicija manjinskih kultura brendiranje manifestacija <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> kontinuirana izdavanja za promicanje sporta u Županiji kontinuirano izdavanje za unaprjeđenje stručnog rada i osposobljavanje stručnih djelatnika, poticanje i promicanje sporta kod djece i mladeži poticanje organizacije sportskih aktivnosti u manjim sredinama <p>Negativna</p> <p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> mala izdavanja za kulturu koja nisu razvojna nedovoljna turistička valorizacija kulturne baštine kulturno-turistička ponuda uglavnom fokusirana na kraći dio godine slabi kapaciteti za povlačenje sredstava EU 	<p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> korištenje resursa kulturne baštine u programima kreativnog turizma korištenje resursa kulture života i rada te manjinske kulture u razvoju turističkih programa u suvremenom smislu značajnija valorizacija pojedinih manifestacija (npr. Božićna priča) odnosno enogastronomskih resursa korištenje ESIF i EU programa namijenjenih sektoru kulture i kulturne baštine <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> razvoj aktivnog turizma kroz daljnji razvoj biciklističkih ruta integrirani pristup razvoju povezivanjem sporta, turizma i kulture promocija zdravog života u Županiji kroz snažnije uključivanje djece, mladih i starijih osoba u sportske aktivnosti 	<p><u>Kultura</u></p> <ul style="list-style-type: none"> percepcija kulture kao razvojnog potencijala razvoj atraktivnijih kulturnih programa/projekata temeljenih na ekonomiji doživljaja podizanje kvalitete turističkog smještaja za mogućnost privlačenja kulturnih turista promocija kulture kao stila života odnosno promocija kulturne raznolikosti daljnje očuvanje i zaštita kulturne baštine povećanje financijskih izdavanja za kulturu snažnija promocija kulture ulaganje u obrazovanje za povlačenje sredstava iz EU fondova razvoj cjelovitih turističkih program/aranžmana koji uključuju promicanje kulture jačati znanja i vještine za pripremu i provedbu EU financiranih projekata iz područja kulture <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> unaprjeđivanje i izgradnja kvalitetnije sportske infrastrukture na području Županije (obnova dvorana i terena) poticati sportske aktivnosti kod

		osoba s invaliditetom i otežanim kretanjem – poticati suradnju JLS u organizaciji sportskih i kulturnih događanja i manifestacija
--	--	--

1.1.6. Organizacije civilnog društva

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije djeluje 1.144 udruga s područja zdravstva, socijalne skrbi, hobističkih djelatnosti, zaštite ljudskih prava, međunarodne suradnje, zaštite okoliša, prirode i sličnog djelovanja, te udruge proizašle iz Domovinskog rata i Drugog svjetskog rata. Najveći broj udruga djeluje na području gradova Bjelovara, Daruvara i Garešnice. U odnosu na podatke iz svibnja 2013. godine uočava se smanjenje broja registriranih udruga koji je tada iznosio 1.358¹⁴. Županija izdvaja sredstva iz proračuna koja se dodjeljuju udrugama za financiranje projekata, a nadzor nad korištenjem dodijeljenih sredstava provodi Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu zaštitu i umirovljenike. Udruge se dodatno financiraju i sredstvima koje im dodjeljuju JLS, te različita ministarstva kroz projekte i javne pozive. Županija ostvaruje partnerstva s udrugama koje se prijavljuju na natječaje financirane iz EU fondova no vrlo mali broj udruga provodi projekte sufinancirane iz EU fondova. Ključna prepreka u tome je ograničen broj ljudskih potencijala kao i niska educiranost o pripremi i provedbi EU projekata. Veliki broj udruga svojim djelovanjem pridonosi društveno-gospodarskom razvoju zajednice na području Županije.

Udruga žena Gudovac promiče običaje i tradiciju bilogorskog kraja kroz organizaciju događaja u ruralnim krajevima, a počiva na volontiranju i uključenosti žena lokalne zajednice. Tijekom 2020. godine provodili su se projekti Slikam, dišem i pjevam; Naše domaće; Gudovčanke. Projekt izrade suvenira „Pisanica iz Gudovca“ proveden je u suradnji s Gradom Bjelovarom, Gradskim muzejom i Turističkom zajednicom Bilogora-Bjelovar.

Daljnji primjer dobre prakse je Udruga osoba s invaliditetom Daruvar koja je provela brojne projekte temeljem kojih je poboljšana status osoba s invaliditetom te povećana kvaliteta socijalnih usluga. Radi se o slijedećim projektima: *Ako sam uključen nisam isključen*, 820.000,00 kn (MRMSSPM, Grad Daruvar, Općine Dežanovac, Končanica i Đulovac); *Prijevoz molim*, 125.000,00 kn (MRMSSPM, Grad Daruvar, Općine Dežanovac i Končanica); *Pomoćnik u nastavi*, 495.000,00 kn (MZO), *Usluge osobne asistencije* 1.900.000,00 kn (ESF-MRMSSPM); te projekt *Učim -Radim-Pomažem* 3.940.000,00 kn (ESF, MRMSSPM).

Županijske smotre kao najzastupljeniji oblik manifestacija udruga u području kulture organiziraju se svake godine uz podršku lokalne zajednice. Udruge koje među ostalim ostvaruju i međunarodnu suradnju su Savez čeha sa svojim folklornim i amaterskim skupinama, KKV „Ivan Trnski“ Nova Rača, HORKUD „Golub“ Bjelovar koji ostvaruje uspješnu međunarodnu suradnju s Makedonijom, Crnom Gorom i Mađarskom, te KUD „Palična“ Severin s međunarodnom suradnjom s Bosnom i Hercegovinom. Bjelovarsko-bilogorska županija je partner na EU financiranim projektima nizu udruga što potvrđuje rast svijesti o značaju tog partnerstva.

Tablica 11. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području civilnog društva

¹⁴ Izvor: Udruge u Republici Hrvatskoj,

https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/UserFiles/File/udruge_u_republici_hrvatskoj_letak.pdf

<https://registri.uprava.hr/#ludruge>

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – postoji niz primjera dobre prakse udruga koje svojim djelovanjem pridonose razvoju Županije – udruge su angažirane na EU projektima – Županija je partner na EU financiranim projektima nizu udruga što potvrđuje rast svijesti o značaju tog partnerstva te otvorenost županijske uprave za participativnijim oblicima upravljanja – istaknuto je djelovanje Zajednice kulturno-umjetničkih udruga koja promiče i unapređuje rad kulturno-umjetničkih udruga s ciljem očuvanja nacionalne kulture, jezika i narodnih običaja te očuvanja materijalne i nematerijalne baštine – dio udruga ostvaruje međunarodnu suradnju <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – OCD su nedovoljno uključene u pripremu i provedbu EU projekata – Ograničen broj ljudskih potencijala u OCD – manjak prostora i opreme za rad OCD-a – nedovoljno osvještavanje građana o značaju OCD-a i volonterstva 	<ul style="list-style-type: none"> – primjeri dobre prakse koji svojim djelovanjem mogu potaknuti daljnji razvoj OCD u Županiji i jačanje njihove uloge u projektima relevantnim za lokalnu zajednicu – otvorenost i spremnost Županije na projektna partnerstva sa OCD temeljenih na participativnim oblicima upravljanja – kapaciteti, znanja i iskustva udruga podignuta na višu razinu kako bi mogle biti od koristi prilikom realizacije Plana razvoja kao i drugih planova i programa na razini Županije – jačanje socijalnog poduzetništva u županiji temeljem angažmana OCD – doprinos udruga očuvanju kulture, tradicijskih običaja i identiteta Županije 	<ul style="list-style-type: none"> – jačati educiranje i poticati uključenost OCD za pripremu i provedbu razvojnih projekata, poglavito onih financiranih EU sredstvima – osigurati potreban prostor i opremu za udruge čije aktivnosti su značajne za društveni razvoj Županije – podizati svijest o značaju te snažiti volonterstvo na području Županije – kontrolirati i ocjenjivati rad OCD <ul style="list-style-type: none"> – ujedno osnova za buduću dodjelu podrške od strane Županije – jačati razvoj lokalne zajednice, poglavito u najmanje razvijenim JLS kroz djelovanje udruga uključenih u realizaciju društveno relevantnih projekata – poticati daljnje sudjelovanje OCD u projektima socijalnog poduzetništva – jačati međusobnu suradnju i povezivanje udruga u Županiji ali i sa drugima iz drugih područja RH te njihovu suradnju sa partnerima van RH u područjima koja su značajna za Županiju

1.2. Gospodarstvo i tržište rada

1.2.1. Opća gospodarska kretanja

U poslovnoj 2020. godini podaci za gospodarstvo za Bjelovarsko-bilogorsku županiju su sljedeći:

- 2.260 poduzetnika koji su obveznici poreza na dobit ostvarili su ukupni prihod od gotovo 8,17 milijardi kuna što je smanjenje od 0.1 % u odnosu na 2019. godinu kada su iznosili 8,18 milijardi kuna.
- ukupni rashodi iznosili su 7,9 milijardi kuna što je blago smanjenje u odnosu na 2019. godinu kada su iznosili 8 milijardi kuna
- dobit nakon oporezivanja iznosi 366,03 milijuna kuna, dok gubitak prije oporezivanja iznosi 178,06 milijuna kuna, iz čega proizlazi da je gospodarstvo Županije ostvarilo konačan konsolidiran pozitivan financijski rezultat u iznosu od 187,97 milijuna kuna
- broj zaposlenih (15.199) na bazi sati rada bilježi blago povećanje u odnosu na prethodnu godinu (15.059 zaposlenih)
- investicije u novu dugotrajnu imovinu iznosile su 158,2 milijuna kuna što je smanjenje za 4,8 % u odnosu na prethodnu godinu
- prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom iznosila je 4.706 kuna, što je za 3 % više od prosječne neto plaće za 2019. godinu.

1.2.1.1. Bruto domaći proizvod i bruto domaći proizvod po stanovniku

Bjelovarsko-bilogorska županija ostvaruje svega 1,8% udjela u ukupnom bruto domaćem proizvodu (BDP) u RH. Samo Ličko-senjska (0,85%), Požeško-slavonska (0,98%) i Virovitičko-podravska (1,%) imaju manji udjel.

Tablica 12. BDP po stanovniku u RH i BBŽ za razdoblje od 2015. do 2018. godine (u EUR-ima)

	2015.	2016.	2017.	2018.	Stopa promjene 2018./2015.
Bjelovarsko-bilogorska županija	7.107	7.645	7.937	7.986	12,4%
Republika Hrvatska	10.608	11.178	11.893	12.270	15,7%
Indeks (RH=100)	66,99	68,4	66,74	65,08	-

Izvor: DZS

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku za 2018. godinu, bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku Bjelovarsko-bilogorske županije iznosio je 7.986 eura što je 65,1% prosjeka RH. Po tome je županija smještena na 15. mjesto u RH. Slabije rezultate ostvarile su Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Vukovarsko-srijemska, Sisačko-moslavačka i Krapinsko-zagorska županija. Pritom se zaostatak županije za prosjekom RH blago povećao u razdoblju 2015.-2018.

Promatrano prema djelatnostima, skupina djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u Županiji ostvaruje 20,7% ukupne bruto dodane vrijednosti (BDV) u Županiji, odnosno 10,2% BDV-a sektora na razini Hrvatske. Isti udjel u ukupnom BDV-u ostvaruje i prerađivačka industrija, a koja čini 1,9% BDV-a industrije na razini Hrvatske.

Usporedbom kretanja BDV-a u nešto duljem razdoblju između 2008. i 2018. godine vidljivo je ukupna bruto dodana vrijednosti na razini RH porasla za otprilike 8,1%, dok se na razini Županije smanjila za 1,8%, što jasno ukazuje na izrazito nepovoljne srednjoročne trendove, odnosno sve veći zaostatak županije za ostatkom Hrvatske. Gledano prema sektorima, na razini RH bruto dodana vrijednost s najviše smanjila u građevinarstvu (-31,4%) i u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (-15,1%), dok je BDV u prerađivačkoj industriji porastao za svega 2%. Istovremeno, znatan rast BDV-a se bilježi u trgovini (+17,8%) te javnoj upravi (+19,4%). Na razini Županije, BDV u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u istom se razdoblju povećao za 10,7%, dok je prerađivačka industrija porasla za 5,1%. S druge strane, od značajnijih sektora najveći pad bilježi trgovina (-30,6%).

1.2.2. Tržište rada

1.2.2.1. Potrebe za radnicima

Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnostima najveći je broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta pristigao iz prerađivačke industrije (1.192 ili 22,9 %), zatim obrazovanja (933 ili 17,9 %), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (641 ili 12,3 %) te građevinarstva (656 ili 12,6 %).

Potražnju za radnom snagom iskazujemo brojem slobodnih radnih mjesta prijavljenih Zavodu od strane poslodavaca. Tijekom 2021. godine poslodavci su Područnom uredu Bjelovar prijavili ukupno 5.200 slobodnih radnih mjesta. Broj traženih radnika, u usporedbi s 2020. godinom, povećan je za 26,0 % ili 1.074 osobe. Udio Županije u ukupnom broju traženih radnika u Republici Hrvatskoj je 2,2%.

Tablica 19. Prijavljene potrebe za radnicima prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti

Djelatnost NKD-a 2007	2020.		2021.		Indeks 2021./2020.
	Broj	%	Broj	%	
A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	197	4,8	418	8,0	212,2
B. Rudarstvo i vađenje	2	0,0	3	0,1	150,0
C. Prerađivačka industrija	733	17,8	1.192	22,9	162,6
D. Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	8	0,2	9	0,2	112,5
E. Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gosp. otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	52	1,3	59	1,1	113,5
F. Građevinarstvo	439	10,6	656	12,6	149,4
G. Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	242	5,9	287	5,5	118,6
H. Prijevoz i skladištenje	52	1,3	119	2,3	228,8
I. Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	223	5,4	203	3,9	91,0
J. Informacije i komunikacije	31	0,8	21	0,4	67,7
K. Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	58	1,4	4	0,1	6,9
L. Poslovanje nekretninama	3	0,1	3	0,1	100
M. Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	107	2,6	100	1,9	93,5
N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	70	1,7	76	1,5	108,5
O. Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	280	6,8	270	5,2	96,4
P. Obrazovanje	904	21,9	933	17,9	103,2
Q. Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	490	11,9	641	12,3	130,8
R. Umjetnost, zabava i rekreacija	20	0,5	25	0,5	125,0
S. Ostale uslužne djelatnosti	209	5,1	172	3,3	82,3
T. Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca	6	0,1	9	0,2	150

UKUPNO	4.126	100,0	5.200	100	126,0
---------------	--------------	--------------	--------------	------------	--------------

Izvor: HZZO Područni ured Bjelovar

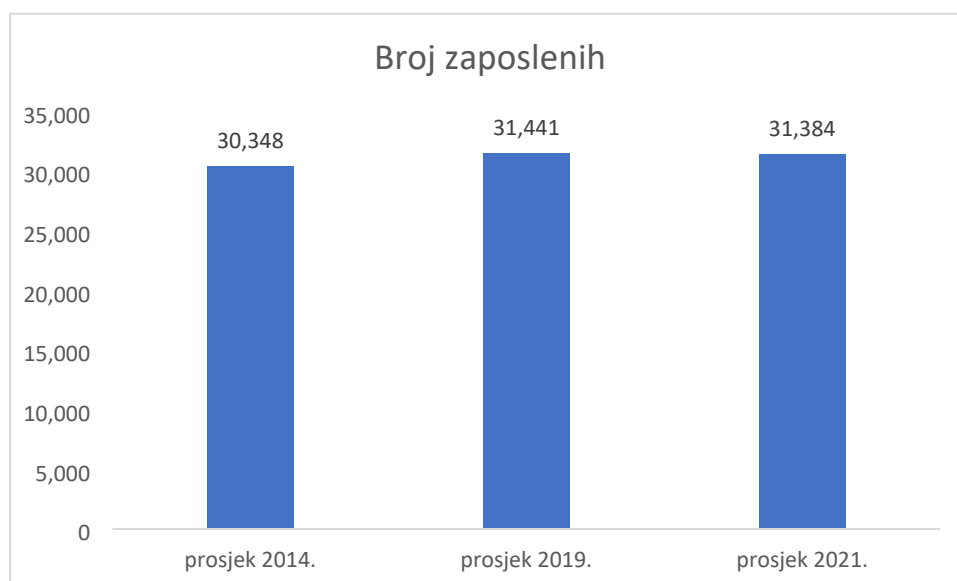
Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnostima najveći je broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta pristigao iz prerađivačke industrije (1.192 ili 22,9 %), zatim obrazovanja (933 ili 17,9 %), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (641 ili 12,3 %) te građevinarstva (656 ili 12,6 %).

Prema rodovima zanimanja NKZ-a (Nacionalne klasifikacije zanimanja) u 2021. godini najveći broj zaprimljenih prijava slobodnih radnih mjesta pristigao je za jednostavna zanimanja radnik/radnica za pomoć u kući, radnik/radnica na proizvodnoj liniji, konobar/konobarica, berač/beračica, poljoprivrednih proizvoda, prodavač/ prodavačica, odgojitelj/odgojiteljica predškolske djece, radnik/radnica u održavanju, bravar/bravarica, medicinska sestra/medicinski sestra/medicinski tehničar i čistač/čistačica.

1.2.2.2. Zaposlenost

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, na području Županije je krajem siječnja 2021. iznosio 31.384 zaposlena osoba. Kao što se može vidjeti na sljedećoj slici broj zaposlenih u aktualnoj krizi nije značajno pao, a u odnosu na 2014. kao posljednju godinu prethodne ekonomske krize, došlo je do laganog rasta zaposlenosti.

Slika 1. Kretanje broja zaposlenih na području županije 2014.-2021.

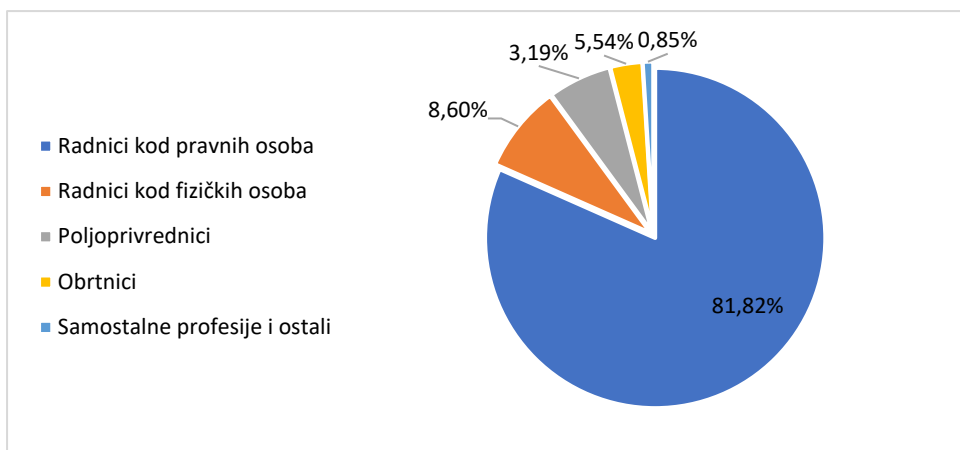

Izvor: Statističke informacije HZMO-a

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje na području Bjelovarsko-bilogorske županije prosječno su u 2021. godini bila evidentirana 35.642 aktivna stanovnika, od čega se 31.900 odnosi na osiguranike Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (nisu uključene osobe koje same plaćaju produženo osiguranje), a 3.742 na nezaposlene osobe.

U odnosu na 2020. godinu prosječan broj aktivnog stanovništva u 2021. godini se smanjio za 74 osobe ili 0,2 %. Prosječan broj nezaposlenih osoba je smanjen za 826 osoba ili 18,1 %, dok je prosječan broj osiguranika mirovinskog osiguranja povećan za 752 osobe ili 2,4 %.

Slika 2. Struktura radne snage Bjelovarsko-bilogorske županije 2021. godine

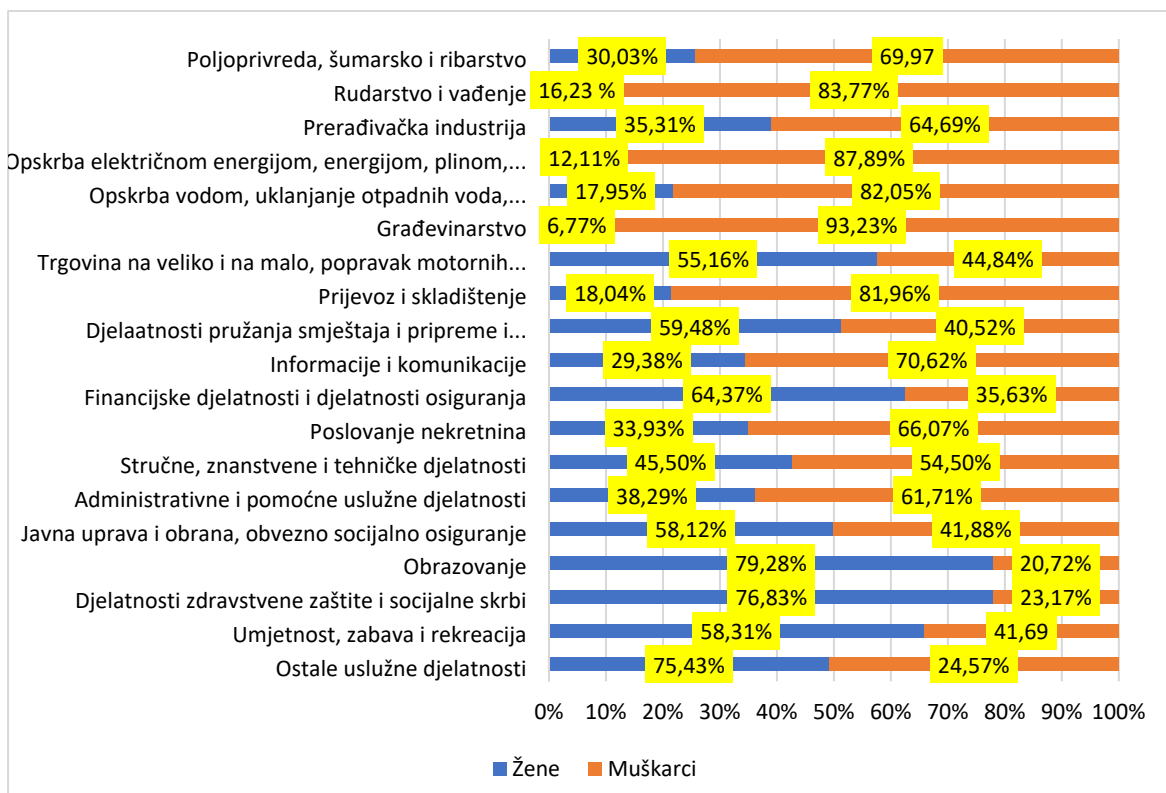

Izvor: Statističke informacije HZMO i HZZ,

Vežano uz broj aktivnih osiguranika prema osnovama osiguranja, u 2021. godini prisutan rast broja zaposlenih kod fizičkih osoba za 3,9 %, kod pravnih osoba za 2,8 % te kod obrtnika za 1,1%. Istodobno bilježi se pad zaposlenih u slobodnim profesionalnim djelatnostima od 5,3% te poljoprivrednika od 3,0 %.

Analizom zaposlenosti u pravnim osobama prema spolu i djelatnosti vidljivo je kako su u 65% djelatnosti zastupljeniji muškarci u odnosu na žene. Djelatnosti u kojima prevladavaju žene su djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (76,83%) i obrazovanje (79,28%). Osim toga, žene su većim dijelom zaposlene i u umjetnosti, zabavi i rekreaciji (65,8%), financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja (58,31%) i u trgovini na veliko i malo (55,16%). Najmanje zaposlenih žena je građevinarstvu (6,77%), djelatnostima opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (12,11%) i rudarstvu (16,23%) .

Slika 3. Zaposleni u pravnim osobama prema spolu i područjima djelatnosti na dan 31. prosinac 2021.

1.2.2.3. Zapošljavanje s evidencije Zavoda za zapošljavanje

Tijekom 2021. godine iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Bjelovar zaposleno je ukupno 4.783 osobe od kojih je 4.563 na temelju zasnivanja radnog odnosa, a na temelju drugih aktivnosti 220 osoba. Najviše je zaposleno iz ispostave Bjelovar (2.289 ili 50,2%), zatim iz ispostave Daruvar (855 ili 18,7%), a najmanje iz ispostave Čazma (401 ili 8,8%). Od ukupnoga broja zaposlenih, 2.739 su žene (57,3%), a muškaraca je 2.044 (42,7%).

Najveći udio evidentiranog zapošljavanja odnosi se na osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem uključujući one sa završenom trogodišnjom srednjom školom i školom za KV i VKV radnike (36,7 %) te osobe sa četverogodišnjom srednjom školom i gimnazijom (30,9 %). Zatim slijede osobe sa završenom osnovnom školom (16,7 %), osobe sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijom i doktoratom (6,6%) te osobe s prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom (6,6 %), a najmanji je udio osoba bez škole (2,5%).

1.2.2.4. Nezaposlenost

Na temelju dostupnih podataka za broj aktivnog stanovništva i prosječnog ukupnog broja nezaposlenih osoba, procijenjena prosječna godišnja stopa registrirane nezaposlenosti 2021. godine u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji iznosila je 10,5%, što je smanjenje za 2,3 postotna boda u odnosu na prosjek 2020. godine (12,8 %). Prema tom izračunu, prosječna stopa nezaposlenosti na nivou Republike Hrvatske u 2021. godini iznosila je 8,0 %, pri čemu je u deset županija bila niža, a u jedanaest županija viša od prosječne državne razine. Ako promatramo prosječnu stopu nezaposlenosti u odnosu na 2020. godinu, stopa nezaposlenosti u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji smanjila se za 2,3% .

Tijekom 2020. godine nezaposlenost je porasla za 17,2 % u odnosu na 2019. godinu, a u 2021. godini bilježi se pad nezaposlenosti za 18,1 % u odnosu na 2020. godinu. Prosječan broj nezaposlenih u evidenciji Područnog ureda Bjelovar smanjio se s 4.568 u 2020. na 3.742 u 2021. godini, što je smanjenje od 18,1 %.

Prema podacima spolne strukture nezaposlenih HZZ-a, 2021. godine 52,6 % nezaposlenih su bile žene, što je mali porast u odnosu na 2020. godinu kada je on iznosio 52,2 %.

Prema dobnoj strukturi najbrojniju skupinu nezaposlenih u 2021. godini činile su osobe starije od 50 godina s udjelom od 32,7%. Drugu ranjivu skupinu nezaposlenih čine mladi do 29 godina (30,8 %), slijedi dobna skupina od 40 do 49 osoba (19 %) i dobna skupina 30 – 39 godina (17,6%).

U 2021. godini smanjio se prosječni broj nezaposlenih na svim razinama obrazovanja. Do najvećeg smanjenja prosječnog broj nezaposlenih došlo je kod osoba sa završenom trogodišnjom srednjom školom i školom za KV i VKV radnike (19,6 %), dok je najmanje povećanje zabilježeno kod osoba s višom školom, I. stupnjem fakulteta i stručnim studijem (14,1 %).

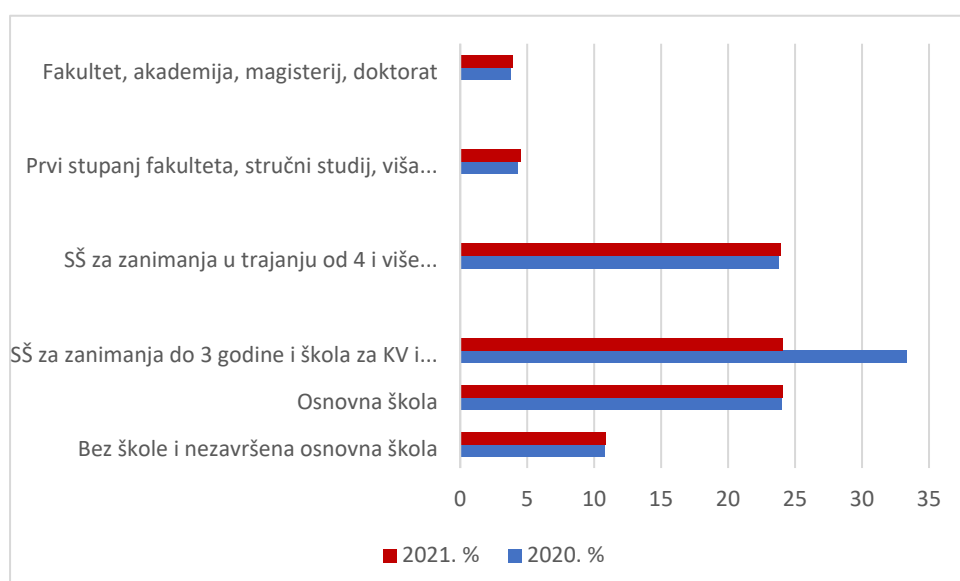
Tablica 13. Prosječan broj nezaposlenih prema razini obrazovanja u 2020. i 2021. godini

Razina obrazovanja	2020.		2021.		Indeks 2021./2020.
	Broj	%	Broj	%	
Bez škole i nezavršena osnovna škola	492	10,8	407	10,9	82,7
Osnovna škola	1.097	24,0	902	24,1	82,2

SŠ za zanimanja do 3 godine i škola za KV i VKV radnike	1.521	33,3	1.223	24,1	80,4
SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazije	1.088	23,8	895	23,9	82,3
Prvi stupanj fakulteta, stručni studij, viša škola	198	4,3	170	4,5	85,9
Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	172	3,8	145	3,9	84,3
Ukupno	4.568	100	3.742	100,0	81,9

Izvor: HZZ PU Bjelovar – Godišnjak 2021.

Slika 4. Obrazovna struktura nezaposlenih u 2020. i 2021. godini

Izvor: HZZ PU Bjelovar

Ako promatramo razinu obrazovanja prema spolu, najveći udio muškaraca je u skupini s trogodišnjom srednjoškolskom razinom obrazovanja (35,3 % ili 626 osoba) i osoba sa završenom osnovnom školom (25,8 % ili 458 osoba), a kod žena je najveći udio osoba sa trogodišnjom srednjoškolskom razinom obrazovanja (30,3% ili 597 žena) te sa četverogodišnjom srednjoškolskom razinom obrazovanja (26,6% ili 524 žene).

1.2.3. Poslovno okruženje

1.2.3.1. Poslovni subjekti

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 2020. godine bilo je registrirano ukupno 5.290 pravnih osoba, od čega su 3.381 trgovačka društva, 207 zadruga, 1.756 registrirane ustanove, tijela, udruge i organizacije, i 1.281 subjekta u obrtu i slobodnim zanimanjima. Njihov udio u broju poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj iznosi 1,9%. Broj poslovnih subjekata prema pravnom statusu

prikazan je u sljedećoj tablici. U posljednjih 5 godina vidljiv je lagani pad broja aktivnih poslovnih subjekata po svim statusnim oblicima.

Tablica 21. Broj poslovnih subjekata prema pravnom statusu na kraju 2020. godine

Redni broj	Pravni status	Bjelovarsko-bilogorska županija	Republika Hrvatska	Udio BBŽ u RH (%)
1.	REGISTRIRANE PRAVNE OSOBE	5.355	283.467	1,89%
1.1.	Trgovačka društva			
	Registrirane	3.381	209.253	1,61%
	Aktivne	2.125	130.152	1,63%
1.2.	Zadruge			
	Registrirane	207	3.550	5,83%
	Aktivne	49	852	5,75%
1.3.	Ustanove, tijela, udruge i organizacije			
	Registrirane	1.767	70.664	2,50%
2.	SUBJEKTI U OBRTU I SLOBODNIM ZANIMANJIMA	1.281	83.647	1,53%

Izvor: DZS. Broj i struktura poslovnih subjekata u prosincu 2020.

Prema podacima FINA-e u Županiji je 2020. godine bilo 2.260 poduzetnika koji su obveznici poreza na dobit, od kojih su 1.553 (68,72%) dobitaši, dok su 707 (31,28%) gubitaši. Ukupno je u poduzetništvu zaposleno 15.199 osoba, a ostvarena je dobit nakon oporezivanja od 366,04 milijuna kuna. U usporedbi s 2015. godinom može se uočiti kako povećanje vrijednosti pokazatelja, što ukazuje na poboljšanje stanja u županijskom gospodarstvu. Ipak, dinamika rasta nije bila dovoljna da bi se ojačala važnost županijskog gospodarstva u nacionalnim okvirima. Jedino područje gdje se bilježe bolji rezultati su isplaćene plaće koje su rasle brže od prosjeka. Može se zaključiti kako su, unatoč blagom napretku i rastu poduzetništva u Županiji rezultati ispod prosjeka Republike Hrvatske te su stoga potrebne dodatne potpore i mjere kako bi se razvijalo poduzetništvo u Županiji.

Tablica 22. Osnovni rezultati poduzetnika Bjelovarsko-bilogorske županije 2015. i 2020. godine

Opis	2015.	2020.	Indeks
Broj poduzetnika	1.629	2.260	138,7%
Broj dobitaša	1.170	1.553	1362,7%
Broj gubitaša	459	707	154,0%
Broj zaposlenih	14.073	15.199	108,0%
Ukupni prihodi u tisućama	7.224.565	8.177.169	113,2%
Ukupni rashodi u tisućama	7.060.537	7.931.899	112,3%
Prosječna mjesečne neto plaće	3.775	4.706	124,7%

Izvor: FINA

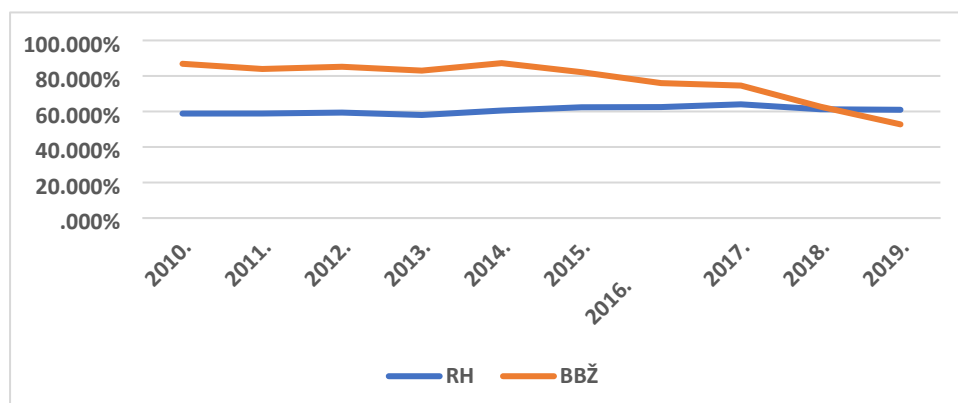
1.2.3.2. Vanjsko-trgovinska razmjena

U ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni Republike Hrvatske, Bjelovarsko-bilogorska županija ostvaruje izuzetno niski udio izvoza (0,9%) i uvoza (1,1%) u svim promatranim godinama (2010.-2019.). Ukupan izvoz Bjelovarsko-bilogorske županije u 2019. godini, ostvaren je u iznosu od 143,0 milijuna eura, što znači da je manji za 8,1% u odnosu na 2018. godinu, a za očekivati je da će iznos biti i manji u 2020. godini, kao rezultat krize uzrokovane pandemijom. Prema udjelu izvoza u ukupnom izvozu Hrvatske, tek su tri županije ostvarile lošije rezultate od Bjelovarsko-bilogorske: Dubrovačko-neretvanska (0,2%), Ličko-senjska (0,4%) i Šibensko-kninska (0,9%). Na razini Hrvatske, ukupna vrijednost izvoza je u porastu od 2010. godine (zaključno s 2019. godinom), a povećana je za skoro 70%, dok je u Županiji porasla za otprilike 46%, što ukazuje na slabiju dinamiku rasta izvoza nego na nacionalnoj razini.

Istovremeno, udio uvoza Županije je blago porastao, s 0,7% 2010. i 2014. godine na 1,1% 2019. godine. Također, porasla je i vrijednost uvoza, s 113.03 tisuće eura 2010. godine na 271.252 tisuće eura 2019. godine, odnosno vrijednost uvoza je porasla za više nego duplo.

Bjelovarsko-bilogorska županija, kao i Hrvatska, bilježi deficit trgovinske bilance u svim promatranim godinama, ali od 2018. godine, Županija ima nešto povoljniji omjer od Hrvatske. Ipak, ti rezultati i dalje nisu povoljni, obzirom da je u 2019. godini Županija imala vanjsko-trgovinski deficit 52,7%, dok je Hrvatska imala 61,0%. Ti rezultati su prikazani na sljedećem grafikonu.

Slika 5. Vanjsko-trgovinski deficit Hrvatske i Bjelovarsko-bilogorske županije 2010.-2019. godine

Izvor: DZS

Najvažnija izvozna tržišta Bjelovarsko-bilogorske županije u 2019. godini su bile Italija (18,1% izvoza), Slovenija (17,3%) i Bosna i Hercegovina (17,0%). Najvažnija uvozna tržišta 2019. godine su bila Italija (14,5%), Njemačka (14,4%) i Slovenija (10,5%).

1.2.3.3. Strana ulaganja

U 2018. godini inozemna izravna ulaganja (FDI) u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji iznosila su 3,7 milijuna EUR što predstavlja tek 0,4% udjela u FDI Republike Hrvatske. U razdoblju od 1993.-2018. godine kumulativni iznos FDI u Bjelovarsko-bilogorsku županiju iznosi 86,6 milijuna EUR, odnosno 788,9 EUR po stanovniku, po čemu se županija nalazi na 18. mjestu. Samo Sisačko-moslavačka,

Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija imaju manja inozemna izravna ulaganja po stanovniku od Bjelovarsko-bilogorske županije.

Najviše ulagača u županiju u razdoblju od 1993.-2018. godine bilo je iz Njemačke (37,2 milijuna EUR, odnosno 42,96% ukupnih FDI), Švicarske (11,8 milijuna EUR odnosno 13,63%) i Bosne i Hercegovine (11,5 milijuna EUR odnosno 13,28%). Najviše inozemnih izravnih ulaganja u razdoblju od 1993.-2018. godine u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji uloženo je u djelatnosti proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda (40,8 milijuna EUR odnosno 47,1% ukupnih FDI), trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima (17,7 milijuna EUR odnosno 20,4%) i proizvodnja prehrambenih proizvoda (11,7 milijuna EUR odnosno 13,5%).

1.2.3.4. Poduzetnička potporna infrastruktura

Prema definiciji, **poduzetničke zone** su infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti. Osnovna karakteristika poduzetničkih zona je zajedničko korištenje infrastrukturno opremljenog i organiziranog prostora od strane poduzetnika kojima se poslovanjem unutar poduzetničke zone omogućuje racionalizacija poslovanja i korištenje raspoloživih resursa poduzetničke zone s ostalim korisnicima poduzetničke zone.¹⁵ Od ukupno 25 poduzetničkih zona, najviše ih je smješteno u Bjelovaru (četiri) i Daruvaru (tri).

Poduzetničke potporne institucije su gospodarski subjekti usmjereni na stvaranje kvalitetnog, korisnički orijentiranog poduzetničkog okruženja u Republici Hrvatskoj i provode programe usmjerene na razvoj poduzetništva.¹⁶ Prema jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta na području Bjelovarsko-bilogorske županije djeluje desetak institucija čije3 djelovanje je usmjereno na poticanje i razvoj gospodarstva.

Lokalne razvojne agencije osnovane su u Čazmi (2006.), Daruvaru (2013.), Garešnici (2014.) i Grubišnom Polju (2019.), Razvojna agencija Štefanje d.o.o. s ciljem poticanja lokalnog razvoja, odnosno lokalnog gospodarstva, poduzetništva i ruralni razvoj. Drugim riječima, ciljevi su razvoj projekata kako bi se unaprijedila kvaliteta života i standard življenja.

Poduzetnički inkubatori zaduženi su za pomoć i podršku poduzetnicima u ranoj fazi razvoja poduzetničkih projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj. Ciljna skupina inkubatora su mladi poduzetnici i startupovi. U Županiji postoji Tehnološki park Bjelovar koji su zajednički osnovali Grad Bjelovar i Veleučilište u Bjelovaru 2014. godine, kako bi se poboljšala primjena novih tehnologija u tehničkim znanostima (u strojarstvu, energetici, elektrotehnici, mehatronici i računarstvu).

Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Bjelovar poduzetnicima pruža informacije o zakonskim i drugim propisima kroz provedbu edukativnih događanja te kroz organizaciju sajmova i sličnih manifestacija gdje se poduzetnici mogu prezentirati.

Obrtnička komora BBŽ pruža obrtnicima koji djeluju na području Županije savjete o svim segmentima poslovanja obrta, poput pravnih savjeta, savjeta o kreditiranju i poticajima, porezima i carinama, poslovnom povezivanju, računovodstvu, tehnici, tehnologiji i inovacijama.

¹⁵ Zakon o unapređenju poduzetničke infrastrukture (NN 093/2013)

¹⁶ Ibid.

1.2.3.5. Obrtništvo i djelatnosti slobodnih profesija

Na području Županije je u 2020. godini bilo ukupno registrirano 1.231 obrta. U odnosu na 2014. broj obrta je u porastu, što je ponajprije rezultat znatnog povećanja broja obrta u 2019. Prema dostupnim podacima možemo reći da aktualna gospodarska kriza nije uzrokovala pad broja obrta u BBŽ

Tablica 23. Aktivna trgovačka društva i obrti 2014. - 2020.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Trgovačka društva	2.289	2.491	1.831	1.846	2.021	2.067	2.165
Obrti	1.107	1.060	1.046	1.045	1.081	1.173	1.194
UKUPNO	3.396	3.551	2.877	2.891	3.102	3.240	3.359

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS) stanje: 31.12.2020. Priopćenje DZS 11.1.2/2. (stanje 31.12.2020.) (podaci za trgovačka društva) Knjiga obrtnika – članova HOK-a; 31.12.2020. (podaci za aktivne obrte)

Najviše aktivnih obrta bavi se uslužnim zanatstvom (42,4%), a zatim slijede proizvodno zanatstvo (12,8%) i trgovina (11,4%). Prema djelatnosti kojom se obrti bave, također je primjetan pad broja obrtnika u većini djelatnosti, dok je u razdoblju između 2014. i 2019. godine najveći porast doživjelo uslužno zanatstvo, koje je poraslo za 26%.

Tablica 24. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima od 2014.-2020. godine

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020
Proizvodno zanatstvo	150	143	136	137	141	150	164
Uslužno zanatstvo	366	357	356	366	411	497	510
Ugostiteljstvo i turizam	130	119	117	112	110	102	97
Trgovina	159	147	144	145	131	134	128
Prijevoz osoba i stvari	94	88	87	79	82	77	77
Ribarstvo i poljoprivreda	118	117	116	109	100	96	91
Frizeri, kozmetičari, njega, fitness	90	89	90	97	106	117	127
UKUPNO	1.107	1.060	1.046	1.045	1.081	1.173	1.194

Izvor: Obrtništvo u brojkama, KNJIGA OBRITNIKA – članova HOK-a vlasnici i obrtnici

Broj žena obrtnica u županiji je na istoj razini u svim promatranim godinama u relativnom iznosu, dok je u apsolutnom porastao u istom omjeru kao i ukupan broj obrtnika. Drugim riječima, udio žena u ukupnom broju zaposlenih u obrtništvu u 2014. i 2019. godini kreće se na razini 42 % . U apsolutnim iznosima, u 2014. godini je od 3.348 ukupno zaposlenih žena bilo 1.414, dok je u 2020. godini od 3.678 ukupno zaposlenih u obrtništvu bilo 1.556 žena.

1.2.4. Glavni gospodarski sektori

Najvažnije grane gospodarstva Bjelovarsko-bilogorske županije su poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (u sklopu kojeg je važna akvakultura, odnosno uzgoj slatkovodnih riba), i prerađivačka industrija, u sklopu koje je najvažnija drvna industrija. Također je važan i sektor turizma.

1.2.4.1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

Prema podacima DZS-a za 2017. godinu, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo je najvažnija pojedinačna djelatnost s udjelom od 19,5% u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti, što ne čudi jer trećinu površine županije pokrivaju poljoprivredna zemljišta. U odnosu na 2014. godinu, kada je taj

udjel iznosio 18,4%, došlo je do blagog povećanja, što pokazuje kako sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva uspijeva održati svoju važnost za županiju. To je vidljivo iz činjenice kako je u promatranom razdoblju između 2014. i 2017. godine na nacionalnoj razini isti sektor ostao na otprilike jednakoj razini (oko 3,5% ukupnog BDV-a). Županija je primarno poljoprivredna županija u kojoj su razvijene mješovita, ratarsko–stočarska, voćarsko–vinogradarska i ekološka proizvodnja. Iz cjelokupne poljoprivrede treba posebno izdvojiti sektor stočarstva koji je vodeći poljoprivredni sektor po količinama te kvaliteti proizvoda.

Poljoprivredna gospodarstva najvećim dijelom čine obiteljska gospodarstva (85,31%), zatim slijede samoopkrbna poljoprivredna gospodarstva (12,38%), trgovačka društva (1,29%), obrti (0,8%), zadruge (0,2%), i ostali oblici poljoprivrednih gospodarstava (0,1%).

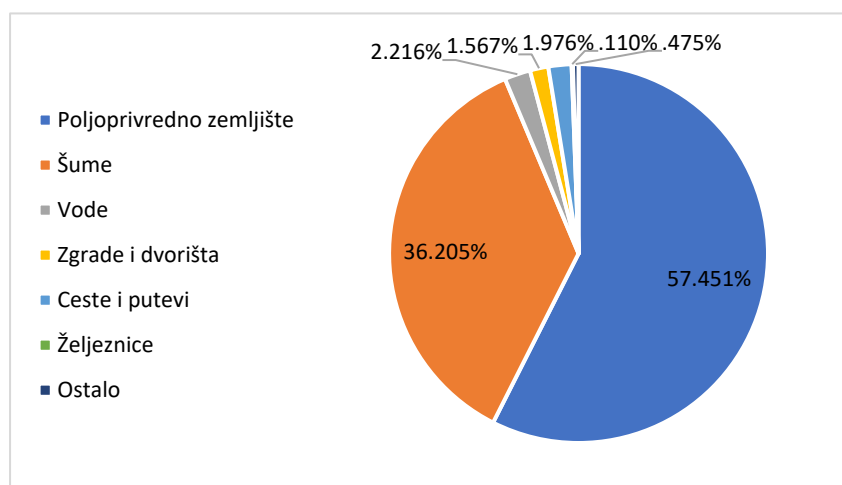
Tablica 14. Broj poljoprivrednih gospodarstava u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prema tipu

	2016.	2021.	Indeks 2021./2016.
Obiteljsko gospodarstvo	11.628	9.490	0,81
Obrt	92	89	0,96
Samoopkrbno poljoprivredno gospodarstvo (SOPG)	/	1.377	/
Trgovačko društvo	126	143	1.13
Zadruga	25	18	0.72
Ostalo	6	7	1.2
Ukupno	11.877	11.124	0.95

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Upisnik poljoprivrednika 2016. i 2021.

Proteklih godina bilježi se povećanje poljoprivrednih površina upisanih u ARKOD. Prema podacima iz ARKOD-a poljoprivredna proizvodnja u 2020. godini na području Bjelovarsko-bilogorske županije odvijala se na 92.966,15 ha, što je povećanje za 2.229,15 ha (2,45%) od 2016. godine, kada je ukupna površina poljoprivrednih gospodarstva iznosila 90.737,3 ha. Detaljnije gledano, prema prostornom planu Županije, najveći prostorni udio županije (152.290 ha ili 57,5%) otpada na poljoprivredno zemljište, od čega je čak 144.725 ha (97.7%) obradivih površina. Na šume otpada 36,2% prostora Županije, dok su ostalo značajno manji udjeli, kao što je vidljivo u sljedećem grafikonu.

Slika 6. Osnovne kategorije korištenja zemljišta BBŽ

Izvor: Prostorni plan BBŽ

Prema podacima ukupno obradivih površina, Županija ima 7,8% ukupno obradivih površina Hrvatske. Gledano prema vrsti obradivih površina, najviše je oranica i vrtova (70,3%) i livada (25,7%), dok u manjem obujmu zastupljeni voćnjaci (2,7%) i vinogradi (1,3%).

U strukturi poljoprivrednog zemljišta prema veličini dominiraju manje površine. Prema podacima iz ARKOD-a, u 2020. godini polovica poljoprivrednih gospodarstva obrađuje između 3 i 20 hektara, a nakon toga slijedi kategorija do 3 hektara, na koje otpada 41%. To znači da 92,1% svih poljoprivrednih gospodarstva obrađuje površinu do 20 hektara, dok 7,9% svih gospodarstva obrađuje površine veće od 20 hektara. Županija ima manji udjel PG-a koji koriste površine do 3 hektara, dok je udio PG-a koji imaju između 20 i 100 hektara te između 100 i 1.500 hektara veći u Županiji u odnosu na nacionalni prosjek 2020. godine.

Tablica 26. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prema površini

Veličina parcele	Broj PG-a	Udio u ukupnom broju PG-a	Ukupna površina (ha)	Udio u ukupnoj površini
< 3 ha	4.469	41,2%	6.358,9	7,0%
≥3 i <20	5.529	50,9%	39.663,5	43,6%
≥20 i <100	780	7,2%	30.446,4	33,5%
≥100 i <1.500	5	0,7%	14.536,3	16,0%
≥1.500	0	0,0%	0,0	0,0%
Ukupno	10.853	100,0%	91.005,1	100,0%

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju 2020.

Od ukupno 23 jedinice lokalne samouprave (5 gradova i 18 općina), u jednoj (Veliko Trojstvo) ne postoji poljoprivredno zemljište u državnom vlasništvu, dok su sve ostale donijele programe za raspolaganjem državnim zemljištem.

Prema podacima iz sljedeće tablice, vidljivo je kako je ukupno u Županiji 22.5 tisuće ha državnih poljoprivrednih površina na raspolaganju. Najviše površine namijenjeno je za zakup (17.2 tisuće ha) i za ribnjake (3.7 tisuće ha). Svakako je pozitivno za istaknuti kako niti jedan hektar državnog poljoprivrednog zemljišta nije miniran. Od pojedinih jedinica lokalne samouprave, najviše je raspoloživo državnog poljoprivrednog zemljišta u Garešnici (4.2 tisuće ha) i Čazmi (2.5 tisuće ha).

Tablica 27. Ukupne površine državnog poljoprivrednog zemljišta po oblicima raspolaganja u ha

Grad/Općina	Povrat	Prodaja maksimalno do 25 %	Zakup	Zakup za ribnjake	Zakup zajedničkih pašnjaka	Ostale namjene maksimalno do 5%	Minirano područje	Ukupno u raspolaganju po novom programu	Maksimalna površina za zakup
BEREK	0,0	123,3	542,2	0,0	0,0	0,0	0,0	665,4	100,0
BJELOVAR	14,1	25,2	553,4	3,9	0,0	0,0	0,0	596,6	300,0
ČAZMA	0,0	54,5	1.932,8	535,5	0,0	39,8	0,0	2.562,7	500,0
DARUVAR	0,0	0,0	120,5	0,0	0,0	0,0	0,0	120,5	50,0
DEŽANOVAC	15,9	44,7	1.783,3	45,1	0,0	0,0	0,0	1.889,0	850,0
ĐULOVAC	39,8	107,0	1.096,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.242,8	50,0
GAREŠNICA	0,0	0,0	3.432,9	815,7	0,0	0,0	0,0	4.248,6	350,0
GRUBIŠNO POLJE	2,9	351,9	1.213,3	0,0	0,0	16,2	0,0	1.584,3	50,0
HERCEGOVAC	40,8	318,9	937,1	0,0	0,0	20,0	0,0	1.316,8	50,0
IVANSKA	0,0	0,0	740,1	565,6	0,0	0,0	0,0	1.305,7	30,0
KAPELA	3,2	0,0	246,7	0,0	0,0	0,0	0,0	249,9	10,0
KONČANICA	38,8	0,0	498,1	1.391,5	0,0	0,0	0,0	1.928,4	300,0
NOVARAČA	6,5	18,0	868,4	2,5	0,0	0,0	0,0	895,4	25,0
ROVIŠĆE	0,0	19,3	59,4	0,0	0,0	0,0	0,0	78,7	10,0
SEVERIN	0,0	0,0	188,0	0,0	0,0	0,0	0,0	188,0	10,0
SIRAČ	61,1	41,2	184,9	0,0	0,0	5,5	0,0	292,7	30,0
ŠANDROVAC	1,4	36,0	111,9	0,0	0,0	0,0	0,0	149,3	10,0
ŠTEFANJE	2,0	0,0	534,3	354,0	0,0	0,0	0,0	890,4	25,0
VELIKA PISANICA	0,0	76,6	355,0	0,0	0,0	0,0	0,0	431,6	100,0

VELIKA TRNOVITICA	0,0	0,0	761,0	0,0	0,0	0,0	0,0	761,0	50,0
VELIKI GRĐEVAC	0,0	102,4	1.052,9	0,1	0,0	0,1	0,0	1.155,6	50,0
ZRINSKI TOPOLOVAC	0,0	0,0	29,3	0,0	0,0	0,0	0,0	29,3	5,0
UKUPNO:	226,6	1.318,9	17.241,4	3.714,1	0,0	81,7	0,0	22.582,7	

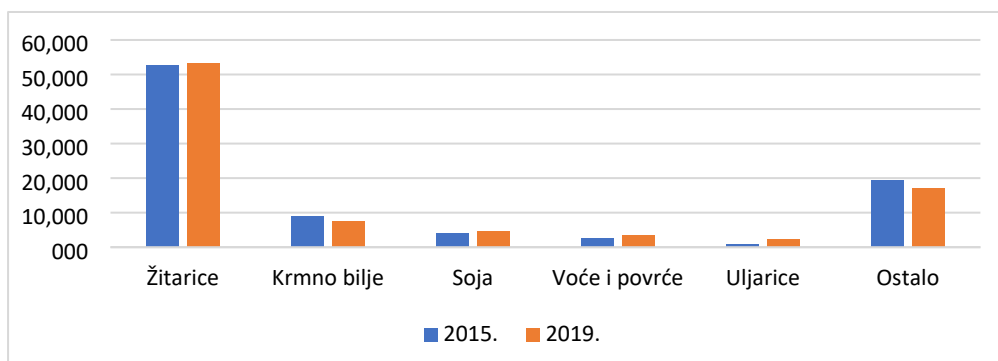
Izvor: BBŽ

U Županiji kontinuirano raste broj registriranih ekoloških proizvođača i prerađivača. U 2020. godini bila su registrirana 367 ekološka poljoprivredna proizvođača i 9 ekoloških prerađivača. Gledajući površinu, u Županiji je 2017. godine 4.233 hektara poljoprivredne površine bilo korišteno za ekološku proizvodnju, odnosno 4,4% ukupne površine u Hrvatskoj koja se koristi za ekološku proizvodnju.

Najveća zasijanost poljoprivrednih površina u 2019. godini je tradicionalno sa žitaricama na 53.141,65 ha (60,2% ukupne površine), što je 355,21 ha ili 0,67 % više u odnosu na 2015. godinu. U Županiji je također važan uzgoj krmnog bilja, koje se uzgaja na 7.494,42 ha (8,5% površine).

Od ostalih istaknutih poljoprivrednih kultura, vidljivo je povećanje površine za uzgoj uljarica (sa 715,4 ha na 2.324,37 ha), soje (sa 3.908,01 ha na 4.588,98 ha) i voća i povrća (sa 2.544,61 ha na 3.556,34 ha). S druge strane, iako se i dalje uzgaja na površinama duplo većim od prethodno navedenih ratarskih kultura, u petogodišnjem razdoblju primjetan je pad površine na kojoj se uzgaja krmno bilje, i to s 8.847,68 ha na 7.494,42 ha.

Slika 7. Zasijane poljoprivredne površine po kulturama, 2015. i 2019., u ha

Izvor: APPRRR Tražene kulture 2015. i 2019.

Govedarstvo je najvažnija grana stočarstva i jedna od najvažnijih grana poljoprivrede, kako u Hrvatskoj, tako i u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Koliko je važno govori i podatak kako je 2020. godine 14,16% (druga po brojnosti iza Osječko-baranjske) svih grla goveda u Hrvatskoj bilo u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Prema broju grla krava nalazi se odmah iza Osječko-baranjske županije, s udjelom od 13,9% u ukupnom broju. Najviše stada je do 6 krava (61,5%), a zatim slijede između 11 i 30 (17,88%) i 6 i 10 grla krava (16,82%). S obzirom na pasmine, u Županiji je najviše simentalne (16.115 krava), a zatim slijede holstein (3769) i smeđe (128). Udruga za uzgoj simentalne pasmine je utemeljena još 1910. godine u Hercegovcu, što govori o višegodišnjoj tradiciji u uzgoju goveda. Prema podacima HAPIH-a, Županija ima i značajan broj ovaca (63.256, odnosno 8,97 % svih ovaca u Hrvatskoj), koza (4.440 odnosno 5,2%) i svinja (77.062 odnosno 5,83 %).

Mljekarstvo je također važna grana poljoprivrede za Županiju te se nalazi na drugom mjestu u Hrvatskoj po broju proizvođača mlijeka (iza Koprivničko-križevačke županije), a najvažniji proizvodi su kravlje, ovčje i kozje mlijeko.

Tijekom 2021. godine proizvođači kravljeg mlijeka u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji isporučili su ukupno 70,23 milijuna kg kravljeg mlijeka, što je blago smanjenje u odnosu na 2020. godinu. Međutim, uslijed snažnijeg pada proizvodnje mlijeka u RH, udio Županije u ukupnoj količini isporučenog kravljeg mlijeka u Hrvatskoj smanjio se s 16,17% na 15,49%. Županija se nalazi na drugom mjestu u Hrvatskoj po količinama isporučenog kravljeg mlijeka, odmah iza Osječko-baranjske županije koja proizvodi 30,75% ukupne količine mlijeka.

Tablica 15. Isporučene količine kravljeg mlijeka Bjelovarsko-bilogorske županije 2020. i 2021. godine.

	2020.		2021.	
	Količina	Broj isporučitelja	Količina	Broj isporučitelja
BBŽ	70.231.775	977	66.408.072	841
RH	434.220.206	4.750	428.665.190	4.115
Udio BBŽ u RH	16,17 %	20,57 %	15,49%	20,44 %

Izvor: HAPIH

Tijekom 2021. godine došlo je do smanjenja proizvodnje ovčjeg mlijeka u odnosu na 2020. godinu kada je isporučeno više od 651 tisuća kg ovčjeg mlijeka. S obzirom da se smanjila ukupna količina proizvedenog ovčjeg mlijeka u RH, tako je udio proizvodnje proizvođača s područja BBŽ blago porastao.

Tablica 29. Isporučene količine ovčjeg mlijeka Bjelovarsko-bilogorske županije 2020. i 2021. godine.

	2020.		2021.	
	Količina	Broj isporučitelja	Količina	Broj isporučitelja
BBŽ	651.373	43	643.424	44
RH	2.820.751	353	2.755.619	333
Udio BBŽ u RH	23,09 %	12,18 %	23,35 %	13,21 %

Izvor: HAPIH

Proizvodnja kozjeg mlijeka treća je po važnosti u Županiji. Tijekom 2021. godine broj proizvođača je blago porastao, kao i udio proizvodnje proizvođača kozjeg mlijeka s područja županije u ukupno proizvedenim količinama u RH, iako je zabilježen pad u proizvodnji u odnosu na 2020. godinu.

Tablica 16. Isporučene količine kozjeg mlijeka Bjelovarsko-bilogorske županije 2020. i 2021. godine.

	2020.		2021.	
	količina	Broj isporučitelja	Količina	Broj isporučitelja
BBŽ	369.739	23	364.877	24
RH	4.054.856	149	3.881.773	138
Udio BBŽ u RH	9,12 %	15,44	9,40 %	17,39 %

Izvor: HAPIH

Peradarstvo u Županiji najviše se odnosi na uzgoj kokoši nesilica za proizvodnju konzumnih kokošnjih jaja, a postoji nekoliko značajnih proizvođača (npr. Gala d.o.o. Bjelovar, Kones-bi d.o.o. Garešnica, Bio-Vet d.o.o. Daruvar i Derifaj d.o.o. Bjelovar).

Bjelovarsko-bilogorska županija ima u 2021. godini 383 pčelara koji imaju preko 27 tisuća pčelinjih zajednica. Godišnja proizvodnja meda iznosila je 260 tona 2019. godine. Za usporedbu, na razini Hrvatske procjenjuje se kako je u 2017. godini proizvedeno 8.128 tona meda, a 2018. godine 7.440 tona, što znači da se u Županiji proizvede otprilike 2% svog hrvatskog meda. Kako bi se dalje poticao razvoj pčelarstva, Županija je osnovala vlastitu robnu marku meda „Slatka nit“ 2009. godine te je uključena u europski projekt „Zaštite izvornosti slavonskog meda“ kako bi se na taj način sačuvala tradicija. Također, Županija osigurava brojne potpore za pčelarstvo.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede za 2020. godinu, u Županiji su aktivna 63 lovišta, od čega je 15 držanih lovišta, 5 uzgajališta divljači i 43 zajednička lovišta, a koja pokrivaju ukupnu površinu od 274.348 hektara¹⁷. Krajem 2020. godine, u Županiji je bilo registrirano 1.907 aktivnih članova lovačkih društava i udruga i 300-tinjak aktivnih članova Hrvatskog lovačkog saveza. Broj lovaca na razini i Županije i Hrvatske kroz godine je na približno istoj razini, te je u 2019. godini u Hrvatskom lovačkom savezu je bilo više od 62 tisuće lovaca u Županiji.

Šumarstvo je također važna gospodarska grana Županije, a posebno je bogata hrastom i bukvom. Šumske površine pokrivaju otprilike 96 tisuća hektara, odnosno malo više od trećine ukupne površine Županije. Bjelovarsko – bilogorska županija pokriva 97.070,18 ha, od čega je 83.794,99 ha državnih šuma te 13.275,19 ha privatnih šuma, što je 36,5% površine županije.

Ribnjačarstvo u Županiji se odnosi na uzgoj slatkovodne ribe, a s početkom 2021. godine, šest pravnih osoba je imalo dozvolu za bavljenje akvakulturom. Ukupno uzgajališta pokrivaju površinu od 4.680 ha, a najčešće riblje vrste koje se uzgajaju su šaran, bijeli amur, sivi i bijeli glavaš, smuđ, pastrva itd. Za usporedbu, na razini Hrvatske dozvolu za bavljenje akvakulturom ima 476 pravnih osoba. U Županiji posluje Ribnjačarstvo Končanica, koje je najstarije i najveće (1.362 ha) pojedinačno uzgajalište slatkovodne ribe u Hrvatskoj, a godišnje proizvede 640 tona ribe.

Ukupno, prema podacima FINA-e i HGK ŽK Bjelovar, u 2020. godini u sektoru poljoprivrede, šumarstva i poljoprivrede je djelovalo 173 poduzetnika, od kojih je 138 (80,2%) poslovalo s dobitkom. Ukupno je bilo zaposleno 1.012 osoba (6,5% ukupno zaposlenih u Županiji) s prosječnom mjesečnom neto plaćom u iznosu od 4.442 kn, što je blago povećanje u odnosu na 2018. godinu (4,6%), ali je i dalje manja od županijskog prosjeka za 3,0%. gledajući vanjskotrgovinsku bilancu sektora poljoprivrede, ribarstva i šumarstva, u 2019. godini povećan je izvoz za 32,4% u odnosu na prethodnu godinu (vrijednost 100,9 milijuna kuna), dok je uvoz povećan za 13,0% (vrijednost 84,8 milijuna kuna). Prema navedenim podacima, sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva ima pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu.

1.2.4.2 Prerađivačka industrija

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji u prerađivačkoj industriji u 2020. godini bile su registrirane 384 pravne osobe. Prema podacima FINA-e, poduzetnici iz prerađivačke industrije su u 2020. ostvarili čak 39,6% ukupnih prihoda svih poduzetnika u županiji te zapošljavaju 38,68% ukupnog broja zaposlenih.

¹⁷ Neka lovišta se protežu kroz više županija, tako da nije cijela navedena površina u BBŽ.

Broj poduzetnika kontinuirano raste te je u razdoblju 2014.-2019. povećan sa 312 na 384, odnosno za 23,08%.

Važan doprinos prerađivačke industrije je vidljiv i u vanjskotrgovinskoj bilanci. Prema podacima HGK, poduzetnici u prerađivačkoj industriji su ostvarili izvoz u 2020. godini u vrijednosti od 847,1 milijun kuna, što predstavlja 64,98% ukupnog županijskog izvoza. U odnosu na 2019. godinu izvoz je povećan za 4,1% što ukazuje na kontinuiran rast i sve veću konkurentnost sektora.

Usprkos povećanju bruto dodane vrijednosti u prerađivačkoj industriji Za usporedbu, bruto dodana vrijednost prerađivačke industrije u Međimurskoj županiji je u 2018. bila 2,7 puta, a u Koprivničko-križevačkoj 1,5 puta veća nego u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji premda sve tri županije imaju sličan broj stanovnika.

Drvena industrija identificirana je kao najvažnija prerađivačka industrija u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, u Županiji djeluje 37 pravnih subjekata koji se bave preradom drva i proizvodnjom namještaja. Za usporedbu, u Hrvatskoj je ukupno 718 takvih subjekata. Najvažniji sektori drvne industrije su proizvodnja piljene građe i ploča, šperploča, furnira, iverice, masivnog i pločastog namještaja, parketa, drvne galanterije i drugih proizvoda. Tvrtke drvne industrije Bjelovarsko-bilogorske županije veliki dio svog proizvodnog programa plasiraju na inozemna tržišta, a najviše na području EU. U strukturi izvoza, drva industrija sudjeluje s čak 34,7% ukupnog izvoza. Od ostalih vrsta prerađivačke industrije, značajnu važnost imaju metaloprerađivačka, tekstilna i prehrambena industrija.

Metaloprerađivačka industrija podrazumijeva proizvodnju predmeta od metala, strojeva, uređaja i prometnih sredstava. Većina proizvodnje metalne industrije u Županiji odnosi se na opremu (npr. proizvodi za opremanje ciglana, tvornica tjestenine, voća i povrća), ljevarstvo (npr. dijelove poljoprivrednih vozila i vozila cestovnog prometa, elemente strojeva za potrebe strojogradnje te kanalizacijske cijevi i strojne alate) i gotove proizvode (npr. specijalni šumski traktori, automobilske i traktorske prikolice, ventili i metalna galanterija). Najvećim dijelom nalazi se na području gradova Bjelovara i Daruvara. Tekstilna industrija ima dugu povijest u Županiji, a većina proizvodnje se odnosi na žensku i mušku konfekciju. U prehrambenoj industriji 2020. godini poslovao je 61 poduzetnik, od kojih je 39 završilo godinu s dobiti, a zapošljavali su 1.251 osobu s prosječnom mjesečnom neto plaćom u iznosu od 4.755 kn. Također, važan podatak je da je 2020. godine prehrambena industrija imala najveći udio u ukupnim prihodima prerađivačke industrije Županije (23,56%), dok je u ukupnim prihodima Županije iznosio 9,33%.

1.2.4.3. Turizam

Prema podacima sustava eVistor, na području Bjelovarsko-bilogorske županije u 2019. godini, ostvareno je 28.632 dolazaka (smanjenje za 3% u odnosu na 2018. godinu) i 102.385 noćenja (smanjenje za 0,5% u odnosu na 2018. godinu). Usporedba broja noćenja turista u 2019. s ostalim kontinentalnim županijama (ne računajući pritom grad Zagreb) smješta županiju na 9. mjestu među 13 županija, što pokazuje kako i u okvirima kontinentalne Hrvatske postoji još puno prostora za snažniji turistički iskorak županije.

Domaći turisti ostvarili su 2019. godine preko 19 tisuća dolazaka (67,7%) i preko 70 tisuća noćenja (70,1%). S druge strane, strani turisti ostvarili su preko 9 tisuća dolazaka (32,3% ukupnih dolazaka) i malo iznad 30 tisuća noćenja (29,9% ukupnih noćenja), što je povećanje u odnosu na 2018. godinu za 3,3% u dolascima i 1,8% u noćenjima. Najbrojniji strani turisti su iz Italije, Njemačke, Srbije i Bugarske. Prema podacima za 2020. godinu, rezultati su značajno lošiji, kako u Županiji, tako i na

razini Hrvatske, kao posljedica situacije s pandemijom koronavirusa. U 2020. godini Županija je tako ostvarila 13.277 dolazaka (18. među županijama) i 55.762 noćenja (16. među županijama), što je na razini od 46,4% dolazaka i 54,5% noćenja, u usporedbi s 2019. godinom.

Relativno mali broj noćenja turista je povezan sa još uvijek skromnim smještajnim kapacitetima. Prema podacima DZS-a na području županije je u 2019. bilo dostupno 1.295 turističkih postelja po čemu se županija nalazi na 9. mjestu među 13 kontinentalnih županija (bez grada Zagreba), a na 17. mjestu ukupno među svim županijama.

Na području Županije djeluje ukupno sedam turističkih zajednica. TZ Bjelovarsko-bilogorske županije djeluje kao regionalna turistička zajednica, a uz nju postoji šest lokalnih zajednica: TZ Bilogora-Bjelovar (koja obuhvaća područje Bjelovara, Velikog Grđevca, Velike Pisanice, Severina, Nove Rače, Šandrovca, Velikog Trojstva, Kapele, Zrinskog Topolovca i Rovišće), TZ Daruvar-Papuk (Daruvar, Dežanovac, Đulovac, Končanica i Sirač), TZ Grad Čazma, TZ Grubišno Polje, TZ Sjeverna Moslavina (Garešnica, Hercegovac i Velika Trnovitica), i TZ Garić grad (Berek i Štefanje).

Lokalne turističke zajednice, gradovi i općine organiziraju brojne manifestacije različitih tematika s ciljem privlačenja domaćih i stranih turista. Jedna od najvažnijih je Terezijana u gradu Bjelovaru, koju godišnje posjeti oko 30 tisuća posjetitelja. Osim toga, među važnijim događajima su i IPEW – međunarodni tjedan udaraljkaša, pčelarski sajam u Gudovcu (koji je i najveći pčelarski sajam u regiji), Proljetni Bjelovarski sajam, Jesenski međunarodni Bjelovarski sajam, Međunarodna izložba vina „Čazmanski vinokap“, Atletski supermaraton „Od Kaptola do Kaptola“, BOK fest, DOKUart, Lovrakovi dani kulture, Vinodar u Daruvaru, Bojani Božić u Bojani, Dani krumpira, Dani piva, Dani šljiva i rakija, Eko sajam u Čazmi, Gariglabijada, Gastroflora te Božićna priča u Grabovnici. Osim navedenih, postoje i brojna druga događanja koja privlače brojne posjetitelje. Osim navedenih događanja, u Daruvaru se promovira astronomija kroz projektnu aktivnost Park tamnog neba „Vrani kamen“ i kroz manifestaciju „10 dana astronomije“, koju organizira lokalno astronomsko društvo „Kumova slama“. Osim navedenim manifestacijama, Županija privlači turiste i raznim vrstama turizma, poput povijesnog i kulturnog, konjičkog, cikloturizma, eno-gastro, lječilišnog, SPA i wellness, lovnog i ribolovnog.

U Županiji djeluje šest konjičkih klubova koji u svojoj ponudi imaju treniranje trkaćih konja, škole jahanja, rekreacijsko jahanje, izlete sa konjima itd. Osim toga, važno je za istaknuti kako je Županija prva po razvijenosti konjičkog turizma u Hrvatskoj. Cikloturizam je važan segment turističke ponude Županije, a pogodan je za razvoj zbog odgovarajućeg reljefa i očuvanosti okoliša. U ponudi postoji devet lokalnih ruta, jedna kružna županijska ruta koja je dugačka oko 183 km a povezuje svih pet gradova i sedam općina. Također, u tijeku je i priprema projekta „Građevina infrastrukturne namjene prometnog sustava-biciklistička staza s pratećim građevinama (odmorišta) u koridoru nekadašnje pruge Bjelovar-Garešnica“ kojim se razvijaju transportni koridori koji slijede stare putove, odnosno u ovom slučaju trasu željezničke pruge Bjelovar-Garešnica koja je ukinuta 1968. godine.

Važna turistička grana je eno-gastro turizam. U Daruvaru je 2008. godine osnovana prva vinska cesta u Županiji (Daruvarska vinska cesta) koja se sastoji od sedam punktova, a 2012. godine otvorena je i druga, Bilogorska vinska cesta, koja se sastoji od osamnaest punktova. Također, kao dio eno-gastro ponude provodi se projekt „Okusi bjelovarsko-bilogorskog kraja“ u kojem sudjeluje dvanaest ugostitelja, a kojim se promovira lokalna gastronomija temeljena na mađarskoj i češkoj kuhinji.

Lječilišni (zdravstveni), SPA i wellness turizam ponajprije je poznat zbog Daruvarskih toplica, koje imaju i važan povijesni značaj. Turističku ponudu čine i sportsko-rekreacijski centar Veliki Grđevac, termalni daruvarski vodeni park Aquae Balissae, Bjelovarski bazen i bazen Gradina u Šandrovcu.

Osim navedenog, za Županiju su bitni i lovni i ribolovni turizam. Županija posljednju godinu dana razvija i turističku ponudu za digitalne nomade, odnosno osobe koje zbog situacije s korona virusom rade preko različitih oblika digitalnih tehnologija.

Tablica 31. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području gospodarstva

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – blago poboljšanje situacije na tržištu rada – rast broja zaposlenih, pad broja nezaposlenih, rast mjesečne neto plaće te postojanje slobodnih radnih mjesta, odnosno otvaranje novih radnih mjesta – županijski BDP p/c rastao je u promatranom razdoblju većom dinamikom nego što je rastao na nacionalnoj razini – razvijen sustav poduzetničke potporne infrastrukture – postoji 25 poduzetničkih zona – sektor poljoprivrede kao najvažnija gospodarska grana županije i dalje se razvija – raste broj ekoloških proizvođača i prerađivača te raste veličina poljoprivrednih površina – druga najvažnija gospodarska grana u županiji, prerađivačka industrija, ima rast prihoda – rast broja obrtnika i razvoj obrtništva <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – sporiji gospodarski rast da bi se smanjila razina zaostajanja u odnosu na prosjek RH – vrlo mala razina ulaganja, posebno izravnih stranih ulaganja – nedovoljna razvijenost pojedinih visoko-tehnoloških sektora poput IT-a – niska razina zaposlenosti – nezaposlenost iznad nacionalnog prosjeka – mali broj novootvorenih radnih mjesta za osobe s visokim obrazovanjem – vrlo niska razina izvoza – poljoprivredna proizvodnja i dalje dominantno usmjerena na sadnju nisko-dohodovnih kultura (žitarica) – znatan udio parcela s malom površinom otežava učinkovitu poljoprivrednu proizvodnju – nedovoljno iskorišteni turistički 	<ul style="list-style-type: none"> – postoji značajan potencijal daljnjeg rasta u dvije najjače gospodarske grane u županiji – poljoprivredi i prerađivačkoj industriji. U poljoprivredi je značajan potencijal vezan za ekološku proizvodnju, a u prerađivačkoj industriji za drvenu i metalopreradačku – potencijal turističkog sektora u pojedinim selektivnim oblicima turizma kao što su lovni, ribolovni, aktivni i zdravstveni turizam 	<ul style="list-style-type: none"> – Uskladiti u što većoj mjeri obrazovne programe s potrebama na tržištu rada – povećati aktivnosti usmjerene prema privlačenju ulaganja, posebno u sektore s većom dodanom vrijednosti – dodatno poticati otvaranje poslovnih subjekata u visokotehnološkim sektorima poput IT-a – razviti dodatne programe podrške za izvozna poduzeća – snažnije poticati suradnju poljoprivrednog i IT sektora – uložiti dodatna sredstva za prekvalifikaciju nezaposlenih prema traženijim i bolje plaćenim poslovima – poticati poslovne subjekte da kontinuirano ulažu u usavršavanje zaposlenika – poticati prelazak poljoprivrednika na dohodovnije poljoprivredne kulture – završiti proces raspolaganja poljoprivrednim zemljištem – ojačati strateški pristup razvoju turizma na području županije, snažnije poticati razvoj onih segmenata turizma u kojima županija ima posebne prednosti (npr. lovni, zdravstveni)

1.3. Okoliš, infrastruktura i promet

1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim i klimatskim rizicima

1.3.1.1. Onečišćenje tla i zemljišta

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije je kao najznačajniji izvor onečišćenje tla i zemljišta prepoznat nepropisno odložen otpad. Ostali izvori onečišćenja uključuju stočarske farme s velikom koncentracijom stoke i velikim količinama tekućeg gnoja kao značajne „točkaste“ izvore, korištenje pesticida u poljoprivredi, onečišćenja iz industrijskih postrojenja, prometa te otpadnih voda.

1.3.1.2. Onečišćenje zraka

Na području Županije ne postoje mjerne postaje državne ili lokalne mreže za redovito praćenje kvalitete zraka¹⁸. Bjelovarsko-bilogorska županija uvrštena je u zonu HR 01 koja obuhvaća široko područje Sjeverne i Sjeveroistočne Hrvatske (ukupno 11 županija). Budući da u Županiji nema izrazito velike urbane aglomeracije, nema ni izrazitih problema vezanih uz kvalitetu zraka, pa je kvaliteta zraka I. kategorije. Manji prisutni problemi vezani uz kvalitetu zraka zabilježeni su u okolici gradova i na mjestima veće koncentracije industrijskih pogona – u industrijskim zonama.

Prema podacima prijavljenim u Registar onečišćenja okoliša (ROO)¹⁹ za 2018. godinu najveći udio u ukupnoj emisiji onečišćujućih tvari u zrak u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, odnosio se na ugljikov dioksid CO₂ (preko 99,5%), dok su se ugljikov monoksid CO (0,15%), dušikov dioksid NO₂ (0,14%), sumporov dioksid SO₂ (0,01%) te sitne lebdeće čestice (PM₁₀) emitirale u minimalnim količinama (0,12%). Prijavljene emisije onečišćujućih tvari u zrak u 2018. godini u najvećoj mjeri potječu od djelatnosti registriranih kao proizvodnja vapna i gipsa, proizvodnja električne energije, vađenje sirove nafte, proizvodnja furnira i ostalih ploča od drva, piljenje i blanjanje drva, proizvodnja ostale građevne stolarije i elemenata, djelatnosti mljekara i proizvođača sira te proizvodnja dvopeka, kekša i srodnih proizvoda, proizvodnja trajnih peciva, slastičarskih proizvoda i kolača.

Tablica 17. Količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak (kg/god) u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za 2018. godinu

Šifra	Onečišćujuća tvar	Količina ispuštanja (kg/god)	Zastupljenost ispuštanja (%)
201	Oksidi sumpora izraženi kao sumporov dioksid (SO ₂)	87.653,13	0,01
202	Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	227.447,88	0,14

¹⁸ Mjerna postaja Varaždin nalazi se na udaljenosti od oko 45 km zračne linije od sjeverozapadnih granica Bjelovarsko-bilogorske županije, dok su mjerne postaje Desinić i Kopački rit na još većim udaljenostima (mjerna postaja Desinić nalazi se na oko 80 km zračne udaljenosti od zapadnih granica, a mjerna postaja Kopački rit na oko 110 km od istočnih granica Bjelovarsko-bilogorske županije) pa podaci s postaja državne mreže za trajno praćenje kvalitete zraka nisu reprezentativni za ocjenu kvalitete zraka na području Bjelovarsko-bilogorske županije.

¹⁹ Vlasnici i/ili korisnici nepokretnih izvora onečišćivanja zraka dužni su sukladno Pravilniku o registru onečišćavanja okoliša (NN 87/15) dostaviti podatke o emisijama onečišćujućih tvari u okoliš u Registar onečišćavanja okoliša.

203	Ugljikov monoksid (CO)	359.047,58	0,15
204	Ugljikov dioksid (CO ₂)	144.013.567,01	99,58
501	Čestice (PM ₁₀)	112.608,59	0,12

Izvor: Izvješća o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2018. godinu²⁰, MZOE, 2019., str.50

1.3.1.3. Onečišćenje voda

Najznačajnije rijeke koje teku kroz županiju su Česma i Ilova. Manje rijeke i potoci su Toplica, Garešnica, Velika rijeka, Plavnica i Bjelovacka. Poznati ribnjaci su Narta, Siščani, Končanica, Blatnica, Kaniška Iva te Blagorodovac. Prema podacima Hrvatskih voda iz Plan upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. na području Bjelovarsko-bilogorske županije vrlo dobro i dobro ekološko stanje zabilježeno je u 19,23% površinskih voda, umjereno u 11,53%, te loše i vrlo loše u 69,23% površinskih voda. Dok su sva vodna tijela površinskih voda ocjenjena kao dobrog kemijskog stanja, odnosno niti na jednom vodnom tijelu nisu detektirane prioritetne tvari u previsokim koncentracijama. U slučaju podzemnih voda, dobro kemijsko i količinsko stanje vodnih tijela podzemnih voda zabilježeno je kod vodnih tijela CDGI 21 – Legrad - Slatina i CSGN 25 – Sliv Lonja–Ilova–Pakra.

1.3.1.4. Zaštita od poplava

Rizik od poplava na prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije je relativno visok. Događanja su potvrdila da je uslijed nedovoljne izgrađenosti zaštitnih sustava Hrvatska ranjiva od bujičnih poplava na malim slivovima. Prema Glavnom provedbenom planu obrane od poplava, područje Županije nalazi se unutar sektora D - Srednja i Donja Sava, a obuhvaća Branjeno područje 6: Mali sliv Ilova-Pakra i Branjeno područje 7: Mali sliv Česma-Glogovnica. Za oba branjena područja izrađeni su provedbeni planovi obrane od poplava. U slivu rijeka Ilove i Pakre izgrađene su manje akumulacije "Toplica" na vodotoku Toplica u Daruvaru, "Podgarić" na vodotoku Garešnica u Podgariću, i veća "Popovac" na vodotoku Garešnica u Trnovitičkom Popovcu. U slivu rijeka Česme i Glogovnice na području županije izgrađena je jedna manja akumulacija na vodotoku Mlinska, "Pleterac" kod Mikleuša. Hrvatske vode planiraju izgradnju akumulacije Miletinac, na području Grada Grubišnog Polja, Općine Đulovac i Grada Virovitice, u dolini rijeke Ilove, u svrhu zaštita nizvodnih naselja, gospodarskih objekata na slivu i ribnjaka Končanica, Kaniška Iva i Poljana od poplava te opskrbu vodom za navodnjavanje i opskrbu ribnjaka u suhom periodu. Isto tako planirana je izgradnja akumulacije Samarica na području općine Berek koja bi služila za osiguranje ciljanih minimalnih protoka u rijeci Česmi nizvodno od utoka Srijedske u svrhu održavanja odnosno unapređenja ekoloških vrijednosti i bioraznolikosti vodnog okoliša u rijeci Česmi. U planu je i izgradnja akumulacije Bjelovar na području većim dijelom grada Bjelovara i manjim djelom općine Kapela. Svrha akumulacije bila bi preuzimanje i akumuliranje velikih vodnih valova potoka Plavnice i Švastice, a samim time sprječavanje plavljenja grada Bjelovara, dok u sušnom periodu kontrolirano ispuštanje i održavanje biološkog minimuma potoka Plavnice nizvodno od pregrade. Uz osnovne zadatke akumulacije bi služila i za sport, rekreaciju i turizam.

²⁰ Zadnji dostupni podaci. Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2019. još nije objavljeno.

1.3.1.5. Otpad

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji je 2020. godine organiziranim sakupljanjem otpada bilo obuhvaćeno 100 % stanovništva²¹, a javnu uslugu prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada pružalo je 7 komunalnih društava²².

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije je 2020. godine bilo 12 službenih odlagališta otpada, 8 odlagališta je zatvoreno, a na 4 odlagališta se odlagao otpad (Doline, Cerik, Johovača, Prdovac). Odlagalište komunalnog otpada Široke livade (Bukovina) je zatvoreno 23.09.2019. godine, te se nakon toga otpad odlagao na odlagalište Johovača u Garešnici.

Tablica 18. Pregled službenih odlagališta otpada na području Bjelovarsko-bilogorske županije, status operativnosti i sanacije

Red. br.	Odlagalište	Jedinica lokalne samouprave	Status korištenja	Status sanacije
1.	Doline	Grad Bjelovar	aktivno	sanirano, otpad se odlaže na sanitaran način
2.	Cerik	Grad Daruvar	aktivno	sanirano, otpad se odlaže na sanitaran način
3.	Johovača	Grad Garešnica	aktivno	sanacija u pripremi
4.	Prdovac	Grad Grubišno Polje	aktivno	postupci sanacije u tijeku
5.	Široke livade (Bukovina)	Grad Čazma	zatvoreno 24.09.2019.	postupci sanacije u tijeku
6.	Kozarevac	Općina Nova Rača	zatvoreno	u pripremi
7.	Stara Ciglana	Općina Severin	zatvoreno	u pripremi
8.	Grginac	Općina Veliko Trojstvo	zatvoreno	završena 2020. godine
9.	Cjepidlake	Općina Đulovac	zatvoreno	završena 2019. godine
10.	Crekušina	Općina Veliki Grđevac	zatvoreno	završena 2016. godine
11.	Križić, Srijedna	Općina Ivanska	zatvoreno (ex-situ)	završena 2015. godine
12.	Rudini brdo (Brdo)	Općina Sirač	zatvoreno (ex-situ)	završena 2015. godine

Izvor: Izvješće o provedbi plana gospodarenja otpadom na području Bjelovarsko-bilogorske županije i objedinjena izvješća jedinica lokalne samouprave za 2020. godinu

²¹ Izvješće o komunalnom otpadu za 2020. godinu

²² Izvješće o provedbi plana gospodarenja otpadom na području Bjelovarsko-bilogorske županije i objedinjena izvješća jedinica lokalne samouprave za 2020. godinu

Ukupno odložene količine svih vrsta otpada na odlagališta u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji u 2020. godini iznosile su 39.716,92 tona²³. U periodu od 2017.-2019. godine ukupno odložene količine svih vrsta otpada su se povećale, sa 30.547,18 tona 2017. godine na 43.291,34 tona u 2019. godini što ukazuje na nezadovoljavajuću dinamiku smanjenja odlaganja otpada, no vidljivo je smanjenje istih uspoređujući 2020. i 2019. godinu.

Prema Izvješću Hrvatske agencije za okoliš i prirodu (HAOP) o komunalnom otpadu za 2017. i Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja za 2019. godinu udio ostalih vrsta otpada u sakupljenom komunalnom otpadu Županije je rastao sa 14% u 2017. na 19% u 2019. godini te se smanjio na 18% u 2020. godini. U odvojeno sakupljenom komunalnom otpadu najviše je bilo otpada od papira i glomaznog otpada. Količina odloženog biorazgradivog otpada se u razdoblju 2017.-2020. smanjila, sa 375 tona u 2017. na 105 tona u 2020. godini.

Na području županije ne postoji Centar za gospodarenje otpadom s pripadajućim postrojenjima za obradu i uporabu otpada. Kako je navedeno u Izvješću o provedbi plana gospodarenja otpadom na području Bjelovarsko-bilogorske županije i objedinjenom izvješću jedinica lokalne samouprave za 2020. godinu, a prema popisu reciklažnih dvorišta na području BBŽ prijavljenih u Očevidnik reciklažnih dvorišta MINGOR na području Bjelovarsko-bilogorske županije djeluje 12 reciklažnih dvorišta ili mobilnih jedinica.

Na području Županije postoji određeni broj divljih odlagališta. U 2019. godini na području Grada Bjelovara organizirane su dvije akcije prikupljanja nepropisno odbačenog otpada (na lokaciji Malo Korenovo – pruga i lokaciji Gudovac – Bostan). Ostale lokacije koje su se čistile u sklopu akcije "Zelena čistka" su prostori uz mjesne odbore, oko škola, šume u posjedu Hrvatskih šuma, južna obilaznica. Na području grada Čazme u 2019. godini nisu evidentirana divlja odlagališta niti prijavljene lokacije s odbačenim otpadom, već manja onečišćenja koja se brзом reakcijom komunalnih službi brzo uklanjaju. Na području Grada Daruvara evidentirane su tri lokacije na kojima je nezakonito odložen otpad. Lokacije nisu sanirane. U akciji "Zelena čistka", koja je organizirana, sa divljeg odlagališta u Gornjem Daruvaru uklonjeno je oko 15t otpada.

1.3.1.6. Prirodna baština

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije postoje sljedeće zaštićene prirodne vrijednosti: Stablo Ginka u Daruvaru koje je stavljeno pod posebnu zaštitu kao spomenik prirode 1967. i Regionalni park Moslavačka gora, zaštićen 2011. godine. Regionalni park Moslavačka gora prostire se područjem dviju županija Bjelovarsko-bilogorske i Sisačko-moslavačke u približno jednakom omjeru, odnosno 45,74 % ili 6.909,68 ha pripada području Bjelovarsko-bilogorske, a 54,26 % ili 8.197,93 ha području Sisačko-moslavačke županije, a značajan je za očuvanje krajobrazne, geološke i biološke raznolikosti te bogate kulturno-povijesne i tradicijske baštine područja. Zaštićenim područjima upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Bjelovarsko-bilogorske županije.

Na području Županije još je niz prirodnih vrijednosti predviđenih za zaštitu²⁴: kao značajni krajobrzi Bilogora, Kanjon rijeke Pakre i Vrani kamen, kao park šuma Rimska šuma i kao spomenici parkovne

²³ Izvješće o provedbi plana gospodarenja otpadom na području Bjelovarsko-bilogorske županije i objedinjena izvješća jedinica lokalne samouprave za 2020. godinu

²⁴ Prostorni plan Bjelovarsko – bilogorske županije, V. izmjene i dopune.

arhitekture Julijev park u Daruvaru, Park grofa Antuna Jankovića u Daruvaru te Park na Trgu Eugena Kvaternika u Bjelovaru.

Ekološka mreža NATURA 2000 na području Bjelovarsko-bilogorske županije pokriva prostor od oko 79.843,00 ha, što čini 30,24 % od ukupne površine županije. U sklopu ekološke mreže NATURA 2000, na području Bjelovarsko-bilogorske županije, proglašeno je 3 područja značajnih za ptice (POP)²⁵ te 14 područja značajnih za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa (POVS)²⁶.

Sredstvima iz EU fondova financiraju se projekti Grada Garešnice i Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Bjelovarsko-bilogorske županije na području garešničkog Poilovlja, koje pripada ekološkoj mreži Natura 2000, s ciljem povećanja privlačnosti područja i jačanja javne svijesti o važnosti očuvanja bioraznolikosti. Kao i projekt Grada Čazme i Javne ustanove za zaštitu prirode Bjelovarsko-bilogorske županije na području regionalnog parka Moslavačka gora i ekološke mreže Natura 2000 - Ribnjaci uz Česmu, s ciljem održivog korištenja prirodne baštine i održivog društveno-gospodarskog razvoja na regionalnoj razini kroz razvoj „zelenog“ održivog turizma. Sredstvima iz Programa ruralnog razvoja RH financira se i projekt Javne ustanove na području Bilogore, s ciljem podizanja javne svijesti o važnosti očuvanja biološke raznolikosti šuma.

Tablica 19. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području okoliša

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – na području Županije nema velikih onečišćivača zraka koji bi znatnije utjecali na kvalitetu zraka, te je zrak I. kategorije – organiziranim sakupljanjem otpada je obuhvaćeno 99,7% stanovništva – na području Županije provode se akcije „Zelena čistka“ <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – na području Županije se ne provodi monitoring tla – loše ekološko stanje u 70% površinskih voda – postoji rizik od poplava – ukupno odložene količine svih vrsta otpada u Županiji se povećavaju – na području županije ne postoji Centar za gospodarenje otpadom – postoje aktivna divlja odlagališta otpada 	<ul style="list-style-type: none"> – očuvana bogata prirodna baština i zaštićeni dijelovi prirode – očuvana prirodna baština resurs je za razvoj održivog turizma – poticanje na razvoj kružnog gospodarstva (odvojeno sakupljanje otpada, izgradnja Centra za gospodarenje otpadom) 	<ul style="list-style-type: none"> – osiguranje većeg stupnja zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja – izgradnja sustava zaštite od poplava – daljnja zaštita i održivo korištenje prirodnih vrijednosti i krajobrazu – povećanje odvojenog sakupljanja komunalnog otpada u JLS-ovima – saniranje divljih odlagališta

²⁵ Popis područja očuvanja značajnih za ptice (POP): HR1000008 Bilogora i Kalničko gorje, HR1000009 Ribnjaci uz Česmu i HR1000010 Poilovlje s ribnjacima.

²⁶ Popis područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS): HR2000174 Trbušnjak-Rastik, HR2000437 Ribnjaci Končanica, HR2000438 Ribnjaci Poljana, HR2000440 Ribnjaci Siščani i Blatnica, HR2000441 Ribnjak Narta, HR2001216 Ilova, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001243 Rijeka Česma, HR2001281 Bilogora, HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001293 Livade kod Grubišnog Polja, HR2001327 Ribnjak Dubrava te HR2001330 Pakra i Bijela.

1.3.2. Vodna i energetska infrastruktura

1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja

Sustav javne vodoopskrbe

Na području Bjelovarsko-bilogorske u 2019. godini postoji sveukupno 6 sustava javne vodoopskrbe²⁷ i 7 javnih isporučitelja vodnih usluga (vodovoda) čija djelatnost uključuje aktivnosti vodoopskrbe.

Tablica 20. Organizacija javne vodoopskrbe u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

Naziv javnih isporučitelja vodnih usluga	Grad/Općina
DARKOM VODOOPSKRBA I ODVODNJA d.o.o. / Daruvar	Daruvar
KAPELAKOM d.o.o. / Kapela	Kapela
KOMUNALIJE VODOVOD d.o.o. / Čazma	Čazma
VODA GAREŠNICA d.o.o. / Garešnica	Garešnica
VODNE USLUGE d.o.o. / Bjelovar	Bjelovar
VODOVOD d.o.o. / Veliki Grđevac	Veliki Grđevac
Vodovod Grubišno Polje d.o.o. za vodne usluge / Grubišno Polje	Grubišno Polje

Izvor: Upravni odjel za graditeljstvo, promet, prostorno uređenje i komunalnu infrastrukturu Bjelovarsko-bilogorske županije

Priključenosti stanovništva na javnu vodoopskrbu pokazuje kako se opskrbljenost stanovništva vodom na području Županije u razdoblju od 2016. do 2018. godine povećala, sa 51,8 % u 2016. godini kada je broj priključenih stanovnika iznosio 62.033, na približno 67,7%, u 2018. godini kada je na sustav javne vodoopskrbe spojeno 81.025 stanovnika. No u usporedbi sa prosjekom RH od 91,5 %, Bjelovarsko-bilogorska županija je na 19. mjestu od svih županija, odnosno među tri je županije u Hrvatskoj sa najnižom stopom priključenosti na javnu vodoopskrbu²⁸.

Tablica 36. Podaci o priključenosti stanovništva Bjelovarsko-bilogorske županije na javnu vodoopskrbu

Godina	Broj stanovnika	Javna vodoopskrba		
		Broj vodovoda	Broj priključenih stanovnika	% priključenosti na javnu vodoopskrbu
2016.	119.764	8	62.033	51,8
2017.	119.764	7	62.033	51,8
2018.	119.764	7	81.025	67,7

Izvor: Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopisi 2016.- 2018.

Dužina mreže vodoopskrbnog sustava u 2019. godini na području Bjelovarsko-bilogorske županije iznosila je ukupno 1.335,7 km. Od toga se 1.086,8 km odnosilo na duljinu razvodne mreže, dok se 248,9 km odnosilo na duljinu postojećih glavnih i magistralnih vodoopskrbnih cjevovoda na području Županije.

²⁷ Vodoopskrbni sustav grada Bjelovara, Vodoopskrbni sustav Čazma, Vodoopskrbni sustav grada Daruvara, Vodoopskrbni sustav Garešnica, Vodoopskrbni sustav Grubišno Polje te Vodoopskrbni sustav Trojstvo-Grđevac.

²⁸ Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopisi 2018, Opći podaci o vodoopskrbi u 2018., str.361

Ukupna potrošnja vode odnosno isporučena količina vode korisnicima, prema podacima dostavljenim od strane javnih isporučitelja vodnih usluga na području Bjelovarsko-bilogorske županije, u razdoblju od 2016. (2.770.047,00 m³) do 2019. godine (3.025.671,30 m³) se povećala.

Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije u 2019. godini postoji 7 javnih isporučitelja vodnih usluga čija djelatnost obuhvaća odvodnju otpadnih voda. Pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda značajno varira među lokalnim jedinicama u Županiji. Većina naselja na području Bjelovarsko-bilogorske županije nema riješenu odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda na zadovoljavajući način putem izgrađenih mreža javne odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda riješena je djelomično u gradovima te općinskim središtima, u gradu Bjelovaru, Daruvaru i Garešnici, Čazmi i Grubišnom Polju, te općinama Sirač i Hercegovac. U većini ostalih naselja Županije odvodnja otpadnih voda riješena je putem sabirnih i septičkih jama iz kojih se otpadne vode prelijevaju u vodotoke i dreniraju u podzemlje. Dužina mreže javne odvodnje na području Bjelovarsko-bilogorske županije u 2018. godini iznosila je ukupno 271,5 km.

Na području Županije izgrađeni su uređaji za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) u gradu Bjelovaru kapaciteta 65 300 ES, gdje se provodi tretman mehaničko-biološkog pročišćavanja II. stupnja. Zatim u gradu Daruvaru, gdje je kapacitet uređaja 23 000 ES, a provodi se biološko pročišćavanje II. stupnja. III. Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja grada Daruvara planira se izgradnja novog UPOV III. stupnja pročišćavanja. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda II. stupnja izgrađen je i u gradu Garešnici, kapaciteta 7 000 ES. U Grubišnom polju nalazi se UPOV kapaciteta 5 000, koji je koncipiran kao kombinacija mehaničkog i biološkog stupnja, a pušten je u rad 2015. godine. U općini Veliko Trojstvo izgrađen je UPOV gdje se provodi pročišćavanje III. stupnja. Uređaj je u funkciji, ali radi malim kapacitetom jer je do sada izgrađen samo mali dio sabirne kanalizacijske mreže. Kapacitet UPOV-a je 3 600 ES.

Prema podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. i 2018. godinu broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, ispuštenih iz ispusta obveznika se u promatranim godinama smanjio (sa 102 u 2017. na 95 u 2018.) dok se broj ispusta komunalnih otpadnih voda iz sustava javnih odvodnji povećao (8 u 2017., 9 u 2018.). Smanjio se i broj fizikalno –kemijskih postupaka kojima se voda tretirala (sa 4 na 3), ali se povećao broj bioloških postupaka kojima se voda tretirala (sa 0 na 1)²⁹. Gledajući ukupne količine ispuštenih komunalnih otpadnih voda u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji u 2018. godini (4.827.141,50 m³/god) 89,46 % otpadnih voda je bilo tretirano biološkim i kombinirano fizikalno – kemijskim postupcima, dok je 10,54 % bilo ispušteno bez pročišćavanja³⁰.

Višegodišnjim programom gradnje komunalnih vodnih građevina (Narodne novine br. 117/15) na području Bjelovarsko-bilogorske županije definirano je 8 aglomeracija s rokovima izgradnje sustava javne odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda od prosinca 2018. do prosinca 2023. godine³¹. Trenutno je u provedbi projekt Poboljšanje vodnokomunalne infrastrukture aglomeracije Bjelovar (2019.-2023.) koji uključuje potrebna ulaganja u sustav vodoopskrbe kako bi se na sustav moglo priključiti nove korisnike te smanjilo gubitke na mreži kao i potrebna ulaganja u sustav

²⁹ Tablica 44. u Prilogu.

³⁰ Tablica 45. u Prilogu.

³¹ Tablica 46. u Prilogu.

odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Bjelovara i Rovišća s ciljem usklađivanja s Direktivom o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda.

1.3.2.2. Sustav energetske opskrbe

Elektroenergetika

Područje Bjelovarsko-bilogorske županije je dobro opskrbljeno električnom energijom, a mreža za potrebe gospodarstva i kućanstava je na visokoj razini. Na području Županije električnu energiju distribuiraju tri distributera: DP "Elektra" Bjelovar, DP "Elektra" Križ, DP "Elektra" Koprivnica. Najveći dio područja Županije opskrbljuju distributeri iz Bjelovara i Križa, a samo manji sjeverni dio Županije distributer iz Koprivnice.

Prema Izvješću o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009. – 2013. DP "Elektra" Bjelovar distribuira električnu energiju na većem dijelu sjevernog područja Županije. Na tom distributivnom području izgrađene su slijedeće transformacijske stanice: TS 110/35 kV "Bjelovar", TS 110/35 kV "Mlinovac", TS 35/10 kV "Bjelovar I", TS 35/10 kV "Bjelovar II", TS 35/10 kV "Bjelovar III", TS 35/10 kV "Mišulinovac", TS 35/10 kV "Bulinac", TS 35/10 kV "Veliki Grđevac", TS 35/10 kV "Ivanska", TS 35/10 kV "Predavac".

DP "Elektra" Križ distribuira električnu energiju na južnom dijelu područja Županije. Na tom prostoru izgrađene su slijedeće transformacijske stanice: TS 110/35 kV "Daruvar", TS 35/10 kV "Čazma", TS 35/10 kV "Garešnica", TS 35/10 kV "Daruvar 1", TS 35/10 kV "Daruvar 2, TS 35/10 kV "Sirač", TS 35/10 kV "V. Zdenci" i TS 35/10 kV "Hercegovac".

DP "Elektra" Koprivnica na području Bjelovarsko-bilogorske županije nema izgrađenih većih transformacijskih stanica. A visokonaponska elektroenergetska mreža koja obuhvaća dalekovode naponske razine 400 kV i 110 kV u nadležnosti je Hrvatskog Operatora prijenosnog sustava (HOPS).

Prema podacima iz Izvješća o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009. – 2013. duljina visokonaponske prijenosne mreže (400 kV, 110 kV) na području Bjelovarsko-bilogorske županije iznosi 115,8 km, odnosno 3,3%, duljina distributivne srednjenaponske mreže (35kV, 20 kV, 10 kV) iznosi 1.434,0 km, odnosno 40,3%, dok duljina distributivne niskonaponske mreže (0,4 kV) iznosi 2.010,8 km, odnosno 56,4% elektroenergetske mreže.

V . izmjenama i dopunama Prostornog plana Bjelovarsko-Bilogorske županije planirane su trafostanice: TS 110/35 kV (20) Čazma, TS 110/35 kV (20) Garešnica, TS 110/35 kV (20) M. Zdenci, TS 110/10 kV (20) V. Korenovo i TS 110/10 kV (20) Kronospan. Prostornim planom utvrđeni su i načelni koridori 110 kV dalekovoda: TS Mlinovac - TS Virje, TS Mlinovac - TS Kronospan, Mlinovac - V. Grđevac - M. Zdenci - Daruvar - Pakrac, DV za buduću TS Garešnica, spoj buduće TS Čazma na postojeći 110 kV DV Ivanić – Koprivnica, spoj buduće TS V. Korenovo na postojeći 110 kV DV Bjelovar – Čazma. Utvrđen je i postojeći koridor za novu 400 kV poveznicu RP Velševac – TS Međurić - TS Ernestinovo.

Plinoopskrba

Transportni plinski sustav na području Bjelovarsko-bilogorske županije u nadležnosti je državne tvrtke Plinacro d.o.o., a sastoji se od mreže visokotlačnih magistralnih plinovoda, plinovoda za

međunarodni transport i spojnih plinovoda ukupne duljine 195,48 km.³² Duljina lokalnog plinovoda na području BBŽ iznosi 809,56 km³³. Distribuciju i izgradnju distribucijskog sustava te priključenje korisnika na plin na području Bjelovarsko-bilogorske županije obavlja 4 distribucijska poduzeća: Elektrometal – distribucija plina d.o.o. Bjelovar, DARKOM d.o.o., Čaplin d.o.o. Čazma i Plin d.o.o. Garešnica.

Elektrometal – distribucija plina d.o.o. Bjelovar pokriva područje Grada Bjelovara, Rovišća, Nove Rače, Severina, Bereka, Ivanske, Štefanja, Kapele, Velikog Grđevaca i Velike Pisanice, a duljina plinske mreže prema podacima iz Izvješća o stanju u prostoru BBŽ 2009.-2013. iznosi 412,97 km. DARKOM d.o.o. pokriva područje Grada Daruvara sa prigradskim naseljima, Grada Grubišnog Polja sa naseljima Mali i Veliki Zdenci, Općinu Sirač, Općinu Končanica te Općinu Dežanovac, a duljina plinske mreže iznosi 165 km. Čaplin d.o.o. Čazma pokriva područje Čazme, Velikog Trojstva i Šandrovca, a duljina plinske mreže prema Izvješću o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009.-2013. iznosi 157,4 km. Dok Plin d.o.o. Garešnica pokriva područje Garešnice, Hercegovca i Velike Trnovitice, a duljina plinske mreže iznosi 74,19 km. Općine Zrinski Topolovac i Đulovac nisu plinificirane, a stupanj prosječne opskrbljenosti plinom na području Županije se povećava.

V. izmjenama i dopunama Prostornog plana BBŽ utvrđuje se smještanje regionalnog plinovoda Bjelovar - Sv. Ivan Žabno u koridor postojećeg plinovoda Bjelovar – Križevci te planirani magistralni plinovod Kozarac-Gola.

Naftni sustav

Sjeverozapadnim dijelom Bjelovarsko-bilogorske županije položena je trasa dijela Jadranskog naftovoda JANAF-a (Sisak - Virje - Mađarska), sustava za međunarodni transport nafte u oba smjera, u duljini 47,50 km³⁴. V. izmjenama i dopunama Prostornog plana Bjelovarsko-bilogorske županije planirano je smještanje međunarodnog cjevovoda za transport nafte i višenamjenskog međunarodnog produktovoda u koridor postojećeg međunarodnog cjevovoda za transport nafte JANAF-a. Na području Županije izgrađen je i naftovod Ivanić Grad - Bjelovar - Budrovac.

Na području Županije nalaze se naftna polja. Koncesionar za istraživanje i proizvodnju nafte i plina na proizvodnim poljima je INA d.d. Najveće naftno polje je Bilogora, a na području Županije još ih je 9 manjih. Nafta se iz bušotina cijevnom mrežom šalje u sabiralište Šandrovac, gdje se odvaja nafta od slane vode i šalje dalje naftovodom preko Bjelovara prema Ivanić Gradu na daljnju preradu.

Prema podacima INA d.d. za Izvješće o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009. – 2013. ukupna duljina naftovoda na području Bjelovarsko-bilogorske županije iznosi 235,7 km³⁵ a smješteni su na području općina Šandrovac, Veliko Trojstvo, Štefanje, Severin te gradova Bjelovar i Čazma.

Obnovljivi izvori energije

Bjelovarsko-bilogorska županija je usmjerena na poticanje korištenja obnovljivih izvora energije. Prema podacima u Registru obnovljivih izvora energije i kogeneracije te povlaštenih proizvođača

³² Izvješće o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009.-2013.

³³ Ibid.

³⁴ Izvješće o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009.-2013.

³⁵ Izvješće o stanju u prostoru Bjelovarsko-bilogorske županije 2009. – 2013.

(Registar OIEKPP) Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja na području BBŽ realizirano je ili u nekoj fazi realizacije 115 sunčanih elektrana na građevinama ukupne snage 2,17 MW. Sunčeva energija kao izvor energije u BBŽ koristi se većinom u privatne svrhe, a solarne ploče su financirane od strane kućanstava koje ih koriste. Porast iskorištavanja sunčeve energije primjećuje se na obroncima Bilogore. Sve se češće pojavljuju male solarne ploče na vikendicama koje su dovoljne za privatne potrebe kućanstava. Niz je i manjih solarnih elektrana kao što je Eko-step mini solarna elektrana (jačine 27,3 kilovata) investitora Grada Grubišnog Polja, sufinancirana od Fonda zaštite okoliša i energetske učinkovitosti. Kao i elektrana kapaciteta 10 kilovata u Gornjoj Kovačici nedaleko Velikoga Grđevca koju je izgradila tvrtka „Ino solar“. Nakon što su sklopljeni ugovori s Herom, obje elektrane dobivenu električnu energiju isporučuje u elektro-energetski sustav HEP-a.

Na području Županije iskorištava se geotermalna energija. U Velikoj Cigleni kod Bjelovara je krajem 2018. godine u pogon puštena prva geotermalna elektrana u Hrvatskoj – „Velika 1“. Elektrana raspolaže bruto snagom od 16,5 MW, a u energetska mrežu grada pušta 10 MW. Energija proizvedena u ovoj elektrani pokriva polovicu stalnih potreba kućanstava u BBŽ. Preostala toplina koristi se za grijanje staklenika i industrijskih postrojenja što donosi korist manjim poljoprivrednicima i tvrtkama.

Prema podacima iz Registra OIEKPP na području Županije je 10 elektrana na bioplin i 7 elektrana na biomasu. Potencijali za korištenje biomase na području Županije su izrazito veliki s obzirom da je značajan dio Županije pokriven šumama, a elektrane kao pogonsko gorivo koriste šumsku biomasu. Kogeneracijska elektrana „Bio energana Bjelovar“ otvorena je u 2019. godine i u privatnom je vlasništvu. Kao pogonsko gorivo koristi šumsku biomasu. Instalirana električna snaga postrojenja iznosi 1200 kW i služi za zadovoljenje vlastite potrošnje, a višak od 1 MW se predaje u elektrodistribucijsku mrežu HEP-a. Kogeneracijska elektrana izgrađena 2019. u Grubišnom Polju isto tako kao pogonsko gorivo koristi šumsku biomasu. Proizvedena električna energija iznosi 5,6 MW te se distribuira u energetska sustav grada, a toplinsku energiju od 6,5 MW koristi za sušenje drva čime se pomaže manjim pilanama koje nemaju vlastite sušare.

Tijekom 2018. u Čazmi je pušten u promet toplovod „DI Čazma“ koji pomoću drvene mase grije obližnje škole, a čime su iskorišteni drveni ostaci i omogućena proizvodnja toplinske energije za Čazmu tj. pojedine ustanove. Što je sjajan primjer smanjenja nastanak otpada u okviru kružnog gospodarstva. Količina poljoprivredne i životinjske biomase drastično se povećava edukacijom OPG-ova i PG-ova. Veća poljoprivredna gospodarstva, zajedno sa županijom, ulažu u gradnju kogeneracijskih postrojenja, a sredstva za ovakve projekte Županija povlači iz EU fondova. Takva kogeneracijska postrojenja nalaze se na području sela Kovačevac u općini Rovišće i selu Bojana nedaleko grada Čazme. To su manja postrojenja koja koriste sječke, stabljike, koštice, životinjski izmet te zeleni otpad za dobivanje toplinske i električne energije.

Bjelovarsko-bilogorska županija ima velike mogućnosti za gospodarski razvoj temeljen na obnovljivim izvorima energije. Bogatstvo geotermalnom energijom trenutno se iskorištava, ali prostor za napredak postoji u iskorištavanju biomase te korištenju sunčeve energije.

Županija na svom području potiče i projekte energetske učinkovitosti koji se najvećim dijelom odnose na energetska obnovu zgrada javne namjene odnosno na poboljšanje energetske učinkovitosti u odgojno-obrazovnim i zdravstvenim ustanovama kojima je Županija vlasnik ili osnivač. Tako se završavaju radovi energetske obnove na ukupno 12 školskih objekata u 2020. godini. Bjelovarsko-bilogorska županija na taj način ispunjava zacrtani cilj vezan uz ulaganje u školstvo i obnovu 90 posto svih matičnih i područnih škola kojima je osnivač do kraja 2021. Primjer poboljšanja energetske učinkovitosti u zdravstvenim ustanovama je projekt Specijalne bolnice Daruvarske toplice

kojim su realizirani radovi na povećanju energetske učinkovitosti bolnice uz podizanje kvalitete pružanja usluga korisnicima.

Tablica 21. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području vodne i energetske infrastrukture

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – porast priključenih stanovnika na sustav javne vodoopskrbe – djelomično riješena odvodnja otpadnih i oborinskih voda te pročišćavanje u gradovima – na području Županije nalaze se naftna polja – izgrađena prva geotermalna elektrana u Hrvatskoj – izgrađene elektrane na bioplin i biomasu – poticanje projekata energetske učinkovitosti u javnim zgradama <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – još uvijek niska razina javne vodoopskrbe – nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda – nedovoljan broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i nezadovoljavajući stupanj pročišćavanja otpadnih voda 	<ul style="list-style-type: none"> – istraživanja nalazišta nafte – izgradnja solarnih elektrana, bioplinjskih elektrana i elektrana na šumsku biomasu kako bi se povećalo korištenje obnovljivih izvora energije – poticanje mjera energetske učinkovitosti kako bi se smanjila potrošnja energije u javnim zgradama i domovima građana 	<ul style="list-style-type: none"> – proširenje vodovodne mreže – nadogradnja postojećeg i izgradnja novih sustava odvodnje – povećati postotak priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje – izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i postizanje višeg stupnja pročišćavanja na uređajima – povećati plinifikacijsku mrežu na području županije – potencijal za korištenje bioenergije – danja ulaganja u energetske učinkovitost

1.3.3. Prometna povezanost i mobilnost

1.3.3.1. Cestovni promet

Cestovni promet je ključna sastavnica ukupne prometne infrastrukture Bjelovarsko-bilogorske županije i njezinog boljeg integriranja u prometni sustav države, ali i poboljšanja unutar županijske prometne povezanosti. Mrežu cesta u Županiji čini 6 državnih cesta (265 km, 25%), 497.8 km (47%) županijskih cesta, te 298.7 km (28%) lokalnih cesta. Prostorom Županije ne prolazi niti jedna autocesta, a najvažnija državna cesta je DC28 koja povezuje Bjelovar sa Zagrebom preko Vrbovca te Daruvar i Grubišno polje sa Bjelovarom. Gustoća cestovne mreže javnih cesta na području Bjelovarsko – bilogorske županije je niska, a 2018. je iznosila 401 m/km², bitno niže od prosjeka RH od 472 m/km².

Glavno obilježje prometnog sustava Županije je njegova marginaliziranost u odnosu na glavne državne pravce. Paralelno s prostorom Županije, prema istočnom, kontinentalnom dijelu RH prolaze podravski (DC2) i posavski (A3) prometni pravci³⁶. Paralelno s podravskom magistralom, područjem Bjelovarsko – bilogorske Županije prolazi državna cesta DC28 (Zagreb - Bjelovar - Daruvar – Pakrac), a

³⁶ Državna cesta D¹2, G.P. Dubrava Križovljanska (gr. R. Slovenije) – Varaždin – Virovitica – Našice – Osijek – Vukovar – G:P: Ilok (gr. R. Srbije), „podravska magistrala“, prolazi sjeverno od Županije, a posavski pravac definiran je smjerom Ljubljana – Bregana / Zagreb – Slavonski Brod – Lipovac – Beograd te ima oznaku E70, odnosno A3.

paralelno s posavskim pravcem prolazi državna cesta DC26 Vrbovec-Čazma-Garešnica-Pakrac. Okomiti prometni pravci na podravski i posavski pravac prolaze državnim cestama DC43 (Ivanić Grad-Čazma – Bjelovar – Đurđevac), državnom cestom DC45 i državnom cestom DC5 (Kutina-Garešnica - Grubišno Polje – Virovitica) te državnom cestom DC5 i županijskom cestom ŽC3301 (Pakrac - Daruvar - Đulovac – Slatina). Bjelovarsko - bilogorskom županijom prolazi u pravcu sjever-jug međunarodni prometni pravac E661 (državna cesta DC5) od Kapošvara (Mađarska) preko Virovitice prema Grubišnom polju, Daruvaru i Pakracu te dalje prema Bosni i Hercegovini.

Mreža lokalnih i županijskih cesta ne zadovoljava u potpunosti potrebe gospodarstva niti lokalnoga stanovništva. Pomak je posljednjih godina učinjen izgradnjom dijela brze ceste od naselja Cugovec kod Vrbovca do Zagreba. Spomenuta dionica čini sastavni dio planirane brze ceste od regionalnoga značaja, A13 Vrbovec – Bjelovar – Virovitica koja će zajedno s planiranom brzom cestom A12 Vrbovec – Križevci – Koprivnica tvoriti cjelinu Podravsko-bilogorski ipsilon. Na području Županije ne postoje obilaznice oko mnogih naselja, no 2019. godine je za promet otvorena Istočna obilaznica grada Bjelovara.

Stanje cestovne mreže u Županiji, kako u pogledu prometno-tehničkih elemenata, tako i u pogledu stanja kolničke konstrukcije je loše. Podaci o stanju kolnika županijskih i lokalnih cesta Županijske uprave za ceste za 2019. godinu pokazuju da je na području Bjelovarsko-bilogorske županije najviše kilometara cesta ocijenjeno sa ocjenom 3, 131 km županijskih te 50 km lokalnih. Ocjenama 4 i 5, gdje ocjena 5 predstavlja najlošiju kvalitetu, ocijenjeno je 38% cestovne mreže lokalnih cesta, te 35% cestovne mreže županijskih cesta što znači da više od trećine prometne mreže županijskog i lokalnog značaja nije u dobrom stanju te joj je potrebna rekonstrukcija. Ocjenom 0, što predstavlja kolnike bez oštećenja, odnosno do 30% površine kolnika koji imaju lokalna oštećenja, ocijenjeno je samo 20% županijskih cesta te 24% lokalnih cesta.

U sklopu projekta „Sanacija opasnih mjesta (uklanjanje crnih točaka) na državnim cestama“ vrijednog 69,6 milijuna HRK, koji je obuhvaćao 12 županija detektirana su 23 opasna mjesta na kojima će se do 2023. godine obaviti radovi poput izmjene i dopune prometne signalizacije i opreme, građevinskog uređenja i proširenja sporednih prilaza, izvedbe pješačkih prijelaza, nogostupa i kružnih raskrižja kao i radovi na ugradnji zaštitnih ograda i rekonstrukciji raskrižja. Među odabranim točkama nalazi se i lokacija u Garešnici na državnoj cesti DC45.

Bjelovarsko-bilogorska županije je jedna od županija sa najnižim stupnjem motorizacije u RH. S obzirom da stupanj motorizacije pokazuje određene korelacijske veze s ekonomskom razvijenošću, može se istaknuti kako je to jedan od indikatora ekonomskog zaostajanja Županije.

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije niti u jednom gradu ne postoji organizirani javni gradski prijevoz putnika. Osnovni je oblik javnog prometa na području Županije autobusni promet. Županijski linijski promet na području Bjelovarsko-bilogorske županije obavljaju tri tvrtke na sveukupno 112 linija. Treba napomenuti kako je broj linija velik jer se prilikom povezivanja dva naselja ruta kojom prolazi autobus tijekom dana mijenja (npr. linija prolazi kroz različita naselja ujutro i navečer), a svaka ruta se računa kao zasebna linija.

Razina pokrivenosti linijama autobusnog prometa i učestalost dnevnih polazaka zadovoljavaju. Kao mogući ograničavajući čimbenici izdvajaju se nedovoljni prostorni kapaciteti pojedinih autobusnih kolodvora i loša opremljenost pratećih objekata, te loša opremljena autobusna stajališta posebice na nerazvrstanim cestama. Daljnja poboljšanja su potrebna u modernizaciji lokalne cestovne mreže radi atraktivnosti, brzine i sigurnosti, te modernizaciji voznih parkova prijevoznih organizacija.

Također, još uvijek nedostaju konkretne aktivnosti u dijelu koji se odnosi na uvođenje sustava integriranog prijevoza putnika.

1.3.3.2. Željeznički promet

Područjem Bjelovarsko – bilogorske županije prolaze dvije jednokolosiječne pruge od lokalnog značaja, L203 (Križevci – Bjelovar – Kloštar) i L204 (Banova Jaruga – Pčelić). Ukupna duljina pruga koje prolaze Bjelovarsko – bilogorskom županijom je 72,385 km.

Pruge na području Bjelovarsko-bilogorske županije nisu elektrificirane te je na njima putnički prijevoz organiziran dizel-motornim vlakovima, dok je na dionici pruge između Pčelića i Daruvara prijevoz putnika organiziran autobusima koji se zaustavljaju na službenim željezničkim mjestima (kolodvorima i stajalištima).

U prosincu 2019. je otvorena novoizgrađena željeznička pruga L214 Gradec - Sveti Ivan Žabno³⁷, prva izgrađena pruga u Hrvatskoj nakon 52 godine. Pruga je predviđena za lokalni prijevoz te ima svrhu približiti Grad Bjelovar i bjelovarsku regiju Gradu Zagrebu i bolje povezati Bjelovarsko-bilogorsku, Koprivničko-križevačku i Zagrebačku županiju. Stanovnicima omogućuje bržu i kvalitetniju dnevnu migraciju na posao i školovanje prigradskim vlakovima, a od velikog je značaja za grad Bjelovar i Bjelovarsko-bilogorsku županiju jer značajno skraćuje vrijeme putovanja vlakom od Bjelovara do Zagreba.

1.3.3.3. Zračni promet

Na prostoru Županije postoje dva letjelišta za športske i lake komercijalne zrakoplove do 6,5 tona, letjelište Brezovac u blizini Bjelovara i letjelište kod Daruvara. Oba imaju travnatu tvrdu poletno – sletnu stazu sa pratećim objektima. Ostala četiri letjelišta na području Županije su namijenjena zrakoplovima za potrebe poljoprivrede i sporta, a nalaze se: kod Nove Rače (betonska pista), kod Čazme „Grabovnica“ (betonska pista), kod Blagorodovca (betonska pista), kod Garešnice (travnata pista). V. izmjenama i dopunama Prostornog plana Bjelovarsko-bilogorske županije postojeća letjelišta kod Čazme i Daruvara planiraju se pretvoriti u zračna pristaništa sa svim potrebnim pratećim sadržajima, dok letjelište u Brezovcu zadržava svoj položaj u prostoru, ali mu je prostornim planom potrebno utvrditi odgovarajuću površinu. A s obzirom da mu je razvoj ograničen zbog postojećih infrastrukturnih koridora, po potrebi iznaći i zamjensku lokaciju.

1.3.3.4. Biciklistički promet

Na području Bjelovarsko-bilogorske županije biciklistička infrastruktura je još uvijek nedovoljno razvijena. Najpoznatija ruta je Županijska ruta koja povezuje pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije: Bjelovar, Čazmu, Garešnicu, Daruvar i Grubišno Polje. Na području Županije postoji još šest lokalnih biciklističkih ruta za cikloturiste te šest biciklističkih staza. Bjelovarske biciklističke rute obuhvaćaju Bilogorsku rutu, Vinogradsku rutu i Sajamsku rutu dok se na području Čazme nalaze Plava, Zelena i ruta oko Čazmanskog kaptola. Kroz Bjelovarsko-bilogorsku županiju prolazi i

³⁷ Izgrađena je jednokolosiječna, neelektrificirana željeznička pruga predviđena za prigradski željeznički promet duljine 12,2 km. Prilikom izrade projekta definirani su gabariti pružne dionice koja se u budućnosti može elektrificirati.

međunarodna ruta Lonjsko Polje-Balaton. Neke od biciklističkih staza u Županiji su povezane s međunarodnom biciklističkom rutom EuroVelo 13³⁸ - Ruta željezne zavjese, u Hrvatskoj Dravska ruta.

Podaci iz Operativnog plana cikloturizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije od 2017. do 2020. godine pokazuju da se na području BBŽ nalazi 405 km označenih biciklističkih ruta od čega je oko 200 km županijskih te 291 km lokalnih te 191 km biciklističkih staza. Operativni plan predviđa niz projekata trasiranja, ucrtavanja i označavanja biciklističkih ruta na području županije, kao i postavljanje informativnih tabli, izgradnju odmorišta i vidikovaca uz biciklističke staze te postavljanja servisnih stanica za bicikle odnosno instalacija solarnih stupova za popravak bicikla. No biciklizam je u Županiji i dalje slabo povezan s ostalim vidovima prometa.

Infrastruktura za električna vozila

Prema prikupljenim podacima iz studenog 2020., na području Županije postoji sedam punionica za električna vozila i to na tri lokacije u Bjelovaru, dvije u Daruvaru te po jedna u Čazmi i Grubišnom Polju. I električni automobili su sukladno trendovima zaživjeli u Županiji. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost odobrio je 2020. godine gradu Bjelovaru sufinanciranje nabave električnog automobila Renault Zoe koji će koristiti gradski komunalni redari.

1.3.3.5. Digitalna infrastruktura

Digitalna infrastruktura u Županiji zaostaje za ciljanim standardom koji predviđaju strateški dokumenti Europske komisije i Republike Hrvatske u području digitalnog razvoja. Jedan od ključnih pokazatelja uspješnosti nacionalne Strategije razvoja širokopojasnog pristupa u RH 2016.-2020. bio je da se do kraja 2020. udjel priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem nepokretne mreže velikih brzina (≥ 30 Mbit/s) u ukupnom broju nepokretnih širokopojasnih priključaka poveća na 80% (sa 2,8% u 2015.) te da se razvija ultrabrzi širokopojasni pristup (od najmanje 100 Mbit/s). Prema analizi učinaka provedenih mjera i aktivnosti iz strategije za razdoblje 2016.-2020. u Nacionalnom planu razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine, utvrđeno je da ciljevi strategije do kraja 2020. nisu ostvareni, uz značajno negativno odstupanje od planiranih vrijednosti. Navedeni nacionalni plan predstavlja kontinuitet politike Vlade RH u strateškom planiranju razvoja širokopojasnog pristupa te donosi nove ciljeve uvođenje mreža vrlo velikog kapaciteta u kućanstva odnosno širokopojasni pristup s brzinom u smjeru korisnika od najmanje 100 Mbit/s, uz mogućnost nadogradnje na brzine do 1 Gbit/s. Ako se promatra broj priključaka širokopojasnog pristupa za 2021. godinu, podaci HAKOM-a pokazuju da je broj priključaka za Bjelovarsko-bilogorsku županiju iznosio 18.927, što ju svrstava na 16. mjesto od svih hrvatskih županija. Dok podaci HAKOM-a za 2021. otkrivaju kako je gustoća širokopojasnih priključaka u RH dosegla tek 69,0%, a u Županiji je taj udjel iznosio 46,0%, što ju smješta na nisko 19. mjesto među ostalim županijama i ukazuje na slabu dinamiku povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina.

Veći napredak bi se trebao ostvariti s početkom ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu sufinanciranim putem EU fondova. Županija je već do sada ostvarila bespovratna sredstva od strane Ministarstva gospodarstva na natječaju koji je poticao razvoj gospodarskog okruženja ulaganjem u širokopojasnu infrastrukturu. Također županija je nositelj projekta razvoja širokopojasne infrastrukture u koji su uključeni grad Bjelovar i općine Velika Pisanica, Nova Rača, Kapela, Veliko Trojstvo, Zrinski Topolovac, Rovišće, Šandrovac i Severin. Projekt je temeljen na Sporazumu o suradnji na projektu razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa u područjima u kojima nema

³⁸ Sustav biciklističkih pravaca preko cijelog europskog kontinenta.

dostatnog komercijalnog interesa za ulaganja. Cilj je da se na područjima gdje širokopojasne mreže nisu prisutne, izgrade otvorene širokopojasne mreže elektroničkih komunikacija koje će povezati sva naselja te sve zainteresirane korisnike sa širokopojasnim temeljnim mrežama. Projekt je važan za razvoj digitalnog društva, konkurentnost gospodarstva, ali i podizanje standarda građana Bjelovarsko-bilogorske županije. Jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave koje nisu iskoristile mogućnost sufinanciranja izgradnje širokopojasne infrastrukture u financijskom razdoblju 2014.-2020., a izradile su Planove razvoja širokopojasnog pristupa za svoje područje, dana je mogućnost sufinanciranja u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026.

Tablica 22. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prometa

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – izgrađena je nova željeznička pruga L214 Gradec - Sveti Ivan Žabno – Masterplan prometnog sustava BBŽ – zadovoljavajuća pokrivenost linijama autobusnog prometa i učestalost dnevnih polazaka zadovoljavaju – otvaraju se punionice za električna vozila na području BBŽ – potpisani su ugovori za sufinanciranje provedbe projekata razvoja širokopojasne infrastrukture velikih brzina – uvođenje električnih vozila za komunalne poslove u Bjelovaru <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – izoliranost županije u odnosu na glavne prometne pravce - važni prometni pravci: DC2 i A3 zaobilaze područje Županije – nužna poboljšanja unutaržupanijske cestovne infrastrukture (prometno-tehnički elementi i stanje kolničke konstrukcije je loše) – nepostojanje autoceste na području Županije – previsoki udio lokalnih i županijskih cesta u odnosu na državne ceste u ukupnoj cestovnoj mreži (75:25) – niska gustoća cestovne mreže javnih cesta – nepostojanje obilaznica oko mnogih naselja – loše stanje prometnica na području Županije – crna točka na DC45 u Garešnici – ne postoji organizirani javni 	<ul style="list-style-type: none"> – uređenje cestovne infrastrukture – nova željeznička pruga L214 Gradec - Sveti Ivan Žabno otvara mogućnosti za povećanje prometa i bržu i kvalitetniju dnevnu migraciju – osmišljavanje novih biciklističkih ruta i uređenje postojećih sa popratnim sadržajima – ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu za digitalno društvo 	<ul style="list-style-type: none"> – razvoj cestovne infrastrukture usmjeren na bolje povezivanje Županije s glavnim prometnim pravcima – brza cesta D12 Vrbovec – Bjelovar – Virovitica – uspostava javnog gradskog prijevoza – izgraditi obilaznice oko gradova – povećati ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta – integrirati javni prijevoz putnika – daljnji razvoj postojeće željezničke infrastrukture – ulaganja u zračna pristaništa i prateće sadržaje – uložiti više sredstava u gradnju biciklističke infrastrukture – nastaviti razvoj mreže elektropunjača na području Županije – povećati ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture koja omogućuje brzine veće od 100Mbit/s

<ul style="list-style-type: none"> – gradski prijevoz putnika – dotrajali vozni park autobusnih vozila – nedovoljno razvijena i neodržavana željeznička infrastruktura – niska razina opremljenosti autobusnih te željezničkih stajališta – nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura – ispodprosječna gustoća priključaka širokopojasnog pristupa internetu – slaba dinamika povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina 		
--	--	--

1.4. Institucionalni kontekst

1.4.1. Ključni dionici i kvaliteta upravljanja razvojem

Planiranjem i provedbom razvojne politike prvenstveno se bave upravna tijela jedinica lokalne samouprave Bjelovarsko-bilogorske županije, 5 gradova i 18 općina te upravna tijela jedinice područne (regionalne) samouprave.

Jedinice lokalne (regionalne) samouprave imaju izrađene Provedbene programe za mandatno razdoblje 2021- do 2025. godine.

Upravna tijela Bjelovarsko-bilogorske županije su slijedeća:

- Služba ureda župana
- Upravni odjel za pravne i zajedničke poslove
- Upravni odjel za financije
- Upravni odjel za gospodarski razvoj i komunalne djelatnosti
- Upravni odjel za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoliša i zaštitu prirode
- Upravni odjel za poljoprivredu
- Upravni odjel za društvene djelatnosti i obrazovanje
- Upravni odjel za zdravstvo, demografiju i mlade
- Služba za unutarnju reviziju
- Upravni odjel za poslove državne uprave

Spomenuta upravna tijela i druge institucije (Javna ustanova Razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije, Tehnološki park Bjelovar d.o.o., Lokalna razvojna agencija – PCG d.o.o., Razvojna agencija Daruvar – javna ustanova za koordinaciju i razvoj Grada Daruvara, Javna ustanova Razvojna agencija Čazma, Razvojna agencija AGRO – ustanova za razvoj grada Grubišnog Polja, Hrvatska gospodarska komora Županijska komora Bjelovar, Obrtnička komora Bjelovarsko-bilogorske županije, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Veleučilište u Bjelovaru, LAG-ovi, poduzetnički centri, poslovni inkubatori i drugi) upravljaju razvojem Bjelovarsko-bilogorske županije.

Upravni odjeli Bjelovarsko-bilogorske županije angažirani su u provedbi razvojnih projekata, a pomak koji se ostvaruje vidljiv je kroz povećanje broja korisnika bespovratnih sredstava, broja korisnika regionalnih mjera te broja korisnika nacionalnih sredstava. Suradnja upravnih tijela i njihova

uključenost u strateško planiranje, izradu razvojnih programa, pripremu, provedbu EU i drugih razvojnih projekata je zadovoljavajuća no potrebno je jačati suradnju i pravodobno informiranje te poticati razvoj kolektivne svijesti. Ulaže se u edukaciju i usavršavanje zaposlenika.

Među aktivnostima koje je potrebno razvijati je svakako i sustav praćenja i vrednovanja rezultata i učinaka razvojne politike te provedbe razvojnih programa koji za sada još uvijek nije jasno uspostavljen.

1.4.2. Međuregionalna i međunarodna suradnja

Bjelovarsko-bilogorska županija uspostavlja i razvija suradnju sa srodnim institucijama i drugim organizacijama unutar granica Republike Hrvatske i izvan njih. Ciljevi su promicanje i uključivanje u aktivnosti međuregionalne suradnje na području gospodarstva, prostornog planiranja, zaštite okoliša, obrazovanja, zdravstva, kulture i sporta, znanstveno-istraživačkog rada, te pokretanje regionalnih inicijativa i razmjena iskustva. Županija je članica Hrvatske zajednice županija od 2003. godine i ima potpisan sporazum o suradnji s Ličko-senjskom županijom 1999. godine, Rimavskom Sobotom iz Slovačke 2002. godine, Županijom Somogy u Republici Mađarskoj 2004. godine te Tuzlanskim kantonom iz Bosne i Hercegovine 2009. godine. Od 2007. godine Županija je i članica Instituta regija Europe, zaklade sa sjedištem u Salzburgu čiji je cilj promicanje i proučavanje regionalizma.

Primjeri uspješne suradnje Bjelovarsko-bilogorske županije i Republike Češke

- Dugogodišnja suradnja regije Plzen i Bjelovarsko-bilogorske županije u području obrazovanja, kulture, turizma, ali i gospodarstva koja se u budućem razdoblju želi osnažiti. Planirana je razmjena učenika petih razreda
- Projekt *Dogradnja i rekonstrukcija Češke osnovne škole Jana Amosa Komenskog Daruvar i Češkog dječjeg vrtića Ferde Mravenca*. Projekt je vrijedan 4,1 milijun kuna, realizira se zahvaljujući suradnji škole, Bjelovarsko-bilogorske županije, Vlade Republike Češke, saborskog zastupnika za češku i slovačku nacionalnu manjinu Vladimira Bileka, Saveza Čeha, Grada Daruvara, Vlade Republike Hrvatske i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Cilj projekta je proširenje smještajnih kapaciteta škole i vrtića. Financiranje dogradnje škole i dječjeg vrtića u iznosu od 1,2 milijuna kuna pokriveno je od strane Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, te Vlade Republike Češke u iznosu od 2,2 milijuna kuna, a Bjelovarsko-bilogorska županija pokriva preostalih 700 tisuća kuna.
- Suradnja s veleposlanstvom Republike Češke i veleposlanstvom Republike Hrvatske u Češkoj s ciljem poticanja gospodarskog razvoja i mogućnosti investicija od strane čeških ulagača u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (suradnja gospodarstvenika i HGK videokonferencijama i susretima)

Tablica 39. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području kvalitete upravljanja i suradnje

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna		

<ul style="list-style-type: none"> – suradnja županijske uprave i Javne ustanove Razvojne agencije Bjelovarsko-bilogorske županije – edukacija zaposlenika za provedbu EU projekata na lokalnoj razini je zadovoljavajuća – suradnja i participativno upravljanje županijske uprave i svih jedinica lokalne samouprave – dobra praksa uvođenja transparentnosti i digitalizacije u radu gradske uprave Bjelovara i Županije – suradnja između upravnih tijela na lokalnoj i županijskoj razini s tijelima središnje državne razine <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – neriješeni imovinsko-pravni odnosi, ograničenje za provedbu razvojnih projekata – organizacije civilnog društva nisu u dovoljnoj mjeri osposobljene za pripremu i provedbu zahtjevnijih projekata – nedovoljno prepoznat značaj strateškog planiranja 	<ul style="list-style-type: none"> – razvijena međunarodna suradnja – osnova za daljnju pripremu i provedbu relevantnih razvojnih projekata financiranih EU i drugim međunarodnim izvorima – jače uključivanje organizacija civilnog društva prilikom upravljanja Županijom – osnaživanje participativnog upravljanja – prirodni resursi Županije predstavljaju razvojni potencijal za zeleni razvoj i rast, razvoj zelenog gospodarstva te za razvoj ruralnog turizma – uspješni primjeri međunarodne suradnje – osnova za daljnju pripremu i provedbu za Županiju značajnih projekata financiranih EU i drugim međunarodnim izvorima 	<ul style="list-style-type: none"> – snažnije uključivati različite neformalne aktere, posebno organizacije civilnog društva u pripremu i provedbu razvojnih projekata, poglavito onih financiranih EU sredstvima – nastaviti jačati koordinaciju, umreženost i kontinuiran protok informacija relevantnih tijela na lokalnoj i županijskoj razini – kontinuirano educirati zaposlenike u svim tijelima županije i lokalnim jedinicama za pripremu i provedbu razvojnih projekata te za praćenje i vrednovanje programa – unaprijediti sustav praćenja i vrednovanja rezultata provedbe razvojne politike te provedbe razvojnih programa – jačati suradnju sa drugim Županijama na relevantnim projektima od uzajamnog interesa – poticati suradnju JLS-ova, te njihovo stjecanje specifičnih znanja u pripremi i provedbi projekata – jačati digitalizaciju na razini Županije – analizirati posljedice pandemije COVID-19 na gospodarski i društveni razvoj Županije te izraditi plan za prevladavanje sličnih posljedica u slučaju produljenog trajanja pandemije ili pojave sličnih ugroza – izraditi plan za postizanje otpornosti/oporavljivosti Županije na prirodne ugroze
---	--	---

1.4.3. Fiskalni kapacitet Županije i JLS-a i EU fondovi

Za provedbu razvojnih projekata bitna je analiza strukture prihoda i rashoda na razini Županije i jedinica lokalne samouprave. Proračunski prihodi lokalnih jedinica i Županije bilježe rast posljednjih godina. Ukupni prihodi jedinica lokalne samouprave i županije iznosili su u 2020 g. 628,97 milijuna kuna, a rashodi 690,36 milijuna kuna, dok su 2019. prihodi iznosili 634,79 milijuna kuna i rashodi 666,51 milijuna kuna.

U sljedećoj je tablici dan pregled dinamike i osnovne strukture prihoda i rashoda za Bjelovarsko-bilogorsku županiju u protekle 3 godine.

Tablica 23. Proračun Bjelovarsko-bilogorske županije u razdoblju 2019.-2021. godine

2019.	2020.	2021.
-------	-------	-------

PRIHODI OD POSLOVANJA	595.963.070,00	891.712.480,00	911.023.804,00
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	331.019,00	454.267	313.721,00
RASHODI POSLOVANJA	454.083.057,00	683.891.332,00	769.846.436,00
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	172.863.940,00	433.449.345,00	286.505.775,00
Razlika – višak/manjak	-30.652.908,00	225.263.930,00	145.014.686,00
Raspoloživa sredstva iz prethodnih godina	-23.196.725,00	6.513.359,00	-12.599,00
Primici od financijske imovine i zaduživanja	60.125.993,00	227.153.033,00	160.558.864,00
Izdaci za financijsku imovinu i otplatu zajmova	6.276.300,00	8.402.462,00	15.531.579,00
Neto zaduživanje/financiranje	53.849.633,00	218.750.571,00	145.027.285,00

Izvor: Bjelovarsko-bilogorska županija, Upravni odjel za financije

Za ocjenu mogućnosti budućih ulaganja u razvojne projekte važno je sagledati potencijalne izvore u županijskom proračunu.

Tablica 241. Proračun Bjelovarsko-bilogorske županije za 2022. godinu i projekcije za 2023. i 2024. godinu

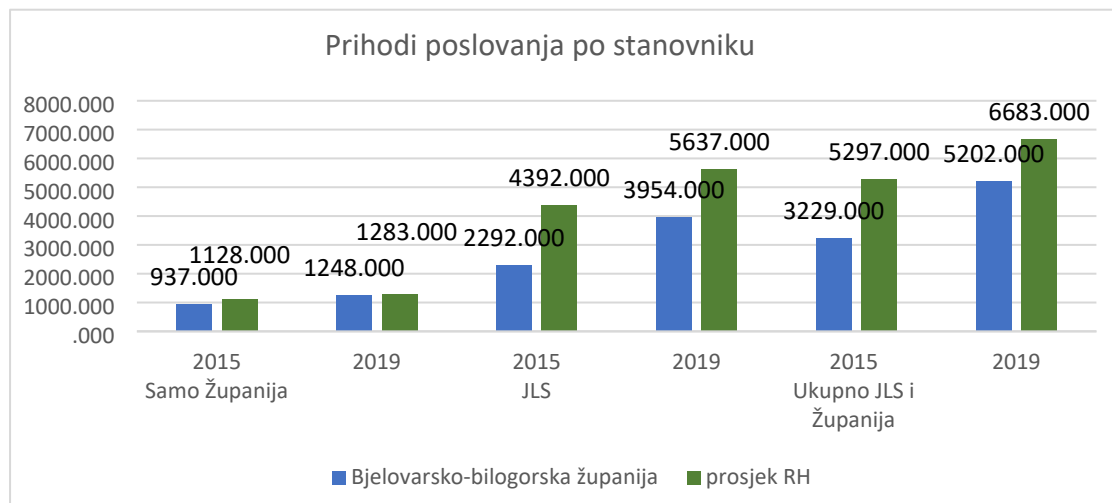
	2022.	2023.	2024.
PRIHODI POSLOVNJA	938.209.182,00	853.726.949,00	822.815.335,00
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	2.324.840,00	138.190,00	138.190,00
RASHODI POSLOVANJA	792.684.503,00	770.804.623,00	756.875.447,00
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	121.685.554,00	56.273.804,00	38.753.717,00
Razlika – višak/manjak	26.163.965,00	26.786.712,00	27.324.361,00
Raspoloživa sredstva iz prethodnih godina	-8.365.779,00	-8.887.750,00	-9.425.399,00
Primici od financijske imovine i zaduživanja	20.924.998,00		
Izdaci za financijsku imovinu i otplatu kredita	38.723.184,00	17.898.962,00	17.898.962,00
Neto zaduživanje/financiranje	-17.798.186,00	-17.898.962,00	-17.898.962,00
Višak/manjak + raspoloživa sredstva iz prethodnih godina	0	0	0

Izvor: Bjelovarsko-bilogorska županija, Upravni odjel za financije

Ukupni fiskalni kapacitet lokalnih jedinica i županije mjereno prihodima poslovanja po stanovniku je 22,2% niži od nacionalnog prosjeka. Prema podacima Ministarstva financija za 2019. ukupni prihodi poslovanja proračuna svih lokalnih jedinica i županije su iznosili 5.202 kn po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 6.683 kn po stanovniku. Kao što se može vidjeti na sljedećoj slici, fiskalni kapacitet županije mjereno prihodima poslovanja po stanovniku je u razini nacionalnog prosjeka, jer su prihodi županije po stanovniku u 2019. bili 1.248 kn po stanovniku, dok je nacionalni prosjek

iznosio 1.283 kn po stanovniku. Prihodi po stanovniku jedinica lokalne samouprave s područja županije su u 2019 g. bili 3.954 kn po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 5.297 kn po stanovniku. To znači da su gradovi i općine na području županije ostvarivale u prosjeku 29,8% manje prihode po stanovniku od nacionalnog prosjeka za lokalne jedinice.

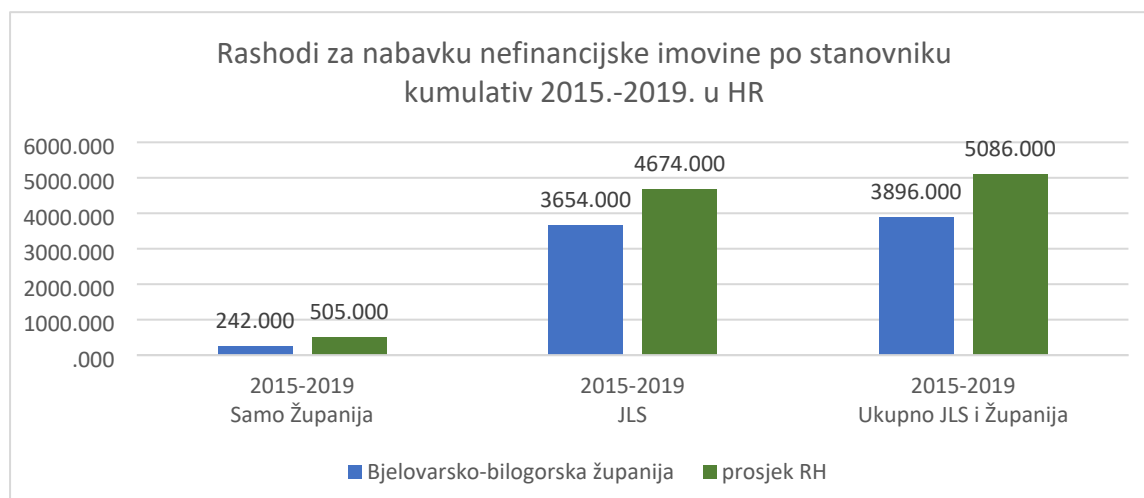
Slika 8. Usporedba prihoda poslovanja po stanovniku županije i lokalnih jedinica u 2015. i 2019. s nacionalnim prosjekom

Izvor: obrada autora na temelju podataka Ministarstva financija

U kojoj se mjeri fiskalni kapaciteti prelijevaju u ulaganja prikazano je na sljedećoj slici. Ukupno su u razdoblju 2015.-2019 lokalne jedinice sa područja Županije i sama Županija uložili 466,6 milijuna kuna u nabavu nefinancijske imovine, što se uglavnom odnosi na građevinske objekte. Ukupna kapitalna ulaganja iznose 3.896 kuna ulaganja po stanovniku, što je za 23,4% niža razina ulaganja od prosjeka RH. Kao što se može vidjeti na slici lokalne jedinice su ostvarile 3.654 kn ulaganja po stanovniku, što je 21,8% niže od prosjeka RH, te Županija, koja je u spomenutom razdoblju ostvarila 242 kn ulaganja po stanovniku što je za 52% niže od prosjeka RH.

Slika 9. Ukupna kapitalna ulaganja županije i lokalnih jedinica po stanovniku 2015.-2019., kumulativ

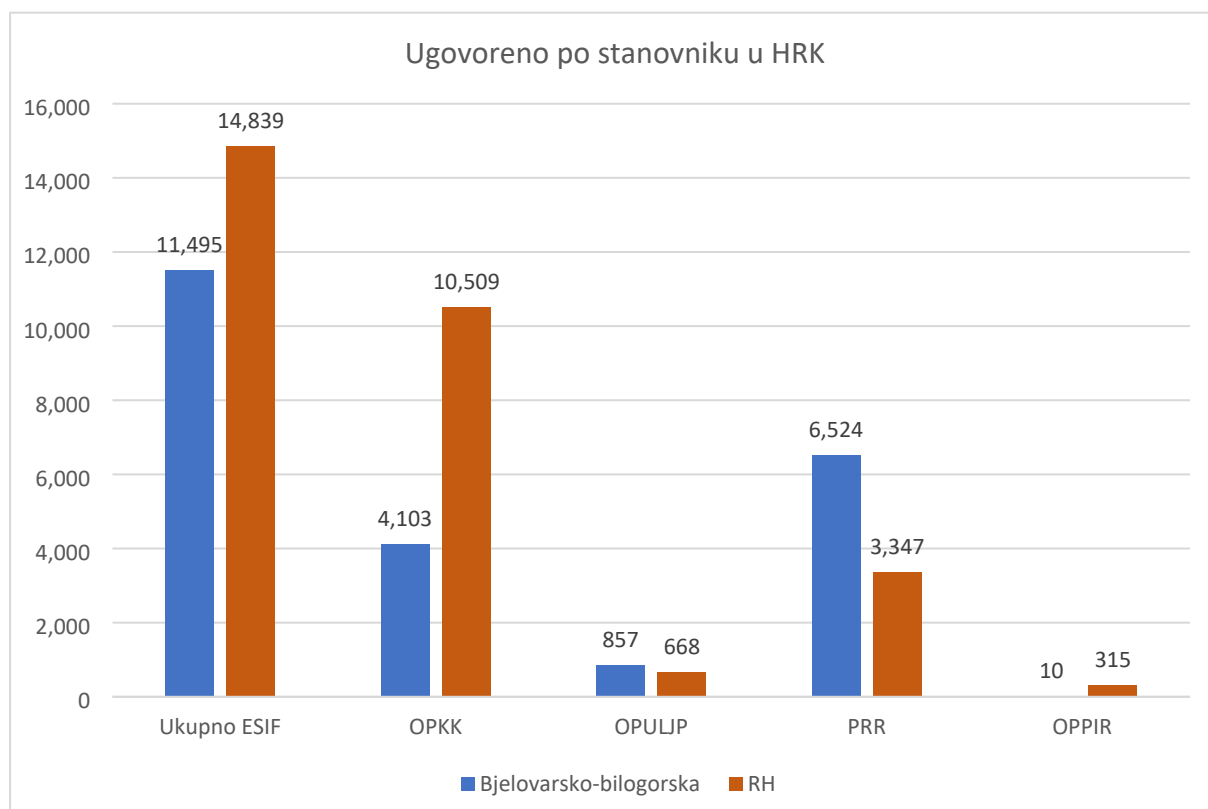

Izvor: Obrada autora temeljem podataka Ministarstvo financija

Prema podacima MRRFEU-a ukupan iznos ugovorenih projekata sa područja Bjelovarsko-bilogorske županije financiranih kroz Operativni program konkurentnost i kohezija, Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali, Operativni programa za pomorstvo i ribarstvo te Program ruralnog razvoja je do kraja 2019. iznosio 1,37 milijardi kuna, odnosno 11.495 kuna po stanovniku, što je 22,5 % manje od prosjeka RH koji iznosi 14.839 kuna po stanovniku.

Najbolji rezultati su ostvareni u pogledu korištenja EU sredstava putem Programa ruralnog razvoja (PRR), gdje ugovorena sredstava po stanovniku nadmašuju nacionalni prosjek za čak 1,9 puta. Dobre rezultate Županija bilježi i kod Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP), gdje je ostvarila 28% bolju razinu ugovorenosti od nacionalnog prosjeka. Tek u slučaju Operativnog programa Konkurentnost i kohezija Županija bilježi slabije rezultate od prosjeka RH, a što je dijelom uvjetovano izostankom velikih državnih infrastrukturnih projekata.

Slika 20. Vrijednost ugovorenih projekata iz ESI fondova 2014.-2020. do kraja 2019. godine

Izvor: Obrada autora temeljem podataka Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU

Tablica 252. Ključna obilježja, razvojnih potencijala i potreba u području fiskalnih kapaciteta i korištenja EU fondova

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – proračunski prihodi županije i lokalnih jedinica su porasli posljednjih godina, – JLS i Županija ulažu u infrastrukturne objekte 	<ul style="list-style-type: none"> – ukoliko se aktualna kriza brzo završi, Županija i lokalne jedinice i dalje mogu očekivati povećani fiskalni kapacitet, što znači i veće mogućnosti ulaganja u buduće razvojne projekte – postoji institucionalni kapacitet za pripremu i provedbu EU projekata 	<ul style="list-style-type: none"> – kontinuirano poticati osmišljavanje budućih projekata za financiranje u idućoj financijskoj perspektivi EU, a posebno onih koje pokrivaju potrebe više lokalnih jedinica

1.5. Prostorni razvoj

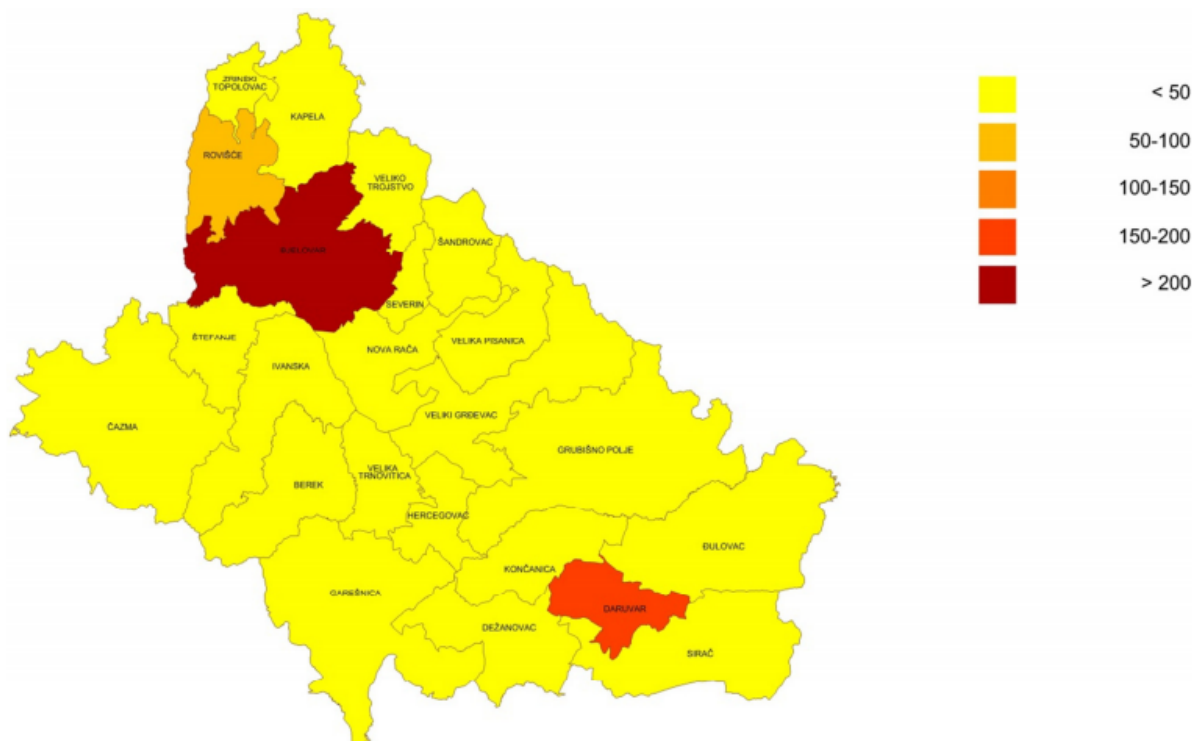
1.5.1. Najznačajnija obilježja prostornoga razvoja Bjelovarsko-bilogorske županije

Premda se Bjelovarsko-bilogorska županija nalazi u istočnom dijelu Središnje Hrvatske, najrazvijenijeg područja Republike Hrvatske i ključnog čvorišta europskih i regionalnih prometnih pravaca, njeni su suvremeni razvojni izazovi u značajnoj mjeri određeni perifernim položajem u toj grupaciji županija.

Bjelovarsko-bilogorska županija smještena je između najznačajnijih longitudinalnih prometnih pravaca države (posavskog i podravskog koridora) te poprečnih koridora Srednja Europa-Jadran i Podunavlje-Jadran, ali ti koridori ne prolaze njezinim teritorijem, dok su državne ceste koje prolaze Županijom zapravo poveznice ovih glavnih prometnih pravaca. Relativno izolirani položaj u odnosu na glavne prometne tokove i nezadovoljavajuće tehničke karakteristike državnih cesta slabo doprinose prostornom razvoju, kao i desetljećima zanemarena željeznička infrastruktura na području županije. Recentna izgradnja dionice željezničke pruge Gradec – Sveti Ivan Žabno, prve novoizgrađene pruge u Hrvatskoj nakon 52 godine, omogućit će približavanje Grada Bjelovara i županije Gradu Zagrebu, ali i boljem povezivanju sa Koprivničko-križevačkom i Zagrebačkom županijom.

Prosječna gustoća naseljenosti teritorija županije iznosila je 2011. godine 45,38 stanovnika/ m², što je znatno manje od prosječne gustoće Republike Hrvatske koja je u istom razdoblju iznosila 75,71 stanovnika/ m². Najgušće naseljen bio je grad Bjelovar, te nešto manje grad Daruvar, a najrjeđe općine Berek, Sirač, Veliki Grđevac i Đulovac.

Slika 31. Gustoća naseljenosti (stanovnika/ km²) po JLS, 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Državni zavod za statistiku, 2011.; Zavod za prostorno uređenje Izvješće o stanju u prostoru BBŽ 2009. - 2013. godine, Zavod za prostorno uređenje BBŽ

Depopulacija je Bjelovarsko-bilogorsku županiju zahvatila nešto ranije nego ostale dijelove Hrvatske i još uvijek traje. Blizina i privlačnost metropolitanskog područja Grada Zagreba uzrokovala je ubrzanu urbanizaciju ruralnog stanovništva, a negativnom demografskom trendu snažan je doprinos dao Domovinski rat sa značajnim ratnim štetama na području županije. Svi gradovi i općine Bjelovarsko-bilogorske županije zabilježili su pad broja stanovnika u međupopisnom razdoblju od 2001. do 2011. godine, što ne utječe samo na društveno-ekonomski razvoj, već i na stanje i procese u prostoru županije. Prema relativnim pokazateljima, najmanji pad zabilježio je grad Bjelovar, a najveći općina Dežanovac. Simulacije budućih demografskih kretanja pokazuju da će broj stanovnika županije i dalje opadati (brže nego broj stanovnika Republike Hrvatske), te da će broj od 119.764 stanovnika 2011. godine u 2021. godini pasti na oko 110.000, a u 2031. godini i ispod 100 000. Prema podacima Popisa stanovništva provedenog 2021. godine Bjelovarsko-bilogorska županija ima 102.295 stanovnika što predstavlja smanjenje od 14,59% u odnosu na 2011. godinu.

5 gradova i 18 općina Bjelovarsko-bilogorske županije ukupno obuhvaćaju 323 naselja. Gradovi i općine pokazuju izražene teritorijalne razlike u površini (Grad Grubišno Polje 265,38 km², Općina Severin 26,31 km²), broju naselja (Grad Čazma 36 naselja, a Općina Severin 2 naselja), broju stanovnika (Grad Bjelovar 40.276 stanovnika, a Općina Severin 877 stanovnika), kao i u drugim prostornim i resursnim obilježjima.

Uz dvije prirodne vrijednosti zaštićene na temelju Zakona o zaštiti prirode³⁹ (Regionalni park Moslavačka gora i Stablo ginka u Daruvaru), na području županije evidentirana je još 21 prirodna vrijednost predviđena za zaštitu. Krajolik županije značajno obilježava mreža većih i manjih vodotoka, te ribnjaci kojima je najbogatija u Državi.

1.5.2. Planiranje prostornog razvoja županije

Sustav prostornog uređenja u Republici Hrvatskoj uređen je Zakonom o prostornom uređenju⁴⁰ koji, među ostalim, utvrđuje obvezu donošenja prostornih planova državne, područne (regionalne) i lokalne razine. Prostorni plan državne razine relevantan za Bjelovarsko-bilogorsku županiju jest Državni plan prostornog razvoja (DPPR), čija je izrada započela 2018. godine i još je uvijek u tijeku.⁴¹

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije (PP BBŽ)⁴² donesen je 2001. godine. Od tada do danas, PP BBŽ mijenjan je i dopunjavao 5 puta, uz argumentirane razloge povezane s preispitivanjem i revidiranjem postojećih rješenja vezanih uz zaštitu okoliša, prometni sustav, energetiku, infrastrukturne sustave, istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina i druge teme, kao i u cilju usklađivanja s važećim zakonskim okvirima. U tijeku je izrada VI. izmjena i dopuna Prostornog plana Bjelovarsko-bilogorske županije. Prilikom izrade IV. Izmjena i dopuna PP BBŽ po prvi puta proveden je postupak strateške procjene utjecaja na okoliš plana, sukladno EU i nacionalnoj regulativi.

Na lokalnoj razini, planiranje i upravljanje prostornim razvojem provodi se izradom i donošenjem prostornih planova lokalne razine, a na području županije na snazi su:

- 5 prostornih planova uređenja gradova: Bjelovar, Čazma, Daruvar, Garešnica, Grubišno Polje;
- 18 prostornih planova uređenja općina: Berek, Dežanovac, Đulovac, Hercegovac, Ivanska, Kapela, Končanica, Nova Rača, Rovišće, Severin, Sirač, Šandrovac, Štefanje, Velika Pisanica, Velika Trnovitica, Veliki Grđevac, Veliko Trojstvo, Zrinski Topolovac;
- 2 generalna urbanistička plana: Bjelovar, Daruvar;

³⁹ NN, br. 80/13, 15/18, 14/19, 127/19

⁴⁰ NN, br. 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19

⁴¹ Nositelj izrade DPPR-a je Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine.

⁴² Županijski glasnik, br. 2/01, 13/04, 07/09, 6/15, 5/16, 1/19

- urbanistički planovi uređenja kojima se uređuje prostorni razvoj unutar dijelova građevinskih područja, te drugi planovi provedbenog karaktera rađeni na temelju ranije važećih propisa.

Za unapređivanje prostornog uređenja i razvoja, potrebno je razvojno planiranje, kontinuirano pribavljanje podataka i stručnih podloga (demografija, jedinstvena klasifikacija poljoprivrednog zemljišta, zaštita okoliša, razvoj infrastrukturnih sustava, prilagodba klimatskim promjenama i drugo), kao i posjedovanje ažurnih katastarskih izmjera. PP BBŽ i planovi lokalne razine po potrebi prolaze postupke ažuriranja, odnosno izrade izmjena i dopuna plana, na temelju praćenja stanja u prostoru i utvrđenih razvojnih i drugih potreba. Zbog dugotrajnosti postupaka izrade i donošenja prostornih planova, izuzetno je značajno praćenje stanja u prostoru, utvrđivanje razvojnih potreba i pravovremeno donošenje odluke o izradi izmjene i dopune plana.

Dugoročni izazov planiranja i upravljanja prostorom predstavljaju očekivane posljedice klimatskih promjena, jer je prostorno planiranje prepoznato kao kritični instrument proaktivnog pristupa adaptaciji klimatskim promjenama.

1.5.3. Procesi i pokazatelji stanja u prostoru

Jedan od pokazatelja stanja u prostoru su površine planiranih građevinskih područja i njihova iskorištenost. Građevinsko područje je područje na kojemu je izgrađeno naselje i na kojem se planira razvoj i proširenje naselja, a Zakon o prostornom uređenju razlikuje građevinsko područje naselja, izdvojeno građevinsko područje izvan naselja i izdvojeni dio građevinskog područja naselja. Analizirajući površine građevinskih područja naselja (GPN) u županijama prema stanju u prostornim planovima uređenja gradova i općina važećim u rujnu 2017. godina, uočava se da udio površine GPN u ukupnoj površini županije varira od 2,24% u Ličko-senjskoj županiji, koja je ujedno najveća i najrjeđe naseljena, do više od 15% površine županije u Međimurskoj (15,57%) i Varaždinskoj županiji (15,87%,) te do čak 44,75% u Gradu Zagrebu. Za Bjelovarsko-bilogorsku županiju udio površine planiranih GPN u ukupnoj površini županije iznosi 6,30%, što je manje od državnog prosjeka (7,14%).

Gradive površine u prostornim planovima⁴³ na području Bjelovarsko-bilogorske županije zauzimaju 6,7% površine, dok za negradivi prostor preostaje 93,3% površine. Planski negradivi prostor obuhvaća: poljoprivredno zemljište (35,9%), šume (53,41%) i vodne površine (3,99%). Može se utvrditi da su građevinska područja dimenzionirana racionalno i odgovaraju projiciranim potrebama. Pritisaka za povećanje površina planiranih građevinskih područja gotovo da i nema, izuzev u područjima gradova (npr. 'vikend' gradnja u okolici) i uz postojeće državne i županijske ceste.

S druge strane, određeni pritisak predstavlja nezakonita gradnja. Ukupni broj zaprimljenih zahtjeva za 'legalizaciju' u županiji⁴⁴ iznosio je 23.680 (0,2 zahtjeva po stanovniku županije ili 8,97 zahtjeva po km² površine županije), a 30% ukupnog broja zahtjeva odnosila se na područje Grada Bjelovara. Posljedica nezakonite gradnje su narušene prostorne vrijednosti.

Za velik dio teritorija županije može se reći da pripada područjima razvojnih posebnosti s obzirom na razvojna ograničenja i njihove posljedice koje se ogledaju u malim gustoćama naseljenosti, depopulaciji, slabo razvijenoj mreži naselja, perifernom položaju u odnosu na razvojne pravce, lošoj pokrivenosti infrastrukturom (komunalnom i društvenom). Sa stajališta racionalnosti i održivosti izgradnje infrastrukture, mala gustoća naseljenosti predstavlja izuzetan razvojni izazov.

Razvojne izazove ruralnog prostora pojačavaju nekonkurentnost poljoprivrede, nizak stupanj izgrađenosti i održavanja melioracijskih sustava i niski prinosi. Učestale su pojave suša, a sustavima

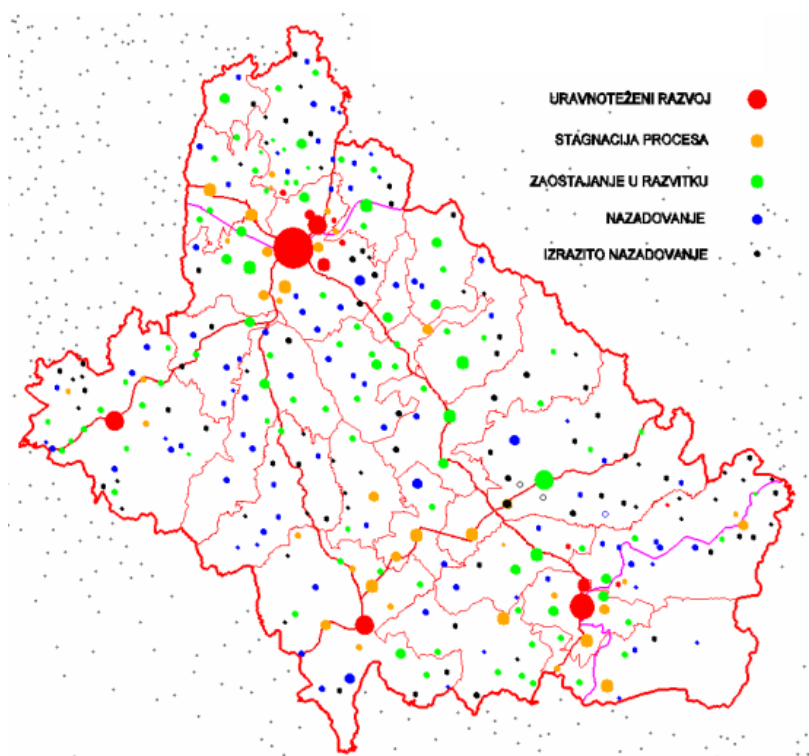
⁴³ Gradive površine osim građevinskih područja naselja uključuju i građevinska područja izvan naselja za sve namjene osim stambene, te infrastrukturne površine i koridore.

⁴⁴ Zahtjevi su zaprimani u dva navrata na temelju Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN, br. 86/12, 143/13, 65/17, 14/19)

navodnjavanja danas je pokriven vrlo mali dio poljoprivrednih površina unatoč vodnim kapacitetima za navodnjavanje.

Površina, kvaliteta, zdravstveno stanje šuma su zadovoljavajuće, a najveće šumske površine županije su na masivima i obroncima Moslavačke gore, Papuka i Bilogore (iznad 220 m nadmorske visine, gotovo potpuno obrasla područja).

Slika 42. Razvojna osjetljivost

Izvor: PP BBŽ, Zavod za prostorno uređenje BBŽ

Korištenje voda za uzgoj slatkovodnih riba u akvakulturi, odnosno ribnjačarstvo, kao gospodarska grana na području Bjelovarsko-bilogorske županije ima dugu tradiciju. Ukupna površina koju pokrivaju privredni ribnjaci u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji iznosi 3.181 ha, što županiju izdvaja u odnosu na ostale županije, čineći je najbogatijom ovim resursom u Hrvatskoj. U posljednje vrijeme prisutan je trend zapuštanja dijela površina pod ribnjacima. Problem za ribnjake predstavlja i pogoršanje kakvoće voda na pripadnom slivu, kao i loše stanje objekata za zahvat i upravljanje vodama. Za potrebe sportsko–rekreacijskih ribolovnih aktivnosti iskopano je i uređeno 40-tak ribnjaka kojima gospodare sportsko–ribolovna društva i udruge. Površina koju zauzimaju ti ribnjaci iznosi oko 50 ha. U novije vrijeme valorizirana je i ekološka uloga ribnjaka kao značajnih staništa za ptice.

1.5.4. Razvoj naselja i ruralnog prostora županije

Prostorno-razvojna prednost županije je uravnotežena, bipolarno organizirana mreža gradova (Bjelovar-Čazma i Daruvar-Garešnica-Grubišno Polje).

Porast stanovništva gradova u 20. stoljeću bio je više posljedica preseljavanja selo - grad nego prirodnog prirasta. Takav trend urbanizacije i dalje će pojačavati probleme u ruralnim područjima pa će za prostorni razvoj rijetko naseljeno prostora biti potrebno stimulirati razvoj lokalnih središta i drugih manjih naselja s realnim izgledima za opstanak.

Značajan utjecaj na kvalitetu i sigurnost života u naseljima ima opterećenost tranzitnim prometom, prolazak državnih cesta kroz središnje dijelove naselja i nedostatak nogostupa.

U svim naseljima potrebno je poticati:

- optimalno i održivo korištenje prostora te povećanje gustoće naseljenosti, među ostalim i novim korištenjem brownfield prostora,
- zaštitu i održivo korištenje prirodne i graditeljske baštine,
- unapređivanje prometne i komunalne infrastrukture i objekata društvenog standarda,
- obnovu i uređenje povijesnih i drugih središta naselja, uređivanjem malih pješačkih zona odnosno zona umirenog prometa i sl.,
- izgradnju nogostupa u naseljima uz državne, županijske i lokalne ceste,
- razvoj mreže biciklističkih staza,
- očuvanje i unapređivanje povezanosti i koherentnosti zelene infrastrukture u gradskim naseljima.

Seoskih naselja sa izrazito agrarnim karakterom u županiji još uvijek ima čak 228 odnosno 70,5% i u njima živi 33,9% stanovništva. Ona nisu doživjela značajnije preobrazbe, a poljoprivredna proizvodnja i dalje je tradicijski orijentirana. Mogući oblici revitalizacije ruralnog prostora uključuju osiguravanje komunalne i društvene infrastrukture, primjenu suvremene tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda i uvođenje nepoljodjelskih djelatnosti u seoske obitelji. Postizanje višeg standarda života na selu uz očuvanje zdravog okoliša najznačajnije su mjere za zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima i osnova za poticanje doseljavanja mlađeg stanovništva.

Tablica 43. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prostornog razvoja

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> – uravnotežena, bipolarno organizirana mreža gradova (Bjelovar-Čazma i Daruvar-Garešnica-Grubišno Polje) – prostorno-planskom dokumentacijom planirani su dovoljni prostorni kapaciteti za razvoj naselja i gospodarstva – raspoloživost zemljišnog i šumskog resursa – relativno dobro očuvan okoliš – tradicija akvakulture i bogatstvo ribnjaka <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> – razvojna stagnacija i demografska erozija – nepovoljan utjecaj blizine metropolitanskog područja Zagreba (emigracija stanovništva) – periferni položaj u odnosu na glavne prometne i razvojne pravce – nezadovoljavajuće tehničke karakteristike prometnica, nedostatak 	<ul style="list-style-type: none"> – fokus na razvoju gradova i općinskih središta i na razvoju policentričnog sustava naselja – izgradnja brze ceste Zagreb-Sv. Helena-Bjelovar-Virovitica kao preduvjet prometne dostupnosti županije – ruralna naselja kao prostori za kvalitetan život i održivo gospodarstvo – razvoj melioracijskog sustava – održivo korištenje prirodnih vrijednosti, kulturne baštine, šumskih površina s lovnom tradicijom, ribnjaka, termalnih izvora, eno i gastro ponude kao turističke atrakcijske osnove županije – izrada planova urbane sanacije – revitalizacija brownfield 	<ul style="list-style-type: none"> – održivo korištenje prostora i promicanje rješenja koja podupiru prirodu – obnova i uređenje povijesnih središta gradova i ostalih naselja – razvoj društvene infrastrukture, osobito dječjih vrtića, škola, objekata zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja – razvoj pametnih rješenja za osiguravanje dostupnosti društvenog standarda u ruralnom prostoru i udaljenijim naseljima – razvoj programa interpretacije baštine u ruralnom prostoru – unapređivanje prometne i komunalne infrastrukture – uređenje nogostupa uz sve kategorije prometnica u naseljima – razvoj biciklističke infrastrukture

<p>nogostupa i opterećenost naselja prometom</p> <ul style="list-style-type: none"> - male gustoće naseljenosti - napuštanje ruralnih područja - nedostatna društvena infrastruktura, osobito u ruralnim područjima - pritisak nezakonite gradnje - smanjivanje poljoprivrednih i šumskih površina i površina ribnjaka 	<p>prostora</p> <ul style="list-style-type: none"> - proaktivni stav prema klimatskim promjenama i ugradnja mjera prilagodbe u prostorne planove 	<ul style="list-style-type: none"> - ažurno praćenje stanja u prostoru - izrada stručnih podloga relevantnih za prostorno planiranje - planiranje i primjena posebnih mjera za gradnju u ruralnom prostoru radi očuvanja karaktera i vrijednosti krajobraza - edukacija djelatnika upravnih i stručnih tijela nadležnih za prostorno uređenje o mjerama prilagodbe klimatskim promjenama kroz prostorne planove - edukacija građana za aktivno i konstruktivno sudjelovanje u procesima prostornog planiranja
---	---	--

DODATAK uz analizu stanja za poglavlje 1.3. Okoliš, infrastruktura i promet

Tablica 44. Broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te broj ispusta komunalnih otpadnih voda prema načinu pročišćavanja za 2017. i 2018. godinu

Županija	Broj ispusta otpadnih voda s lokacije obveznika		Broj ispusta komunalnih otpadnih voda		
	2017.	2018.		2017.	2018.
Bjelovarsko-bilogorska	102	95	Bez pročišćavanja	4	5
			Biološkim postupcima	-	1
			Kombinirano fizikalno-kemijskim postupcima	4	3
			Ukupan broj ispusta po županiji	8	9

Izvor: Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. i 2018. godinu, str.71 i 89. i str. 65 i 81

Tablica 45. Pregled prijavljenih stupnjeva pročišćavanja i količina ispuštenih otpadnih voda (m3/god) iz sustava javne odvodnje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za 2018. godinu

Aglomeracija	Operater	Lokacija ispusta	Stupanj pročišćavanja	Količine ispuštene otpadne vode (m3/god)
Bjelovar	Vodne usluge d.o.o. Bjelovar	Veliko Korenovo 9a	Drugi (II) stupanj	2.996.107,00
Čazma	KOMUNALIJE VODOVOD d.o.o.	Česmanska ul u Čazmi	Bez pročišćavanja	15.235,00
Čazma	KOMUNALIJE VODOVOD d.o.o.	potok Bukovina u ul. 26. lipnja	Bez pročišćavanja	91.982,00
Čazma	KOMUNALIJE VODOVOD d.o.o.	Utok u Česmu u ulici F. Vidovića	Bez pročišćavanja	15.235,00
Čazma	KOMUNALIJE VODOVOD d.o.o.	Utok u Bukovinu glavni kolektor	Bez pročišćavanja	99.773,00
Daruvar	DARKOM VODOOPSKRBA I ODVODNJA d.o.o.	Daruvar	Bez pročišćavanja	286.596,00
Daruvar	DARKOM VODOOPSKRBA I ODVODNJA d.o.o.	Daruvar	Drugi (II) stupanj	830.078,00
Garešnica	Voda Garešnica d.o.o.	Garešnica	Drugi (II) stupanj	433.135,50
Grubišno Polje	Vodovod Grubišno Polje d.o.o. za vodne usluge	Orlovac Zdenački, Grubišno Polje	Drugi (II) stupanj	59.000,00
Bez pročišćavanja	508.821,00			
Biološki i kombinirano fizikalno – kemijski postupci	4.318.320,50			
Ukupno ispušteno u županiji	4.827.141,50			

Izvor: Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2018. godinu, str.94

Tablica 46. Aglomeracije na području BBŽ – rokovi izgradnje sustava javne odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda

Aglomeracija	Početak gradnje mreže	Završetak gradnje mreže	Početak gradnje UPOV	Završetak gradnje UPOV	Dostizanje sukladnosti UPOV-a
Daruvar	ožujak 2015.	prosinac 2018.	ožujak 2015.	prosinac 2018.	prosinac 2019.
Garešnica	ožujak 2021.	prosinac 2023.			
Hercegovac	ožujak 2021.	prosinac 2023.	ožujak 2021.	prosinac 2023.	prosinac 2024.
Grubišno Polje	ožujak 2021.	prosinac 2023.	ožujak 2021.	prosinac 2023.	prosinac 2024.
Rovišće	ožujak 2021.	prosinac 2023.	ožujak 2021.	prosinac 2023.	prosinac 2024.
Čazma	ožujak 2021.	prosinac 2023.	ožujak 2021.	prosinac 2023.	prosinac 2024.
Bjelovar	ožujak 2015.	prosinac 2018.	ožujak 2015.	prosinac 2018.	prosinac 2019.
Gudovac	ožujak 2021.	prosinac 2023.	ožujak 2021.	prosinac 2023.	prosinac 2024.

Izvor: Višegodišnji program gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje 2014. - 2023., NN 117/15, str.72

Literatura

- Bruto domaći proizvod – pregled po županijama, DZS, 2020. Dostupno na: <http://dzs.hr/>
- HZZ Godišnjak 2019., HZZ, 2020. Dostupno na: <https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ-Godisnjak-2019.pdf>
- HZZ Statistika online baza. Dostupno na: <https://statistika.hzz.hr/>
- Baza podataka: Ekološka poljoprivreda. DZS, 2020. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
- Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture. Ministarstvo gospodarstva, 2021. Dostupno na: <http://reg.mingo.hr/pi/public/> (pristupljeno siječanj 2021.)
- Zakon o unaprijeđenu poduzetničke infrastrukture (NN 0932013)
- Obrtništvo u brojkama, Knjiga obrtnika – članova HOK-a, HOK, 2019. Dostupno na: https://www.hok.hr/sites/default/files/page-docs/2020-03/Obrtni%C5%A1tvo_u%20brojkama_%20OUB_XII_2019.pdf
- Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika republike hrvatske po županijama u 2015. Godini, FINA, 2016. Dostupno na: www.fina.hr
- Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika republike hrvatske po županijama u 2019. Godini, FINA, 2020. Dostupno na: www.fina.hr
- Turizam u brojkama 2018., Ministarstvo turizma, 2019. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/dokumenti-80/statistike/11514>
- Turizam u brojkama 2019., Ministarstvo turizma, 2020. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/dokumenti-80/statistike/11514>
- Priopćenje 11.1.2/2. od 7.02.2020.; stanje 31.12.2019. o podacima za trgovačka društva, DZS, 2020. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/11-01-02_02_2019.htm
- Turistička zajednica Bjelovar-bilogora. Dostupno na: <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/>
- ARKOD preglednik. Dostupno na: <http://preglednik.arkod.hr/ARKOD-Web/>
- Broj i struktura poslovnih subjekata u prosincu 2019., DZS, 2020. Dostupno na: <http://dzs.hr/>
- Statističke informacije HZMO-a broj 12/2019, HZMO, 2020. Dostupno na: <https://www.mirovinsko.hr/hr/2019-922/922>
- Tražene kulture na Jedinstvenom zahtjevu iz 2016., APPRRR, 2017. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/agronet/>
- Tražene kulture na Jedinstvenom zahtjevu iz 2019., APPRRR, 2020. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/agronet/>
- Upisnik poljoprivrednika 2016. godine, APPRRR, 2017. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>
- Upisnik poljoprivrednika 2019. godine, APPRRR, 2020. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije, BBŽ Županijski zavod za prostorno uređenje, 2021. Podatke dostavila BBŽ

Godišnje izvješće Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu 2019., HAPIH, 2020. Dostupno na: <https://www.hapih.hr/en/cs/publikacije/>

Godišnje izvješće Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu 2015., HAPIH, 2016. Dostupno na: <https://www.hapih.hr/en/cs/publikacije/>

Izvješće o provedbi „Strategije socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017.do 2020.godine“ za 2018.godinu, 2019. godina.

Hrvatska - Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karte siromaštva), 2016., Svjetska banka.

Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2019. godinu.

Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2015. godinu.

Rad bolnica u Hrvatskoj, Izvješće za 2019., HZZJZ.

Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. („Narodne novine“, broj 116/12).

Državni zavod za statistiku.

Registar udruga Republike Hrvatske.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Godišnje statističko izvješće za 2018. godinu.

Podaci dobiveni temeljem anketnog upitnika, Bjelovarsko-bilogorska županija, 2020.- 2021.

Obrada podataka: Javna ustanova Razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije.

Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Bjelovarsko-bilogorske županije za 2018. godinu.

Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Bjelovarsko-bilogorske županije za 2019. godinu.

Proračun Bjelovarsko-bilogorske županije za 2020. godinu i projekcije za 2021. i 2022. godinu.

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije. Dostupno na: <https://bbz.hr/prostorni-plan/>

Udruge u Republici Hrvatskoj,

https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/UserFiles/File/udruge_u_republici_hrvatskoj_letak.pdf

Ministarstvo uprave i pravosuđa Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/>

Operativni plan razvoja cikloturizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije 2017.-2020. Dostupno na. <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2018/02/OP-cikloturizam-Bjelovarsko-bilogorska.pdf>

Strateški plan za razdoblje 2017.-2021. - Udruge osoba oštećena sluha BBŽ. Dostupno na: <http://uoosbbz.hr/images/dokumenti/209/strateski-plan-uoosbbz-2017.-2021..pdf>

Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe Sjeverna Bilogora 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.lag-sjeverna-bilogora.hr/dokumenti/LRS%20LAG%20Sjeverna%20Bilogora.pdf>

Lokalna razvojna strategija LAG-a „Papuk“ 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.lag-bilogora-papuk.hr/hr/lokalna-razvojna-strategija/357347168/>

Lokalna razvojna strategija Lokalne akcijske grupe „Moslavina“ 2014.-2020. Dostupno na: <http://lag-moslavina.hr/wp-content/uploads/2016/06/LRS-LAG-a-Moslavina.pdf>

Izvešće o komunalnom otpadu za 2019.godinu, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, studeni 2020. Dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/OTP_Izvie%C5%A1%C4%87e%20o%20komunalnom%20otpadu%20za%202019_2.pdf

Izvešće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. godinu, HAOP, prosinac 2018. Dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/lzvjescalzvjesce_ROO_2017.pdf

Izvešće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2018. godinu, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, prosinac 2019. Dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/lzvjescalzvie%C5%A1%C4%87e%20ROO_2018_final.pdf

Izvešće o provedbi plana gospodarenja otpadom na području Bjelovarsko-bilogorske županije i objedinjena izvješća jedinica lokalne samouprave za 2019. godinu, ŽG BBŽ, br.5, 2020.

Kiš, Dorotea: Obnovljivi izvori energije u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, 2019. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/pmf%3A6654/datastream/PDF/view>

Operativni plan razvoja cikloturizma na području Bjelovarsko-bilogorske županije od 2017. do 2020. godine, Bjelovarsko-bilogorska županija, Alcina d.o.o., rujan-studen 2017. Dostupno na: <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2018/02/OP-cikloturizam-Bjelovarsko-bilogorska.pdf>

Strateška studija o utjecaju na okoliš prostornog plana Bjelovarsko-bilogorske županije, Upravni odjel za graditeljstvo, promet, prostorno uređenje i komunalnu infrastrukturu Bjelovarsko-bilogorske županije, DVOKUT ECRO d.o.o., prosinac 2015. Dostupno na: <https://bbz.hr/dokumenti-uo-graditeljstva/detaljnije/strateska-studija-utjecaja-na-okolis-prostornog-plana-bjelovarsko-bilogorsk>

Višegodišnji programa gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje 2014. - 2023., NN 117/2015. Dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/438134.pdf>

Izvešće o stanju u prostoru Bjelovarsko - bilogorske županije 2009. - 2013. godine, Zavod za prostorno uređenje BBŽ, 2014.

Izvešće o stanju u prostoru Republike Hrvatske za razdoblje od 2013. do 2018. godine - Prijedlog; Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Zavod za prostorni razvoj, 2019.

Godišnje izvješće o radu za 2018. godinu, Agencija za ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada (AZONIZ), 2019.

Studija prostornog razvoja Grada Bjelovara, APE d.o.o., 2017.

Bruto domaći proizvod – pregled po županijama, DZS, 2020. Dostupno na: <http://dzs.hr/>

HZZ Godišnjak 2019., HZZ, 2020. Dostupno na: <https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ-Godisnjak.-2019.pdf>

HZZ Statistika online baza. Dostupno na: <https://statistika.hzz.hr/>

Baza podataka: Ekološka poljoprivreda. DZS, 2020. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>

Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture. Ministarstvo gospodarstva, 2021. Dostupno na: <http://reg.mingo.hr/pi/public/> (pristupljeno siječanj 2021.)

Zakon o unaprijeđenu poduzetničke infrastrukture (NN 0932013)

Obrtništvo u brojkama, Knjiga obrtnika – članova HOK-a, HOK, 2019. Dostupno na: https://www.hok.hr/sites/default/files/page-docs/2020-03/Obrtni%C5%A1tvo_u%20brojkama_%20OUB_XII_2019.pdf

Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika republike hrvatske po županijama u 2015. Godini, FINA, 2016. Dostupno na: www.fina.hr

Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika republike hrvatske po županijama u 2019. Godini, FINA, 2020. Dostupno na: www.fina.hr

Turizam u brojkama 2018., Ministarstvo turizma, 2019. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/dokumenti-80/statistike/11514>

Turizam u brojkama 2019., Ministarstvo turizma, 2020. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/dokumenti-80/statistike/11514>

Priloženje 11.1.2/2. od 7.02.2020.; stanje 31.12.2019. o podacima za trgovačka društva, DZS, 2020. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/11-01-02_02_2019.htm

Turistička zajednica Bjelovar-bilogora. Dostupno na: <http://turizam-bilogorabjelovar.com.hr/>

ARKOD preglednik. Dostupno na: <http://preglednik.arkod.hr/ARKOD-Web/>

Broj i struktura poslovnih subjekata u prosincu 2019., DZS, 2020. Dostupno na: <http://dzs.hr/>

Statističke informacije HZMO-a broj 12/2019, HZMO, 2020. Dostupno na: <https://www.mirovinsko.hr/hr/2019-922/922>

Tražene kulture na Jedinstvenom zahtjevu iz 2016., APPRRR, 2017. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/agronet/>

Tražene kulture na Jedinstvenom zahtjevu iz 2019., APPRRR, 2020. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/agronet/>

Upisnik poljoprivrednika 2016. godine, APPRRR, 2017. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>

Upisnik poljoprivrednika 2019. godine, APPRRR, 2020. Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/>

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije, BBŽ Županijski zavod za prostorno uređenje, 2021. Podatke dostavila BBŽ

Godišnje izvješće Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu 2019., HAPIH, 2020. Dostupno na: <https://www.hapih.hr/en/cs/publikacije/>

Godišnje izvješće Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu 2015., HAPIH, 2016. Dostupno na: <https://www.hapih.hr/en/cs/publikacije/>

Državni hidrometeorološki zavod DHMZ

<https://meteo.hr/>

Rudarsko-geološka studija Bjelovarsko-bilogorske županije

<https://bbz.hr/najave-i-priopcenja/detaljnije/rudarsko-geoloska-studija-bjelovarsko-bilogorske-zupanije>

PRILOG 3. OPIS MJERA

PRIORITET 1 Razvoj inovativnog i održivog gospodarstva

Posebni cilj 1.1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja

Cilj

Cilj posebnog cilja 1.1. Razvoj povoljnog poslovnog okruženja je stvaranje poslovnog okruženja s razvijenom infrastrukturom te snažnim kapacitetima potpornih institucija koje će dovesti do rasta gospodarstva Bjelovarsko-bilogorske županije, kao i povećati ulaganja u županijsko gospodarstvo.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija jedna je od županija koja najviše zaostaje u odnosu na RH prosjek zbog čega je potrebno kontinuirano unapređivati poslovno okruženje te osnaživati aktivnosti za privlačenje stranih ulaganja. Prednost Bjelovarsko-bilogorske županije je razvijen sustav poduzetničke potporne infrastrukture i potpornih institucija koje je potrebno dodatno ojačati kako bi se ispunili svi potencijali Bjelovarsko-bilogorske županije.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na razvoj poslovne infrastrukture, jačanje kapaciteta poslovnih potpornih institucija te promociju i brendiranje županijskog gospodarstva i privlačenje ulaganja.

Mjera 1.1.1. Razvoj poslovne infrastrukture

Popis indikativnih aktivnosti

- Ulaganje u razvoj poduzetničkih zona
- Stimuliranje otvaranja novih i razvoja postojećih poslovnih subjekata u srednje i visokotehnološkim sektorima
- Poboljšanje provedbe postojećih i razvoj novih instrumenata za potporu poduzetništvu i obrtništvu
- Poticanje sudjelovanja poduzetnika u potpornim programima
- Razvoj sustava potpora i olakšica za MSP-ove
- Poboljšanje institucionalne infrastrukture za poticanje poduzetništva

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Broj start-up tvrtki mladih poduzetnika koji su primili potporu županije	Broj	Pokazatelj mjeri povećanje poduzetničke aktivnosti mladih povezane s potporama županije	2021.	Novi pokazatelj	2027.	250 (kumulativ 2021.-2027.)	Regionalni koordinator
Broj zaposlenih osoba kod poduzetnika u zonama	Broj zaposlenih	Pokazatelj mjeri povećanje ukupne zaposlenosti poduzetnika u zonama	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	FINA, DZS, BBŽ

Mjera 1.1.2. Jačanje kapaciteta poslovnih potpornih institucija

Popis indikativnih aktivnosti

- Poboljšanje dostupnosti i kvalitete poslovnih potpornih institucija
- Jačanje i osuvremenjivanje kapaciteta i umrežavanje poslovnih potpornih institucija
- Poboljšavanje vještina zaposlenika u potpornim institucijama, posebno u pogledu privlačenja ulaganja
- Jačanje vidljivosti poslovnih potpornih institucija

Nosioци provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Broj korisnika usluga poduzetničkih potpornih institucija	Broj	Pokazatelj mjeri razinu aktivnosti poduzetničkih potpornih institucija	2021.	Novi pokazatelj	2027.	400	Regionalni koordinator

Mjera 1.1.3. Promocija i brendiranje županijskog gospodarstva te privlačenje ulaganja

Popis indikativnih aktivnosti

- Poticanje ulaganja u sektore s većom dodanom vrijednosti
- Osnaživanje aktivnosti za privlačenje izravnih ulaganja
- Kontinuirana, aktivna i učinkovita komunikacija s domaćim i inozemnim poduzećima te promicanje mogućnosti za njihova ulaganja na području Županije
- Provođenje aktivnosti promocije BBŽ kao destinacije pogodne za investiranje
- Povezivanje MSP-ova i investitora
- Organizacija posjeta za potencijalne investitore
- Pripremne radnje na brendiranju Županije kao Županije bez prireza i poreza

Nosioци provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetnici, regionalni i lokalni koordinatori, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Inozemna izravna ulaganja	Iznos	Ukupan iznos inozemnih izravnih ulaganja	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 10%	BBŽ

Posebni cilj 1.2. Poboljšanje konkurentnosti gospodarstva

Cilj

Cilj posebnog cilja 1.2. poboljšanje konkurentnosti gospodarstva stvaranje je inovativnog, izvozno orijentiranog gospodarstva u kojem su sve komparativne prednosti Županije iskorištene te se svi dostupni gospodarski resursi učinkovito koriste.

Opravdanje

Gospodarstvo Bjelovarsko-bilogorske županije karakterizira zaostajanje u odnosu na prosjek RH te dominacija djelatnosti niske dodane vrijednosti poput prerađivačke industrije i poljoprivrede. Provođenjem mjera u okviru posebnog cilja potaknut će se razvoj inovativnog i konkurentnog gospodarstva Županije.

Opis

Posebni cilj će se ostvariti provođenjem mjera koje se odnose na razvoj inovativnog i izvozno orijentiranog gospodarstva, poticanje održivog i energetske učinkovitog gospodarstva te razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma.

Mjera 1.2.1. Razvoj inovativnog i izvozno orijentiranog gospodarstva

Popis indikativnih aktivnosti

- Poticanje kulture inovativnosti u javnom i privatnom sektoru
- Poticanje osnivanja start-up tvrtki temeljenih na inovativnim idejama
- Pružanje financijske i ne-financijske potpore izvoznicima s posebnim naglaskom na poduzeća sa značajnim izvoznim potencijalom

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetnici, regionalni i lokalni koordinatori, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Prihod od izvoza	Izvoz u 000 kuna	Pokazatelj mjeri povećanje izvoza	2020.	1.483.772 HRK	2027.	1.700.000 HRK	FINA DZS

Mjera 1.2.2. Poticanje održivog i energetske učinkovitog gospodarstva

Popis indikativnih aktivnosti

- Poticanje sustavnog i efikasnog gospodarenja energijom u javnom i privatnom sektoru
- Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije u proizvodnji
- Daljnje poticanje provedbe energetske učinkovitosti u javnim zgradama

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetnici, regionalni i lokalni koordinatori, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Poduzeća koja koriste OIE u proizvodnji	Broj	Ukupan broj poduzeća u BBŽ koji u proizvodnji koriste OIE	2020.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ

Popis indikativnih aktivnosti

- Jačanje strateškog pristupa razvoja turizma

- Povećanje ciljanih ulaganja za razvoj selektivnih oblika turizma
- Poboljšanje ljudskih potencijala u turizmu
- Povezivanje turizma s kulturom razvojem cjelogodišnje kulturno-turističke ponude
- Razvijanje sportskog turizma (sportsko-ribolovni, biciklistički i jahački turizam)
- Razvoj zdravstvenog, ruralnog, lovnog, kongresnog, sportskog i rekreativnog te ostalih oblika turizma
- Ulaganje u razvoj i promociju autohtonih turističkih proizvoda BBŽ
- Optimalno korištenje okolišnih resursa vodeći računa o zaštiti prirodne baštine i bioraznolikosti
- Korištenje raznolikosti kulturne baštine i tradicije, odnosno bogatstva običaja nacionalnih manjina koje žive na području Županije
- Izgradnja javne turističke infrastrukture: posjetiteljski centri, interpretacijski centri prirodne i kulturne baštine, kupališta i terme, kongresni centri, uključujući i smještajne kapacitete i popratne sadržaje, tematske staze (ciklo, pješačke i planinarske staze, vinske rute i sl.) sportsko-rekreacijske centre i zone aktivnog turizma te ostala javna turistička infrastruktura.

Nosioци provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetnici, regionalni i lokalni koordinatori, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Broj provedenih projekata ulaganja u razvoj selektivnih oblika turizma	Broj	Pokazatelj mjeri razinu aktivnosti u području razvoja selektivnih oblika turizma	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	Regionalni koordinator
Dolasci turista	Broj	Broj dolazaka turista u BBŽ	2019.	24.323	2027.	27.000	DZS

Posebni cilj 1.3. Održiva proizvodnja i prerada hrane

Cilj

Cilj posebnog cilja 1.3. Održiva proizvodnja i prerada hrane je iskoristiti prirodne potencijale Bjelovarsko-bilogorske županije u proizvodnji i preradi hrane te osigurati veću konkurentnost i održivost u području proizvodnje i prerade hrane.

Opravdanje

Sektor poljoprivrede najvažnija je gospodarska grana Bjelovarsko-bilogorske županije koja bilježi sve bolje rezultate, posebno u izvozu. Županija je jedna od vodećih županija RH u pogledu uzgoja stoke, proizvodnje mlijeka i ribnjačarstvu, a karakterizira je i porast broja ekoloških proizvođača i prerađivača, dok sve bolji rezultati u prerađivačkoj industriji ukazuju na sve veću konkurentnost

poduzetnika. Provedbom posebnog cilja 1.3. Održiva proizvodnja i prerada hrane BBŽ još će više povećati svoju konkurentnost u ovom sektoru.

Opis

Posebni cilj će se ostvariti provedbom mjera koje se odnose na poboljšanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane te povezivanje poljoprivrednih proizvođača i jačanje vještina za primjenu novih tehnologija.

Mjera 1.3.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje

Popis indikativnih aktivnosti

- Dovršavanje postupaka vezanih za raspolaganje državnim zemljištem
- Poticanje okrupnjavanja zemljišnih posjeda
- Poticanje poljoprivrednika na proizvodnju visoko dohodovnih kultura
- Povećanje ulaganja u sustave navodnjavanja
- Poticanje povećanja preradbenih kapaciteta za poljoprivredne proizvode
- Poticanje bržeg razvoja povrtlarstva i voćarstva, a posebno plasteničke proizvodnje i ekološke poljoprivrede

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, regionalni i lokalni koordinatori, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, OPG-ovi, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Poljoprivredna proizvodnja	Kuna	Vrijednost poljoprivredne proizvodnje na području BBŽ	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ HGK

Mjera 1.3.2. Poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane

Popis indikativnih aktivnosti

- Poticanje praksi i rješenja u proizvodnji i preradi hrane koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja
- Poticanje prelaska na ekološku proizvodnju
- Poboljšanje učinkovitosti uporabe vode za navodnjavanje

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, OPG-ovi, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Ekološka poljoprivredna proizvodnja	Kuna	Vrijednost ekološke poljoprivredne proizvodnje na području BBŽ	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ

Mjera 1.3.3. Povezivanje poljoprivrednih proizvođača i jačanje vještina za primjenu novih tehnologija

Popis indikativnih aktivnosti

- Uvođenje i primjena suvremenih tehnologija u proizvodnji i preradi hrane, osobito IT tehnologija
- Kontinuirano jačanje suradnje poljoprivrednika sa znanstvenim institucijama
- Poticanje osnivanja poljoprivrednih zadruga i drugih oblika povezivanja poljoprivrednih proizvođača
- Poticanje umrežavanja dionika u poljoprivredi s turističkim sektorom
- Poticanje umrežavanja poljoprivrednika s inozemnim organizacijama vezanim uz poljoprivredu

Nosioци provedbe mjere: Županija, JLS, regionalni i lokalni koordinatori, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, OPG-ovi, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Udruženja poljoprivrednika	Broj	Broj različitih udruženja poljoprivrednika	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ

Posebni cilj 1.4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji

Cilj

Cilj posebnog cilja 1.4. Podizanje razine obrazovanja u funkciji gospodarskog razvoja u Županiji je promicanje važnosti obrazovanja, povećanje ulaganja u unapređenje sustava znanosti i obrazovanja, kao i pružanje jednakih šansi za obrazovanje budući da ono predstavlja izuzetno bitan faktor u razvoju gospodarstva Bjelovarsko-bilogorske županije.

Opravdanje

Potencijal Bjelovarsko-bilogorske županije za podizanje razine obrazovanja leži u dosadašnjem razvoju, ulaganjima u sanacije i rekonstrukcije, dobrom stanju informacijsko-komunikacijske opreme u većini osnovnih škola, kao i uspostavljenoj specijalizaciji i profiliranju strukovnih škola. Provedbom ovog cilja doći će do nastavka kvalitetnog i suvremenog izvođenja nastave što će dovesti do daljnjeg podizanja razine obrazovanja.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na unaprjeđenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovanja uz razvoj novih obrazovnih programa te ulaganja u usavršavanje nastavnika i ulaganja u obrazovnu infrastrukturu te opremanje obrazovnih institucija.

Mjera 1.4.1. Unaprjeđenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovana uz razvoj novih obrazovnih programa (uključujući strukovne škole i centre kompetencija) te ulaganja u usavršavanje nastavnika

Popis indikativnih aktivnosti

- Povećanje broja odgajatelja ranog i predškolskog odgoja
- Daljnji razvoj digitalnih kompetencija odgajatelja
- Utvrđivanje obrazovne politike temeljem stvarnih županijskih potreba
- Izrada dugoročnih planova i potreba u srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju
- Uvođenje novih obrazovnih kurikuluma i modernizacija obrazovnih programa
- Usklađivanje obrazovanih programa s potrebama tržišta rada
- Uspostava dodatnih centara kompetencija u Županiji i unaprjeđenje rada Mreže škola
- Promicanje i poticanje strukovnih zanimanja u društvu te daljnje unaprjeđivanje stipendiranja učenika deficitarnih zanimanja
- Stalno educiranje i stručno usavršavanje nastavnika u korištenju novih znanja, metoda i tehnologija
- Podržavanje internacionalizacije obrazovnih ustanova putem europskih programa i projekata mobilnosti
- Osnaživanje Veleučilišta u Bjelovaru i povezivanje sa srodnim institucijama u RH i inozemstvu
- Poticanje mladih i starijih stanovnika Županije na cjeloživotno učenje
- Analiza i vrednovanje dosadašnjeg ulaganja u obrazovanje
- Jačanje županijskih kapaciteta u obrazovanju za pripremu i provedbu projekata financiranih iz fondova EU.

Nosioци provedbe mjere: Županija, JLS, regionalni koordinator, pučka otvorena učilišta, Veleučilište u Bjelovaru, HZZ, civilno društvo, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Sudionici u programima	Broj	Broj stanovnika BBŽ koji su	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ, HZZ, Obrazovne

cjeloživotnog učenja		pohađali ili pohađaju neki od programa cjeloživotnog učenja					institucije koje provode programe cjeloživotnog učenja
Uvedeni novi obrazovni programi	Broj	Broj novih obrazovnih programa u skladu sa potrebama na tržištu rada	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 10%	BPŽ, MZO Obrazovne institucije na području Županije

Mjera 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija

Popis indikativnih aktivnosti

- Nastavak rekonstrukcija postojećih i izgradnje novih objekata predškolskog odgoja
- Nabavka informatičke i tehničke opreme za predškolski odgoj
- Povećanje broja jasličkih skupina i područnih vrtića
- Daljnja rekonstrukcija i proširenje prostornih kapaciteta u školama
- Nabavka suvremene opreme u školama
- Izgradnja višenamjenskih dvorana
- Ulaganja u specijalizirane učionice i strukovne praktikume, koristeći pri tome modernu opremu i tehnologiju
- Osiguravanje odgovarajućeg pristupa za djecu s posebnim potrebama u svim školama
- Povećanje kapaciteta učeničkih domova
- Korištenje obnovljivih izvora energije u obrazovnim institucijama

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, pučka otvorena učilišta, Veleučilište u Bjelovaru, HZZ, civilno društvo, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Izgrađene nove i rekonstruirane ili obnovljene odgojno-obrazovne ustanove	Broj	Broj izgrađenih i obnovljenih obrazovnih ustanova uključujući dogradnju dvorana i slično	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ

PRIORITET 2 Podizanje kvalitete života na području cijele županije

Posebni cilj 2.1. Demografski razvoj Županije

Cilj

Cilj posebnog cilja 2.1. Demografski razvoj Županije smanjenje je negativnog demografskog trenda na području BBŽ provođenjem populacijskih odnosno pronatalitetnih politika te politika koje za cilj imaju smanjenje iseljavanja, posebno mladih stanovnika Županije.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija suočena je s dugotrajnim negativnim demografskim kretanjima koja zahtijevaju sustavnu i učinkovitu provedbu demografskih politika kako bi se ublažilo i zaustavilo smanjenje broja stanovnika te potaknulo doseljavanje, posebno mladih i obrazovanih obitelji.

Opis

Posebni cilj provest će se provedbom mjera koje se odnose na smanjivanje negativnih demografskih trendova putem različitih potpora, odnosno provođenjem pronatalitetne politike te osnaživanjem ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu i programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji.

Mjera 2.1.1. Smanjivanje negativnih demografskih trendova putem različitih potpora (pronatalitetna politika)

Popis indikativnih aktivnosti

- Jednokratni obiteljski dodaci u svrhu smanjivanja jednokratnih troškova obitelji s djecom
- Poticanje kvalitetne i sveobuhvatne zaštite majke i djeteta
- Unapređenje dostupnosti i kvalitete podrške roditeljstvu
- Omogućavanje fleksibilnog radnog vremena za majke s djecom do određene dobi
- Omogućavanje produženog rada predškolskih ustanova te produženog boravka u školama
- Subvencioniranje prijevoza, prehrane, udžbenika i radnih bilježnica učenicima i studentima
- Subvencije za javne usluge

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, MZO, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Udio mladog stanovništva	%	Udio stanovništva 0-14 godina u ukupnom	2021.		2027.	Rast 5%	DZS

		stanovništvu					
Broj rođene djece	Broj	Broj rođene djece u BBŽ	2021.		2027.	Rast 10%	BBŽ DZS

Mjera 2.1.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji

Popis indikativnih aktivnosti

- Osiguravanje stambenog fonda radi zbrinjavanja i zadržavanja obitelji
- Ulaganje u infrastrukturu i opremanje u području ranog i predškolskog odgoja
- Unaprjeđenje usluga za djecu u sustavu ranog i predškolskog odgoja
- Poticanje ekonomskog osamostaljivanja i poduzetništva mladih

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, MZO, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Neto migracija mladih	Broj	Zbroj ukupno doseljenih i odseljenih mladih na području BBŽ	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 5%	BPŽ

Posebni cilj 2.2. Unaprjeđenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi

Cilj

Cilj posebnog cilja 2.2. Unaprjeđenje usluga zdravstvene i socijalne skrbi poboljšanje je dostupnosti i kvalitete zdravstvenih i socijalnih usluga na području Bjelovarsko-bilogorske županije.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija ima velike potencijale za podizanje kvalitete i poboljšanje dostupnosti zdravstvenog sustava, a karakterizira je i visoka razina svijesti o značaju zdravog življenja i usvajanja zdravih životnih navika. Također, u Županiji je prisutna i visoka razina kvalitete življenja starije populacije i osoba s posebnim potrebama, a provedbom mjera u okviru ovog posebnog cilja doći će do ostvarivanja potencijala sustava zdravstvene i socijalne skrbi.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na pružanje kvalitetnijih usluga u zdravstvenom sustavu, intenzivnije ulaganje u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova, ulaganje u zdravstvenu zaštitu djece te podizanje kvalitete sustava socijalne skrbi ulaganjem u infrastrukturu, jačanjem kapaciteta i osnaživanjem kadrova u ustanovama za starije i nemoćne, kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju.

Mjera 2.2.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim potrebama

Popis indikativnih aktivnosti

- Povećanje bolničkih i smještajnih kapaciteta
- Zapošljavanje liječnika, medicinskih sestara i drugog zdravstvenog kadra koji nedostaje
- Nabavka suvremene medicinske opreme u zdravstvenim ustanova
- Smanjenje listi čekanja
- Održavanje i unaprjeđenje kvalitete zdravstvenih usluga na svim razinama
- Poboljšanje usluga bolničkog liječenja
- Podržavanje i razvijanje zdravih životnih navika kod stanovnika svih uzrasta u Županiji
- Jačanje kapaciteta za uspješnu pripremu i provedbu županijskih projekata u zdravstvu koji se financiraju sredstvima iz fondova EU
- Poboljšanje dostupnosti zdravstvene zaštite
- Jačanje suradnje i koordiniranosti između ustanova i razina zdravstvene skrbi
- Jačanje suradnje i koordiniranosti između ustanova zdravstvene skrbi i ustanova socijalne skrbi, jedinica lokalne samouprave, civilnog sektora i drugih subjekata u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga
- Daljnja podrška projektu "Županija, prijatelj dojenja" te podrška svim sličnim inicijativama usmjerenih na zdravlje djece

Nosioci provedbe mjere: Županija, zdravstvene ustanove u Županiji, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Stopa mortaliteta za kardiovaskularne bolesti, rak, dijabetes ili kronične respiratorne bolesti	Stopa	Broj umrlih od kardiovaskularnih bolesti, raka, dijabetesa ili kroničnih respiratornih bolesti na 1000 umrlih	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Smanjenje 10%	BBŽ
E-zdravstvo	Broj	Broj korisnika usluga e-zdravstva	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ

Mjera 2.2.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju)

Popis indikativnih aktivnosti

- Povećanje broja zdravstveno-njegovateljskog kadra u socijalnim ustanovama
- Osiguranje dodatnih prostornih kapaciteta za pružanje socijalnih usluga za starije osobe
- Poboljšanje uvjeta rada djelatnicima u socijalnim ustanovama
- Razvijanje sustava usluga pomoći i njege u kući za starije osobe
- Povećanje izdvajanja financijskih sredstava potrebnih za aktivniju i kvalitetniju socijalnu politiku
- Razvoj i primjena socijalnih inovacija u Županiji
- Povećanje smještajnih i stručnih kapaciteta te osiguravanje značajnije financijske podrške Skloništu za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja
- Korištenje prilika i mogućnosti programa EU kroz daljnje ulaganje u kapacitete za pripremu i provedbu projekata
- Povećanje financijske i društvene podrške udrugama koje su angažirane problematikom socijalne skrbi
- Poboljšanje palijativne skrbi povećanjem smještajnih kapaciteta, osiguravanjem mobilnih timova i potrebnog broja profesionalnih djelatnika i volontera
- Analiza stanja u socijalnoj skrbi i procjena potreba i mogućnosti institucionalnih kapaciteta
- Razvijanje izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije i nemoćne osobe, osobito u ruralnim područjima, kako bi se starijim osobama omogućio što dulji i kvalitetniji boravak u vlastitom domu
- Razmatranje potrebe i mogućnosti formiranja mobilnih timova za pomoć i negu te osnaživanje osoba iz ranjivih skupina (starije osobe, kronični bolesnici, osobe s invaliditetom i njihove obitelji)
- Stvaranje baze podataka o pružateljima socijalnih usluga na području Županije i njihov kontinuirani stručni nadzor
- Razvijanje udomiteljstva i volonterizma
- Kontinuirano informiranje građana, pogotovo osjetljivih skupina, o mogućnostima, pravima i uslugama koje su im na raspolaganju
- Jačanje suradnje i koordiniranosti između ustanova i razina socijalne skrbi
- Jačanje suradnje i koordiniranosti između ustanova socijalne skrbi i ustanova zdravstvene skrbi, jedinica lokalne samouprave, civilnog sektora i drugih subjekata u pružanju socijalno-zdravstvenih usluga

Nosioci provedbe mjere: Županija, zdravstvene ustanove u Županiji, Centri za socijalnu skrb, civilno društvo, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Osobe u riziku od siromaštva ili	%	Udio stanovnika BPŽ u riziku od	2021.	Novi pokazatelj	Osobe u riziku od	Smanjenje od 15%	BBŽ

socijalne isključenosti		siromaštva ili socijalne isključenosti			siromaštva ili socijalne isključenosti		
Djelatnici u zdravstvu specijalizirani za palijativnu skrb	Broj	Ukupan broj djelatnika u zdravstvu specijaliziranih za palijativnu skrb na području BBŽ	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ

Posebni cilj 2.3. Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva (OCD)

Cilj

Cilj posebnog cilja 2.3. Snažnija ulaganja u razvoj kulture, sporta i organizacija civilnog društva (OCD) je dodatno povećanje kvalitete života stanovnika Bjelovarsko-bilogorske županije razvojem potencijala koji postoji na području BBŽ koja je bogata materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom, ali i jačanjem udruga civilnog društva te uloge sporta za sve dobne skupine s posebnim naglaskom djecu.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija bogata je materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom, kao i kulturnim dobrima i manifestacijama koje njeguju tradiciju, običaje, način života, identitet lokalnih zajednica i Županije. Također, na području Županije djeluju brojne organizacije civilnog društva, kako u kulturi, tako i primjerice u sportu, čija je važnost također prepoznata u Županiji. Provedbom mjera u okviru ovog posebnog cilja iskoristit će se svi potencijali koje kultura, sport i OCD-ovi na području BBŽ imaju.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na razvoj segmenta kulture te održivo korištenje kulturne baštine, podizanje svijesti o važnosti OCD-a i društvenog poduzetništva za razvoj Županije te razvoj sportske infrastrukture te promociju sporta i zdravih životnih navika.

Mjera 2.3.1. Razvoj segmenta kulture i održivo korištenje kulture baštine u svrhu promicanja kvalitete življenja i daljnjeg razvoja

Popis indikativnih aktivnosti

- Povećanje izdvajanja sredstava za kulturu iz županijskog proračuna te usmjeravanje sredstava u financiranje razvoja kulture
- Tretiranje kulture, njenih resursa i potencijala kao razvojnih čimbenika
- Sustavna promocija kulture kako u Županiji, tako i u bližem i širem okružju
- Daljnja zaštita i održivo korištenje kulturne baštine te očuvanje kulturne raznolikosti
- Ulaganje u njegovanje tradicije i očuvanje identiteta, s posebnim naglaskom na nacionalne manjine
- Održavanje i razvijanje kulturno-umjetničkih programa na županijskoj i lokalnoj razini
- Poticanje povezivanja kulture s gospodarstvom, osobito s turizmom
- Kreiranje i inoviranje cjelogodišnjih programa i kulturno-turističke ponude te razvoj atraktivnih kulturnih projekata temeljenih na ekonomiji doživljaja

- Poticanje kulturnog poduzetništva te kulturne i kreativne industrije u Županiji
- Jačanje znanja i vještina za pripremu i provedbu projekata u kulturi koji se financiraju sredstvima EU.
- Korištenje obnovljivih izvora energije u institucijama iz segmenta kulture i kulturne baštine

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, regionalni i lokalni koordinatori, kulturne institucije i kulturna društva, civilno društvo, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Izdavanje sredstava za kulturu iz proračuna	Iznos	Ukupan iznos sredstava za kulturu iz proračuna	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 10%	BBŽ, JLS
Zapošljavanje u kulturi	%	Udio zaposlenih u kulturnim djelatnostima u ukupnoj zaposlenosti	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 5%	FINA

Mjera 2.3.2. Jačanje ulaganja te podizanje razine svijesti o značaju OCD i društvenog poduzetništva za razvoj Županije

Popis indikativnih aktivnosti

- Osiguravanje zadovoljavajućeg radnog prostora i odgovarajuće opreme organizacija civilnog društva
- Kontinuirano jačanje ljudskih potencijala OCD-a
- Trajno provođenje usavršavanja suradnika i članova u projektnom menadžmentu i upravljanju lokalnim razvojem
- Jačanje kapaciteta za pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih EU sredstvima, programe socijalnih inovacija i programe socijalnog poduzetništva
- Jačanje međusobne suradnje županijskih udruga te suradnje s udrugama u RH i EU
- Uspostavljanje županijskog sustava vrednovanja rada i rezultata udruga
- Promoviranje i poticanje volonterstva
- Promoviranje značaja djelovanja OCD-a za razvoj Županije i JLS-ova

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, lokalni koordinatori, civilno društvo, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	

(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Broj projekata civilnih organizacija	Broj projekata	Doprinos jačanju kapaciteta i prepoznatljivosti uloge civilnih organizacija u društvenom razvoju	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 10%	BBŽ
Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva	Broj educiranih osoba za rad u organizacijama civilnog društva	Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva kroz zapošljavanje i educiranje osoba za rad u organizacijama civilnog društva	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 10%	BBŽ

Mjera 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija

Popis indikativnih aktivnosti

- Poboljšanje postojeće i izgradnja nove kvalitetne sportske infrastrukture
- Promocija i poticanje većeg uključivanja djece, mladih i starijih, kao i osoba s invaliditetom i otežanim kretanjem u sportske aktivnosti
- Ulaganje u razvoj sportskog turizma, kao što je sportsko-ribolovni, biciklistički i jahački turizam
- Jačanje suradnje između JLS-a u organizacijski sportskih događaja i manifestacija
- Promocija i poticanje zdravog načina življenja
- Porast izdvajanja za promicanje sporta u Županiji
- Porast izdvajanja za unaprjeđenje stručnog rada i osposobljavanje stručnih djelatnika

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, civilno društvo, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Izdvajanje sredstava za sport iz proračuna	Iznos	Ukupan iznos sredstava za sport iz proračuna	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ, JLS
Obnovljena i izgrađena sportska	Broj	Ukupan broj obnovljenih i izgrađenih	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ, JLS

infrastruktura		sportskih dvorana, igrališta, centara i ostalih infrastrukturnih objekata					
----------------	--	---	--	--	--	--	--

PRIORITET 3 Zelena i digitalna tranzicija

Posebni cilj 3.1. Jačanje energetske tranzicije

Cilj

Posebni cilj 3.1. Jačanje energetske tranzicije ima za cilj uvođenje održivog i zelenog poslovanja prelaskom na čistu energiju, poticanjem zelenih i plavih ulaganja, digitalizacijom te očuvanjem i obnovom ekosustava i raznolikosti.

Opravdanje

Energetska tranzicija predstavlja povećanje energetske učinkovitosti, razvoj kvalitetnog tržišta energije, povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje kvalitete gospodarenja energijom, kontinuirani tehnološki napredak te kontinuirano povećanje obrazovanja i informiranosti građana i gospodarstva. Bjelovarsko-bilogorska županija ima veliki potencijal u provedbi energetske tranzicije u resursima za daljnju izgradnju solarnih, bioplinskih, geotermalnih elektrana te elektrana na šumsku biomasu.

Opis

Posebni cilj će se ostvariti provedbom mjera koje se odnose na jačanje strateškog energetskog planiranja, porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora te smanjenje potrošnje energije u zgradarstvu, prometu i javnoj rasvjeti.

Mjera 3.1.1. Jačanje strateškog energetskog planiranja

Popis indikativnih aktivnosti

- Analiza svih potencijalnih izvora energije
- Analiza stvarnih potreba energije
- Definiranje novih mogućnosti za korištenje obnovljivih izvora energije
- Izrada strateških planova na razini JLS

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Strateški planovi energetske	Broj	Broj strateških planova	2021.	Novi pokazatelj	2027.	5	JLS

učinkovitosti		energetske učinkovitosti na razini JLS					
---------------	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 3.1.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora

Popis indikativnih aktivnosti

- Promocija obnovljivih izvora energije i informiranje javnosti o važnosti njihove uporabe
- Poticanje proizvodnje i korištenja alternativnih oblika energije
- Korištenje drvne i poljoprivredne biomase u energetske svrhe
- Investiranje u fotonaponske panele na postojećim građevinama
- Investiranje u hibridne sustave za proizvodnju električne i toplinske energije
- Poticanje i subvencioniranje projekata korištenja obnovljivih izvora energije

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, civilno društvo, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Proizvodnja električne energije iz OIE	%	Udio proizvodnje obnovljive električne energije u ukupnoj proizvodnje električne energije	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	HEP
Potrošnja obnovljive energije	%	Udio obnovljive energije u bruto finalnoj potrošnji energije po sektorima	2021.	Novi indikator	2027.	Rast 20%	HEP

Mjera 3.1.3. Smanjenje potrošnje energije u zgradarstvu, prometu i javnoj rasvjeti

Popis indikativnih aktivnosti

- Ulaganje u energetska učinkovitost zgrada
- Energetska obnova javnih zgrada
- Korištenje otpadne topline u procesima grijanja i hlađenja
- Ulaganje u modernizaciju javne rasvjete
- Implementacija pametnih tehnologija za upravljanje i potrošnju energije
- Poticanje kupnje uređaja veće energetske učinkovitosti
- Poticanje građana na hodanje i korištenje bicikala u gradovima

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, civilno društvo, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Energetska učinkovitost u javnim zgradama	Površina energetski obnovljenih javnih zgrada	Primjena mjera energetske učinkovitosti u javnim zgradama	2021.	Novi indikator	2027.	Rast 20%	JLS-ovi, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Županija

Posebni cilj 3.2. Razvoj okolišne infrastrukture

Cilj

Posebni cilj 3.2. Razvoj okolišne infrastrukture omogućuje uspostavu kvalitetnije javne infrastrukture koja vodi poboljšanju kvalitete života.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija ima relativno zadovoljavajuću razinu javne infrastrukture koju karakterizira poticanje kružnog gospodarstva, porast broja kućanstava priključenih na sustav javne vodoopskrbe te proširenje sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda, ali i niska razina korištenja javne vodoopskrbe, nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda te nedovoljan broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Provedbom mjera u okviru ovog posebnog cilja poboljšat će se kvaliteta javne infrastrukture vezane za odlaganje otpada, vodoopskrbu i odvodnju te zaštitu od poplava.

Opis

Posebni cilj će se ostvariti provedbom mjera koje se odnose na uređenje sustava gospodarenja otpadom, unaprjeđenje sustava vodovoda i odvodnje te unaprjeđenje sustava zaštite od poplava.

Mjera 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom

Popis indikativnih aktivnosti

- Sanacija aktivnih divljih odlagališta u Županiji
- Dodatno razvijanje sustava odvojenog prikupljanja otpada
- Izgradnja reciklažnih dvorišta
- Sanacija onečišćenih lokacija
- Edukacija stanovništva o nastanku, odlaganju i ponovnom korištenju otpada kao sirovine/energenta

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, komunalna poduzeća, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Izgradnja reciklažnih dvorišta	Broj reciklažnih dvorišta	Ulaganje u izgradnju, uspostavu i unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom otpada	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ JLS, komunalna poduzeća i FZOEU
Nabava kanti i opreme za odvojeno prikupljanje otpada	Broj kanti i opreme za odvojeno prikupljanje otpada	Ulaganje u izgradnju, uspostavu i unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom otpada	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	BBŽ JLS, komunalna poduzeća i FZOEU
Sanacija odlagališta otpada	Broj saniranih odlagališta	Sanacije neuređenih odlagališta otpada	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	JLS, komunalna poduzeća, FZOEU

Mjera 3.2.2. Unaprjeđenje sustava vodovoda i odvodnje

Popis indikativnih aktivnosti

- Proširenje vodovodne mreže
- Nadogradnja postojećeg i izgradnja novih sustava odvodnje
- Povećanje postotka priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje
- Izgradnja sustava s visokim stupnjem pročišćavanja otpadnih voda

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, isporučitelji vodnih usluga (vodovodi), tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Kilometri mreže odvodnje otpadnih voda	km	Novo izgrađen i saniran sustav odvodnje	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	JLS, komunalna poduzeća

		otpadnih voda					
Kilometri mreže javne vodoopskrbe	km	Novo izgrađena i sanirana vodovodna mreža	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	JLS, komunalna poduzeća

Mjera 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava

Popis indikativnih aktivnosti

- Ulaganja u projekte akumulacije i retencije
- Unapređenje i povećanje učinkovitosti spašavanja i potražnih intervencija na vodi i tijekom ronilačkih intervencija pod vodom, edukacijama, obukom, opremanjem i vježbama,
- Unapređenje i povećanje učinkovitosti intervencija u situacijama katastrofa (potresi i poplave) edukacijama, vježbama i opremanjem timova za spašavanje na brzim vodama i poplavama

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, Stožer civilne zaštite, Crveni križ, vatrogasna društva, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Edukativni programi za jačanje sposobnosti snaga sustava civilne zaštite	Broj	Broj provedenih edukativnih programa za jačanje sposobnosti snaga sustava civilne zaštite za suočavanje s rizicima kriznih stanja	2021.	Novi indikator	2027.	Rast 15%	BBŽ, Stožer civilne zaštite

Posebni cilj 3.3. Jačanje integriranog prometa

Cilj

Cilj posebnog cilja 3.3. Jačanje integriranog prometa poboljšanje je prometne infrastrukture i infrastrukture i dostupnosti širokopojsnog Interneta što će rezultirati poboljšanjem kvalitete života stanovnika Županije.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija, zahvaljujući svom geografskom položaju, relativno je prometno izolirana budući da se nalazi na periferiji glavnih prometnih koridora, a izolaciju dodatno naglašava stanje i loša povezanost cesta na području Županije. Također, Bjelovarsko-bilogorska županija jedna je od hrvatskih županija s najslabije razvijenom mrežnom infrastrukturom i dostupnosti Interneta. Ovim posebnim ciljem poboljšat će se infrastrukturna mreža prometnica te mrežna infrastruktura na području Županije čime će se povećati kvaliteta života stanovnika te smanjiti utjecaj perifernog položaja Županije.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera vezanih za poboljšanje prometne infrastrukture te poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog Interneta.

Mjera 3.3.1. Poboljšanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz)

Popis indikativnih aktivnosti

- Izgradnja i obnova cestovne infrastrukture
- Izgradnja i obnova željezničke infrastrukture
- Dovršetak brze ceste D12 Vrbovec – Bjelovar – Virovitica
- Porast ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta
- Izgradnja obilaznica oko gradova
- Uspostava integriranog sustava javnog prijevoza putnika
- Poboljšanje kvalitete u javnom prijevozu i opremljenosti autobusnih i željezničkih stajališta
- Ulaganje sredstava u gradnju infrastrukture za biciklistički promet
- Uređivanje zračnih pristaništa i pratećih sadržaja
- Nastavak razvoja mreže elektropunjača na području Županije

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, HC, HŽ, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Duljina izgradnje /rekonstrukcije ceste	Km	Broj kilometara izgrađenih/rekonstruiranih cesta	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	HC, JLS
Duljina rekonstruirane i sanirane pješačke i biciklističke	km	Broj kilometara rekonstruiranih i saniranih pješačkih i biciklističkih staza	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ JLS

staze							
-------	--	--	--	--	--	--	--

Mjera 3.3.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta

Popis indikativnih aktivnosti

- Osiguranje razvoja širokopojasnog pristupa Internetu s ciljem revitalizacije ruralnih područja
- Poticanje suradnje urbanih i ruralnih središta za razvoj širokopojasne mreže

Nosioci provedbe mjere su Županija, JLS, HAKOM, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Ulaganje u povećanje dostupnosti širokopojasnog Interneta	Broj kućanstava pokrivenih širokopojasnim internetom	Ulaganje u razvoj digitalnog informacijskog društva	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	BBŽ HAKOM

Posebni cilj 3.4. Očuvanje prirodne baštine

Cilj

Posebni cilj 3.4. Očuvanje prirodne baštine ostvaruje se kroz valorizaciju iste u županijskoj razvojnoj politici kao čimbenika svekolikog razvoja te ostvarivanje potencijala koji očuvana prirodna baština predstavlja za kvalitetu života, ali i razvoj ekološke poljoprivrede i turizma.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija odlikuje se izrazito očuvanom i bogatom prirodnom baštinom i zaštićenim dijelovima prirode. Osim toga, Županiju karakterizira čist zrak, I. kategorije, bez velikih onečišćivača na području Županije. Unatoč navedenom, prirodna baština BBŽ nije prepoznata do kraja kao veliki potencijal te se monitoring tla ne provodi, a površinske vode su u izrazito lošem ekološkom stanju.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa te osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima.

Mjera 3.4.1. Porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa

Popis indikativnih aktivnosti

- Poboljšanje očuvanja održivog korištenja prirodne baštine

- Provođenje monitoringa tla u Županiji
- Pобољшanje ekološkog stanja županijskih površinskih voda
- Promoviranje prirodne baštine u Županiji, RH i inozemstvu
- Ulaganje u posjetiteljsku infrastrukturu
- Razvoj digitalnih sadržaja za doživljaj izvan zaštićenog područja

Nosioci provedbe mjere su Županija, JLS, javnopravna tijela, civilno društvo, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Broj posjetitelja u zaštićenim prirodnim područjima	Broj	Pokazatelj mjeri povećanje turističke atraktivnosti zaštićenih prirodnih područja	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	Javne ustanove koje upravljaju zaštićenim prirodnim područjima

Mjera 3.4.2. Osnazivanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima

Popis indikativnih aktivnosti

- Cjelovito valoriziranje prirodnih resursa u županijskoj razvojnoj politici kao čimbenika svekolikog razvoja
- Razvoj programa zaštite i upravljanja prirodnim resursima
- Promidžba zaštite prirodnih resursa i prirodne baštine Županije
- Povećanje svijesti lokalne zajednice o važnosti participativnog upravljanja prirodnim resursima
- Ulaganje u zaštitu okoliša
- Očuvanje održive bioraznolikosti

Nosioci provedbe mjere su Županija, JLS, Javne ustanove koje upravljaju zaštićenim područjima, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Broj provedenih projekata namijenjenih valorizaciji	Broj	Pokazatelj mjeri razinu aktivnosti u području valorizacije	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	Regionalni koordinator

prirodne baštine		prirodne baštine					
------------------	--	------------------	--	--	--	--	--

PRIORITET 4 Kvalitetno upravljanje Županijom

Posebni cilj 4.1. Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje

Cilj

Cilj posebnog cilja 4.1. Osnaživanje ljudskih potencijala i suradnje je dodatno jačanje ljudskih resursa koji predstavljaju razvojni potencijal za zeleni rast i razvoj te digitalnu transformaciju. Nadalje, cilj posebnog cilja je iskoristiti mogućnosti koje pruža suradnja županijske uprave sa županijskom razvojnom agencijom i organizacijama civilnog društva.

Opravdanje

Bjelovarsko-bilogorska županija bogata je prirodnim, ali i ljudskim resursima koji predstavljaju veliki razvojni potencijal te značajnim iskustvom u suradnji županijske uprave i županijske razvojne agencije, u međunarodnoj suradnji i suradnji s organizacijama civilnog društva. Posebnim ciljem 4.1. potencijali koji proizlaze iz dosadašnjih iskustava dovest će do kvalitetnijeg upravljanja Županijom.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na ulaganje u razvoj kapaciteta za kvalitetno i participativno upravljanje, uspješnu pripremu i provedbu razvojnih projekata i programa te vrednovanje realizacije razvojnih programa i osnaživanje suradnje tijela na lokalnoj i županijskoj razini, kao i međužupanijske suradnje na projektima od strateškog značaja.

Mjera 4.1.1. Ulaganja u razvoj kapaciteta za kvalitetno i participativno upravljanje, uspješnu pripremu i provedbu razvojnih projekata/programa te vrednovanje realizacije razvojnih programa

Popis indikativnih aktivnosti

- Jačanje transparentnosti rada i provedba digitalizacije županijske i lokalne uprave
- Unapređenje sustava praćenja i vrednovanja rezultata provedbe razvojne politike, razvojnih programa i projekata
- Ekipiranje stručnih kadrova u županijskoj i lokalnim upravama
- Stalna edukacija kadrova, osobito u projektnom menadžmentu
- Poboljšanje sustava nagrađivanja i stimulacije rada
- Stjecanje specifičnih znanja i jačanje kapaciteta za pripremu i provedbu projekata
- Poticanje proaktivnog pristupa kod djelatnika u upravi za rješavanje razvojnih problema

Nosioci provedbe mjere: Županija, JLS, regionalni i lokalni koordinatori, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	

(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Broj educiranih službenika i dužnosnika u području planiranja i upravljanja razvojem	Broj	Jačanje kapaciteta javnog ljudskog sektora za upravljanje razvojem i efikasno planiranje	2021	Novi pokazatelj	2027.	Rast 50%	Regionalni koordinator
Ključni razvojni projekti	Broj	Broj ključnih razvojnih projekata koji su u procesu prijave, provedbe ili su provedeni	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	BBŽ, Regionalni koordinator

Mjera 4.1.2. Osaživanje suradnje tijela na lokalnoj i županijskoj razini kao i međužupanijske suradnje na projekt od strateškog značaja

Popis indikativnih aktivnosti

- Daljnje intenziviranje suradnje županijske uprave s regionalnom razvojnom agencijom
- Unaprjeđenje koordinacije, komunikacije i umreženosti županijskih i lokalnih tijela uprave
- Poboljšanje suradnje županijske uprave s tijelima središnje države
- Razvijanje i intenziviranje suradnje županijske i lokalnih uprava s OCD-om, neformalnim akterima razvoje te građanima u procesu pripreme i provedbe razvojnih projekata
- Jačanje suradnje u području upravljanja razvojem s drugim županijama te regionalnim i lokalnim upravama zemalja članica EU

Nosioци provedbe mjere su Županija, JLS, regionalni i lokalni koordinatori, potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Razvojni projekti provedeni u suradnji s OCD-om, neformalnim akterima razvoja i građanima	Broj	Ukupan broj razvojnih projekata pripremljenih i provedenih u suradnji s OCD-om, neformalnim akterima razvoja i građanima	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 10%	Regionalni koordinator, BBŽ

Posebni cilj 4.2. Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije

Cilj

Cilj posebnog cilja 4.2. Jačanje sustava prostornog planiranja i zaštite na području Županije ravnomjeran je razvoj svih dijelova BBŽ te prevencija i osiguranje pravovremene reakcije za djelovanje u kriznim situacijama.

Opravdanje

Prostorno planiranje i strateški dokumenti imaju važnu ulogu u razvoju Bjelovarsko-bilogorske županije. Provođenjem ovog posebnog cilja dat će se veća važnost izradi, ali i provedbi prostornih planova i strateških dokumenata.

Opis

Posebni cilj ostvarit će se provedbom mjera koje se odnose na osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s posebnim naglaskom na razvoju najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom, jačanjem ljudskih potencijala za potrebe kvalitetnog prostornog planiranja te ulaganjem u razvoj sustava za djelovanje u kriznim situacijama.

Mjera 4.2.1. Osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s naglaskom na razvoju najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom

Popis indikativnih aktivnosti

- Ažurno praćenje stanja u prostoru
- Kvalitetna izrada stručnih podloga za prostorno planiranje
- Potpore male vrijednosti za porezne obveznike i potpore MSP-ovima koji obavljaju djelatnost u potpomognutim područjima
- Potpore za održavanje i modernizaciju prometne, komunalne i društvene infrastrukture potpomognutih područja
- Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa koji predstavljaju ograničenje u provedbi razvojnih projekata
- Planiranje i provedba održivog korištenja prostora, praćenje stvarnog korištenja i planirane namjene zemljišta
- Ulaganja u brownfield lokacije
- Zaštita, održavanje i osiguranje javne imovine

Nosioci provedbe mjere su Županija, JLS, javnopravna tijela, civilno društvo, poduzetnici, poduzetničke potporne institucije, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Naziv	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)			(4)	(5)	(7)
Broj gradova i sela s	Broj	Broj	2021.	Novi	2027.	Rast 10%,	DZS

povećanjem/smanjenjem stanovništva		gradova i sela na području BBŽ koja bilježe povećanje odnosno smanjenje stanovništva		pokazatelj		odnosno smanjenje 10%	
Broj obnovljenih brownfield lokacija	Broj	Ukupan broj obnovljenih brownfield lokacija na području BBŽ	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 15%	BBŽ, JLS, Regionalni koordinator

Mjera 4.2.2. Jačanje ljudskih potencijala za potrebe kvalitetnog prostornog planiranja

Popis indikativnih aktivnosti

- Sustavna edukacija djelatnika u tijelima nadležnim za prostorno uređenje o mjerama kvalitetnog prostornog uređenja
- Edukacija građana za aktivno i konstruktivno sudjelovanje u procesima prostornog planiranja
- Stjecanje specifičnih znanja potrebnih za kvalitetno prostorno planiranje
- Proširivanje upravljačkih znanja i vještina zaposlenika u županijskim tijelima
- Poticanje proaktivnog pristupa kod djelatnika u tijelima nadležnim za prostorno uređenje

Nosioci provedbe mjere su Županija, JLS, javnopravna tijela, civilno društvo, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Broj educiranih službenika i dužnosnika u području prostornog planiranja	Broj	Jačanje kapaciteta javnog ljudskog sektora za efikasno prostorno planiranje	2021	Novi pokazatelj	2027.	Rast 50%	Regionalni koordinator BBŽ

Mjera 4.2.3. Ulaganja u razvoj sustava za djelovanja u kriznim situacijama (pandemije, elementarne prirodne i druge nepogode i ugrozi)

Popis indikativnih aktivnosti

- Analiza posljedica pandemije COVID-19 na sve sektore gospodarskog i društvenog razvoja u Županiji

- Izrada plana za prevladavanje posljedica pandemije COVID-19 te plana djelovanja u slučaju sličnih ugroza
- Izrada plana za postizanje otpornosti/oporavka Županije na prirodne ugroze
- Provođenje edukativnih aktivnosti o mogućnostima zaštite od elementarnih nepogoda i poduzimanju aktivnosti u izvanrednim situacijama
- Organizacija kvalitetnog i organiziranog sustava civilne zaštite
- Izgradnja i/ili opremanje vatrogasnih domova i spremišta
- Opremanje Društva Crvenog križa potrebnom opremom
- Unaprjeđenje i povećanje učinkovitosti intervencija u situacijama katastrofa edukacijama, vježbama i opremanjem timova za spašavanje

Nosioci provedbe mjere su Županija, jedinice lokalne samouprave, Stožer civilne zaštite, Crveni križ, civilno društvo, Javne vatrogasne postrojbe, tvrtke u vlasništvu / suvlasništvu JLP(R)S.

Provedba mjere planirana je kontinuirano tijekom provedbe Plana.

Pokazatelji rezultata za Mjeru

Pokazatelj rezultata			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Izgradnja, dogradnja i opremanje objekata zaštite od elementarnih nepogoda i izvanrednih situacija	Broj	Ulaganje u unaprjeđenje sustava zaštite od elementarnih nepogoda i izvanrednih situacija	2021.	Novi pokazatelj	2027.	Rast 20%	BBŽ

PRILOG 4. Mjere zaštite okoliša

1 Mjere zaštite okoliša

Mjere zaštite okoliša predložene su na temelju analize postojećeg stanja i analize mogućih utjecaja na sastavnice okoliša te čimbenike u okolišu uslijed realizacije aktivnosti mjera predmetnog Plana. Obuhvaćaju mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja potencijalnih negativnih utjecaja nastalih provedbom aktivnosti mjera Plana na sastavnice okoliša i čimbenike u okolišu te mjere poboljšanja za utvrđene okolišne trendove ili okolišne probleme u prostoru. Propisane mjere zaštite okoliša potrebno je adekvatno implementirati u sadržaj Plana.

1.1 Mjere poboljšanja stanja okoliša

Mjere poboljšanja stanja okoliša predložene Studijom provodit će se kontinuirano tijekom provedbe Plana, a pokazatelji ishoda mjera i učestalost praćenja istih odgovara planu provedbe mjera iz Plana. Nositelji odgovornosti za provođenje organizacijskog i izvršnog dijela mjera kao i nositelji financiranja aktivnosti potrebnih za provođenje mjera propisanih Studijom jednaki su nositeljima provedbe mjera Plana.

Sastavnica i čimbenik u okolišu	Okolišni problem	Mjera poboljšanja	Prioritet Posebni cilj Mjera
Prilagodba klimatskim promjenama	Posljedice klimatskih promjena poput češće pojave ekstremnih vremenskih prilika (olujna nevremena), jakih pljuskova i suša, ekstremnih temperatura i ostalog, znatno utječu na ekosustave, gospodarske sektore te ljudsko zdravlje i dobrobit.	<i>Integrirati klimatske promjene u postupak planiranja pripremanjem akcijskih planova za prilagodbu klimatskim promjenama, integracijom mjera prilagodbe u strateške i razvojne dokumente, razvoj planova za sprječavanje učinaka klimatskih promjena u sektorima koji su osjetljivi na klimatske promjene i razvoj metoda i normi za provedbu mjera prilagodbe.</i>	P 4 C 4.2. M 4.2.3.
	Bez pravilnog upravljanja ranjivostima i rizicima, klimatske će promjene sve snažnije utjecati na rezultate projekata i na ulaganja u projekte, odnosno imat će sve veći utjecaj na infrastrukturu i imovinu u operativnom, financijskom, ekološkom i društvenom smislu te utjecati na projekte zajedno s brojnim faktorima rizika.	<i>Predviđenu novu infrastrukturu (distribucijska mreža za obnovljivu energiju, prometna infrastruktura, infrastruktura vodovoda i odvodnje, sustavi za navodnjavanje i drugo) planirati u skladu sa zabilježenim i predviđenim klimatskim promjenama te primijeniti odgovarajuće mjere prilagodbe.</i> <i>Provesti analizu ranjivosti prema Tehničkim smjernicama za pripremu infrastrukture za klimatske promjene u razdoblju 2021.–2027. kako bi se primijenila fizička i nefizička rješenja prilikom izgradnje kojima se znatno smanjuju najvažniji fizički klimatski rizici.</i>	P 1, P 2, P 3 C 1.2. C 1.3. C 3.1. C 3.2. C 3.3. M 1.2.3., M 1.3.1., M 3.1.2., M 3.2.1., M 3.2.2., M 3.2.3., M 3.3.1.
Bioraznolikost Zaštićena područja prirode	Krivolov	<i>Ojačati mehanizme suzbijanja krivolova radi osiguravanja zaštite divljači i ostalih divljih vrsta (edukacije unaprijeđenje lovočuvarske službe i dr.).</i>	P 3 C 3.4. M 3.4.2.
Divljač i lovstvo	Invazivne vrste	<i>Poticati edukaciju javnosti o invazivnim vrstama.</i>	P 3 C 3.4.

			M 3.4.2.
Šume i šumarstvo	Loše gospodarenje privatnim šumama	<i>Poticati udruživanje privatnih šumoposjednika.</i>	P 1 C 1.1. M 1.1.1.
Krajobrazne karakteristike	Narušavanje prirodnih, kulturnih (antropogenih) i vizualno-doživljajnih karakteristika krajobraza neusklađenom urbanizacijom, infrastrukturnim zahvatima te intenzivnom poljoprivredom	<i>Dalje razvijati projekte i mehanizme osvještavanja lokalnog stanovništva o krajobraznim vrijednostima županije i sufinanciranja i promoviranja proizvoda sela kako bi se očuvala raznolikost agrikulturnog krajobraza.</i> <i>Upravljanje krajobrazima bazirati na horizontalnom i vertikalnom spektru dokumenata kao što su krajobrazne studije i osnove.</i>	M 3.4.2.
Kulturno-povijesna baština	Nepostojanje modela upravljanja kulturnom baštinom (Strateški dokumenti) zbog čega nema njenog sustavnog održavanja i korištenja	<i>Izraditi Strateški plan upravljanja kulturno – povijesnom baštinom na razini županije (ili pojedinačnih JLS) koji će u obzir uzeti sadašnje stanje i održivo gospodarenje kulturnim dobrima</i>	P 2 C 2.3. M 2.3.1.
Stanovništvo i zdravlje ljudi	Narušavanje zdravlja ljudi pojavom alergijskih reakcija na peludne alergene	<i>Uspostaviti monitoring peludi za Bjelovarsko-bilogorsku županiju.</i>	P 3 C 3.4. M 3.4.1.

1.2 Mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja utjecaja provedbe Plana na sastavnice i čimbenike u okolišu

Propisane mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja su specifični i mjerljivi iskazi koji su relevantni u odnosu na prepoznati utjecaj mjera i aktivnosti iz Plana te su dostižne u određenom vremenskom periodu. One predstavljaju zadatke koje subjekti provedbe mjera Plana trebaju napraviti i u kojem periodu kako bi se sačuvala ili poboljšala razina očuvanosti okoliša u Županiji.

Sastavnica okoliša i čimbenici u okolišu	Mjera iz Plana	Utjecaj	Mjera zaštite
Ublažavanje klimatskih promjena	M 3.3.1. Pобољшanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz)	Negativan utjecaj na ublažavanje klimatskih promjena zbog emisija stakleničkih plinova koji nastaju prometovanjem vozila kao posljedica izgaranja fosilnih goriva u motorima motornih vozila: CO ₂ , CH ₄ i N ₂ O	<i>Poticati na kupnju i korištenje električnih i hibridnih vozila uz razvoj odgovarajuće infrastrukture (npr. punionice za eklektična vozila i vozila koja za pogon koriste vodik), kako bi se povećao udio vozila na alternativni pogon i smanjile emisije stakleničkih plinova u sektoru prometa.</i>
Georaznolikost	M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma M 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija M 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija M 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom M 3.2.2. Unapređenje sustava vodovoda i odvodnje M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava M 3.3.1. Pобољшanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz)	Negativan utjecaj fizičke štete, onečišćenja, gubitka pristupa i/ili prekida prirodnih procesa krških, fluvijalnih te jezerskih elemenata georaznolikosti ukoliko izgradnja bude izvršena u njihovoj blizini	<i>Prilikom planiranja lokacija predviđenih aktivnosti u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavati doticaj s fluvijalnim (riječne terase, naplavne ravnice, prirodni nasipi, korita rijeka) i krškim oblicima georaznolikosti kako bi se umanjio utjecaj na prirodne fluvijalne i krške procese.</i>
Tlo i poljoprivredno zemljište	M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma M 1.3.1. Pобољшanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje M 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija M 2.1.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji M 2.2.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim	Negativan utjecaj na poljoprivredno zemljište (osobito P2) uslijed izgradnje infrastrukture čime će se trajno izgubiti njegova proizvodna vrijednost i funkcija	<i>Prilikom planiranja i izgradnje infrastrukturnih objekata u najvećoj mjeri izbjegavati P2 zemljište.</i>

	<p>potrebama</p> <p>M 2.2.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju)</p> <p>M 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija</p> <p>M 3.1.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora</p> <p>M 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom</p> <p>M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava</p> <p>M 3.3.1. Pобољшanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz)</p> <p>M 3.3.2. Pобољшanje infrastrukture i dostupnosti širokopojsnog interneta</p> <p>M 4.2.1. Osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s naglaskom na razvoju najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom</p> <p>M 4.2.3. Osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima</p>		
<p>Vode</p>	<p>M 3.3.1. Pобољшanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz)</p>	<p>Narušavanje ekološkog stanja odnosno hidromorfoloških elemenata vodnih tijela (hidrološkog režima, kontinuiteta toka, morfoloških uvjeta i indeksa korištenja)</p>	<p><i>Tijekom projektiranja i izgradnje prometne infrastrukture, trase odrediti na način da se minimalno utječe na promjene postojećih korita rijeka i jezera kako bi se umanjio utjecaj na njihovo hidromorfološko stanje. Kod izgradnje prometne infrastrukture u ranjivim, osjetljivim ili zaštićenim područjima, na razini zahvata provesti analizu potencijalnih onečišćenja okolnih vodnih tijela, i propisati odgovarajuće mjere zaštite.</i></p>
	<p>M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava</p>		<p><i>U daljnjim fazama razrade projekata akumulacija/retencija osigurati da ne dođe do značajnog narušavanja hidromorfoloških elemenata vodnog tijela, što te potvrditi odgovarajućim analizama.</i></p>
<p>Bioraznolikost</p>	<p>M 1.3.1. Pобољшanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje</p>	<p>Smanjenje bioraznolikosti i narušavanje staništa intenzivnijim korištenjem pesticida i gnojiva</p>	<p><i>U što većoj mjeri očuvati ekološki značajne dijelove na poljoprivrednim površinama te ograničiti upotrebu pesticida i gnojiva.</i></p>
<p>Zaštićena područja prirode</p> <p>Divljač i lovstvo</p>	<p>M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma</p> <p>M 2.3.3 Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija</p> <p>M 2.3.1. Razvoj segmenta kulture i održivo korištenje kulture baštine u svrhu promicanja kvalitete življenja i daljnjeg razvoja</p>	<p>Povećani antropogeni pritisak na staništa, floru, faunu i zaštićena područja</p>	<p><i>U suradnji s Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Bjelovarsko - bilogorske županije, prema planovima upravljanja područjima ekološke mreže i zaštićenim područjima, planirati prihvatni kapacitet i sukladno tome regulirati broj posjetitelja.</i></p>

	<p>M 1.3.2. Poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava</p>	<p>Promjena hidromorfoloških uvjeta rijeka te posljedično utjecaj na vodenu floru i faunu te okolna staništa</p>	<p><i>Aktivnosti obrane od poplava te izgradnju sustava za navodnjavanje uskladiti s uvjetima očuvanja prirodnih staništa i planirati na način da se omogući migracija divljih vrsta u vodotocima te omogućiti prirodno plavljenje u poplavnim staništima.</i></p>
	<p>M 3.3.1. Poboljšanje prometne infrastrukture</p>	<p>Fragmentacija staništa i lovnoproduktivnih površina, sprječavanje migracije prisutne faune te stradavanje faune uslijed kolizije s vozilima</p>	<p><i>U fazi planiranja novih prometnica i uslužne linijske infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri izbjeći fragmentaciju rijetkih i ugroženih stanišnih tipova kao i zadiranje u zaštićena područja prirode. Prilikom projektiranja prometne infrastrukture koristiti elemente zelene infrastrukture te omogućiti adekvatnu propusnost cesta za divlje vrste.</i></p>
	<p>M 1.1.1. Razvoj poslovne infrastrukture M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma M 1.4.1. Unapređenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovana uz razvoj novih obrazovnih programa (uključujući strukovne škole i centre kompetencija) te ulaganja u usavršavanje nastavnika M 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija M 2.1.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji M 2.2.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju) M 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija M 3.1.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora M 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom M 3.2.2. Unapređenje sustava vodovoda i odvodnje M 3.3.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopoljarnog interneta M 3.4.1. Porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa M 4.2.3. Ulaganja u razvoj sustava za djelovanja u kriznim situacijama (pandemije, elementarne prirodne i druge nepogode i ugrozi)</p>	<p>Gubitak rijetkih i ugroženih staništa te staništa pogodnih za ugrožene i/ili zaštićene vrste</p>	<p><i>Prilikom planiranja i izgradnje infrastrukturnih objekata u najvećoj mjeri izbjegavati rijetka i ugrožena staništa te staništa pogodnih za ugrožene i/ili zaštićene vrste.</i></p>

<p>Šume i šumarstvo</p>	<p>M 1.1.1. Razvoj poslovne infrastrukture M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma M 1.4.1. Unapređenje razvoja cjelokupnog sustava obrazovana uz razvoj novih obrazovnih programa (uključujući strukovne škole i centre kompetencija) te ulaganja u usavršavanje nastavnika M 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija M 2.1.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji M 2.2.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju) M 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija M 3.1.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora M 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom M 3.2.2. Unapređenje sustava vodovoda i odvodnje M 3.3.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta M 3.4.1. Porast ulaganja u očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa M 4.2.3. Ulaganja u razvoj sustava za djelovanja u kriznim situacijama (pandemije, elementarne prirodne i druge nepogode i ugrozi)</p>	<p>Gubitak šuma i šumskog zemljišta</p>	<p><i>Prilikom planiranja i izgradnje infrastrukturnih objekata u najvećoj mjeri izbjeavati zaštitne šume i šume posebne namjene.</i></p>
	<p>M 1.3.2. Poticanje održivog poslovanja u proizvodnji i preradi hrane M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava</p>	<p>Narušavanje stabilnosti šumskih sastojina ovisnih o poplavnim vodama te višim razinama podzemnih voda, što se posljedično može očitovati kroz sušenje/propadanje šuma</p>	<p><i>Izbjegavati narušavanje ekoloških funkcija šuma, posebice zaštitnih šuma te šuma posebne namjene. U ranoj fazi planiranja sustava zaštite od poplava osigurati povoljan vodni režim površinskih i podzemnih voda u poplavnim područjima kroz usklađivanje aktivnosti s uvjetima očuvanja šumskih staništa te u planiranje i njihovu realizaciju uključiti stručnjake iz područja šumarstva.</i></p>
	<p>M 3.3.1. Poboljšanje prometne infrastrukture</p>	<p>Gubitak i fragmentacija šuma i šumskog zemljišta te promjena stanišnih uvjeta na novim šumskim rubovima, pojačavanje erozijskih procesa</p>	<p><i>Ukoliko se izgradnja linijske infrastrukture planira provoditi na šumskom zemljištu, maksimalno koristiti postojeće infrastrukturne koridore, izbjeći dodatnu fragmentaciju manjih šumskih kompleksa i narušavanje ekoloških funkcija šuma (protuerocijska, vodozaštitna), posebice zaštitnih šuma i šuma posebne namjene.</i></p>

<p>Krajobrazne karakteristike</p>	<p>M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma M 1.3.1. Pобољшanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje M 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija M 2.1.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji M 2.2.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim potrebama M 2.2.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju) M 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija M 3.1.2. Porast proizvodnje energije iz obnovljivih izvora M 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava M 3.3.1. Pобољшanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz) M 3.3.2. Pобољшanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta M 4.2.1. Osnaživanje djelotvornog i učinkovitog upravljanja s naglaskom na razvoju najmanje razvijenih ruralnih područja te kvalitetnom upravljanju imovinom M 4.2.3. Osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima</p>	<p>Promjena krajobraznih karakteristika područja zauzimanjem prostora i stvaranjem novih elemenata.</p>	<p><i>U daljnjim fazama razvoja uklopiti aktivnosti gradnje u postojeći krajobraz kroz prostorno planske dokumente i krajobrazno-arhitektonske projekte. U stvaranju turističke podloge županije, lokacije na kojima djeluju degradacijski procesi revitalizirati kroz krajobrazno-arhitektonske projekte. Prilikom planiranja i implementiranja novih prostornih elemenata što manje zadirati u čimbenike i sliku krajobraza.</i></p>
--	---	---	--

<p>Kulturno-povijesna baština</p>	<p>M 1.2.3. Razvoj turističke infrastrukture i selektivnih oblika turizma M 1.3.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje M 1.4.2. Ulaganja u obrazovnu infrastrukturu i opremanje obrazovnih institucija M 2.1.2. Osnaživanje ulaganja u stanogradnju, infrastrukturu, programe za mlade s ciljem zadržavanja mladih u Županiji M 2.2.1. Pružanje kvalitetnijih usluga i intenziviranje ulaganja u kapacitete, kadrove i opremljenost zdravstvenih ustanova te u zdravstvenu zaštitu djece, kao i djece s posebnim potrebama M 2.2.2. Osnaživanje ulaganja radi podizanja kvalitete socijalnih usluga (razvoj infrastrukture, jačanje kapaciteta i osnaživanje kadrova u ustanovama za starije i nemoćne kao i u ustanovama za djecu i osobe s teškoćama u razvoju) M 2.3.3. Daljnji razvoj i ulaganja u sportsku infrastrukturu te promociju sporta i zdravih životnih navika svih generacija M 3.2.1. Uređenje sustava gospodarenja otpadom M 3.2.3. Jačanje sustava zaštite od poplava M 3.3.1. Poboljšanje prometne infrastrukture (cestovna, željeznička, zračna, biciklistička, javni prijevoz) M 3.3.2. Poboljšanje infrastrukture i dostupnosti širokopojasnog interneta M 4.2.3. Osnaživanje integriranog pristupa i participativnog upravljanja prirodnim resursima</p>	<p>Negativan utjecaj na kulturna dobra zauzimanjem površina zbog gradnje nove infrastrukture što može generirati narušavanje vizualnog integriteta i/ili promjene fizičkih obilježja baštine te oštećenja arheoloških lokaliteta.</p>	<p><i>Ishoditi mišljenje nadležnog konzervatorskog odjela za sve aktivnosti koje uključuju radove na kulturnim dobrima te za ona koja se nalaze u neposrednom i posrednom utjecaju u odnosu na aktivnosti gradnje novih objekata.</i></p> <p><i>Prije građenja novih infrastrukturnih objekata, provesti arheološki pregled terena, te u slučaju pozitivnih nalaza provesti prethodna arheološka istraživanja.</i></p> <p><i>Ukoliko se pri izvođenju građevinskih ili bilo kojih drugih radova koji se obavljaju na površini ili ispod površine tla naiđe na arheološko nalazište, obustaviti radove i o tome obavijestiti nadležni konzervatorski odjel.</i></p>
--	--	---	--

Mjere ublažavanja negativnih utjecaja planiranih aktivnosti na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže

Mjera 1.1.1.

Prilikom planiranja izgradnje poduzetničkih zona u sklopu **mjere 1.1.1.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima poduzetničke zone potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju poduzetničkih zona u sklopu **mjere 1.1.1.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Mjera 1.2.3.

Prilikom planiranja izgradnje turističke infrastrukture u sklopu **mjere 1.2.3.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima turističku infrastrukturu potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju turističke infrastrukture u sklopu **mjere 1.2.3.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Mjera 1.3.1.

Prilikom planiranja aktivnosti okrupnjavanja zemljišnih posjeda i razvoja povrtlarstva i voćarstva u sklopu **mjere 1.3.1.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima okrupnjavanja zemljišnih posjeda i razvoj povrtlarstva i voćarstva potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste.

Aktivnosti okrupnjavanja zemljišnih posjeda i razvoja povrtlarstva i voćarstva u sklopu **mjere 1.3.1.** planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Mjera 1.3.2.

Prilikom planiranja aktivnosti poboljšanja učinkovitosti uporabe vode za navodnjavanje, što potencijalno uključuje i izgradnju sustava navodnjavanja, u sklopu **mjere 1.3.2.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima izgradnju sustava navodnjavanja potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste.

Aktivnosti izgradnje sustava navodnjavanja u sklopu **mjere 1.3.2.** planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Prilikom planiranja sustava navodnjavanja, u sklopu **mjere 1.3.2.**, izraditi stručne podloge koje će procijeniti kumulativni utjecaj svih planiranih sustava navodnjavanja u područjima ekološke mreže koji planiraju zahvat vode iz istog prirodnog površinskog izvora (vodotoka, jezera), odnosno procijeniti značaj utjecaja na režim podzemnih i površinskih voda kako ne bi došlo do kumulativnog narušavanja ekološki prihvatljivog protoka (vodotoci), odnosno razine vode u jezerima. Stručne podloge prioritetno treba napraviti na području slivova gdje se procjenjuje loše količinsko stanje podzemnih vodnih tijela i/ili postoji značajno opterećenje u pogledu zahvaćanja i preusmjerenja vode.

Zahvat vode tijekom razvoja sustava navodnjavanja u sklopu **mjere 1.3.2.** izvesti na način da se ne naruši ekološki prihvatljiv protok nizvodno od zahvata.

Mjera 2.3.3.

Prilikom planiranja izgradnje sportske infrastrukture u sklopu **mjere 2.3.3.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima sportsku infrastrukturu potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju sportske infrastrukture u sklopu **mjere 2.3.3.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Mjera 3.1.2.

Prilikom poticanja proizvodnje i korištenja alternativnih oblika energije, što potencijalno uključuje i planiranje izgradnje sunčanih elektrana, u sklopu **mjere 3.1.2.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima sunčane elektrane potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju sunčanih elektrana u sklopu **mjere 3.1.2.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Na projektnoj razini, u sklopu **mjere 3.1.2.**, osigurati tehničke mjere zaštite ciljnih vrsta šišmiša i ptica od kolizije sa solarnim panelima (antirefleksivni sloj, veći razmak između redova solarnih panela i sl.).

Mjera 3.2.1.

Prilikom planiranja izgradnje reciklažnih dvorišta u sklopu **mjere 3.2.1.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima reciklažna dvorišta potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju reciklažnih dvorišta u sklopu **mjere 3.2.1.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Mjera 3.2.2.

Izgradnju novih vodospremnika i magistralnih (spojnih) cjevovoda te cjevovoda u sustavu odvodnje u sklopu mjere 3.2.2. planirati unutar postojećih infrastrukturnih koridora. Prilikom planiranja izgradnje sustava s visokim stupnjem pročišćavanja otpadnih voda u sklopu mjere 3.2.2. potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s

podacima sustave s visokim stupnjem pročišćavanja otpadnih voda potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju sustava s visokim stupnjem pročišćavanja otpadnih voda u sklopu **mjere 3.2.2.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Mjera 3.2.3.

Prilikom planiranja izgradnje akumulacija u sklopu **mjere 3.2.3.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima akumulacije je potrebno planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih staništa i staništa ciljnih vrsta navedenih u tablici u nastavku (Tablica 0.1). Također, radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju akumulacija u sklopu **mjere 3.2.3.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica i HR2001330 Pakra i Bijela.

Tablica 0.1 Ciljna staništa i staništa ciljnih vrsta područja ekološke mreže izvan kojih je potrebno planirati akumulacije

Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove	Ciljna staništa i staništa ciljnih vrsta područja ekološke mreže
HR2001285 Gornja Garešnica	cijelo područje EM
HR2001330 Pakra i Bijela	cijelo područje EM
HR2001281 Bilogora	ciljno stanište 91L0 Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-Carpinion</i>), prioritno ciljno stanište 91E0 Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
HR2001293 Livade kod Grubišnjog Polja	stanište vrsta <i>Lycaena dispar</i> , <i>Euphydryas aurinia</i> , ciljno stanište 6510 Nizinske košanice (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
HR2000440 Ribnjaci Sišćani i Blatnica	stanište vrsta <i>Bombina bombina</i> , <i>Bombina variegata</i> , <i>Lutra lutra</i> , <i>Leucorhina pectoralis</i> , ciljno stanište 3130 Amfibijska staništa <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>

Prilikom planiranja akumulacija u sklopu **mjere 3.2.3.** maksimalno koristiti postojeća staništa manjih prirodnih vrijednosti (npr. ruderalna staništa, staništa obrasla invazivnim vrstama i sl.).

Na projektnoj razini, u sklopu **mjere 3.2.3.**, odnosno provođenja aktivnosti zaštite od poplava, osigurati povoljan vodni režim površinskih i podzemnih voda u poplavnim područjima ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001281 Bilogora, HR2001293 Livade kod Grubišnjog Polja i HR2000440 Ribnjaci Sišćani i Blatnica kroz usklađivanje hidrotehničkog zahvata s uvjetima očuvanja vodenih i vlažnih staništa, uz konzultacije s odgovarajućim stručnjacima iz područja zaštite prirode.

Mjera 3.3.1.

Prilikom planiranja izgradnje prometnica, željezničkih pruga i pripadajuće infrastrukture u sklopu **mjere 3.3.1.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima prometnice, željezničke pruge i pripadajuću infrastrukturu potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnog staništa 91L0 Ilirske hrastovo-grabove šume (*Erythronio-Carpinion*), prioritnom ciljnom staništu 91E0 Aluvijalne šume (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (HR2001281 Bilogora), staništu vrsta *Lycaena dispar*, *Euphydryas aurinia*, ciljnom staništu 6510 Nizinske košanice (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (HR2001293 Livade kod Grubišnjog Polja), staništu vrsta *Bombina*

bombina, *Lutra lutra*, *Marsilea quadrifolia*, *Leucorrhinia pectoralis*, ciljnom staništu 3130 Amfibijska staništa Isoëto-Nanojuncetea (HR2000441 Ribnjaci Narta), staništu vrsta *Bombina bombina*, *Bombina variegata*, *Lutra lutra*, *Leucorrhinia pectoralis*, ciljnom staništu 3130 Amfibijska staništa Isoëto-Nanojuncetea (HR2000440 Ribnjaci Siščani i Blatnica). Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju prometnica, željezničkih pruga i pripadajuće infrastrukture u sklopu **mjere 3.3.1.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak - Rastik.

Prilikom planiranja izgradnje prometnica, željezničkih pruga i pripadajuće infrastrukture u sklopu **mjere 3.3.1.**, u najvećoj mjeri gdje uvjeti dopuštaju graditi vijadukte i/ili tunele, maksimalno koristiti postojeće infrastrukturne koridore te staništa manjih prirodnih vrijednosti (npr. ruderalna staništa, staništa obrasla invazivnim vrstama, antropogena staništa i sl.).

Prilikom planiranja izgradnje prometnica, željezničkih pruga i pripadajuće infrastrukture u sklopu **mjere 3.3.1.** potrebno je uzeti u obzir podatke o učestalosti stradavanja ciljeva očuvanja (ptica, vodozemaca, gmazova, sisavaca, šišmiša i sl.) te predvidjeti dovoljan broj i odgovarajuće pozicionirati prijelaze/prolaze za divlje životinje na dijelu trase koja prolazi kroz područja ekološke mreže.

U daljnjim fazama planiranja izgradnje prometnica, željezničkih pruga i pripadajuće infrastrukture u sklopu **mjere 3.3.1.** osigurati povoljan vodni režim vodenih i vlažnih staništa čiji je prostorni raspored potrebno utvrditi konzultirajući relevantne stručne podloge (karta staništa i dr.) ili na temelju provedenih istraživanja.

Izgradnju biciklističkih staza u sklopu **mjere 3.3.1.** planirati unutar postojećih infrastrukturnih koridora.

Mjera 3.3.2.

Izgradnju širokopojasne infrastrukture u sklopu **mjere 3.3.2.** planirati unutar postojećih infrastrukturnih koridora.

Mjera 3.4.1.

Prilikom planiranja izgradnje posjetiteljske infrastrukture u sklopu **mjere 3.4.1.** potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima posjetiteljsku infrastrukturu potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju posjetiteljske infrastrukture u sklopu **mjere 3.4.1.** potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Projekt od strateškog značaja Ekoturizam 360

Prilikom planiranja izgradnje sportske, turističke i posjetiteljske infrastrukture u sklopu ovog projekta potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima sportsku, turističku i posjetiteljsku infrastrukturu potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa pogodnih za ciljne vrste. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Izgradnju sportske, turističke i posjetiteljske infrastrukture u sklopu ovog projekta potrebno je planirati izvan područja ekološke mreže HR2001285 Gornja Garešnica, HR2001220 Livade uz potok Injaticu, HR2001224 Malodapčevačke livade, HR2001330 Pakra i Bijela, HR2001327 Ribnjak Dubrava, HR2001243 Rijeka Česma i HR2000174 Trbušnjak – Rastik.

Razvoj cikloturizma i potencijalnu izgradnju biciklističkih staza u sklopu ovog projekta planirati unutar postojećih infrastrukturnih koridora.

Projekt od strateškog značaja: „Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - TERME BJELOVAR“

Prilikom planiranja izgradnje sportske i turističke infrastrukture u sklopu ovog projekta potrebno je prikupiti podatke (po potrebi provesti istraživanje) o rasprostranjenosti ciljnih vrsta ptica i staništa ciljnih vrsta ptica područja ekološke mreže HR1000009 Ribnjaci uz Česmu na području i u blizini zahvata (prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) te u skladu s podacima sportsku i turističku infrastrukturu potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti staništa pogodnih za ciljne vrste ptica. Radove je potrebno izvoditi izvan reproduktivnog razdoblja ciljnih vrsta faune.

Program praćenja stanja okoliša i stanja ciljeva očuvanja i cjelovitosti područja ekološke mreže

Kroz procijenjene utjecaje u Studiji nije utvrđena potreba za uspostavom praćenja stanja okoliša u Županiji kao rezultat postupka strateške procjene utjecaja na okoliš.